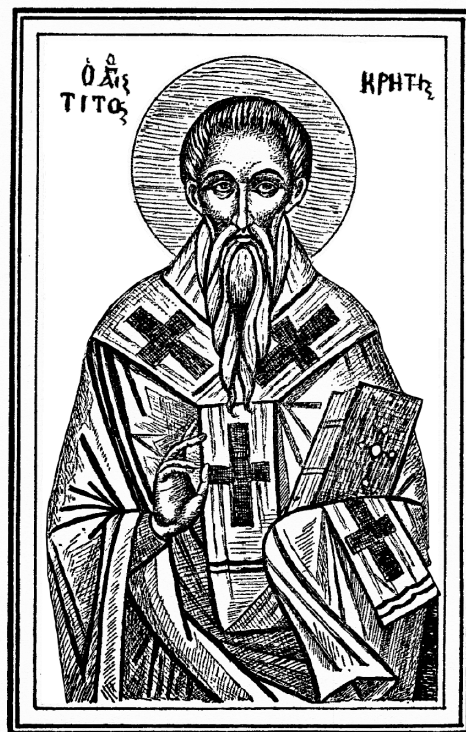

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΤΕΥΧΟΣ 13, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009

ΕΠΙΣΗΜΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΤΕΥΧΟΣ 13, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Α. Έποπτεύουσα Συνοδική Έπιτροπή:

Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ.κ. Ειρηναῖος

Σεβ. Μητροπολίτης Άρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Άνδρέας

Σεβ. Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγένιος.

Γραμματεὺς: Άρχιμ. Νήφων Βασιλάκης,

Κωδικογράφος τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου

Β. Διευθυντῆς Συντάξεως: Άρχιμ. Πρόδρομος Ξενάκης,

Ἵπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου

Ταχυδρομικὴ Διεύθυνσις:

«ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ»,

Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Ἐκκλησίας Κρήτης

Ἁγίου Μηνᾶ 25, 712 01 Ἡράκλειο

Τηλ. & FAX: 2810 288658, e-mail: isynodec@otenet.gr

Ἐπιμέλεια ἐκτύπωσης: Γεώργιος Τ. Τσερεβελάκης

Γεώργιος Ἐμμ. Τζατζάνης

Ἐκτύπωση: Γραφικὲς Τέχνες: «ΤΥΠΟΚΡΕΤΑ»

ΒΙ.ΠΕ. Ἡρακλείου Κρήτης

* Τὸ παρὸν τεῦχος τυπώθηκε καὶ κυκλοφόρησε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2013.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (12-10-2008).	11
Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρ- θολομαίου, διὰ τὴν παγκόσμιον ἡμέραν περιβάλλοντος (5-6-2008).	17
Λόγος Κατηχητήριος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρα- κοστῆς.	19
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἀγίῳ Πάσχα.	21
Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρ- θολομαίου, ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ὀνομα- στηρίων Αὐτοῦ.	24
Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρ- θολομαίου, ἐπὶ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ προσευχῆς ὑπὲρ τῆς προ- στασίας τοῦ περιβάλλοντος.	27
Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρ- θολομαίου κατὰ τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.	29
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις.	33

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΥΡΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΤΑΤΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΠΙ ΤΩΙ ΕΤΕΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2008

Χρονικὸ.	39
Ἀνακοινωθὲν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ συνάξει τῶν Προκαθημένων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.	43
Ἀνακοινωθέντα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης περί τῆς ἐλεύσεως Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης.	45
Ἀνακοινωθὲν 4ης Αὐγούστου 2008.	45
Ἀνακοινωθὲν 6ης Ὀκτωβρίου 2008.	46
Ἀνακοινωθὲν 18ης Νοεμβρίου 2008.	46
Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης.	47

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ ΚΡΗΤΗΣ

Χαιρετισμὸς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὸν Κρητικὸν Λαὸν.	51
Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῶν Προκαθημένων (Ἰ. Μ. Ν. Ἀγ. Μηνᾶ Ἡρακλείου).	54
Ἀντιφώνησις τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου, ἐκ Προσώπου Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν	

Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. 57

Καλωσόρισμα τῶν Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν ἐκ μέρους τοῦ Παγκρη-
τίου Συλλόγου Καλλιτεχνῶν Κρητικῆς Μουσικῆς. 61

Λήξις τοῦ Διεθνoῦς Παυλείου Θεολογικοῦ Συμποσίου εἰς τὸν
Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου Ἡρακλείου. 63

Πρόποσις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Προέδρου τῆς
Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὸ ἐπίσημον
δεῖπνον, ἐπὶ τῇ ὁλοκληρώσει τῆς ἐπισκέψεως Προκαθημένων - Ἐκπρο-
σώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης. 64

**ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΓΟΡΤΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΡΚΑΔΙΑΣ**

Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μα-
καρίου, κατὰ τὴν ὑποδοχὴν Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων εἰς τὴν
κατ' αὐτὸν Ἱεράν Μητρόπολιν. 67

Προσφώνησις τοῦ κ. Γεωργίου Ἀρμουτάκη, Δημάρχου Μοιρῶν. 70

Εὐχαριστήριον Γράμμα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Γορ-
τύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μακάριον. 71

Εὐχαριστήριον Γράμμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκα-
δίας κ. Μακαρίου πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πα-
τριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον. 73

**ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ
ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΚΑΙ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ**

Σεπτὸν Γράμμα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
τριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου περὶ ἐπισκέψεως εἰς Κρήτην κατὰ τὸν
Ὀκτώβριον 2009. 77

Ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.	77
Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνοῦ κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος (Ἰ. Μ. Ν. Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Χανίων).	79
Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος (Ἰ. Μ. Ν. Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κισάμου).	81
Ἀντιφώνησις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ (Ἰ. Μ. Ν. Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κισάμου).	87

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΛΟΓΟΙ

Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ.κ. Εὐγενίου κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (16 ΜΑΡΤΙΟΥ 2008).	91
Συλλυπητήριον Συνοδικὸν Γράμμα ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Σερβίας κυροῦ Παύλου.	100
Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πρὸς τὸν Μακ. Πατριάρχην Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας κ.κ. Κύριλλον, ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ (1 Φεβρουαρίου 2009).	101
Χαιρετισμὸς τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν Ἐκδηλώσεων εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Κρήτης Τίτου Ζωγραφίδη. (26 Σεπτεμβρίου 2009) - Ἐπισκοπὴ Πεδιάδος.	105
Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου & Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡ-	

ΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τῆς Ἐκδηλώσεως εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Κρήτης Τίτου Ζωγραφίδη (8 Αὐγούστου 2009) - Νεάπολις Κρήτης. 107

Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου, κατὰ τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. 111

ΜΕΛΕΤΕΣ

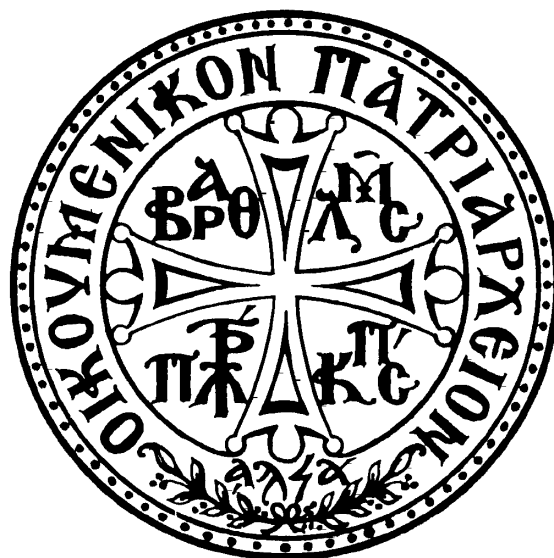
Ἀρχιμ. Νήφωνος Βασιλάκη, Δρ. Κανονικοῦ Δικαίου, *Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως: Ἡ ζωὴ καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο.* 119

Εὐαγγέλου Πετράκη, Θεολόγου καὶ Ροδάνθης Ἀνδρουλιδάκη-Πετράκη, Δρ. Ἐπιστημῶν Ἀγωγῆς, *Ἡ προσευχή τοῦ Ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου ὡς παράγων ἐργασιακῆς ὑποκίνησης.* 145

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

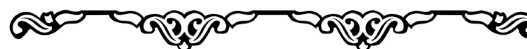
ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑ – ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Καταστατικὸ Ἰδρύσεως καὶ Λειτουργίας τῆς Μὴ Κυβερνητικῆς Ὀργάνωσης «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ» τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης (Ἀπρίλιος 2008). 159

*ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΙ
ΛΟΓΟΙ*

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν Αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας (Ἀρχαία Γόρτυνα, 16.10.2008)

**Μήνυμα
τῶν Προκαθιμένων
τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (12-10-2008)**

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

1. Διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ οἱ Προκαθήμενοι καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συνήλθομεν ἀπὸ 10ης ἕως 12ης Ὀκτωβρίου 2008 εἰς Φανάριον τῇ προσκλήσει καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐν ἡμῖν Πρώτου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει τοῦ ἔτους τούτου ὡς ἔτους τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου. Μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης διεβουλευθήμεν ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν θεμάτων, συμμετασχόντες δὲ εἰς τὰς ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις, ἐτελέσαμεν ἀπὸ κοινοῦ τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, σήμερον, τὴν 12ην Ὀκτωβρίου 2008, Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐνισχύθημεν διὰ τῆς ἀληθείας τῶν δωρεῶν τῆς θείας προνοίας πρὸς τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος ἀνεδείχθη εἰς ὑπέροχον «σκεῦος ἐκλογῆς» (Πράξ. 9,15) τοῦ Θεοῦ καὶ λαμπρὸν πρότυπον ἀποστολικῆς διακονίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

Τὸν Ἀπόστολον τοῦτον τιμῶσα κατὰ τὸ τρέχον σωτήριον ἔτος σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, προβάλλει ὡς πρότυπον πρὸς τὸ πλήρωμα αὐτῆς διὰ τὴν σύγχρονον μαρτυρίαν τῆς πίστεως ἡμῶν πρὸς «τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν» (Ἐφ. 2,17).

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα τὴν συνείδησιν τῆς αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν εἰς εἰρηνικοὺς καὶ χαλεποὺς καιροὺς τῆς δισχιλιετοῦς ἱστορικῆς πορείας αὐτῆς, δύναται καὶ ὀφείλει νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τὴν διδασκαλίαν ὅχι μόνον περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς παγκοσμιότητος τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπερβαίνονται πᾶσαι αἱ διασπάσεις τοῦ κόσμου καὶ βεβαιοῦται ἡ κοινὴ φύσις πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν τούτοις, ἡ ἀξιόπιστος προβολὴ τοῦ λυτρωτικοῦ αὐτοῦ μηνύματος προϋποθέτει τὴν ὑπέρβασιν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιπαραθέσεων τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐκτονώσεως τῶν ἐθνικιστικῶν, ἐθνοφυλετικῶν ἢ ἰδεολογικῶν παροξυσμῶν, διότι μόνον οὕτως ὁ λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας θὰ εὔρῃ τὴν δέουσαν ἀπήχησιν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

3. Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπισημαίνομεν κατ' ἀρχὰς τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καί, εἰδικώτερον, διὰ τὴν διακονίαν πάντων ἡμῶν, τὸ χρέος τῆς Ἱεραποστολῆς, συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1, 8). Ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ πιστευόντων εἰς Χριστόν, ἀποτελεῖ ὑπέρτατον χρέος τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο τὸ χρέος δὲν πρέπει νὰ ἐκπληροῦται ἐπιθετικῶς ἢ διὰ διαφορῶν μορφῶν προσηλυτισμοῦ, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνῃ καὶ σεβασμῷ πρὸς τὴν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τὴν πολιτισμικὴν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν αὐτὴν προσπάθειαν ὀφείλουν νὰ συμβάλουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μὲ σεβασμὸν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν.

4. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀσκεῖ σήμερον τὴν διακονίαν αὐτῆς εἰς ἕνα ταχύτατα ἐξελισσόμενον κόσμον, ὁ ὁποῖος καθίσταται πλέον ἀλληλένδετος χάρις εἰς τὰ μέσα ἐπικοινωνίας καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ τῆς τεχνολογίας. Παραλλήλως, ὅμως, αὐξάνεται καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀποξενώσεως, τῶν διαιρέσεων καὶ τῶν συγκρούσεων. Οἱ χριστιανοὶ ἐπισημαίνουν ὅτι πηγὴ αὐτῆς τῆς καταστάσεως εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν. Καμμία μετατροπὴ τῶν κοινωνικῶν δομῶν καὶ τῶν κανόνων συμπεριφορᾶς δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ θεραπεύσῃ τὴν κατάστασιν αὐτήν. Ἡ Ἐκκλησία ὑποδεικνύει συνεχῶς ὅτι ἡ ἁμαρτία ἡμπορεῖ νὰ καταπολεμηθῇ μόνον διὰ τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

5. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ σύγχρονος μαρτυρία τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ τὰ συνεχῶς διογκούμενα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου καθίσταται ἐπιτακτικὴ, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐπισήμανσιν τῶν προκαλούντων αὐτὰ αἰτίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν παρεπομένων τραγικῶν συνεπειῶν των. Αἱ ποικίλαι ἐθνικιστικά, φυλετικά, ἰδεολογικά καὶ θρησκευτικά ἀντιθέσεις τροφοδοτοῦν συνεχῶς ἐπικινδύνους συγχύσεις ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀδιαμφισβήτητον ὄντολογικὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν θείαν δημιουργίαν. Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου συμπίεζεται εἰς ἐπὶ μέρους διεκδικήσεις τοῦ «ατόμου», ἐνῶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν λοιπὴν θείαν δημιουργίαν ὑποτάσσεται εἰς τὴν χρηστικὴν ἢ καὶ καταχρηστικὴν αὐθαιρεσίαν του.

Αἱ διασπάσεις αὐταὶ τοῦ κόσμου εἰσάγουν ἄδικον ἀνισότητα συμμετοχῆς ἀνθρώπων ἢ καὶ λαῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς Δημιουργίας· στεροῦν δισεκατομμύρια ἀνθρώπων τῶν βασικῶν ἀγαθῶν καὶ ὁδηγοῦν εἰς ἐξαθλίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος· προκαλοῦν μαζικὰς μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, διε-

γείρουν ἐθνικιστικάς, θρησκευτικάς καὶ κοινωνικάς διακρίσεις καὶ συγκρούσεις, καὶ ἀπειλοῦν τὴν παραδοσιακὴν ἐσωτερικὴν συνοχὴν τῶν κοινωνιῶν. Αἱ συνέπειαι αὐταὶ εἶναι ἐπαχθέστεραι, διότι συνδέονται ἀρρήκτως πρὸς τὴν καταστροφὴν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ ὅλου οἰκοσυστήματος.

6. Οἱ Ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ συμμερίζονται μετὰ τῶν ἄλλων, θρησκευομένων ἢ μὴ ἀνθρώπων τοῦ πλανήτου, τὴν εὐθύνην διὰ τὴν σύγχρονον κρίσιν, διότι ἠνέχθησαν ἢ συνεβίβασθησαν ἀκρίτως καὶ πρὸς ἀκραΐας ἐπιλογὰς τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τὴν ἀξιόπιστον ἀντιπαράθεσιν πρὸς αὐτὰς τοῦ λόγου τῆς πίστεως. Ἔχουν, συνεπῶς, καὶ αὐτοὶ μείζονα ὑποχρέωσιν νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ὑπέρβασιν τῶν διασπάσεων τοῦ κόσμου.

Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία διὰ τὴν ὄντολογικὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τῆς θείας δημιουργίας, ὡς αὕτη ἐκφράζεται διὰ τοῦ ὅλου μυστηρίου τοῦ ἐν Χριστῷ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, ἀποτελεῖ θεμελιώδη βάσιν διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν κόσμον.

7. Αἱ προσπάθειαι παραμερισμοῦ τῆς θρησκείας ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἀποτελοῦν κοινὴν τάσιν πολλῶν συγχρόνων κρατῶν. Ἡ ἀρχὴ τῆς κοσμικότητος τοῦ κράτους δύναται μὲν νὰ διατηρῆται, εἶναι ὅμως ἀνεπίτρεπτος ἡ ἐρμηνεία αὐτῆς ὡς ριζικῆς περιθωριοποιήσεως τῆς θρησκείας ἀπὸ ὅλας τὰς σφαίρας τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ.

8. Τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν διευρύνεται δραματικῶς ἐξ αἰτίας τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα μανιακῆς κερδοσκοπίας ἐκ μέρους οἰκονομικῶν παραγόντων καὶ στρεβλῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἡ ὁποία, στερουμένη ἀνθρωπολογικῆς διαστάσεως καὶ εὐαισθησίας, δὲν ἐξυπηρετεῖ, τελικῶς, τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος. Βιώσιμος οἰκονομία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία συνδυάζει τὴν ἀποτελεσματικότητα μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην.

9. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν σχέσεων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἀποφύγει νὰ ἐπιζητῇ τὴν κηδεμονίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναζητήσεως καὶ νὰ λαμβάνῃ θέσιν ἐπὶ παντὸς ἐπιστημονικοῦ ἐρωτήματος. Διὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἀντίληψιν ἡ ἐλευθερία τῆς ἐρεῦνης ἀποτελεῖ θεόσδοτον δῶρον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Συγχρόνως, ὅμως, πρὸς αὐτὴν τὴν κατάφασιν, ἡ Ὁρθοδοξία ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους, οἱ ὅποιοι ὑποκρύπτονται εἰς ὠρισμένα ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα, τὰ ὅρια τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καὶ τὴν ὑπαρξιν μιᾶς ἄλλης «γνώσεως», ἡ ὁποία δὲν ὑπάγεται ἀμέσως εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν πεδίον. Ἡ γνώσις αὐτὴ ἀποδεικνύεται πολλαπλῶς

ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὀρθὴν ὀριοθέτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.

10. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία φρονεῖ ὅτι ἡ τεχνολογικὴ καὶ οἰκονομικὴ πρόοδος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν ἐξάντλησιν τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ ἀπληστία διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν ἐπιθυμιῶν ὀδηγεῖ εἰς τὴν πτώχευσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῇται ὅτι ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς γῆς δὲν εἶναι μόνον περιουσία τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ, πρωτίστως, δημιουργία τοῦ Θεοῦ: «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ» (Ψαλ. 23, 1). Ὁφείλομεν νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι, ὅχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλὰ καὶ αἱ μελλοντικαὶ γενεαὶ ἔχουν δικαίωμα ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια μᾶς ἔδωσε ὁ Δημιουργός.

11. Ὑποστηρίζοντες σταθερῶς πᾶσαν εἰρηνικὴν προσπάθειαν δικαίας λύσεως τῶν ἀναφυομένων συγκρούσεων, χαιρετίζομεν τὴν στάσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσίας καὶ Γεωργίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς προφάτου πολεμικῆς συρράξεως καὶ τὴν ἀδελφικὴν συνεργασίαν αὐτῶν. Αἱ δύο Ἐκκλησίαι ἐπετέλεσαν κατ' αὐτὸν τρόπον τὸ χρέος τῆς διακονίας τῆς καταλλαγῆς. Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι ἐκκλησιαστικαὶ προσπάθειαι θὰ συμβάλουν εἰς τὴν ὑπέρβασιν τῶν τραγικῶν συνεπειῶν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν ταχύτεραν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν.

12. Εἰς τὴν διογκουμένην σύγχυσιν τῆς ἐποχῆς μας ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ γάμου ἀντιμετωπίζει κρίσιν. Ἡ Ἐκκλησία ἐν πνεύματι κατανοήσεως τῶν νέων συνθέτων κοινωνικῶν συνθηκῶν ὀφείλει νὰ ἀναζητήσῃ τρόπους πνευματικῆς συμπαράστασεως καὶ γενικωτέρας ἐνισχύσεως τῶν νέων καὶ πολυμελῶν οἰκογενειῶν.

Ἰδιαίτερος στρέφομεν τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τοὺς νέους, διὰ νὰ τοὺς καλέσωμεν νὰ μετέχουν ἐνεργῶς τόσο εἰς τὴν λατρευτικὴν καὶ ἀγιαστικὴν ζωὴν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν καὶ κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, μεταφέροντες εἰς αὐτὴν τοὺς προβληματισμοὺς καὶ τὰς προσδοκίας αὐτῶν, δεδομένου ὅτι ἀποτελοῦν ὄχι μόνον τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ τὸ παρὸν τῆς Ἐκκλησίας.

13. Οἱ Προκαθήμενοι καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχοντες πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων καὶ ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν ἄμεσον ἀντιμετώπισίν των ὡς «ὑπηρεταὶ Χριστοῦ καὶ οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 4, 1), διακηρύττομεν ἐξ

αὐτῆς τῆς ἔδρας τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας καὶ ἐπαναβεβαιούμεν:

α) Τὴν ἀταλάντευτον θέσιν καὶ ὑποχρέωσιν ἡμῶν πρὸς διασφάλισιν τῆς ἐνό-
τητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ «ἅπαξ παραδοθείση τοῖς ἁγίοις πίστει»
(Ἰούδα 3) τῶν Πατέρων ἡμῶν, τῇ αὐτῇ κοινῇ Θεία Εὐχαριστία, καὶ τῇ πιστῇ
τηρήσει τοῦ κανονικοῦ συστήματος διακυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς
ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ εἰρήνης διευθετήσεως τῶν ἐκάστοτε τυχόν ἀναφuo-
μένων προβλημάτων εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἡμῶν.

β) Τὴν βούλησιν ἡμῶν διὰ τὴν ταχεῖαν θεραπείαν πάσης κανονικῆς ἀνω-
μαλίας προελθούσης ἐξ ἱστορικῶν συγκυριῶν καὶ ποιμαντικῶν ἀναγκῶν, ὡς
ἐν τῇ λεγομένῃ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ὑπερβάσεως πάσης τυχόν
ξένης πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν ἐπιρροῆς. Πρὸς τοῦτο, χαιρετίζομεν
τὴν πρότασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ συγκαλέσῃ διὰ τὸ θέμα τοῦτο,
ὡς καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς προετοιμασίας τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου,
Πανορθόδοξους Διασκέψεις ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους 2009, εἰς τὰς ὁποίας,
συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύσασαν πρὸ τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων τῆς Ρό-
δου τάξιν καὶ πρακτικὴν, θὰ προσκαλέσῃ ἀπάσας τὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλη-
σίας.

γ) Τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν ὅπως, παρὰ τὰς οἰασδήποτε δυσκολίας, συνεχίσω-
μεν τοὺς θεολογικοὺς διαλόγους μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, ὡς καὶ τοὺς
διαθρησκειακοὺς διαλόγους, ἰδιαιτέρως μετὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλάμ,
δοθέντος ὅτι ὁ διάλογος ἀποτελεῖ τὸν μόνον τρόπον ἐπιλύσεως τῶν μεταξὺ
τῶν ἀνθρώπων διαφορῶν, ἰδιαιτέρως εἰς μίαν ἐποχὴν, ὡς ἡ σημερινή, κατὰ
τὴν ὁποίαν αἱ παντοῖαι διαιρέσεις, περιλαμβανομένων καὶ ἐκείνων ἐν ὀνόματι
τῆς θρησκείας, ἀπειλοῦν τὴν εἰρήνην καὶ ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων.

δ) Τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν πρὸς τὰς πρωτοβουλίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
τριαρχείου, καθὼς καὶ ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, διὰ τὴν προστασίαν τοῦ
φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ σημερινὴ οἰκολογικὴ κρίσις, ὡς ὀφειλομένη καὶ
εἰς πνευματικούς καὶ ἠθικούς λόγους, καθιστᾷ ἐπιτακτικὸν τὸ χρέος τῆς Ἐκκλη-
σίας ὅπως συμβάλῃ διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, εἰς
τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνθρωπίνης
ἀπληστίας. Πρὸς τοῦτο ἐπαναβεβαιούμεν τὸν καθορισμὸν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου,
πρώτης ἡμέρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ὡς ἡμέρας εἰδικῶν προσευχῶν διὰ
τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑποστηρίζομεν τὴν εἰσαγωγὴν
τοῦ θέματος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἰς τὴν κατηχητικὴν, κηρυγματικὴν
καὶ ἐν γένει ποιμαντικὴν δρᾶσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, ὡς τοῦτο ἤδη συμβαίνει
εἰς ὠρισμένας ἐξ αὐτῶν.

ε) Τὴν ἀπόφασιν ὅπως προβῶμεν εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας, ἵνα συσταθῇ
Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τῶν θεμάτων βιοηθικῆς, ἐπὶ τῶν ὁποί-
ων ὁ κόσμος ἀναμένει καὶ τὴν τοποθέτησιν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ταῦτα ἀπευθύνοντες πρὸς τὸν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθόδοξον λαὸν καὶ τὴν οἰκουμένην, εὐχόμεθα «ἔτι καὶ ἔτι» ἡ εἰρήνη, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπικρατήσουν τελικῶς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

«Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ἐφεσίους 3,20-21). Ἀμήν.

Ἐν Φαναρίῳ, τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 2008.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
 † Ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος
 † Ὁ Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος
 † Ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος
 † Ὁ Μόσχας Ἀλέξιος
 † Ὁ Μαυροβουνίου Ἀμφιλόχιος
 (ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας Σερβίας)
 † Ὁ Τρανσυλβανίας Λαυρέντιος
 (ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας)
 † Ὁ Βιδινίου Δομετιανὸς
 (ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας)
 † Ὁ Ζουκδίδι Γεράσιμος
 (ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας)
 † Ὁ Κύπρου Χρυσόστομος
 † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος
 † Ὁ Βρότσλαβ Ἱερεμίας
 (ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας)
 † Ὁ Τιράνων Ἀναστάσιος
 † Ὁ Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Χριστοφόρος

**Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότικος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
διὰ τὴν παγκόσμιον ἡμέραν περιβάλλοντος (5-6-2008)**

Ἡ σημερινὴ Παγκόσμιος Ἡμέρα Περιβάλλοντος εἶναι μία μοναδικὴ εὐκαιρία ὥστε τὸ σύνολον τῆς ἀνθρωπότητος, ἕκαστος πολίτης τοῦ κόσμου προσωπικῶς, ἡ κοινωνία συνολικῶς, ἡ ἐπιχειρηματικὴ κοινότης καὶ βεβαίως οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἡγέται, νὰ ἀναλογισθῶμεν τὰς δυσθεωρήτους πλέον διαστάσεις τῆς περιβαλλοντικῆς κρίσεως. Ἐχει ἔλθει ἡ στιγμή διὰ ἐκ βάρων ἀναθεώρησιν τοῦ τρόπου σκέψεως καὶ λειτουργίας μας ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ὁ Παντοκράτωρ Θεὸς ἐκκληροδότησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν ἐντολὴν «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν».

Ἡ ἀνθρωπότης πλέον δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀντλησιν τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς τὸ ζῆν ὑλῶν καὶ ὠφελειῶν ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὥστε νὰ διατηρηθῇ εἰς τό ἀκέραιον ἡ δυνατότης ἀναγεννήσεως τῶν φυσικῶν οἰκοσυστημάτων καὶ ὁ ἐπανεμπλουτισμὸς τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ ἀνθρωπότης ἔχει δυστυχῶς πρὸ πολλοῦ ὑπερβῇ τὴν θεϊαν ἐντολὴν διὰ φροντίδα τῆς κτίσεως. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἄφρονος καὶ πλεονεκτικῆς συμπεριφορᾶς βιώνουμε σήμερον, παρακολουθοῦντες ὡς ἄβουλοι θεαταὶ τὰς ἐπιπτώσεις τῆς καταστροφικῆς κλιματικῆς ἀλλαγῆς, τὴν ρύπανσιν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ θαλασσίων ὑδάτων, τὴν ὑπεραλίευσιν, τὴν ἀπώλειαν τῆς βιοποικιλότητος, τὴν ἐρημοποίησιν τῶν ἐδαφῶν, τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν ἀπὸ φονικὲς πυρκαϊῆς καὶ πολλὰς ἀκόμη ἐκφάνσεις αὐτῆς τῆς πρωτοφανοῦς περιβαλλοντικῆς κρίσεως.

Τὸ Πατριαρχεῖον μας, τὸ ὁποῖον συμβολικῶς ἐορτάζει ὡς Ἡμέραν τῆς Κτίσεως τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, ἀπαρχὴν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους, σήμερον ἐνώνει τὴν φωνὴν του μὲ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εὐαίσθητοποιημένους καὶ περιβαλλοντικῶς δραστηριοποιημένους ἀνθρώπους καὶ φορεῖς, ἀσχέτως θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ φρονήματος.

Ἄς καταβάλωμεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἕκαστος ἀπὸ τῆς θέσεώς του πᾶσαν προσπάθειαν ἀντιμετωπίσεως τῆς περιβαλλοντικῆς κρίσεως, ἀφήνοντας ὀπίσω τὰς ὅποιας διαφορὰς καὶ πάθη ἔχουν εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας χωρίσει λαοὺς καὶ ἔθνη. Ἰδιαιτέρως τὰ οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένα κράτη, ἃς περιβάλλουν μὲ κατανόησιν καὶ ἃς προσφέρουν ἀφειδῶς καὶ ἀνιδιοτελῶς κάθε διαθέσιμον οἰκονομικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν βοήθειαν πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν τὴν πείναν καὶ σπαράζονται ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους. Ἄς ἐνθυμούμεθα ὅτι ὁ ὑποτιμητικῶς ἀποκαλούμενος «Τρίτος Κόσμος», δηλαδὴ ἐκεῖνα τὰ κράτη ποὺ ὕστεροῦν εἰς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, δὲν διατηροῦν ἀπλῶς πολιτισμικόν, ἀλλὰ καὶ φυσικὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος εἶναι κρίσιμος διὰ τὴν σωτηρίαν ὁλοκλήρου τοῦ πλανήτου μας.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

*Λόγος Κατηχητήριος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἀγίας
καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς*

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Δεῦτε λαοί, σήμερον ὑποδεξώμεθα τῶν νηστειῶν τὸ χάρισμα ὡς θεοδώρητον καιρὸν τῆς μετανοίας. . .» (Δευτέρα Α΄ Ἑβδομάδος Νηστειῶν).

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ,

Ἡ νηστεία, τὴν ὁποίαν μᾶς προτείνει ἡ Ἀγία μας Ἐκκλησία, δὲν εἶναι στέρξης, ἀλλὰ χάρισμα. Καὶ ἡ μετάνοια, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς καλεῖ, δὲν εἶναι τιμωρία, ἀλλὰ θεῖον δῶρημα.

Καὶ ὅταν ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, τὴν ὁποίαν μόλις ἠκούσαμεν, μᾶς προτρέπη νὰ μὴ θησαυρίζωμεν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, «ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει», ἀλλὰ νὰ θησαυρίζωμεν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου καμμία ἀπειλὴ φθορᾶς δὲν ὑπάρχει, μᾶς λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ ζῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὸν γνωρίζει.

Γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον· τὰς πραγματικὰς του ἀνάγκας καὶ ταλαιπωρίας.

Γνωρίζει καλῶς τὴν ἐποχὴν μας. Τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἐξελίξεων καὶ ταχυτήτων. Τοῦ καταιγισμοῦ τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν συγχύσεων. Τῶν πολλῶν φόβων, ἀπειλῶν καὶ καταρρεύσεων...

Δι' αὐτό, ἥρεμα καὶ σταθερὰ καλεῖ τοὺς πάντας εἰς μετάνοιαν. Δι' αὐτό, ἀποτρέπει τὰ τέκνα της νὰ πάρουν ἐσφαλμένον δρόμον μὲ τὸ νὰ θησαυρίζουν τὸν κόπον τους καὶ νὰ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους ἐπὶ βάσεων σαθρῶν. Ἀλλὰ τὰ προτρέπει νὰ θησαυρίζουν ἐν οὐρανῷ. Διότι ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς ἡμῶν, ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν.

Ὁ θησαυρὸς ποὺ δὲν φθείρεται καὶ ἡ ἐλπίς ποὺ δὲν καταισχύνει, εἶναι ἡ θεία Ἀγάπη· ἡ συνεκτικὴ τῶν πάντων Δύναμις. Εἶναι ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς Λόγος, ποὺ μένει μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Καὶ δὲν ἦλθε νὰ κρίνῃ ἀλλὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον. Δὲν ἦλθε νὰ ἐπιπλήξῃ ἀλλὰ νὰ θεραπεύσῃ. «Πλήττει συμπαθῶς καὶ σπλαγχνίζει θερμῶς».

Κατήγγησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον. Ἐξήλειψε τὸ ἀμειδὲς τοῦ θανάτου. Δηλαδή τὴν χωρὶς μείδιαμα σκοτεινὴν μορφήν καὶ παρουσίαν τοῦ θανάτου. Ἡ ὁποία ὅταν ὑπάρχῃ, ἀμαυρῶνει καὶ δηλητη-

ριάζει ὅλην τὴν ζωὴν καὶ τὴν χαρὰν τοῦ ἀνθρώπου.

Δι' αὐτό, ὅταν ἡ καρδία καὶ ἡ ἀγάπη μας εἶναι ἐστραμμέναι εἰς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον, τὸν καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα, τότε ὅλα φωτίζονται καὶ μεταμορφώνονται.

Καὶ ὅταν ὁ Ἀπόστολος προτρέπη νὰ μὴ στηριζώμεθα «ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν» (Α' Τιμ. 6, 17), μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀπόλαυσις τῆς ζωῆς εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μᾶς δίδει ὁ Θεὸς καὶ ἡμεῖς τὸ δεχόμεθα μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίαν. Τότε τὸ ὀλίγον εἶναι πλούσιον ὡς εὐλογημένον· καὶ τὸ πρόσκαιρον καὶ στιγμιαῖον λάμπει μὲ φῶς αἰωνιότητος.

Τότε, ὅχι μόνον αἱ χαρὰὶ τῆς ζωῆς ἔχουν κάτι ποὺ δὲν παρέρχεται. Ἀλλὰ καὶ αἱ δοκιμασίαι καὶ αἱ θλίψεις γίνονται ἀφορμαὶ θείας παρακλήσεως.

Ἡ θεία οἰκονομία τῆς σωτηρίας μας εἶναι βεβαία. Εἶναι «ὁ βάθει σοφίας φιλανθρώπως πάντα οἰκονομῶν». Καὶ ἡ παρακαταθήκη τῶν κόπων μας ἐξησφαλισμένη, διότι «παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα» εἰς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον.

Δι' αὐτό, ὅταν τὸ εὐαγγέλιον μᾶς παραπέμπῃ εἰς τὸν οὐρανόν, κυριολεκτεῖ. Μᾶς προσγειώνει εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς γῆς ἢ ὅποια ἐγένεν οὐρανός.

Αὐτὴν τὴν βεβαιότητα ζῇ καὶ ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία.

«Διὰ τοῦ Σταυροῦ σου, Χριστέ, μία ποίμνη γέγονεν Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ μία Ἐκκλησία· οὐρανός καὶ ἡ γῆ ἀγάλλεται, Κύριε, δόξα σοι».

Μᾶς χαρίζει τὴν δυνατότητα νὰ ζήσωμεν τὸ θαῦμα ὅτι ἡ γῆ ἐγένεν οὐρανός. Καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστὶ.

Αἱ ρίζαι τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκονται εἰς τὸν οὐρανόν. Χωρὶς τὴν Ἐκκλησίαν εἴμεθα μετέωροι καὶ ἀνέστιοι.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σπίτι μας. Ὅσον ἐπιστρέφει ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτήν, τόσον ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἔρχεται εἰς ἑαυτόν. Ὅσον ἀπομακρύνεται, χάνεται καὶ ἐξαχρειοῦται.

Ὅσον πλησιάζομεν τὴν Ἐκκλησίαν, αἰσθανόμεθα τὴν γνησιότητα τοῦ ἀληθινοῦ. Βλέπομεν τὸν οὐράνιον Πατέρα νὰ μᾶς περιμένῃ ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν.

Μᾶς πείθει ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κάλλους. Ἡ παρουσία τῆς κραταιᾶς ἀγάπης ποὺ νικᾷ τὸν θάνατον. Καὶ ὅχι τοῦ φθαρτοῦ καὶ ἀμφιβόλου ποὺ ἐμπαίζει τὸν ἄνθρωπον.

Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τὴν θεῖαν πρόσκλησιν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πέλαγος τῆς νηστείας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀναστάσεως σὺν πᾶσι τοῖς Ἀγίοις.

Ἀγία καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ,βθ'
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ προσφιλεῖ καὶ ἐπιπόθητα,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Σκυθρωπή εἶχεν ἀκούσει κάποιαν ἡμέραν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τραγικοῦ φιλοσόφου ὅτι: «ὁ Θεὸς εἶναι νεκρός! Τὸν σκοτώσαμε... Ἐμεῖς ὅλοι εἴμαστε οἱ φονιάδες του... ὁ Θεὸς θὰ μείνῃ νεκρός! Τὶ ἄλλο εἶναι οἱ ἐκκλησίες παρὰ οἱ τάφοι καὶ τὰ μνήματα τοῦ Θεοῦ;»[1]

Καὶ ἐπίσης, ὀλίγας δεκαετίες ἀργότερον, ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς νεωτέρου ὁμολόγου του, ὅτι: «Ὁ Θεὸς ἀπέθανε! Σᾶς ἀναγγέλλω, κύριοι, τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ!»[2]

Αἱ διακηρύξεις αὐταὶ τῶν ἀθέων φιλοσόφων ἐτάραξαν τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. Σύγχυσις πολλὴ ἐπηκολούθησεν εἰς τὸν χῶρον τοῦ πνεύματος καὶ

[1] Φρειδερίκος Νίτσε.

[2] Ζᾶν Πῶλ Σάρτρ.

[3] Β' Κορ. 5: 14.

τῆς λογοτεχνίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἰδίας κάποτε τῆς Θεολογίας, ὅπου, εἰς τὴν Δύσιν κυρίως, ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος ἀκόμη καὶ περὶ «Θεολογίας τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ».

Ἡ Εκκλησία βεβαίως δὲν εἶχε ποτὲ καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέθανε. Τοῦτο ἔγινε τὸ 33 μ.Χ. ἐπάνω εἰς τὸν λόφον Γολγοθᾶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ Ρωμαίου Ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας. Ἀφοῦ ἔπαθεν ἀνήκουστα Πάθη, ἐσταυρώθη ὡσάν κακοῦργος καί, περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς Παρασκευῆς, εἶπε «Τετέλεσται!» καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα! Αὐτὸ εἶναι μία ἀναντίρρητος ἱστορικὴ πραγματικότης.

Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀληθινὸς Θεός, ἀπέθανεν «ὕπὲρ πάντων» τῶν ἀνθρώπων! [3] Ἀφοῦ ἀνέλαβεν ὅλα τὰ ἰδικά μας: σῶμα, ψυχὴν, θέλησιν, ἐνέργειαν, κόπον, ἀγωνίαν, πόνον, λύπην, παράπονον, χαράν, τὰ πάντα, παρεκτός ἁμαρτίας, ἀνέλαβε, τέλος, καὶ τὸ μεγαλύτερον ζήτημά μας, τὸν θάνατον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πιὸ βασανιστικὴν καὶ ταπεινωτικὴν ἐκδοχὴν του, δηλ. τὸν Σταυρόν. Μέχρις ἐδῶ συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς φιλοσόφους.

Θὰ δεχθοῦμε ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι αἱ ἐκκλησίαι, οἱ ναοί, εἶναι «οἱ τάφοι», «τὰ μνήματα» τοῦ Θεοῦ! Ὅμως!... Ἐμεῖς γνωρίζομε, ζοῦμε καὶ προσκυνοῦμε τὸν θανόντα Θεόν, ὡς «νεκρὸν ζωαρχικότατον»! Ὀλίγον μετὰ τὴν φοβερὰν Παρασκευὴν, εἰς τὴν πρωϊνὴν ἀμφιλύκην τῆς «Μιᾶς τῶν Σαββάτων», τῆς Κυριακῆς, συνέβη αὐτό, διὰ τὸ ὅποιον ἔγινεν ὅλη ἡ διὰ σαρκὸς καὶ πάθους καὶ Σταυροῦ καὶ καθόδου εἰς τὸν ἄδην οἰκονομία τοῦ Θεοῦ:

Ἡ Ἀνάστασις!... Καὶ αὐτό, ἡ Ἀνάστασις, εἶναι μία ἐξ Ἰσου ἀναντίρρητος ἱστορικὴ πραγματικότης!.. Καὶ ἡ πραγματικότης αὕτη ἔχει ἀμέσους καὶ σωτηρίους ἐπιπτώσεις εἰς ὅλους μας. Ἀνέστη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποῖος εἶναι συνάμα καὶ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου! Ἀνέστη ὁ Θεὸς μὲ ὅλον τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος: τὸ Σῶμα ποὺ ἔλαβεν ἀπὸ τὰ ἄχραντα αἵματα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τὴν ἀγίαν Ψυχὴν Του. Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, «παγγενὴ τὸν Ἀδὰμ ἀναστήσας ὡς φιλόανθρωπος»!...

Ὁ Τάφος τοῦ Ἰησοῦ, τὸ «καινὸν μνημεῖον» τοῦ Ἰωσήφ, εἶναι πλέον διὰ παντὸς κενός! Ἀντὶ διὰ μνημεῖον νεκρικόν, εἶναι μνημεῖον νίκης κατὰ τοῦ θανάτου, εἶναι πηγὴ ζωῆς! Ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ἀνέτειλεν «ἐκ τοῦ τάφου ὠραῖος», χαρίζοντας φῶς ἀνέσπερον, εἰρήνην, χαράν, ἀγαλλίασιν, ζωὴν αἰώνιον! Ναί, οἱ ναοί εἶναι οἱ «τάφοι» τοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ Τάφοι κενοί, ὀλοφώτεινοι, γεμάτοι ἀπὸ «ὁσμὴν ζωῆς», [4] ἀπὸ ἐαρινὸν μύρον πασχάλιον, ὠραῖοι, ἐρατεινοί, καταστόλιστοι μὲ μυρσῖνες δοξαστικὲς καὶ μὲ ἄνθη χειροπιαστῆς ἐλπίδος, τάφοι ζωοδόχοι καὶ ζωοπάροχοι!

[4] Β' Κορ. 2: 16.

[5] Τροπάριον ζ' ᾠδῆς Κανόνος τοῦ Πάσχα.

Ὁ θάνατος τοῦ Θεοῦ ἀνέστρεψε τὰς δυνάμεις τοῦ ἄδου, ὁ θάνατος εὐτε-
λίστηκε πλέον εἰς ἀπλοῦν ἐπεισόδιον ποῦ εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν βίον
εἰς τὴν Ζωὴν. Αἱ ἐκκλησίαι, οἱ «τάφοι» τοῦ Θεοῦ, εἶναι αἱ διάπλατοι θύραι τῆς
ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οἱ ὀρθάνοιχτες εἵσοδοι τοῦ Νυμφῶνος τοῦ Υἱοῦ Του, ποῦ
«ὡς Νυμφίος προῆλθεν ἐκ τοῦ Μνήματος» καὶ οἱ πιστοὶ εἰσερχόμενοι, «θα-
νάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, ἄδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνί-
ου, ἀπαρχὴν· καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον Εὐλογητὸν τῶν
πατέρων, Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον»! [5]

Εὐτυχῶς, λοιπόν, ποῦ ἀπέθανεν ὁ Θεός, καὶ ὁ θάνατός Του ἔγινε ζωὴ καὶ
ἀνάστασις ἰδική μας! Εὐτυχῶς ποῦ ὑπάρχουν τόσα «μνήματά» Του εἰς τὸν κό-
σμον, τόσοι ἅγιοι ναοί, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ ἐλεύθερα ὁ πονεμένος, ὁ κου-
ρασμένος καὶ ἀπαρηγόρητος ἄνθρωπος, νὰ ἀποθέσῃ τὸ φορτίον τοῦ πόνου του,
τῆς ἀγωνίας του, τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀνασφαλείας του, νὰ «ξεφορτωθῇ» τὸν
θάνατόν του!

Εὐτυχῶς ποῦ ὑπάρχουν αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Ἑσταυρωμένου, Ἀποθανόντος,
Ἀναστάντος καὶ αἰωνίως Ζῶντος Χριστοῦ, ὅπου ὁ ἀπελπισμένος ἄνθρωπος τῶν
ἡμερῶν μας, ὁ καταπροδομένος ἀπὸ ὅλα τὰ εἰδῶλα, ὅλους τοὺς «χαμοθεοὺς»
ποῦ ἔκλεψαν τὴν καρδιά του, τὴν οἰκονομίαν δηλαδή, τὴν ἰδεολογίαν, τὴν
φιλοσοφίαν, τὴν μεταφυσικὴν καὶ ὅλας τὰς ὑπολοίπους «κενὰς ἀπάτας» [6]
τοῦ παρόντος αἰῶνος «τοῦ ἀπατεῶνος», [7] εὐρίσκει καταφύγιον καὶ παραμυθίαν
καὶ σωτηρίαν.

Ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ποῦ βιώνει
εἰς τὸ πλήρωμά τους τὸ Πάθος, τὸν Πόνον, τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν Θάνατον, ἀλλὰ
ἐξ ἴσου καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Θεανθρώπου, ἀπευθύνομεν πρὸς ὅλα τὰ τέκνα
τῆς Ἐκκλησίας ἐγκάρδιον πασχάλιον χαιρετισμὸν καὶ εὐλογίαν, μαζὶ μὲ
ἄσπασμόν ἀγάπης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος καὶ αἰωνίως
Ζῶντος καὶ ζωοποιούντος τὸν ἄνθρωπον.

Εἰς Αὐτὸν ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ
τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν!

Ἅγιον Πάσχα, 2009

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα εὐχέτης πάντων ὑμῶν

[6] Πρβλ. Κολ. 2: 8.

[7] Ἀκάθιστος Ὑμνος.

*Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότικτος,
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ,
κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ὀνομαστικῶν Αὐτοῦ*

Μακαριώτατε,
Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ,
Ἱερώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
Ἐντιμολογίωτατοι Ἀρχοντες,
Εὐλογημένοι Χριστιανοί,

Ἄρτι ἀναρρώσαντες ἐκ τῆς προσφάτου ἡμῶν ἀσθενείας, τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου καὶ ταῖς εὐχαῖς πολλῶν ἀδελφῶν καὶ πραγματοποιήσαντες μετὰ τοῦ Μακ. ἀδελφοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας προσκύνημα εἰς τὴν ἀγιοτόκον Καππαδοκίαν, μίαν ἀπὸ τὰς ἀλησμονήτους πατρίδας, δηλ. «πατρίδας τῆς ψυχῆς μας» καὶ ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν μεγάλως καὶ ἀδίκως ταλαιπωρηθεῖσαν γενέτειραν Ἰμβρον, ἐνδεδυμένην τὴν ἀνοιξιάτικη ὁμορφιά της καὶ ἔχοντες ἐφ' ἡμᾶς πάντας νωπὴν τὴν ἐπίπνοιαν τοῦ Παρακλήτου, ἰδοὺ, ἀδελφοί πολυφίλητοι καὶ τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἐπιπόθητα, ἀξιούμεθα νὰ ἐορτάσωμεν καὶ ἐφέτος τὰ ὀνομαστήρια ἡμῶν, ἀγομένης τῆς ἱερᾶς μνήμης τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου τοῦ ἐκ τῆς χορείας τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου.

Θεοῦ τὸ δῶρον -καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, κηρύττομεν τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτομεν τὴν εὐεργεσίαν- ὅτι διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἰς τὴν ἐφήμερον ταύτην ζωὴν μᾶς δίδει τὴν χαρὰν (καὶ αὐτὴν οὐ κρύπτομεν!) νὰ τιμήσωμεν τὸν οὐράνιον προστάτην μας καὶ νὰ εὐλογηθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, πού εἶναι ἀπέραντη εἰς τὴν ἱστορικὴν μεγαλωσύνην της, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ τιμῆς, καὶ τῶν λίαν ἡμῖν εὐπροσδέκτων προσευχῶν, πολλῶν πνευματικῶν ἡμῶν τέκνων καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, προσελθόντων ἐκ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ, καὶ θαλάσσης, καὶ ἐώας προεξαρχούσης τῆς Ὑμετέρας φίλης Ἀρχιερωσύνης, Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Ἱερώνυμε.

Καλῶς ἦλθετε ἅπαντες εἰς τὴν πνευματικὴν πρωτεύουσαν τῆς Ρωμηοσύνης!

Γνωρίζομεν ὅτι ἡ τιμὴ ὑπερβαίνει τὸ πρόσωπον τῆς ἡμετέρας Μετριότητος καὶ διαβαίνει ἐπὶ τὴν κορυφαίαν ταύτην ἀγιοδόξαστον προφυλακὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκπέμπεται ἡ ἀκτινοβολία τῆς οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐκπορεύεται τὸ θεότευκτον μεγαλεῖον τῆς Ρωμηοσύνης. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον χθὲς ἀλλὰ καὶ σήμερον. Διότι, ὅπως ἔγραφεν ἡμῖν προσφάτως λόγιος Ἱερομόναχος, «ὁ ἱερὸς θεσμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν ἔχει ἀπλῶς μεγάλην τινὰ ἱστορικὴν ἀξίαν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζῶν καὶ ἐνεργὴς, εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκφάνσεις καὶ ἐκδηλώσεις ... δι' ὃ καὶ τὸ νοητὸν φῶς τοῦ Φαναρίου, ὡς τὸ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου, διεισδύει πανταχοῦ, ὅπου ἀνοιχθῇ αὐτῷ θύρα κοινωνίας».

Καὶ τώρα κάτι ἄλλο:

Σήμερα κατὰ τὸ ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς Ἀλώσεως τῆς τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ Στῆβεν Ράνσιμαν θὰ ἔλεγεν ὅτι ἔκτοτε ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εὐρίσκεται ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Καὶ ὅμως! Ἡ Μεγάλη αὕτη Ἐκκλησία, ὡς «γέρικη ἐλιά», ὡς ἐλαία κατάκαρπος, ριζωμένη βαθειὰ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ αἱματοβαμμένα χρώματα τῆς βασιλίδος, γνωρίζουσα τὸ μυστικὸν τῆς μακροβιότητος, τῆς ἀνθεκτικότητος καὶ τῆς ἀντοχῆς εἰς τὰς καταιγίδας καὶ τὰς κακουχίας, σχεδὸν ἕξ αἰῶνας μετὰ τὴν Ἀλωσιν, ὡς ἀποθνήσκουσα καὶ ἰδοὺ ζῶσα, ἐδραία, ὀρθία καὶ ἀμετακίνητος, ἐξακολουθεῖ νὰ καρποφορῇ, νὰ τρέφῃ μὲ τὸν καρπὸν τῆς καὶ νὰ φωτίζῃ μὲ τὸ ἔλαιον τοῦ καρποῦ τῆς καί, ἐπὶ πλεόν, νὰ προβάλλῃ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας ὡς τὸ σύμβολον τῶν προσπαθειῶν τῆς διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν καταλλαγὴν, τὴν συμφιλίωσιν καὶ τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ πολιτισμικῶν καταβολῶν, διότι πιστεύει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα τέκνα τοῦ ἐνὸς καὶ μοναδικοῦ οὐρανίου Πατρός· «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν».

Αὐτὸ δὲν εἶπεν ὁ μέγας Παῦλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, Μακαριώτατε;

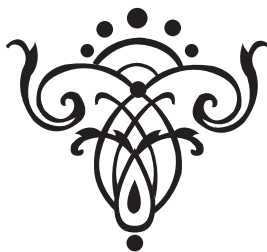
Σᾶς εὐχαριστοῦμεν εὐγνωμόνως διότι ἠθελήσατε νὰ τιμήσετε τὰ ὀνομαστήρια ἡμῶν διὰ τῆς πρόφρονος αὐτοπροσώπου παρουσίας Σας, εἰς ἐκδήλωσιν καὶ τοιουτοτρόπως τῆς ἀγάπης Σας πρὸς τὸν ἐορτάζοντα ἀδελφόν Σας καὶ ὑπογράμμισιν τῶν ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Πράγματι, «κρεῖσσόν ἐστιν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ εἰρήνη τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν... ἢ τὸ τὴν ἀκρίβειαν διώκειν δοκεῖν καὶ τὸ καλὸν (καὶ) σχίζειν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως ἔλεγεν ἕνα παλαιὸν κείμενον τοῦ Πατριαρχείου μας. Εἴθε ἡ ἀγάπη μεταξύ μας νὰ μένῃ πάντοτε «ἄτμητος καὶ ἀδιαίρετος», διὰ νὰ εἴπωμεν κατὰ Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον.

Εὐχαριστοῦμεν ἀκόμη τὸν Ἐξοχώτατον κ. Κωνσταντῖνον Μαρκόπουλον, Ὑπουργὸν Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος καταλαβὼν τὴν

μεγαλόπολιν Κωνσταντίνου μᾶς ἔφερε τὸν ἐόρτιον χαιρετισμὸν τῆς Ἐντίμου Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν Πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκύρᾳ Ἐξοχ. κ. Φώτιον Ξύδαν καὶ τὸν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Γενικὸν αὐτῆς Πρόξενον Ἐντιμ. κ. Βασίλειον Μπορνόβαν.

Ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τοὺς τιμῶντας τὰ ὀνομαστήρια ἡμῶν Ἱερωτάτους καὶ Θεοφιλεστάτους ἀδελφούς Ἱεράρχας, τοὺς τε ἐντεῦθεν συγκληρυναίους καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Αὐτοκεφάλου καὶ τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Σερβίας, καὶ λέγομεν αὐτοῖς εἰλικρινῶς ὅτι ἡ ἀγάπη των μᾶς ἐνισχύει εἰς τὴν κλῆσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν νὰ λιτανεύωμεν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ νὰ προστατεύωμεν τὴν ὀρθόδοξον τιμὴν.

Περαιτέρω, εὐχαριστοῦμεν τὸν ἱερὸν κλῆρον, τοὺς Ἐντιμολογιωτάτους Ἀρχοντας ὁφφικιάλους, τοὺς Ἑλλογιμωτάτους ἐκπαιδευτικούς, τοὺς Κοινοτάρχας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν παρακειμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων, τὰ θεοσεβῆ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα τὰ κυκλοῦντα ἐνταῦθα τὸν Θρόνον ἡμῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἅπαντα τὰ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας τὴν χάριν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ παναγίου Πνεύματος.

*Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότικτος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
ἐπὶ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ προσευχῆς
ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος*

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Καθὼς ἐγκαϊνιάζομεν τὸ νέον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος, στοχαζόμεθα ἐκ νέου τὴν κατάστασιν τῆς τοῦ Θεοῦ κτίσεως. Ἀναλογιζόμεθα τὸ παρελθὸν καὶ μετανοοῦμεν δι’ ὅλα ὅσα ἔχομεν πράξει ἢ ἀμελήσει νὰ πράξωμεν διὰ τὴν φροντίδα τῆς γῆς· προσβλέπομεν εἰς τὸ μέλλον καὶ προσευχόμεθα νὰ μᾶς χορηγηθῇ σοφία διὰ νὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς ὅλας μας τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις.

Οἱ τελευταῖοι δώδεκα μῆνες ὑπῆρξαν ἐποχὴ μεγάλης ἀβεβαιότητος δι’ ὅλοκληρον τὸν κόσμον. Τὰ χρηματοοικονομικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἐνεπιστεύοντο τόσον πολλοὶ ἄνθρωποι διὰ νὰ τοὺς παράσχουν τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, παρέσχον ἀντιθέτως φόβον, ἀβεβαιότητα καὶ πενίαν. Ἡ παγκοσμιοποιημένη οἰκονομία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ πληγοῦν ὅλοι – ἀκόμη καὶ οἱ πλέον πτωχοί, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πολὺ μακρὰν τῶν συναλλαγῶν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Ἡ παρούσα κρίσις δίδει τὴν εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων μὲ διαφορετικὸν τρόπον, διότι αἱ μέθοδοι αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἡ καλλιτέρα λύσις των. Χρειάζεται νὰ εἰσαγάγωμεν τὴν ἀγάπην εἰς ὅλας τὰς συναλλαγὰς μας, τὴν ἀγάπην ἡ ὁποία ἐμπνέει θάρρος καὶ συμπόνοιαν. Ἀνθρωπίνῃ πρόοδος δὲν σημαίνει ἀπλῶς συσσώρευσιν πλούτου καὶ ἄκριτον ἀνάλωσιν τῶν πόρων τῆς γῆς. Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς παρούσης κρίσεως ἔχει ἀποκαλύψει τὰς ἀξίας τῶν ὀλίγων οἱ ὁποῖοι διαμορφώνουν τὰς τύχας τῆς κοινωνίας μας. Ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἐξεύρουν χρηματικὰ ποσὰ πέραν πάσης φαντασίας διὰ τὴν στήριξιν τοῦ χρηματοοικονομικοῦ συστήματος τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπρόδωσεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ διαθέσουν οὔτε τὸ ἐλάχιστον κλάσμα τῶν ποσῶν αὐτῶν διὰ τὴνθεραπείαν τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει περιέλθει ἡ κτίσις, ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν ἀξιῶν των, ἢ διὰ τὴν σίτισιν τῶν πεινῶντων τοῦ

κόσμου ἢ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ποσίου ὕδατος εἰς τοὺς διψῶντας τοῦ κόσμου, θύματα καὶ αὐτοὺς τῶν ἰδίων ἀξιών. Εἰς τὸ πρόσωπον ἐκάστου πεινασμένου παιδιοῦ ἀναγράφεται ἓν ἐρώτημα δι' ἡμᾶς καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποστρέψωμεν τὸ βλέμμα διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἀπάντησιν. Διατὶ συνέβη αὐτό; Εἶναι πρόβλημα ἀνθρωπίνης ἀνικανότητος ἢ ἀνθρωπίνης βουλήσεως;

Ἔχομεν καταστήσει τὴν ἀγορὰν τὸ ἐπίκεντρον τοῦ ἐνδιαφέροντός μας, τῆς δράσεώς μας καί, ἐν τέλει, τῆς ζωῆς μας, λησμονοῦντες ὅτι ἡ ἐπιλογὴ μας αὐτὴ θὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ζωὴν τῶν μελλοντικῶν γενεῶν, καὶ θὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδικῶν τῶν ἐπιλογῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι πιθανῶς περισσότερον προσανατολισμέναι πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κτίσεως. Ἡ ἀνθρωπίνη οἰκονομία μας, ἡ ὁποία μᾶς ἔχει καταστήσει καταναλωτάς, χωλαίνει. Ἡ Θεία Οἰκονομία, ἡ ὁποία μᾶς ἔχει πλάσει κατ' εἰκόνα τοῦ ἀγαπῶντος Δημιουργοῦ, μᾶς καλεῖ νὰ ἀγαπήσωμεν καὶ νὰ φροντίσωμεν ἅπασαν τὴν κτίσιν. Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἔχομεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας ἀντανakλᾶται εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον συμπεριφερόμεθα πρὸς τὴν κτίσιν. Ἐὰν πιστεύωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα τίποτε ἄλλο παρὰ καταναλωταί, τότε ἐπιδιώκομεν τὴν καταξίωσιν καταναλίσκοντες σύμπασαν τὴν γῆν· ἂν ὅμως πιστεύωμεν ὅτι εἴμεθα πλασμένοι καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, τότε δρῶμεν μετὰ φροντίδος καὶ ἐλέους καὶ προσπαθοῦμεν νὰ γίνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπλάσθημεν νὰ εἴμεθα.

Ἄς προσευχηθῶμεν διὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν Διάσκεψιν τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Κλιματικὴν Ἀλλαγὴν εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὸν Δεκέμβριον, ὥστε αἱ ἀνεπτυγμέναι βιομηχανικῶς χώραι νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὰς ἀναπτυσσομένας διὰ τὴν μείωσιν τῶν βλαβερῶν ρυπογόνων ἐκπομπῶν, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ βούλησις διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ συνετὴν διαχείρισιν τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων πρὸς λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων καὶ ὥστε νὰ συνεργασθῶμεν ἅπαντες διὰ νὰ διασφαλίσωμεν ὅτι τὰ τέκνα μας θὰ δύνανται νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν καταλείπομεν εἰς αὐτά. Πρέπει νὰ ὑπάρξῃ δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος· τὸ κέρδος, καὶ δὴ τὸ βραχυπρόθεσμον, δὲν ἔμπορεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸ μοναδικὸν κίνητρον τῶν πράξεών μας.

Ἄς ἀνανεώσωμεν ἅπαντες τὴν δέσμευσίν μας νὰ συνεργασθῶμεν προκειμένου νὰ ἐπιφέρωμεν τὰς ἀλλαγὰς διὰ τὰς ὁποίας προσευχόμεθα, νὰ ἀπορρίψωμεν κάθε τι τὸ ὁποῖον βλάπτει τὴν κτίσιν, νὰ μεταβάλωμεν τὸν τρόπον σκέψεώς μας καί, ὡς ἐκ τούτου, νὰ μεταβάλωμεν ριζικῶς τὸν τρόπον ζωῆς.

Ἡ χάρις τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Προνοητοῦ Θεοῦ, σὺν τῇ πατρικῇ εὐχῇ καὶ Πατριαρχικῇ ἡμῶν εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,βθ' Σεπτεμβρίου α'

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

*Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότικτος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*

Σεβασμιώτατε Καρδινάλιε κύριε Walter Kasper, ἐκπρόσωπε τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα καὶ Ἐπισκόπου Ρώμης κυρίου Βενεδίκτου τοῦ 16ου, μετὰ τῆς τιμίας ὑμῶν συνοδείας,

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὑποδεχόμεθα ὑμᾶς καὶ πάλιν εἰς τὰς αὐλὰς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας τῆς Νέας Ρώμης, ἵνα συνεορτάσωμεν τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ προστάτου αὐτῆς Ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου. Ἀπὸ μέσης καρδίας εὐχαριστοῦμεν τῷ ἀγαπητῷ ἡμῖν ἐν Κυρίῳ ἀδελφῷ ἀγιωτάτῳ Πάπᾳ τῆς παλαιᾶς Ρώμης κυρίῳ Βενεδίκτῳ διότι ἠυδόκησε καὶ ἐφέτος νὰ ἀποστείλῃ ἐκπροσώπους αὐτοῦ εἰς τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας στοιχῶν τῷ ἀπὸ δεκαετιῶν καθιερωθέντι ἔθει τῆς ἀνταλλαγῆς ἐπισκέψεων κατὰ τὰς θρονικὰς ἑορτὰς τῶν δύο παλαιφάτων καὶ ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς βουλήσεως αὐτῶν ὅπως ἄρουν τὰ ἐπὶ χιλιετίαν συσσωρευθέντα ἑμπόδια εἰς τὴν μετ' ἀλλήλων πλήρη κοινωνίαν. Εἰς τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν ὑμῶν ἀποδίδομεν σπουδαίαν συμβολικὴν σημασίαν, καθότι δι' αὐτῆς δηλοῦται κατὰ τρόπον λίαν ἐπίσημον ἡ βούλησις καὶ τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ὅπως πράξῃ καὶ αὕτη πᾶν τὸ κατ' αὐτήν, ἵνα ἐπανεύρωμεν τὴν ἐν τῇ αὐτῇ πίστει καὶ μυστηριακῇ κοινωνίᾳ ἐνότητα ἡμῶν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς εἰς ἐνότητα «ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ» (Ἰω. ιζ', 21).

Ὁ σήμερον ἑορταζόμενος Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, αὐτάδελφος τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, ἀπὸ κοινοῦ δὲ ἐγνώρισαν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν. Κοινὴ ἡ πίστις τῶν αὐταδέλφων Ἀποστόλων, κοινὴ καὶ ἡ πίστις τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας οὗτοι ἱδρυσαν καὶ καθιγάσαν διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ μαρτυρίου των. Τὴν κοινὴν ταύτην πίστιν ἐδογμάτισαν οἱ κοινοὶ Πατέρες τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν συνελθόντες ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις, παραδόντες αὐτὴν ὡς θησαυρὸν πολύτιμον εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἵνα ἐπ' αὐτῆς οἰκοδομήσωμεν τὴν ἐν Χριστῷ ἐνότητα ἡμῶν. Τὴν κοινὴν ταύτην πίστιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μίαν χιλιετίαν διε-

φυλάξαμεν ἀλώβητον ἔν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ δύσει, καλούμεθα καὶ πάλιν νὰ θέσωμεν ὡς βάσιν τῆς ἐνότητος ἡμῶν, ἀποκαθαίροντες αὐτὴν ἐκ πάσης τυχὸν προσθήκης ἢ ἀλλοιώσεως, ὥστε «σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες» (Φιλ. β', 2) νὰ χωρήσωμεν εἰς τὴν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ κοινωνίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ εὐρίσκεται τὸ πλήρωμα τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πορεία αὕτη πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πλήρους κοινωνίας, τῆς ὁποίας ἀπήλαυον αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν, ἔχει ἤδη ἀρχίσει διὰ τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀληθείας, ὅστις καὶ συνεχίζεται, χάριτι θεία, παρὰ τὰς ἐνίοτε ἀναφυομένας δυσκολίας. Μετ' ἀνυστάκτου ἐνδιαφέροντος καὶ ἀδιαλείπτου προσευχῆς παρακολουθοῦμεν τὴν πορείαν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἡμῶν διεξαγομένου ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου ὑπὸ τὴν συμπροεδρείαν καὶ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ὅστις εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν κρισίμων ἐκκλησιολογικῶν ζητημάτων, ὡς εἶναι τὸ θέμα τοῦ πρωτείου γενικῶς, καὶ εἰδικώτερον ἐκεῖνο τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν. Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι τὸ ἀκανθῶδες τοῦτο θέμα ὑπῆρξε πέτρα σκανδάλου εἰς τὴν πορείαν τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, διὸ καὶ ἡ ἄρσις ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν τοῦ ἐμποδίου τούτου θέλει ἀναμφιβόλως διευκολύνει μεγάλως τὴν πορείαν ἡμῶν πρὸς τὴν ἐνότητα. Πεποίθαμεν, ὅθεν, ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο θέλει προσφέρει τὴν λυδίαν λίθον πρὸς ἀξιολόγησιν καὶ τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ χιλιετίᾳ ἐξελίξεων, αἵτινες ἀτυχῶς ὠδήγησαν τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς μείζονα ἀπ' ἀλλήλων ἀποξένωσιν καὶ διηύρυναν τὸ μεταξὺ ἡμῶν χάσμα.

Εἰς ἓνα κόσμον, ὁ ὁποῖος σπαράσσεται ἀπὸ ἀντιθέσεις καὶ συγκρούσεις, ὁ εἰρηνικὸς καὶ ἐποικοδομητικὸς διάλογος ἀποτελεῖ τὴν μόνην ὁδὸν πρὸς ἐπίτευξιν καταλλαγῆς καὶ ἐνότητος. Εἰς τὴν ἀποστολικὴν περικοπήν, ἡ ὁποία ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν σημερινὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, οἱ Ἀπόστολοι προβάλλονται ὡς ὑπόδειγμα ἄκρας ταπεινοφροσύνης κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ σταυρωθέντος Κυρίου: «λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι» (Α' Κορ. δ', 12-13). Ἐὰν τὸ ἥθος τοῦτο τῆς ταπεινοφροσύνης πρέπει νὰ ἐπικρατῇ εἰς τὰς σχέσεις τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς διώκτας τῆς Ἐκκλησίας, πόσον μᾶλλον ἐπιβάλλεται τοῦτο εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἰδίων τῶν χριστιανῶν σχέσεις! Ἡ εἰρηνικὴ διευθέτησις τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν εἰς τὰς διαχριστιανικὰς σχέσεις οὐδόλως συνεπάγεται ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἀληθείας. Ἡ ἀλήθεια δὲν φοβεῖται τὸν διάλογον, ἀλλ' ἀντιθέτως, χρησιμοποιεῖ αὐτὸν ὡς μέσον, διὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ καὶ ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διὰ διαφόρους λόγους ἀφίστανται αὐτῆς. Ἡ μισαλλοδοξία καὶ ὁ φανατισμὸς προκαλοῦν τὴν ἀμυντικὴν περιχαράκωσιν ἐκάστης πλευρᾶς εἰς τυφλὴν ἐμμονὴν εἰς τὰς

ιδίας αὐτῆς θέσεις καὶ ἀπόψεις, μονιμοποιεῖ τὰς διαιρέσεις καὶ ἐξανεμίζει πᾶσαν ἐλπίδα καταλλαγῆς. Μία τοιαύτη στάσις οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων. Μόνον «ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφ. δ', 15) ἀληθεύομεν ἀληθῶς, ὡς καὶ μόνον ἐν ἀληθείᾳ ἀγαπῶντες (Β' Ἰω. 1) ἀγαπῶμεν γνησίως. Ὁ εἰλικρινὴς καὶ ἐν πνεύματι ταπεινοφροσύνης διάλογος διασφαλίζει τὸν εὐλογημένον τοῦτον συνδυασμόν, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὴν μόνην θεοδίδακτον ὁδὸν δι' ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ εἶναι μιμηταὶ τῶν Ἀποστόλων (Α' Κορ. δ', 16).

Τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ ἐν ἀγάπῃ διαλόγου καλεῖται σήμερον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ ἰδία εἰς τὰς μεταξὺ τῶν διηρημένων χριστιανῶν σχέσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ κηρύξῃ αὐτὸ πρὸς πάντα ἄνθρωπον καλῆς θελήσεως εἰς οἰονδήποτε χῶρον καὶ ἂν ἀνήκῃ οὗτος. Γνωρίζομεν ἐκ πείρας πικρᾶς ὅτι ἡ θρησκεία δύναται εὐκόλως νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς σημαία φανατισμοῦ καὶ συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐχομεν προσωπικῶς κατ' ἐπανάληψιν τονίσει ὅτι ὁ πόλεμος ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας ἀποτελεῖ πόλεμον κατὰ τῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο ὁ διαθρησκευτικὸς διάλογος ἐπιβάλλεται ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὰς ἡμέρας μας, χωρὶς τοῦτο νὰ συνεπάγεται οἰονδήποτε συμβιβασμόν εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐκάστου πεποιθήσεις. Τὸν διάλογον τοῦτον ἐνθαρρύνει καὶ καλλιεργεῖ καὶ τὸ ἡμέτερον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, συμβάλλον καὶ οὕτω τὸ κατ' αὐτὸ εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ.

Σεβασμιώτατε Καρδινάλιε μετὰ τῆς ἐντιμοτάτης ὑμῶν συνοδείας,

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Πόλεως ταύτης ἡ Θεία Πρόνοια ἀνέθηκε, διὰ τῆς ὑπὸ ἱερῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπισθείσης τάξεως, τὴν διακονίαν τῆς πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Ἐκκλησίας, ἐχούσης τὴν εὐθύνην τοῦ συντονισμοῦ καὶ τῆς ἐκφράσεως τῆς ὁμοφωνίας τῶν κατὰ τόπους ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐν τῇ εὐθύνῃ ταύτῃ ἐργαζόμεθα ἤδη ἐπισταμένως διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐνεργοποιήσεως τῶν ἀρμοδίων προσυνοδικῶν ὀργάνων. Οὕτω, κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον συνῆλθεν ἐπιτυχῶς ἡ Δ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐπιληφθεῖσα τοῦ θέματος τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἐπίκειται δὲ ἡ συνάντησις τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καὶ προετοιμασίαν καὶ τῶν λοιπῶν θεμάτων τῆς Μεγάλης Συνόδου. Σκοπὸν τῆς ὅλης προσπάθειας ἀποτελεῖ ἡ σφυρηλάτησις τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥστε «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ. Ἐν τῇ προσπάθειᾳ ταύτῃ καὶ τῇ καθόλου, πολυτρόπως δυσχερεῖ, διακονία αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως πολύτιμον πάντοτε ἡγεῖται τὴν συμπαράστασιν τῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Ρώμῃ Ἐκκλησίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐν ἀγάπῃ πολλῇ στρέφομεν τὴν σκέψιν ἡμῶν καὶ ἐν τῇ

ώρα ταύτη.

Ἀσπαζόμενοι ὑμᾶς, καὶ δι' ὑμῶν τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς ἐνταῦθα ἀγαπητὸν ἐν Κυρίῳ ἀδελφόν, φιλήματι ἀγίῳ εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεός, πρεσβείαις τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, σκέπη καὶ προστατεύῃ τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς κακοῦ ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἁγίου θελήματος Αὐτοῦ.

Ὡς εὖ παρέστηκε ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί!

*Πατριαρχική Απόδειξις
ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις*

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀδελφοὶ συλλειτουργοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

«Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ σήμερον ἠνώθησαν, τεχθέντος τοῦ Χριστοῦ.

Σήμερον Θεὸς ἐπὶ γῆς παραγένονε, καὶ ἄνθρωπος εἰς οὐρανούς ἀναβέβηκε»!

(Ἰδιόμελον Λιτῆς Χριστουγέννων)

Ἡ ἀπόστασις καὶ πόλῳσις ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιφέρει ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου, κατηργήθη μὲ τὴν πρόσληψιν ἀκεραίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπὸ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Προαιώνιον Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡ κατὰ τὴν «εὐδοκίαν» τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ πρῶτον δηλαδὴ καὶ ὁλόθυμον θέλημά Του, Σάρκωσις τοῦ Υἱοῦ Του, καταργεῖ κάθε ἀπόστασιν, ἐνώνει τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν γῆν καὶ συνάπτει τὸ δημιουργημα μὲ τὸν Δημιουργόν!

«Σήμερον τῆς εὐδοκίας Θεοῦ τὸ προοίμιον καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἡ προκήρυξις» ἔψαλεν ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία, διὰ τῆς ἀφιερώσεως τῆς μακαρίας Μαρίας εἰς τὸν Ναὸν καὶ τῆς ἐκεῖ προετοιμασίας τῆς διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀχωρήτου Θεοῦ, ἤνοιγε τὸν δρόμον τῆς Ἑνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ καὶ προεκήρυττε τὴν σωτηρίαν μας.

«Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον καὶ τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου ἡ φανέρωσις· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τῆς Παρθένου γίνεται» ἔψαλε πάλιν ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τότε ποὺ συνετελέσθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἡ ἄσπορος σύλληψις τοῦ Ἀσυλλήπτου εἰς τὴν ἁγίαν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου καὶ ἤρχισε νὰ «συνυφαίνεται», ἡ θεία μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος γέγονεν, «ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μ. Ἀθανασίου. Ἡ «εὐδοκία», λοιπόν, ἡ ὁποία ἐχαιρετίσθη κατὰ τὰ Εἰσόδια, καὶ ἡ σωτηρία, ἡ ὁποία «ἐκεφαλαιώθη» καὶ ἐφανερώθη κατὰ τὸν Εὐαγγελισμόν, σήμερον, κατὰ τὴν μεγάλην καὶ ἁγίαν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, καθίστα-

ται άπτη πραγματικότης! Σήμερον «ό Λόγος σάρξ εγένετο καί έσκήνωσεν έν ήμϊν», καί οί Άγγελοι έπανηγύρισαν τό γεγονός ψάλλοντες: «Δόξα έν ύψίστοις Θεώ καί έπί γής ειρήνη, έν ανθρώποις εύδοκία»!

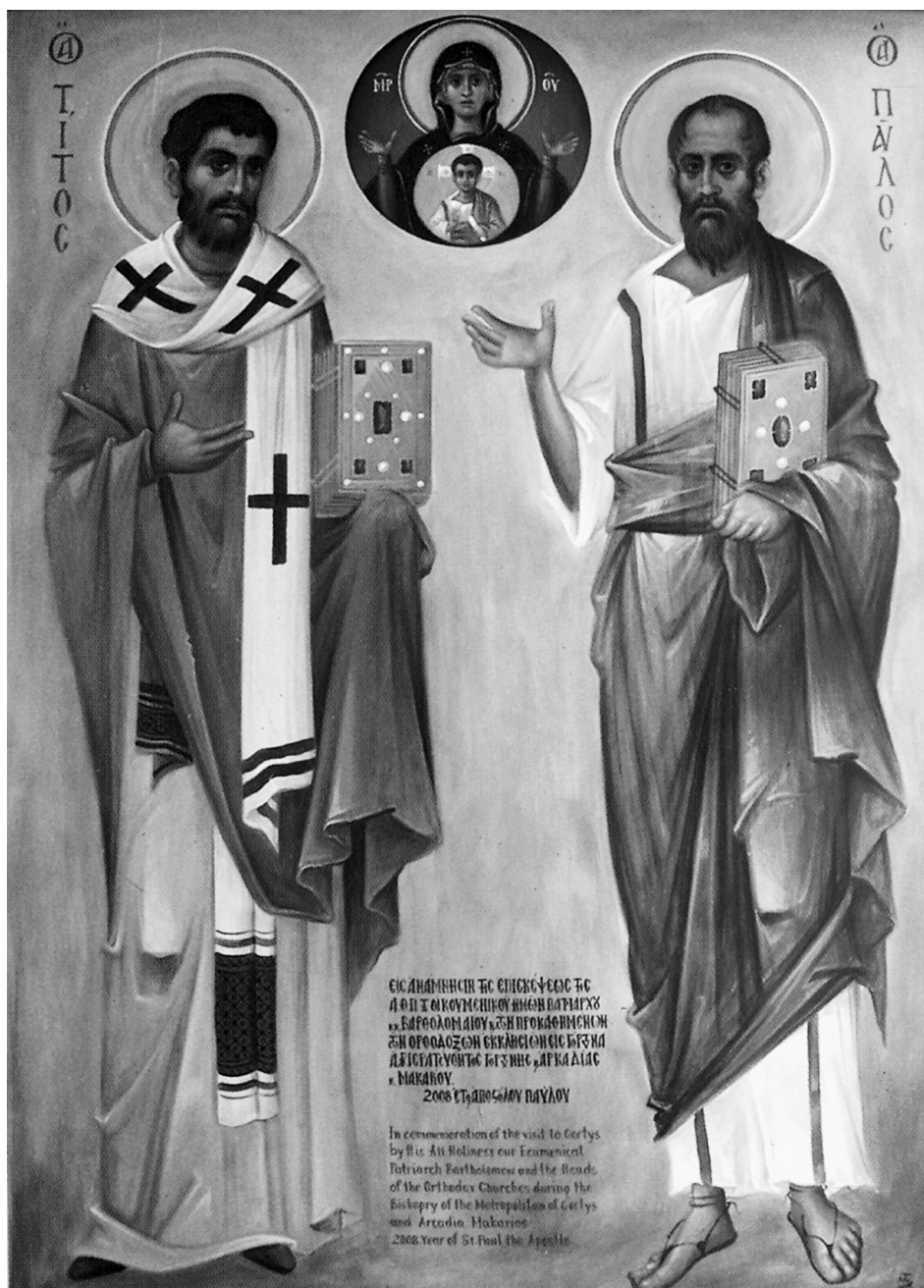
Μέ την Σάρκωσιν, την Ένανθρώπησιν του Λόγου, ήδη ή σωτηρία του ανθρωπίνου γένους έχει δυνάμει συντελεσθή. Διότι, εκείνοι οί όποιοι, άφοϋ πιστεύσουν είς τόν Ίησοϋν, ζήσουν ζωήν σύμφωνον μέ την πίστιν αυτήν, σύμφωνον μέ τās έντολās καί την όλην διδασκαλίαν του Ίησοϋ, ύψώνονται μέ την τοιαύτην θεάρεστον βιοτήν καί καθίστανται φίλοι καί κοινωνοί του Θεοϋ! Γίνονται «θείας κοινωνοί φύσεως», θεοί κατά χάριν! Τοϋτο συντελείται άποκλειστικώς μέσα είς την Έκκλησίαν, όπου ό άνθρωπος άναγεννάται έν Χριστώ καί υίοθετείται υπό του Πατρός διά του άγίου Βαπτίσματος, καί, έν συνεχείā, διά τών άγίων Μυστηρίων καί τής καλλιεργείας τής άρετής, πληροϋται θείας χάριτος καί Πνεύματος Άγίου καί αύξάνει «είς άνδρα τέλειον, είς μέτρον ήλικίας του πληρώματος του Χριστοϋ», μέχρις ότου φθάσει νά λέγη μετά του Άποστόλου Παύλου: «ζω δέ οϋκέτι έγώ, ζή δέ έν έμοι Χριστός». Τους οϋτω τελειουμένους ό Χριστός δέν τους θεωρεί άπλως φίλους Του ή άδελφούς Του, αλλά τους άναγνωρίζει ως μέλη του Σώματός Του. Διά τοϋτο καί έλεγεν άπό του ύψους του Σταυροϋ προς την Παναγίαν Μητέρα Του περι του Εϋαγγελιστοϋ Ίωάννου: «Γύναι, ίδε ό υίός σου» καί είς τόν Ίωάννην «ίδου ή Μητήρ σου». Τά Χριστούγεννα, λοιπόν, άνοίγουν διάπλατα την θύραν τής κατά χάριν χριστοποιήσεως καί θεοποιήσεως του ανθρώπου, καί ένεκα τούτου ακριβώς «άγει έορτήν, έν χαρᾷ πᾶσα ή κτίσις, καί οί οϋρανοί σϋν ήμϊν άγαλλιώνται» κατά την εύσημον καί σωτήριον αυτήν ήμέραν!

Μέ αυτά τὰ χαρμόσυνα καί έλπιδοφόρα δεδομένα είς χειρας, άπευθύνομεν, άπό τής έν Φαναρίω καθηγιασμένης καθέδρας του πανσέπτου Οίκουμενικού Πατριαρχείου, θερμά έόρτια συγχαρητήρια καί έγκαρδίους Πατριαρχικάς εύχās έπί τῇ «μητροπόλει τών έορτῶν» προς άπαντα τὰ άνα τόν κόσμον προσφιλή καί έπιπόθητα τέκνα τής άγιωτάτης Μητρός Έκκλησίας, κληρικούς παντός βαθμοϋ, μονάζοντας καί λαϊκούς, άρχοντας καί άρχομένους, μικρούς καί μεγάλους, μάλιστα δέ προς τους έμπεριστάτους, τους έν θλίψει, άνάγκη καί δοκιμασίā εύρισκομένους. Εΐθε, ό έν σπηλαίω γεννηθείς καί έν φάτνη άνακλιθείς προαιώνιος Υίός του Θεοϋ καί χάριν ήμῶν Υίός του Άνθρώπου, νά καταστήση πάντας ήμᾶς άξιους τής κενωτικῆς άγάπης καί τής άγίας καί προσκυνητῆς ένσάρκου οίκονομίας Του!

Φανάριον, Χριστούγεννα ,βθ'

† Ό Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαΐος
Διάπυρος προς Θεόν εύχέτης πάντων ύμῶν

Ἰ. Εἰκὼν τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων Παύλου καὶ Τίτου,
τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας
ἐπὶ τῷ ἔτει τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Ἀρχαία Γόρτυνα, 16.10.2008).

**ΕΠΙΣΚΕΥΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΤΑΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΠΙ ΤΩ ΕΤΕΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2008**

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ μετὰ Προκαθημένων καὶ Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας (Ἀρχαία Γόρτυνα, 16.10.2008).

Τὴν Πέμπτην, 16ην Ὀκτωβρίου 2008, εἰς τὸν Ἀερολιμένα Ἡρακλείου ἔγινε ἡ ὑποδοχὴ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, τῶν ἀγίων Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συνόδων τοῦ βιβλικοῦ συμποσίου περὶ τοῦ Ἀγ. Ἀπ. Παύλου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνακηρύξεως ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τοῦ ἔτους 2008 ὡς ἔτους τοῦ Ἀγ. Ἀποστόλου Παύλου.

Ἐν συνεχείᾳ μετέβησαν εἰς τὴν 126 Σ. Μ. ἔνθα μετεῖχαν τῆς σχετικῆς ἐκδηλώσεως πρὸς τιμὴν τῶν ὡς ἄνω Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν.

Εἴτα «ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ν. τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ Ἡρακλείου ἔγινε ὑποδοχὴ καὶ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, τῶν ἀγίων Προκαθημένων καὶ Ἀντιπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς Κρήτην ὡς καὶ εἰς τὴν ἐν συνεχείᾳ παρατεθεῖσαν δεξίωσιν ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Κρήτης. Εἰς τὸν αὐλῆον χώρον τοῦ Ἱ. Μ. Ν. Ἀγ. Μηνᾶ Ἡρακλείου, ὁ Παναγιώτατος ἀπηύθυνε μήνυμα πρὸς τὸν Λαὸν τῆς Κρήτης, εἰς τὴν δοξολογίαν προσεφώνησεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος, Πρόεδρος τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ ἀντεφώνησεν ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. κ. Χρυσόστομος.

Ἀκολούθως, ἡ πομπὴ τῶν Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν ἀνεχώρησεν ἐξ Ἡρακλείου καὶ ἐστάθμευσεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν Κωμόπολιν τῆς Ἀγ. Βαρβάρας, ἔνθα ὑπεδέχθη αὐτοὺς ὁ ποιμενάρχης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, Μητροπολίτης κ. Μακάριος μετὰ τοῦ Ἱ. Κλήρου, τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, τῶν μαθητῶν τῶν Σχολείων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ, εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας καὶ εἰς τὴν Κωμόπολιν τῆς Ἀγ. Βαρβάρας. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς ἡμῶν Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος, ἐχαιρέτησεν ἐνθέρμως τὸν Σεβ. ἅγιον Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μακάριον, τὸν Ἱ. Κλῆρον, τὰς Ἀρχάς, τοὺς μαθητὰς καὶ τὸν Λαόν, ἔδωκε τὴν Ἀγίαν Πατριαρχικὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν Αὐτοῦ διὰ τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας καὶ νῆχαρίστησε διὰ τὴν ἐνθουσιώδη υποδοχὴν.

Μετὰ ταῦτα ἡ πομπὴ διῆλθε ἐκ τοῦ Χωρίου Ἀγ. Δέκα καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀρχαίαν Γόρτυνα, χώρον ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἀγ. Ἀπ. Τίτου, Πρώτου Ἐπισκό-

που Κρήτης, ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Ἀπ. Παύλου, ὅπου ἐγένετο ἐπίσημος ὑποδοχὴ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, τῶν ἀγίων Προκαθημένων καὶ Ἀντιπροσώπων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Κατόπιν ἐγένετο προσκύνημα εἰς τὸν Ἀρχαῖον Ἱ. Ν. Παναγίας Κερᾶς, ξενάγησις ὑπὸ τοῦ κ. Ἱ. Βολανάκη, Ἐφόρου τῆς 13ης Ἐφορείας Βυζ. Ἀρχαιοτήτων, ἐψάλησαν ἀπολυτίκια ὑπὸ τῆς χορωδίας τῆς Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου καὶ ἀντεφώνησεν ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. κ. Θεόδωρος. Εἰς τὸν ἀριστερὸν χώρον τοῦ ἐν λόγῳ Ἱ. Ναοῦ, ὁ Παναγιώτατος ἀπεκάλυψεν Ἱ. Εἰκόνα τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων Παύλου καὶ Τίτου, ἔργον τοῦ κ. Παν. Μόσχου.

Εἴτα οἱ Ὑψηλοὶ Ἐπισκέπται μετέβησαν εἰς τὸν χώρον σταθμεύσεως τῆς Γόρτυνας ἔνθα ὑπεδέχθη αὐτοὺς ἡ κ. Μαρία Μπρεδάκη, Ἐφορος τῆς ΚΓ' Ἐφορείας Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἀκολουθῶς, ἐψάλησαν ἀπολυτίκια ὑπὸ τῆς χορωδίας τῆς Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἱ. Μητροπόλεως, προσεφώνησεν αὐτοὺς καταλλήλως ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης αὐτῆς, Μητροπολίτης κ. Μακάριος ὡς καὶ ὁ κ. Μιχ. Δαριβιανάκης, Δήμαρχος Γόρτυνας καὶ ἐπέδωκεν εἰς πάντας ἀναμνηστικὰ δῶρα ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ ὁ κ. Δήμαρχος ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Γόρτυνας. Πάντες οἱ Ὑψηλοὶ Ἐπισκέπται, εἰς Γόρτυνα, ἐπέγραψαν εἰς Ἱ. Εὐαγγέλιον ἐπὶ τῷ γεγονότι τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἔτους 2008, ὡς ἔτους Ἀπ. Παύλου. Ἀντεφώνησεν ἡ Α. Θ. Π., ἔθεσεν Ἀγιασμὸν εἰς τὸν χώρον θεμελιώσεως τοῦ πρὸς ἀνέγερσιν, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Σεβ. ἀγίου Γορτύνης κ. Μακαρίου, Βήματος τοῦ Ἀγ. Ἀποστόλου Παύλου, ἐφύτευσε παραπλεύρως φυτῶριον ἐλαίας καὶ ἐλευθέρωσεν ἄγριον πτηνόν.

Ἡ πομπὴ τῶν Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν διήλθεν ἐκ τοῦ Χωρίου Καπαριανὰ καὶ εἰς Μοίρας ἐστάθμευσεν δις καὶ ἐπ' ὀλίγον, ἔδρα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, ἔνθα ὑπεδέχθη αὐτοὺς ὁ Σεβ. ἅγιος Γορτύνης κ. Μακάριος, μετὰ τοῦ Ἱ. Κλήρου, τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, τῶν μαθητῶν τῶν Σχολείων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς ἡμῶν Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος ἐχαιρέτησεν ἐνθέρμως τὸν Ἱ. Κληρὸν, τὰς Ἀρχάς, τοὺς μαθητὰς καὶ τὸν Λαόν, ἔδωκε τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ηὐχαρίστησε διὰ τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν.

Εἴτα ἡ πομπὴ διήλθεν ἐκ τῶν Χωρίων Πόμπια καὶ Πηγαϊδάκια καὶ κατέληξεν εἰς Καλοὺς Λιμένας, χώρον διελεύσεως τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου. Εἰς Καλοὺς Λιμένας ὑπεδέχθη καὶ αὐθις ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μακάριος, καταλλήλως τῇ περιστάσει, τοὺς Ὑψηλοὺς Ἐπισκέπτας. Ἀκολούθησε προσκύνημα εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἀγ. Ἀποστόλου Παύλου, ἐψάλησαν ἀπολυτίκια ὑπὸ τῆς χορωδίας τῆς Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς τῆς εἰρημένης Ἱ. Μητροπόλεως, προσε-

φώνησεν ὁ κ. Γεώργιος Ἀρμουτάκης, Δήμαρχος Μοιρών, ἐπέδωσεν ἀναμνηστικά δῶρα ἐκ μέρους τοῦ Δήμου καὶ ἐγένετο προσκύνημα εἰς τὸ παρακείμενον σπήλαιον τοῦ Ἀγ. Ἀπ. Παύλου.

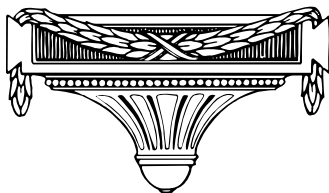
Μετὰ ταῦτα ἡ πομπὴ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Χωρίον Πετροκεφάλιον, ἔνθα ὑπεδέχθη ἐκ νέου ὁ Σεβ. κ. Μακάριος, τοὺς Ὑψηλοὺς Ἐπισκέπτας οἵτινες παρεκάθησαν εἰς γεῦμα, προσφερθὲν ὑπὸ τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοικήσεως Ἡρακλείου. Εἰς τὸ γεῦμα προσεφώνησεν ἡ κ. Εὐαγγ. Σχοιναράκη, Νομάρχης Ἡρακλείου, ἐπέδωσεν ἀναμνηστικά δῶρα καὶ ἀντεφώνησεν ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

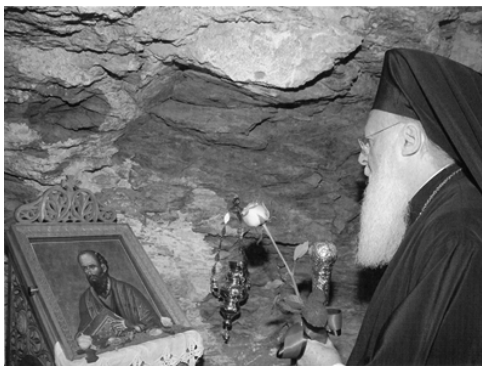
Κατόπιν ἡ πομπὴ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας καὶ κατέληξεν εἰς τὸν ἐν Ἡρακλείῳ Ἱ. Ν. τοῦ Ἀγ. Τίτου, ἔνθα ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατέκλεισε τὰς ἐργασίας τοῦ βιβλικοῦ συμποσίου περὶ Ἀποστόλου Παύλου.

Μετὰ ταῦτα παρετέθη δεῖπνον πρὸς τιμὴν τῶν Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σεραφεῖμ Τσόκα, Γ. Γ. Περιφερείας Κρήτης, ἐπέδωσεν ἀναμνηστικά δῶρα ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος, ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης ὡς καὶ ὁ κ. Περιφερειάρχης.

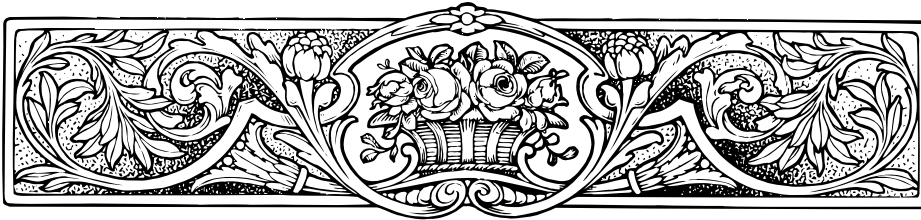
Ἀκολουθῶς ὡμίλησεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Δημήτριος καὶ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχαρίστησε πάντας διὰ τὴν ὅλην ὑποδοχὴν καὶ φιλοξενίαν.

Ἀκολουθῶς οἱ Ὑψηλοὶ Ἐπισκέπται ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ Ἀεροδρομίου Ἡρακλείου διὰ τὴν Πόλιν εἰς ὃ ἀποχαιρέτησαν αὐτοὺς ἡ Ἱ. Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ αἱ Ἀρχαὶ τῆς Νήσου».

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας
(Σπήλαιον Ἀπ. Παύλου, Καλοὶ Λιμένες 16.10.2008)

*Ἀνακοινωθέν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου
ἐπὶ τῇ συνάξει τῶν Προκαθημένων
τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν*

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν τοῖς πλαισίοις τῶν ἐορτασμῶν τοῦ ἔτους 2008, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἔτος ἀφιερωθὲν εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, συνεκάλεσεν εἰς τὴν Πόλιν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μεταξὺ 9-12 Ὀκτωβρίου.

Εἰς τὴν μείζονα καὶ σημαντικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, ὁριστικοποιήθη ἡ προσωπικὴ συμμετοχὴ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας κ. Θεοδώρου (Αἴγυπτος), Ἀντιοχείας κ. Ἰγνατίου (Δαμασκός Συρίας), Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου, Μόσχας κ. Ἀλεξίου (Ρωσσία), ὡς καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων Κύπρου κ. Χρυσόστομου, Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, Τσεχίας καὶ Σλοβακίας κ. Χριστοφόρου καὶ Φιλλανδίας κ. Λέοντος καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας κ. Στεφάνου. Αἱ Ἐκκλησίαι Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας καὶ Πολωνίας θὰ ἐκπροσωπηθοῦν δι' ἀντιπροσωπειῶν ἐξ ἀρχιερέων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνάξεως θὰ ἀρχίσουν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ἐν Φαναρίῳ, ἐνῷ ἡ κατακλείς θὰ γίνῃ τὴν ἐπομένην, 11ην Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τῇ ὁλοκληρώσει τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεως, οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θὰ ἐξαπολύσουν Μήνυμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναγνωσθῇ τὴν Κυριακὴν, 12ην Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν Θεϊὰν Λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν θὰ τελέσουν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁμοῦ ἅπαντες οἱ Προκαθήμενοι, προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου.

Εἰς τὰ πλαίσια τῶν αὐτῶν ἐορτασμῶν τοῦ ἔτους Ἀποστόλου Παύλου, συγκαλεῖται τὰς αὐτὰς ἡμερομηνίας ἐν Φαναρίῳ Διεθνὲς Βιβλικὸν Συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ λάβουν μέρος τόσον οἱ Προκαθήμενοι καὶ αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ ἐπιστήμονες-εἰδικοί βιβλικοὶ θεολόγοι καὶ

καθηγηταὶ μὲ ἀναλόγους ἐπιστημονικὰς εἰσηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 12ης Ὀκτωβρίου δι' εἰδικῶς ναυλωμένου ἀεροσκάφους τῶν Τουρκικῶν Ἀερογραμμῶν θὰ ἀρχίσῃ περιοδεία-προσκύνημα πάντων τῶν ὡς ἄνω εἰς τινὰς ἐκ πόλεων τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ εὕρισκονται ἐντὸς τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς: Ἐφεσον, Ἀττάλειαν, Πέργην, Λίνδον Ρόδου καὶ Καλοὺς Λιμένας Κρήτης. Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου θὰ γίνῃ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης ἡ κατακλείς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βιβλικοῦ Συμποσίου καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀεροσκάφους θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπιστροφή εἰς Πόλιν.

Τὸν θεσμὸν τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐνεκαίνιασεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἵνα δοθῇ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἡ δυνατότης νὰ προβληθῇ ἡ ἐνότης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ συντονισμὸς τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ συγχρόνων θεμάτων ἀμέσου ἐπικαιρότητος. Ὡς γνωστόν, ἀνάλογοι Συνάξεις Προκαθημένων ἔχουν γίνῃ τὰ ἔτη 1992 (Φανάριον), 1995 (Πάτμος), 1998 (Σόφια), 2000 (Ἱεροσόλυμα, Πόλις καὶ Νίκαια τῆς Βιθυνίας), 2005 (Φανάριον).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 7ῇ Ὀκτωβρίου 2008.
Ἐκ τῆς Ἀρχιεραρχίας τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

**Ἀνακοινωθέντα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης περὶ τῆς ἐλεύσεως
Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλη-
σιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης**

Ἀνακοινωθέν 4ης Αὐγούστου 2008

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμερα 4 Αὐγούστου 2008 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέχοντα ὑπερρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ πολλὴ χαρὰ ἀνακοινώνει τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 2008 στὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου, τὴν ἀρχαία Γόρτυνα καὶ τοὺς Καλοὺς Λιμένες, στὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ 2008 ὡς ἔτους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, χαρακτηρίζει δὲ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴ ὡς μέγα καὶ μοναδικὸ ἐκκλησιαστικὸ γεγονός γιὰ τὴν Κρήτη. Γιὰ τὴν ὁργάνωσιν τῶν σχετικῶν ἐκδηλώσεων ἀποφασίστηκε ἡ σύστασις εἰδικῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς στὴν ὁποία θὰ μετέχουν ἐκπρόσωποι ἐκκλησιαστικῶν καὶ τοπικῶν Φορέων.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἰσχὺ σχετικοῦ νόμου καὶ στὴν Πατρίδα μας, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν καύσιν τῶν νεκρῶν, ὅπως ἔχει ἐκφρασθεῖ καὶ σὲ προηγούμενη Ἀνακοίνωσή της, ἐνημερώνει τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας ὅτι, ὄχι ἡ καύσις, ἀλλὰ ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἀπορρέει ἀπὸ τὴ Θεολογία καὶ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, φανερώνει δὲ τὸν σεβασμὸ μας πρὸς τὴ μοναδικὴ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ σώματός του.

Σὲ σχέσιν μὲ τὶς συζητήσεις ποὺ γίνονται γιὰ τὴν προαιρετικὴ παρακολούθησιν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὰ Σχολεῖα τῆς Δευτοροβάθμιας Ἐκπαίδευσης, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δηλώνει ἀπερίφραστα ὅτι τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν δημόσια ἐκπαίδευσιν ὡς ἔχει, διότι εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Παραδόσεως τοῦ τόπου μας.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν ὄψει τοῦ αὐξημένου κινδύνου τῶν πυρκαϊῶν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, τὴν ὁποία διανύομε, ἀπευθύνει ἑκκλησιᾶν πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς ἐπισκέπτες τῆς Μεγαλονήσου μας γιὰ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, εὐχεται δὲ σὲ ὅλους καλὸ καὶ εὐλογημένο Δεκαπενταύγουστο.

Ἀνακοινωθέν 6ης Ὀκτωβρίου 2008

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμερα 6 Ὀκτωβρίου 2008 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα τῆς ἐπικείμενης ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 2008 στὴν πόλη τοῦ Ἡρακλείου, τὴν ἀρχαία Γόρτυνα καὶ τοὺς Καλοὺς Λιμένες, στὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ 2008 ὡς ἔτους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καθὼς καὶ μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐξαιρετικῆς ἱστορικῆς σημασίας ἐπίσκεψη αὐτῇ, καλεῖ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τὶς Μοναχικὲς Ἀδελφότητες, τὶς Ἀρχές καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς Μεγαλονήσου νὰ συμμετάσχουν στὶς ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις πού θὰ γίνουν μὲ τὴν εὐθύνη τῆς εἰδικῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νὰ λάβουν τὶς εὐχές καὶ εὐλογίες τῶν ὑψηλῶν ἐπισκεπτῶν μας.

Ἀνακοινωθέν 18ης Νοεμβρίου 2008

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμερα 18 Νοεμβρίου 2008 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μὲ ἀφορμὴ τὴν πρόσφατη ἱστορικὴ ἐπίσκεψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 2008 στὴν Πόλη τοῦ Ἡρακλείου, στὴν ἀρχαία Γόρτυνα καὶ στοὺς Καλοὺς Λιμένες, στὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ 2008 ὡς ἔτους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐκφράζει πολλὰς εὐχαριστίες στὸν Ἱερὸ Κλῆρο, στὶς Μοναχικὲς Ἀδελφότητες, στὶς Ἀρχές καὶ στὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς Μεγαλονήσου γιὰ τὴν ἀθρόα συμμετοχὴ τους εἰς τὴν Ὑποδοχὴ καὶ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τοὺς Ὑψηλοὺς Ἐπισκέπτες.

Μὲ τὴν εἵσοδό μας στὴν Τεσσαρακοστὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ στὶς ἐπικείμενες ἑορτὲς τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου, εὐχεται σὲ ὅλο τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ὑγεία, δύναμη καὶ πλούσια τὴν εὐλογία τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου.

**Αναλυτικὸν Πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως
Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων
Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης**

Ἄφιξις εἰς τὸν Ἀερολιμένα Ἡρακλείου, ὥρα: 8.30'.

Ὑποδοχὴ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκ μέρους τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τῶν Μελῶν Αὐτῆς καὶ τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν.

Ἄφιξις εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ. Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ πρὸς τὰς Μοναστικάς Ἀδελφότητα, τὸν Ἱερὸν Κλῆρον καὶ τὸν εὐσεβῆ Λαὸν τῆς Κρήτης εἰς τὴν Πλατείαν τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ.

Δοξολογία, ὥρα: 09.30' Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου καὶ Ἀντιφώνησις τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου.

Μικρὰ Δεξίωσις ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ, ὥρα: 10.00'.

Ἀναχώρησις διὰ τὴν Ἀρχαίαν Γόρτυνα, ὥρα: 11.00'.

Ἄφιξις εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Ἀγ. Ἀποστόλου Τίτου, μικρὰ ξενάγησις εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Παναγίας Κερᾶς ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Βολανάκη, Προϊσταμένου τῆς 13ης Ἐφορείας Βυζ. Ἀρχαιοτήτων. Μετάβασις εἰς τὸν χώρον θεμελιώσεως τοῦ Βήματος Ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου, ὑποδοχὴ ὑπὸ τῆς κ. Μαρίας Μπρεδάκη, Προϊσταμένης τῆς ΚΓης Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων, χαιρετισμὸς τοῦ Δημάρχου Γόρτυνος κ. Μιχαήλ Δαριβιανάκη, προσφορὰ ἀναμνηστικῶν. Ὥρα: 11.45'

Ἀναχώρησις διὰ Καλοὺς Λιμένας, ὥρα: 12.00' - Ἄφιξις περὶ ὥραν: 13.00'. Προσκύνημα εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου, χαιρετισμὸς τοῦ Δημάρχου Μοιρῶν κ. Γεωργίου Ἀρμουτάκη, προσφορὰ ἀναμνηστικῶν. Προσκύνημα εἰς τὸ παρακείμενον Σπήλαιον.

Γεῦμα ἐν Μοίραις, παρατιθέμενον ὑπὸ τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοικήσεως Ἡρακλείου, ὥρα: 14.30'. Χαιρετισμὸς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μακαρίου καὶ Ἀντιφώνησις ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου. Χαιρετισμὸς τῆς Νομάρχου Ἡρακλείου κ. Εὐαγγελίας Σχοιναράκη, προσφορὰ ἀναμνηστικῶν.

Ἀναχώρησις δι' Ἡράκλειον καὶ διὰ τὸ ξενοδοχεῖον, ὥρα: 13.45'.

Ἄφιξις εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον περὶ ὥραν: 16.30' καὶ ἀνάπαυσις ἕως ὥρας 18.30'.

Ἀναχώρησις διὰ τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου. Τίτου Ἡρακλείου, ὥρα: 18.30'.

Ἄφιξις εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου, ὥρα: 18.45'.

Καταληκτῆριος Συνεδρία Βιβλικοῦ Συμποσίου, ὥρα: 19.00'. Συντονιστής: Ὁ

Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, Συμπεράσματα ἐπὶ τοῦ Συμποσίου. Κατακλείς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμποσίου ὑπὸ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου. Χαιρετισμὸς τοῦ Δημάρχου Ἡρακλείου κ. Ἰωάννου Κουράκη, προσφορὰ ἀναμνηστικῶν.

Ἐπίσημον δεῖπνον εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης κ. Σεραφεῖμ Τσόκα, ὥρα: 20.00'. Προσφώνησις ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης καὶ Ἀντιφώνησις ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου. Χαιρετισμὸς τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως Περιφέρειας Κρήτης, κ. Σεραφεῖμ Τσόκα, προσφορὰ ἀναμνηστικῶν δώρων.

Ἀναχώρησις διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὥρα: 21.30'

*ΕΠΙΣΚΕΥΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ ΚΡΗΤΗΣ*

Προκαθήμενοι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν προαύλειον χώρον
τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου (16.10.2008).

**Χαιρετισμός τῆς Α.Θ.Π.
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
πρὸς τὸν Κρητικὸν Λαόν**

Μακαριώτατοι Ἀρχιεπίσκοποι,
Ἱερώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης κ. Εἰρηναῖε,
Ἱερώτατοι Ἀρχιερεῖς τῆς Ἱεράς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρή-
της,
Ἐξοχώτατοι κύριοι Περιφερειάρχαι, Νομάρχαι, Δήμαρχοι,

Ἡ μεγαλόνησος Κρήτη ὑπῆρξε κατὰ πάσας τὰς περιόδους τῆς ἱστορίας ὄχι μόνον ἡ διαχρονικῶς ἀνοικτὴ γέφυρα συναντήσεως τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν τῶν τριῶν ἡπείρων τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς τόπος τῆς δημιουργικῆς συνθέσεως τῶν μεγάλων πολιτισμικῶν παραδόσεων ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους μέχρι σήμερον. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ἐνέταξε τὴν Κρήτην εἰς τὸ μεγαλόπνοον ἀποστολικὸν ὄραμα αὐτοῦ, τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν πεπολιτισμένον ἑλληνορρωμαϊκὸν κόσμον, ἐπὶ τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι ὅτι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου τόπου τὸ λυτρωτικὸν μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας θὰ ἀκτινοβόλει ταχέως εἰς πάντας τοὺς παρακτίους λαοὺς τῆς Μεσογείου, τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν.

Τὸ περιπετειῶδες ταξίδιον τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν πρὸς τὴν Ρώμην τῇ συνοδείᾳ ρωμαϊκῆς φρουρᾶς, διὰ τὴν κριθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος διὰ τὸν ὑπερβάλλοντα ζῆλον εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως, καίτοι τὸ «ἄλεξανδρινὸν πλοῖον» παρέπλευσε τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Κρήτης, δὲν ἐπέτρεψε μὲν τότε τὴν ἀνάληψιν ἀποστολικῆς ἐν αὐτῇ δράσεως, ἀνέδειξεν ὅμως τὴν ἰδιάζουσαν σημασίαν τῆς μεγαλονήσου, ὡς σημαντικοῦ κέντρου ναυσιπλοΐας, διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ εὐαγγελίου (Πράξ. 27, 1-44). Οὕτω, μετὰ τὴν ἐν Ρώμῃ δοκιμασίαν τῶν «ἐλαφρῶν δεσμῶν» (61-63 μ.χ.) καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ἐπέλεξε τὴν ἐπιστροφὴν διὰ τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἵδρυσε χριστιανικὰς κοινότητας, ἐνῶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ πρὸς ἐπίσκεψιν, διὰ μέσου τῆς Ἐφέσου, τῶν ἄλλων τοπικῶν ἐκκλησιῶν τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, ἀνέθεσε τὴν συνέχισιν τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου εἰς τὸν ἐκλεκτὸν μαθητὴν καὶ συνεργὸν αὐτοῦ Τίτον.

Ὁ Τίτος, τὸ «γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν πίστιν» τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν, εἶχεν ὡς ἀποστολὴν τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῶν ἐν Κρήτῃ «νέων τέκνων», τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ὁ Ἀπόστολος «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου» (Α΄ Κορ. 4,15-16), διὸ καὶ τονίζει ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀποστολικὸν μαθητὴν του, ὅτι «τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα

τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην...» (Τίτ., 1,5). Ἐν τούτοις, ἡ ἀποστολικὴ μέριμνα διὰ τὰ «νέα τέκνα» δὲν ἐξηγητήθη εἰς μόνην τὴν ἀνάθεσιν αὐτῆς «τῷ γνησίῳ μαθητῇ κατὰ τὴν πίστιν», διότι ὡς πνευματικὸς «πατὴρ» αὐτῶν ὁ Παῦλος συνείχετο ὑπὸ τῆς ἀγωνίας διὰ τὴν πνευματικὴν πορείαν αὐτῶν. Οὕτω, κατὰ τὴν σύντομον ἐν Κορίνθῳ παραμονὴν αὐτοῦ ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Κρήτην τῶν Κορινθίων μαθητῶν αὐτοῦ, Ζηναῖ τοῦ νομικοῦ καὶ Ἀπολλῶ, μὲ σκοπὸν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου.

Ἡ ἀνύστακτος μέριμνα τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν διὰ τὴν διάδοσιν καὶ τὴν καρποφορίαν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Κρήτην ἐκφράζεται ὅχι μόνον διὰ τῆς προσκλήσεως πρὸς τὸν Τίτον νὰ μεταβῇ εἰς Νικόπολιν τὸ ταχύτερον δυνατὸν διὰ νὰ ἐνημερώσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου καὶ νὰ λάβῃ νέας ὁδηγίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπιδειχθείσης μερίμνης πρὸς κάλυψιν τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς Κρήτην ἄλλου «γνησίου τέκνου κατὰ πίστιν» ἐκ τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν αὐτοῦ: «Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἔλθειν πρὸς με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γάρ κέκρικα παραχειμάσαι» (Τίτ., 3,12), ὥστε νὰ μὴ διακοπῇ ἡ ἀτονήσῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀναμφιβόλως διὰ διαφορετικοὺς λόγους, ἐζήτησε τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν εἰς Νικόπολιν τῶν ἐκ Κορίνθου ἐπιλεγέντων συνεργῶν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀναθέσῃ αὐτοῖς μείζονας εὐθύνας εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. «Ζηναῖν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ᾧσιν ἀκαρποὶ» (Τίτ. 3, 13-14).

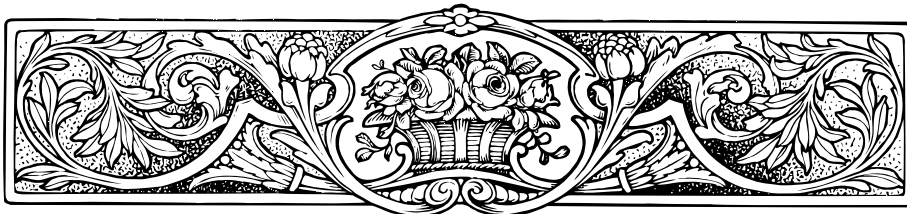
Ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, τοῖς ἀποστολικοῖς τούτοις παραγγέλμασι στοιχοῦσα ἀπαρεγκλίτως, ἀνεπτύχθη ταχέως καὶ ἐλειτούργησε πάντοτε κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ὑπόδειγμα, ὡς «γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν πίστιν» τοῦ πνευματικοῦ «πατρὸς» αὐτῆς, τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου. Πράγματι, παρὰ τὰς ἀντιξόους συνθήκας καὶ τὰς μακρὰς δοκιμασίας αὐτῆς, διεφύλαξεν ἀλώβητον τὴν ἀποστολικὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως καὶ βιώνει αὐτὴν εἰς τε τὴν λειτουργικὴν ἐμπειρίαν καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν διακονίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος αὐτῆς, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν πεφωτισμένων ποιμένων καὶ λαμπρῶν κληρικῶν. Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία σεμνύνεται, διότι ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἀνήκουσα κανονικῶς εἰς τὸ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιαστικὸν σῶμα τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τιμᾷ τὴν μητρικὴν μέριμναν δι' ὀλοθύμου ἀφοσιώσεως καὶ τιμᾶται διὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἀναφορᾶς τῆς πνευματικῆς τῆς ἀκτινοβολίας.

Οὕτως, ἡ πανορθόδοξος αὕτη προσκυνηματικὴ πορεία εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου ἀποκτᾷ ἰδιαίτους σημανσὶαν ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ νήσῳ διὰ τῆς ζωῆς μαρτυρίας τῶν ἀγλαῶν καρπῶν τοῦ ἀποστολικοῦ μόχθου αὐτοῦ

καὶ τῶν ἐκλεκτῶν συνεργατῶν του, ἡ ὁποία βεβαιοῦται κατὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ὑποδοχὴν διὰ τῆς ὁμοθύμου συμμετοχῆς τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τῆς Κρήτης μετὰ τοῦ εὐλαβοῦς πλήθους τῶν πιστῶν, «τῶν γνησίων τέκνων περὶ τὴν πίστιν» τοῦ εὐαγγελιστοῦ τῆς Κρήτης.

Ἔρρωσθε καὶ κρατύνεσθε πάντες ἐν τῇ πίστει ἡμῶν, διὰ τῆς ὁποίας εὐηργετήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλαμπρύνθη ἐν τῇ ἱστορικῇ πορείᾳ του ὁ εὐσεβὴς Κρητικὸς λαός.

*Προσφώνησις
τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Βιρναίου,
Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης κατὰ τὴν ἐπίσημον
Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῶν Προκαθημένων
(Ι. Μ. Ν. Ἀγ. Μηνᾶ Ἡρακλείου)*

Παναγιώτατε,
Σεπτοὶ Προκαθήμενοι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,
Ἐξοχώτατε κύριε Ὑπουργέ, Ἐκπρόσωπε τῆς ἐντίμου Ἑλληνικῆς Κυβερ-
νήσεως,

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, ὅλη ἡ Κρήτη, ἀπὸ τὸ ἀνατολικώτερο ἕως τὸ δυτικώτερο μέρος της, ὅλοι οἱ Τοπικοὶ Ἀρχοντες, ὁ Γενικὸς Γραμματέας τῆς Περιφερείας Κρήτης, κ. Σεραφεὶμ Τσόκας, οἱ Βουλευτές, οἱ Νομάρχες, οἱ Δήμαρχοι, τὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης, τὸ Πολυτεχνεῖο Κρήτης, τὰ ΤΕΙ Κρήτης, τὸ Ἰδρυμα Τεχνολογικῆς Ἑρευνας Κρήτης, τὰ Σχολεῖα ὅλων τῶν βαθμίδων καὶ τῶν κατευθύνσεων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Τόπου μας, οἱ ἄνθρωποι τοῦ μόχθου, τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν, οἱ ἡλικιωμένοι καὶ οἱ νέοι, οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες, οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Κρήτης, ὅλος ὁ λαός μας, «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» ἑκπληκτοὶ καὶ καταχαρούμενοι ὅλοι μαζί, εὐγνώμονες εἰς τὸν Θεόν, γιὰ τὴ σημερινὴ μεγάλη, ἱερὴ καὶ εὐλογημένη Ἡμέρα τῆς ἐλεύσεώς Σας εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὸ Ἡράκλειον καλωσορίζομε καὶ ὑποδεχόμεσθε μὲ ὅλη μας τὴν καρδιά ὅλους Ἐσᾶς, οἱ ὅποιοι πρὶν ἀπὸ λίγο ἐφθάσατε εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἀκολουθῶς ἐδῶ, εἰς τὸν Ἱστορικὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ τοῦ Ἡρακλείου.

Ἐσεῖς, οἱ Ὑψηλοὶ Ἐπισκέπτες μας, Σεπτὲ Προκαθήμενε τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, Ἅγιοι Προκαθήμενοι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εὐλογεῖτε καὶ τιμᾶτε καὶ ἀγιάζετε τὴν Κρήτη ὁλόκληρη σήμερα. Μᾶς προ-

σκομίζετε τὴν εὐλογία τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Σας, τῆς Οἰκουμένης, τῆς Βασιλευούσης, «τῆς Πόλης» τῶν θρύλων καὶ Πόλεως τῶν Πόλεων, τοῦ Μαρτυρικοῦ Σταυρωμένου Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τῆς μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας Σερβίας, τῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας, τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας, τῆς Ἁγιότοκου Κύπρου, τῆς Χώρας τῆς Πολωνίας, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, τῆς Δωδεκανήσου, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Εὐρώπης, τοῦ Καναδᾶ, ὅλης τῆς Ἀσίας καὶ ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἱερᾶς Ἀποδημίας Σας, ἀπὸ τὴν Βασιλεύουσα μέχρι καὶ τὸ Νησί μας, ἔχετε ἀκολουθήσει τὰ ἴχνη καὶ τὰ βήματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Ρόδον καὶ εὐρίσκεσθε καθ' ὁδὸν πρὸς «τοὺς Καλοὺς Λιμένας» τοῦ εὐλογημένου Νησιοῦ μας, τὸ ὁποῖον γιὰ λίγο ἀσφάλισε καὶ ἀνάπαυσε τὸν Μεγάλον Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς Οἰκουμένης, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, πορευόμενον πρὸς τὴν Ρώμην τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ἐνῷ ἀκολουθεῖτε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁλοκληρώνετε, τὴν ἱερὰ πορεία, τὴν ἱεραποστολικὴν περιοδεία τοῦ Πρώτου μετὰ τὸν Ἐνα Ἀποστόλου Παύλου, τιμᾶτε καὶ ἀγιάζετε σήμερα, αὐτὴν τὴν ὥρα τὴν Κρήτη, ἡ ὁποία καταχαρούμενη, πανευτυχὴς καὶ εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν Σᾶς καλωσορίζει καὶ ἀποδέχεται τὶς εὐλογίες «πάντων Ὑμῶν».

Ἡ Κρήτη, ὅπως καὶ ὅλη ἡ εὐλογημένη Χώρα μας εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν γιὰ τὴν οἰκονομία Του, νὰ εὐλογήσει τοῦτον τὸν Τόπο μὲ τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν μέριμνα καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἔλευση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ συνεργάτου Του, τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, πρώτου Ἀποστόλου καὶ Ἐπισκόπου Κρήτης, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ ὅλων Ἑσᾶς, τοὺς ὁποίους ὅλοι ἐμεῖς περιβάλλομε μὲ ὅλο τὸν ἄπειρο σεβασμό, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀνυπόκριτη ἀγάπη μας.

Ὡς εὖ παρέστητε, Ἅγιοι Προκαθήμενοι τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

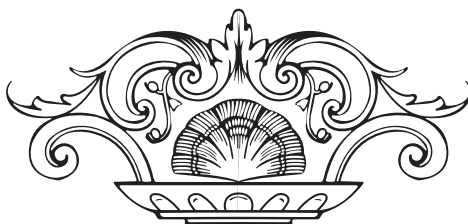
Παρακαλοῦμεν εὐλαβῶς νὰ εὐχηθῆτε καὶ νὰ εὔχεσθε μαζί μὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ εὐσεβῆ Ποίμνιά Σας καὶ γιὰ τὴν Μεγαλόνησον καὶ ὅλην τὴν Χώραν μας, ὅχι μόνον νὰ εἶναι καρτερικὴ καὶ δυνατὴ στὶς σημερινὲς προκλήσεις καὶ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, μπροστὰ στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ περιβάλλοντος, τῆς υγείας, τῆς οἰκονομίας, τῆς σύγχρονης συγχύσεως καὶ ἀβεβαιότητος, τῶν σημερινῶν προκλήσεων, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμε μὲ δύναμη ὅλα τὰ σύγχρονα πανανθρώπινα προβλήματα, ἀλλὰ κυρίως νὰ ἀκολουθήσωμε καὶ νὰ τηρήσωμε τὶς πνευματικὲς παρακαταθήκες τοῦ τιμωμένου κατὰ τὸ τρέχον ἔτος

2008, Ἀποστόλου Παύλου: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν» νὰ ἀγωνιζώμεθα, «τὸν δρόμον» τῆς ζωῆς νὰ τελέσωμεν, «τὴν πίστιν» νὰ τηρήσωμεν (Α' Τιμ. 4,7). Νὰ ἔχωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν Ἀγίων εὐχῶν «πάντων Ὑμῶν», κατὰ τὴν Παύλεια παραγγελία, νὰ «νήφωμεν ἐν πᾶσιν» (Β' Τιμ. 4, 5), νὰ «κακοπαθῶμεν» καὶ νὰ κάνωμεν «ἔργον εὐαγγελιστοῦ ὅπως Ἐκεῖνος καὶ τὴν διακονίαν μας νὰ «πληροφορήσωμεν» (Β' Τιμ. 4,5).

Παναγιώτατε, Σεπτοὶ Προκαθήμενοι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

Ὅλοι ἐμεῖς οἱ ὅποιοι ἀτενίζομε τὰ Σεπτὰ Πρόσωπα πάντων Ὑμῶν εὐλαβῶς καὶ εὐσεβάστως εὐχόμαστε εἰς τὰ Σεβαστὰ Πρόσωπα ὅλων Σας, ὑγεία, δύναμη καὶ πλούσια καρποφορία εἰς τὸ πολυσχιδὲς καὶ πολυεύθυνον ἔργον Σας, τὴν χαρὰ καὶ τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν διὰ τῶν τιμίων εὐχῶν καὶ προσευχῶν Ὑμῶν, εὐχόμεθα ὁ Κύριος νὰ μετατρέψει εἰς εἰρήνην «τοῦ σύμπαντος κόσμου» καὶ πασῶν τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Σᾶς καλωσορίζομεν καὶ πάλιν εἰς τὴν Κρήτην «τῶν Καλῶν Λιμένων» τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου καὶ πάντων τῶν Κρητῶν Ἀγίων.

**Ἀντιφώνησις τῆς Α. Μακαριότητος
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου,
ἐκ Προσώπου Προκαθιμένων - Ἐκπροσώπων
τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν**

Ἰσχυροὶ καὶ αὐξανόμενοι σὲ ἔνταση εἶναι οἱ κραδασμοὶ ποὺ νιώθουμε στὴν ψυχὴ μας τὶς τελευταῖες μέρες, Ἅγιοι Ἀδελφοί. Πρωτόγνωρες οἱ δονήσεις ποὺ συγκλονίζουν τὸ εἶναι μας. Ἀπὸ τὴ θεοφρούρητη Βασιλεύουσα, ὅπου οἱ περὶ τὸν ἐν ἡμῖν Πρῶτον, ὡς ἐκλεκτοὶ μιᾶς ἄλλης Μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων συντονίζονται μὲ τὰ ὕψιστα - ἀξίες καὶ ἰδανικά «ὧν οὐκ ἔστιν ἄξιος ὁ κόσμος» - καὶ συμβιώνοντας μὲ τὴν Ἱστορίᾳ καὶ τὰ ὅσια τῆς θρησκείας μας ἐκφέρουν λόγον καθοδηγητικὸν πρὸς ὅλους, μέχρι τὴν μεγαλόνησον Κρήτη ποὺ τὴν περικοσμεῖ ἡ Χριστιανικὴ τῆς δόξᾳ καὶ τὴν περιλούζει ἡ Ἑλληνικὴ λαμπρότητα, νιώθουμε νὰ μεταβαίνουμε ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν.

Στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅσο κι ἂν νιώσαμε νὰ ματώνει ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τὰ πολλὰ βουβὰ προσκυνήματά μας, αἰσθανθήκαμε τὴν ἄμαχον προστασία τῆς Ὑπερμάχου στρατηγοῦ νὰ ἐφαπλοῦται ἐπὶ τὴν Πόλιν καὶ τὸν χριστεπώνυμο λαό της. Ψηλαφήσαμε τὰ ἴχνη ἀγίων ἀνδρῶν, προμάχων τῆς πίστεως, διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ ὁμολογίας τῶν ὁποίων ἀπηλάθησαν οἱ «βαρεῖς καὶ λοιμῶδεις λύκοι» καὶ ἡ Ἐκκλησία «ὀρθοτομεῖ τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον».

Μὰ καὶ στὴν Ἐφεσο, τὴν Πέργη, τὴν Ἀττάλεια, αἰσθανθήκαμε ἔντονη τὴ συναισθηματικὴ φόρτιση. Ἐνωτιστήκαμε τῇ φωνῇ τοῦ Παύλου νὰ ἀντηχεῖ ἀκόμα στοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες τῶν πόλεων. Νιώσαμε καὶ τὸ πικρὸ αἶσθημα τῆς ἀπογοήτευσης γιὰ τὴ μετακίνηση τῆς λυχνίας τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν.

Καὶ ἰδοὺ τώρα, στὴν ἔνδοξη Κρήτη, ποὺ δὲν δέχτηκε ἀπλῶς τὸν λόγο τοῦ Ἀπ. Παύλου ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκαλλιέργησε καὶ τὸν ἀνέπτυξε σὲ δένδρο ἀειθαλὲς καὶ κατάκαρπο. Μπροστὰ μας ζωντανεῖ καὶ πάλιν ὁ Παῦλος νὰ παλεῖ μετὰ τὴ θάλασσα καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Τὸν παρακολουθοῦμε στοὺς Καλοὺς Λιμένες νὰ περιπλέει τὴν Κλαύδη, νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ φτάσει στὸν Φοῖνικα. Ἀναπολοῦμε καὶ ὅλο τὸ ἔργο του στὴν Κρήτη καὶ δοξάζουμε τὸν Θεὸ ποὺ τὸ εὐλόγησε καὶ ἔδωσε τὴ σημερινὴ καρποφορία. Εὐχαριστοῦμε, ὡς ἐκ τούτου, τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο τόσο γιὰ τὴν πρωτοβουλία τῆς διοργάνωσης αὐτῶν τῶν ἐπισκέψεων στὸ ἔτος Ἀποστόλου Παύλου, ὅσο καὶ γιὰ τὴ φιλοξενία στοὺς χώρους αὐτοὺς τῆς ἄμεσης δικαιοδοσίας του. Εὐχαριστοῦμε καὶ τὸν Σεβασμιώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Εἰρηναῖο γιὰ τοὺς θερμοὺς λόγους μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς δέχτηκε στὴν Κρήτη.

Γνωρίζοντας καὶ ἀπὸ προηγούμενες ἐπισκέψεις μας τὴν εὐσέβεια τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ἀλλὰ βλέποντας καὶ τὴν θέρμη τῆς σημερινῆς ὑποδοχῆς, ἀναλο-

γίζομαστε πώς, όταν πριν από 1942 χρόνια ο Παῦλος ἐπισκεπτόταν τὴν Κρήτη «γενόμενος ξένων δαιμονίων καταγγελεύς», κι ὅταν ἀργότερα «ἀπέλιπε τὸν Τίτον ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσει» οὔτε καὶ ὁ ἴδιος θὰ φανταζόταν τὰ ἀποτελέσματα ἐκείνου τοῦ ἐγχειρήματος. Κι οἱ Ἕλληνες τῆς Κρήτης δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ὑποψιαστοῦν πὼς ἡ νέα θρησκεία πὺ εὐαγγελιζόταν τότε ὁ Παῦλος θὰ γινόταν ἡ μοναδικὴ κιβωτὸς στὴν ὁποία θὰ χρωστοῦσαν τὴ διαφύλαξη τῆς γραμματείας καὶ τῆς γλώσσας τους, ἡ πραγματικὴ σχεδιά τοῦ βίου τους. Ἐδῶ στὸν χώρο τοῦτο ὁ Παῦλος ἔσυρε τότε τὶς γραμμὲς καὶ ἔνωσε τὴν Κρήτη μὲ τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν συνέδεσε μὲ τὸν Γολγοθᾶ, συνδύασε τὴ νέα θρησκεία τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὸ λαμπρὸ ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Στὸ σταυροδρόμι λαῶν καὶ θαλασσῶν, κοιτίδα ἀρχαίων πολιτισμῶν, ἡ Κρήτη δέχτηκε κατὰ καιροὺς τὴν ἐπίσκεψη κι ἄλλων πολλῶν. Πέρασαν ἄνθρωποι πὺ μετέφεραν φιλοσοφικὰ συστήματα, ὑποσχέθηκαν κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις, κήρυξαν διάφορες θρησκευτικὲς δοξασίες. Τὸ ἔργο τους ὅμως ἔσβησε. Ἡ Ἱστορία τοὺς ξέχασε. Τὸ ἔργο τοῦ Παύλου καὶ τῶν συνεργατῶν του μένει καὶ μεγαλύνεται.

Μὲ τὴν συμπλήρωση τῶν ἐπισκέψεών μας στὶς κυριότερες πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴ Ῥόδο καὶ τὴν Κρήτη ἀπ' ὅπου πέρασε ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ἀναλογιζόμαστε τὴν παγκόσμια ἀνατροπὴ πὺ πέτυχε ὁ γίγας αὐτὸς τοῦ πνεύματος, καὶ διερωτώμαστε ποιά μορφή θὰ εἶχε ὁ κόσμος χωρὶς αὐτόν. Ἄλλαξε πράγματι ὁ Παῦλος τὸν ροῦν τῆς Ἱστορίας καὶ πέτυχε ἀναστροφή τῶν ἀνθρωπίνων, συνεπικουροῦντος βέβαια τοῦ Θεοῦ.

Εὐρισκόμενοι στὴν Κρήτη ἀξίζει νὰ ἐπισημαίνουμε μερικὲς πρωτοποριακὲς ἀλλαγὲς πὺ ἐπεχείρησε ἀπ' ἐδῶ ὁ Παῦλος, ὅπως τὶς βλέπουμε στὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολή:

Στὴν περίπτωση τοῦ Τίτου, ἐξ ἔθνῶν Χριστιανοῦ, πὺ παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις τῶν ἰουδαϊζόντων, ὁ Παῦλος ἀρνεῖται νὰ ὑποβάλλει σὲ περιτομή, ἀποκαλύπτεται ἡ εὐρύτητα τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου καὶ ἡ ἀμετάκλητη ἀναθεώρηση τῶν ἀπόψεων τῆς νεότητάς του ὅτι ἡ σωτηρία εἶχε ὡς ἀφετηρία τὴ Νομοδοσία στὸ Σινᾶ πὺ ἀπευθυνόταν μόνο στοὺς Ἑβραίους. Ὁ Παῦλος βλέπει τώρα τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων νὰ πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, διὰ τοῦ ὁποίου «ἐνευλογήθησαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς».

Χωρὶς τὸν Παῦλο ὁ Χριστιανισμὸς θὰ παρέμενε κλεισμένος στὰ Ἰουδαϊκά του πλαίσια, ἴσως ἀκόμα, καὶ στὰ Παλαιστινιακά του ὅρια καὶ μόνη του δυνατότητα θὰ ἦταν νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἓνα ἀνανεωτικὸ κίνημα τοῦ παραδοσιακοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ὁ Παῦλος εἶναι τὸ ὄργανο τοῦ Θεοῦ πὺ συμβάλλει ἀποφασιστικὰ στὴν ἀνέλιξη τοῦ σχεδίου τῆς θείας οἰκονομίας ὡς πορείας ζωῆς γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πρ. 1,8). Χωρὶς τὸν Παῦλο, μπορεῖ κι ὅλοι ἐμεῖς νὰ μασταν ἀκόμα στὴν πλάνη.

Σὲ μιὰν ἐποχὴ μὲ ποικίλους μύθους καὶ δεισιδαιμονίες, περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων, ἦταν πρωτοποριακὸς ὁ λόγος τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Τίτο ὅτι «πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν ἀλλὰ μεμιάνται αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις» (Τίτ. 1,15). Ἡ θρησκεία ποὺ εὐαγγελιζόταν ὁ Παῦλος δὲν ἦταν μιὰ ὑλιστικὴ ἐκδήλωση. Ἡ σχέση μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δὲν ὑποβιβάζοταν σὰ μιὰν παχυλὴ ἐκτίμηση φαγητῶν καὶ ποτῶν. Ἦταν σχέση πνευματικῆς ἐλευθερίας.

Ἀποσπᾷ ἔτσι ὁ Παῦλος τὸν Χριστιανισμό ἀπὸ τὶς παρανοήσεις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς προσωρινὲς διατάξεις τοῦ Νόμου, καὶ τὸν διακρίνει τόσο ἀπὸ προηγούμενες θρησκείες ὅσο καὶ ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἀκολούθησαν καὶ ποὺ διελάμβαναν τὴν προτροπὴ «ἀπέχεσθαι βρωμάτων», θεωρώντας ὅτι κάποια ἀπὸ αὐτὰ μολύνουν ἠθικὰ τὸν ἄνθρωπο. Στρέφει τὴν προσοχὴ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' ὅπου ἐξέρχονται διαλογισμοὶ καὶ κακίες διὰ τῶν ὁποίων μιαινέται ὁ ἄνθρωπος. Αὐτὸ συνιστοῦσε μιὰν ἐπανάσταση στὴν ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς νηστείας. Κάθε τι τὸ φωτεινὸ καὶ ὠραῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀξιοσημείωτη εἶναι καὶ ἡ θέση ποὺ παίρνει ὁ Παῦλος ἀπέναντι στὸ θέμα τῆς δουλείας, στὴν πρὸς Τίτον Ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἀναγωγή του σὲ μιὰ ἀνώτερη, πνευματικὴ, σφαῖρα. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχε ἀρχίσει νὰ διαδίδεται καὶ νὰ βρίσκει ἐπίδραση ἡ στωϊκὴ διδασκαλία γιὰ τὴν ἰσότητά ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀξία τοῦ κάθε ἀτόμου. Γι' αὐτὸ καὶ μεταξύ τῶν δούλων ἄρχισε νὰ παρατηρεῖται ἀναβρασμός. Ἄν ὁ Παῦλος, ποὺ σὲ ἄλλη περίπτωση διακήρυξε ὅτι «οὐκ ἔνι δούλος ἢ ἐλεύθερος...» ἐρχόταν νὰ ὑποδαυλίσει αὐτὴ τὴν κατάσταση, θὰ ξεσηκωνόταν μιὰ κοινωνικὴ ἐπανάσταση μέσα στὴν ὁποία θὰ ἐνταφιαζόταν ὁ Χριστιανισμός. Γι' αὐτὸ κι ὁ Παῦλος ἀνεβάζει τὸ ζήτημα σὲ μιὰ ἀνώτερη σφαῖρα, ὅπου ὅλες οἱ κοινωνικὲς διαφορὲς ἔχουν δευτερεύουσα σημασία. «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πάσιν ἀνθρώποις», ποὺ μᾶς ἀνοίξε τὰ μάτια γιὰ νὰ δοῦμε τί εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀνθρώπινη ἀξία καὶ ἡ καταξίωση μέσα στὸν καινούργιο αἰῶνα. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προσποιεῖται ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν ἔλευση στὸν κόσμον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὶς ἐπαγγελίες του. Ἡ ἀλλαγὴ πρέπει νὰ προέλθει «ἐκ τῶν ἔνδον» γιὰ νὰ μεταβάλλει τὴν κοινωνία.

Τέλος, ἀναφέρω μιὰν ἄξια λόγου ποιμαντικὴ προτροπὴ πρὸς τὸν Τίτο: Ὁ Παῦλος, ἐξ αἰτίας καὶ τοῦ φημολογούμενου σκληροῦ χαρακτῆρα τῶν Κρητῶν, δίνει ἔμφαση σὲ μιὰ σπουδαία παιδαγωγικὴ ἀρχή: «Ἐλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως» (Τίτ. 1,13), τοῦ συνιστᾷ. Ὑπογραμμίζει ἔτσι γιὰ μας τοὺς Ποιμένες, ἐκεῖνο ποὺ ἀργότερα ἐξέθεσε πιὸ ἀναλυτικὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅτι δηλ. δὲν μπορούμε νὰ προσεγγίζουμε ὅλους τοὺς πιστοὺς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο: «Ἄλλους καθοδηγεῖ ὁ λόγος κι ἄλλοι συμμορφώνονται μὲ τὸ παράδειγμα. Οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινού. Ἄλλους ὠφελεῖ ὁ ἔπαινος κι ἄλλους ἡ παρατήρηση.

Ἄλλους τοὺς διορθώνει ἢ ἐνίσχυση, ἄλλους ἢ ἐπίπληξη. Ἄλλους ὁ δημόσιος ἔλεγχος κι ἄλλους ἢ κατ' ἰδίαν νουθεσία» (ΕΠΕ 1, σελ.111).

Αὐτὰ λοιπὸν κι ἄλλα πολλὰ διδάσκει ἀπὸ τὴν Κρήτη ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος. Κι εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς ἡ Ἐκκλησία ποὺ ἵδρυσε ἐδῶ ὁ Παῦλος, ὡς «ἄμπελος εὐκληματοῦσα» κάλυψε πολὺ σύντομα ὁλόκληρο τὸ νησί. Τοὺς καρποὺς ποὺ ἔδωσε τοὺς γεύτηκε καὶ τοὺς ἀπόλαυσε ὁλόκληρη ἡ Χριστιανικὴ οἰκουμένη. Ἅγιοι, ὅπως ὁ μέγας ὑμνωδὸς Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, δὲν ἀνήκουν μόνο στὴν τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἀλλ' εἶναι φωστῆρες ἀειλαμπεῖς τῆς οἰκουμένης. Προσωπικότητες ἐκκλησιαστικές, ὅπως ὁ Εὐγένιος Λούκαρις, ὁ Μελέτιος Πηγάς, ὁ Μελέτιος Μεταξάκις, δὲν μποροῦν νὰ περιοριστοῦν στὰ ὅρια τῆς μεγαλονήσου. Ἐξάλλου ἐλάμπρυναν περιφανεῖς θρόνους τῆς ὅλης Ὁρθοδόξιας. Ἡρώες τῆς πατρίδας, ὅπως ὁ Γαβριήλ στὸ Ἀρκάδι, εἶναι φάροι φωτεινοὶ γιὰ ὅσους ἀγωνίζονται νὰ ἀποφύγουν τὸν ἐθνικὸ ἐξευτελισμὸ. Κι ἡ ἀντίσταση ὅλου τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ στὴν εἰσβολὴ τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τροφοδοτεῖ ἔθνη καὶ λαοὺς μὲ ἀξίες καὶ ἰδανικά.

Ἀναπέμποντες δόξα στὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἡμῶν, ποὺ μᾶς ἀξίωσε τῆς μεγάλης χαρᾶς αὐτῶν τῶν ἡμερῶν, τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροίσεως ὅλων τῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς παρακολούθησης τοῦ οὐρανοβάμονος Παύλου σ' ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἀνὰ τὸν τότε γνωστὸ κόσμον πορείας του, εὐχαριστοῦμε βαθύτατα καὶ τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη ποὺ ὀργάνωσε καὶ τὴ συνάθροιση καὶ τὴν πορεία μας καὶ μᾶς φιλοξένησε πλουσιοπάροχα στὰ ἐδάφη τῆς δικαιοδοσίας του. Εὐχαριστοῦμε κι ἐσᾶς, Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης καὶ τὸν πιστὸ λαὸ σας γιὰ τὴν ὑποδοχὴ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης σας. Εὐχόμαστε πλούσια τὴ συγκομιδὴ καὶ στίς ἐρχόμενες χιλιετίες γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης.

*Καλωσόρισμα τῶν Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν
ἐκ μέρους τοῦ Παγκρητίου Συλλόγου
Καλλιτεχνῶν Κρητικῆς Μουσικῆς*

Χίλια Καλῶς Ὅρίσατε, Δέσποτα, στὸ Νησί μας,
τῆς Παναγιᾶς ἢ Δύναμη καὶ τοῦ Χριστοῦ μαζί μας.

Χίλια καλῶς ἐσμίζανε κι ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς μας
Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, Ἀγιά Τριάς μαζί μας.

Ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στῆς Κρήτης τ' Ἅγια μέρη,
τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μας, Συμπόσιο θὰ φέρει.

Τὸ Βιβλικὸ Συμπόσιο, διὰ τὸν Ἀπόστολόν μας
κι ὁ Ἐρχομός σας, ἡ Χαρά στὸν Κρητικὸ Λαό μας.

Προστάτης εἰς τὴν Κρήτη μας κι ὁ Ἅγιος Μηνᾶς μας,
ὅλοι μαζί χαιρόμαστε, ποὺ εἴσαστε κοντά μας.

Μιὰ προσευχή σου, Δέσποτα, μαζί μὲ τὴν δική μας,
Ὑγεία, Ἀγάπη, Προκοπή, Εἰρήνη στὴ Ζωή μας.

Χρόνους πολλοὺς νὰ ἔχετε καὶ νὰ ῥχεσθε κοντά μας
γιατί μονάχα ὁ Χριστὸς φωτίζει τ' ὄνειρά μας.

Μὲς στὶς καρδιές μας ὁ Χριστὸς, Λαμπάδα Ἀναμμένη,
σὰν ἥλιος Χρυσολαμπερός σ' ὅλη τὴν Οἰκουμένη.

Μὲς στὶς καρδιές μας ὁ Χριστὸς γιὰ πάντα θὰ ὑπάρχει
γι' αὐτὸ κοντά σου εἴμαστε, Καλέ μας Πατριάρχη.

‘Η λήξις τοῦ Διεθνoῦς Παυλείου Θεολογικοῦ Συμποσίου, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῶ Ἁγίου Ἀπ. Τίτου Ἡρακλείου (16.10.2008).

Λῆξεις
τοῦ Διεθνoῦς Παυλείου Θεολογικοῦ Συμποσίου
εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου Ἡρακλείου

Ὡλοκληρώθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας αἱ ἐργασίαι τοῦ Διεθνoῦς Παυλείου Θεολογικοῦ Συμποσίου, τὸ ὁποῖον διωργανώθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μεταξύ 11ης καὶ 16ης Ὀκτωβρίου ἐν τοῖς πλαισίοις τῶν ἑορτασμῶν τοῦ ἔτους 2008 ὡς ἔτους ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον.

Εἰς τὸ Παύλειον Βιβλικὸν Συμπόσιον, τὸ ὁποῖον διωργανώθη ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν συγκληθεῖσαν μεταξύ 9ης καὶ 12ης Ὀκτωβρίου ἐν Φαναρίῳ Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, προσεκληθήσαν καὶ ἔλαβον μέρος τόσον Προκαθήμενοι καὶ Ἀντιπροσωπεῖται τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ εἰδήμονες βιβλικοὶ θεολόγοι καὶ καθηγηταί, οἱ ὅποιοι ἀνέγνωσαν ἐπιστημονικὰς εἰσηγήσεις ἐπὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς θεολογίας τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν.

Τὴν ἑναρξιν τοῦ Συμποσίου ἐκήρυξεν ἡ Α.Θ.Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου, 11ης Ὀκτωβρίου, ὁμιλήσας καταλλήλως καὶ διανείμας πρὸς τοὺς Μακ. Προκαθημένους, τοὺς συνοδοὺς αὐτῶν καὶ λοιποὺς ἐκπροσώπους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τοὺς συνέδρους τοῦ Συμποσίου ἀναμνηστικὰ δῶρα.

Ἡ κατακλείς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βιβλικοῦ Συμποσίου ἐγένετο τὴν 16ην Ὀκτωβρίου, ἐν τῷ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου, διὰ καταλλήλου ὁμιλίας τοῦ Πατριάρχου, τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Δημητρίου ἐκθέσαντος τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Συμποσίου, ἐνῷ προηγήθη ἡ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου θεμελίωσις τοῦ Βήματος τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ἐν Γορτύνῃ Ἡρακλείου, ἔνθα οὗτος ἐκήρυξε τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν λαὸν τῆς Κρήτης καὶ ὥρισεν ὡς πρῶτον Ἐπίσκοπον αὐτῆς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Τίτον.

*Πρόποσις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης
κ. Βιρριναίου, Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὸ ἐπίσημον δεῖπνον,
ἐπὶ τῇ ὁλοκληρώσει τῆς ἐπισκέψεως
Προκαθημένων - Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων
Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης*

Παναγιώτατε, Μακαριώτατοι, Ἐκλεκτοὶ Συνδαιτυμόνες,

Εἰς τὸ τέλος τῆς σημερινῆς εὐλογημένης ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, οἱ Κορυφές τῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἔχετε εὐλογήσει τὴν Κρήτην ὁλόκληρη καὶ μαζί τὸ Ἡράκλειον, τὸν Τόπο μας, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἀρχαίας Γόρτυνας, τῶν Καλῶν Λιμένων καὶ τῶν ἱστορικῶν Ναῶν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ καὶ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, χαιρόμαστε, εὐγνωμονοῦμε καὶ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸν γιὰ τὴν εὐλογίαν Του νὰ Σᾶς ἔχωμεν εἰς τὴν Τράπεζαν αὐτὴν καὶ νὰ παραθέτουμε τὸ δεῖπνον αὐτὸ ἀγάπης, τὸ ὁποῖον προσφέρει ἡ Περιφέρεια Κρήτης καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματέας αὐτῆς καὶ δι' αὐτοῦ ἡ Κρήτη ὁλόκληρη καὶ ἡ πόλις τοῦ Ἡρακλείου, νὰ ἔλθωμεν περισσότερον κοντὰ Σας, νὰ ἔχωμε τὴν χαρὰ νὰ προσφέρωμεν ὡς Κρήτη «ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος» μέσα στὸ διαχρονικὸ πνεῦμα τῆς φιλοξενίας τῆς Κρήτης, νὰ προσφέρωμε γεύσεις καὶ ἐδέσματα τοῦ διατροφικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Τόπου μας, νὰ παραθέσωμεν τὸ παραδοσιακὸν αὐτὸ δεῖπνον ὡς ἔκφραση τοῦ ἀπεράντου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης μας, νὰ ἔχωμε τὴν χαρὰ νὰ Σᾶς εὐχηθοῦμε ἀπὸ σπιτικὸ καὶ ζεστὸ χῶρο, ὅπως εἶναι ὁ χῶρος αὐτός, «καλὸ ταξίδι» εἰς τὴν Πόλην, εἰς τὰς Χῶρας καὶ τὰς ἔδρας Σας.

Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως καὶ κυρίως γιὰ νὰ ἔχωμε μὲ τὸ ἀποχαιρετιστήριο αὐτὸ δεῖπνο τὴν εὐλογία, τὴν γεύση καὶ τὴν ἐμπειρία τοῦ αἰωνίου Μυστικοῦ Δείπνου, τοῦ Ὑπερώου Τόπου τῆς ἁνῶ Ἱερουσαλήμ, τοῦ μυστικοῦ Συμποσίου καὶ τῆς Συνεστιάσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἄρτου τῆς Ζωῆς, «τοῦ διδόντος τροφὴν τῷ κόσμῳ», «ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι».

Νὰ ἔχωμεν, ἐπίσης, τὴν χαρὰ τῆς ἐνότητος, τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης καὶ τῆς γεύσεως «τῆς ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ» γιὰ νὰ μείνωμεν εἰς τὸ βίωμα καὶ τὴν πραγματικότητα ὅτι ἂν καὶ δὲν θὰ ἔχωμεν τὴν φυσικὴ παρουσία Σας εἰς τὸν Τόπο μας μετὰ ἀπὸ λίγες ὥρες, καὶ εἰς τὴν συνέχεια, θὰ εἴμαστε, ὅπως εἴμαστε ἐνωμένοι «τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», «ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου», καὶ «εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Παρακαλοῦμε νὰ εὐχεσθε γιὰ τὴν Κρήτη καὶ τὴν Ἐκκλησίαν της, γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους της, τὸν εὐλογημένο Κρητικὸ λαὸν.

*ΕΠΙΣΚΕΥΙΣ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ - ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ
ΓΟΡΤΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΡΚΑΔΙΑΣ*

Εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἐπικεφῆς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐν Γορτύνῃ
τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου 2008. Ἔτος Ἀποστολικοῦ Παύλου.

+ Οἱ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
+ Οἱ Κωνσταντινουπόλεως Θεόδωρος
+ Οἱ Κρήτης Χρυσόστομος
+ Οἱ Ἀθηνῶν Γερμανὸς
+ Οἱ Ἱερουσαλὴμ Παρθένιος
+ Οἱ Ἱερουσαλὴμ Αναστάσιος
+ Οἱ Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Χρυσόστομος
+ Οἱ Ἑσθονίας Γεώργιος

Οἱ Ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν
+ Οἱ Γερμανίας Πάπας Βένεδικτος
Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων
+ Οἱ Ἑλλάδος, Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Ἑσθονίας
Πατριαρχεῖον Σερβίας
Πατριαρχεῖον Ρουμανίας
+ Οἱ Βουλγαρίας
Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας
+ Οἱ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας
Πατριαρχεῖον Γερμανίας
+ Οἱ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας
Πατριαρχεῖον Γερμανίας

Ἰ. Εὐαγγέλιον,
εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέγραψαν
ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς
Πατριάρχης
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
καὶ Προκαθημένοι -
Ἐκπρόσωποι
τῶν Ὁρθόδοξων
Ἐκκλησιῶν,
εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν
Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας
(Ἀρχαία Γόρτυνα,
16.10.2008).

Προσφωνήσεις
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας
κ. Μακαρίου, κατὰ τὴν ὑποδοχὴν Προκαθημένων -
Ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν
εἰς τὴν κατ' αὐτὸν Ἱερὰν Μητρόπολιν

Παναγιώτατε, Πάτερ καὶ Δέσποτα, Μακαριώτατοι, Σεβασμιώτατοι Ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, Κύριε Ὑπουργέ, ἐκπρόσωπε τῆς ἐντίμου Ἑλληνικῆς Πολιτείας, Κύριοι Δήμαρχοι, Κύριοι ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Ἀρχῶν τῆς Κρήτης, Σᾶς καλοσωρίζουμε. Σᾶς καλοσωρίζουμε ὅλους, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές, στὸν ἀρχαῖο χώρο τῆς Γόρτυνας.

Ὁ Παῦλος, στὰ βήματα τοῦ ὁποίου εὐρίσκεσθε, σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος, ἐγκατέστησε τὸν Ἀπόστολο Τίτο, Πρῶτο Ἐπίσκοπο τῆς Νήσου Κρήτης.

Εἶναι μέγα τὸ γεγονός τῆς σημερινῆς ἐπισκέψεως, ἀνεπανάληπτο στὴ ροὴ τοῦ παρελθόντος χρόνου, βαρυσήμαντο καὶ καθοριστικὸ στὴ μελλοντικὴ κατάρτιση τῆς ἱστορίας μας, ἀναπτειντικὸ στὴν ἐπίτευξη τῆς οὐρανοδρόμου στοχοθεσίας τοῦ λαοῦ μας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι καὶ παλαιότερη ἐπίσκεψή Σας, Παναγιώτατε, Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὡς γνωρίζετε, ἰσχυροποίησε τὴν πίστη τοῦ χριστωνύμου ποιμνίου μας, ἐθέριεψε ἐλπίδες, ὑπέμνησε ἀξίες, ἀναζωπύρωσε μνήμες, ἐστερέωσε ἰδανικά.

Ἡ σημερινὴ ὁμως ἐπίσκεψή Σας, ὅπως καὶ τῶν ἁγίων Προκαθημένων καὶ Ἐπροσώπων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διατρανώνει ἐναργῶς τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας καὶ ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀποστολικὴ σύσταση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δοξασμένου Νησιοῦ τῆς Κρήτης, τῆς Μεγαλονήσου, τῆς εὐάνδρου.

Ἀναδεικνύει ἡ παρουσία Σας τὰ ἐδῶ ἀποθησαυρισμένα σεμνεῖα τῆς Πίστεως, ποὺ μνημειώθηκαν μέσα στὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἀναζητοῦνται καθημερινὰ πρὸς προσκύνηση ἀπὸ τὴν παγκόσμια Χριστιανοσύνη, καὶ ὑπενθυμίζει τὸ ἀνυπόστολο καθῆκον ὅλων μας γιὰ ἐμμονὴ στὴν παράδοση καὶ ἀκλινῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἀποστολοπαράδοτης μεθοδολογίας τῆς σωτηρίας.

Εὐχαριστοῦμεν «πάλιν καὶ πολλάκις» ἐκ μέρους τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γορτυνίων, τῆς Μεσαρᾶς, ὅπως συνηθίζε-

τε νὰ τὴν λέτε, Παναγιώτατε, ὁσάκις Σᾶς συναντήσουμε στὸ Φανάρι, κατακλύόμενοι ἀπὸ πλημμυρίδα εὐγνωμόνων αἰσθημάτων γιὰ τὴν ἐνταῦθα ἱστορικὴ ἐπίσκεψή Σας.

Εὐχεσθε ὅπως ὅλοι μας, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ μήνυμα τοῦ ἐρχομοῦ Σας καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν Ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Ἐκπροσώπων Αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὰ ὁρατὰ σύμβολα τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας μας, ὡς εἶναι ἡ Ἀρχαία Γόρτυνα, νὰ βρισκόμαστε διηνεκῶς σὲ κοινωνία καὶ στράτευση, Κλῆρος καὶ Λαός, σ' ἓνα κόσμο ποὺ βουλιάζει χωρὶς ἰδεώδη.

Μὲ πολλὴ προσοχὴ διαβάσαμε τὸ πρόσφατο Μήνυμα τῶν Προκαθημένων. Μίλησε στὴν καρδιὰ τοῦ σύγχρονου κόσμου. Ἀνοίγετε οὐρανούς, Παναγιώτατε καὶ ἅγιοι Προκαθήμενοι. Μέσα σὲ μιὰ περιχώρηση καὶ μιὰ ἐναρμόνιση. Αὐτὸ ποὺ μᾶς ζητᾷ ὁ Λαός μας καὶ τὸ ὁποῖο εὐλαβῶς τὸ καταθέτουμε εἰς Ὑμᾶς.

Μὲ διάκριση τῶν διακονημάτων, ἀλλὰ καὶ μὲ σύνθεση τῶν ψυχῶν. Ἔτσι ὥστε ἡ «ὕγιαίνουσα διδασκαλία», στὴν πρὸς Τίτον Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου (Τιτ. Β' α'), νὰ γονιμοποιεῖ τὸ πατροπαράδοτο σπέρμα τῆς εὐσεβείας καὶ νὰ σηματοδοτεῖ τὴν προσδοκία «τῆς μακαρίας ἐλπίδος καὶ τὴν ἐπιφάνεια τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Τιτ. Β' γ'), ὅπως λέει ἡ πρὸς Τίτον Ἐπιστολή.

Ὅμως τὸ πέρασμά Σας, Παναγιώτατε, ἐνισχύει ἔτι περαιτέρω τοὺς δεσμοὺς αὐτοῦ τοῦ τόπου μὲ τὸ μαρτυρικὸ Φανάρι, τὴν Μητέρα μας Ἐκκλησία.

Σᾶς διαβεβαιοῦμε ὅλοι, Κλῆρος καὶ Λαός, Ἀρχές καὶ τόπος, ὅτι μένουμε πιστοὶ καὶ ἀκλινῶς, ἀπαρεγκλίτως, χωρὶς ἄλλο, χωρὶς δεῦτερο, χωρὶς τρίτο, ἀφωσιωμένοι στὴν Μητέρα Ἐκκλησία.

Σήμερα θυμούμαστε τὸ 1992 τὴν πρώτη Σας ἐπίσκεψη, Παναγιώτατε, τὸ 1995, τὶς γιορτὲς τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ καὶ τὸ 2002, ὅταν ξανὰ ἤλθατε ἰδιωτικῶς, ἀλλὰ τώρα μᾶς φέρατε μιὰ ὥραία συντροφιά. Τὶ ὥραία συντροφιά! Γεμίσατε τὴν Κρήτη. Τὶ ὁμορφα ποὺ εἶναι! Εἴμαστε ὅλοι μαζί. Μιλῶ ἀπὸ τὴν καρδιὰ μου ὡς Κρητικὸς καὶ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Ζητῶ τὴν εὐχὴ Σας, Παναγιώτατε, στὸν πολὺμοχθο ἀγῶνα ποὺ κάνουμε καὶ μὲ πολλὴ συγκίνηση Σᾶς παρακαλῶ νὰ κοιτάξετε ἀπέναντι. Ἡ πρώτη λέξη εἶναι Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μετὰ εἶναι αὐτὴ ἡ πρωτόθρονη, Ἀποστολικὴ Ἱερὰ Μητρόπολη, ποὺ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς Ἐκκλησίας ἀνέθεσε στοὺς ταπεινοὺς μου ὤμους. Πιὸ κάτω εἶναι τὸ σχέδιο τοῦ πρὸς ἀνέγερση Βήματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅπου ἡ Κρήτη, Παναγιώτατε, Μακαριώτατοι, Σεβασμιώτατοι καὶ λοιποὶ ἀδελφοί, δὲν ἔχει Βῆμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ἔτσι σὲ λίγο θὰ Σᾶς καλέσουμε νὰ ρίψετε λίγο ἀγιασμὸ καὶ στὸ σημεῖο αὐτό. Νὰ εὐχαριστήσω τὴν κ. Μ. Μπρεδάκη, Ἐφορο τῆς ΚΓ' Ἐφορείας Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων ὡς καὶ τὸν προλαλήσαντα ἐντὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ, κ. Ἱ. Βολανάκη, Ἐφορο τῆς 13ης Ἐφορείας Βυζ. Ἀρχαιοτήτων καὶ νὰ Σᾶς πῶ ὅτι, ἐν συνεργασίᾳ, θέ-

λουμε νὰ μνημειώσουμε τὸν Παῦλο, ἐδῶ, ποὺ θὰ τὸν θυμίζει στοὺς 100.000 περίπου ἀνθρώπους ποὺ περνοῦν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου, κ. Ὑπουργέ, ἀπ' ἐδῶ, ποὺ θὰ τοὺς θυμίζει τὸ σημερινὸ γεγονός ποὺ θὰ ἀναγραφεῖ.

Θὰ εἶναι δὲ ἐντὸς τῆς κόγχης τοῦ Βήματος γραμμένο ἀπόσπασμα τῆς πρὸς Τίτον Ἐπιστολῆς σὲ πολλὰς γλῶσσες, οὕτως ὥστε νὰ ἀνοιχτοῦμε στὰ Ἕθνη ἀπὸ τὴν «Ναυαρχίδα» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ποὺ εἶναι ἡ Κρήτη, ὅπως λίαν θαυμαστῶς λέγει ὁ ἅγιος Ἀλβανίας. Ἀπ' Αὐτὸν τὸ ἄκουσα τὸ πρῶτον, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τὸ ἔχουμε δὲ ἐγκολπωθεῖ τόσο πολὺ.

Εὐχαριστῶ καὶ πάλιν καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεώς Σας, ἐπιτρέψτε μου, Παναγιώτατε, Πατέρα μας καὶ Δεσπότη μας, νὰ Σᾶς προσφέρουμε μιὰ Εἰκόνα ποὺ εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ τὰ χέρια ἑνὸς ντόπιου ἀνθρώπου τῆς Μεσαρᾶς, ὅπου ἔχει τὸν Παῦλο, τὸν Τίτο, τὴν Κρήτη, τὴν Γόρτυνα καὶ τοὺς Καλοὺς Λιμένες.

Ὡσαύτως πρὸς τοὺς Μακαριωτάτους, Ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, ἐπιτρέψτε μου νὰ προσφέρω ἓνα ἀναμνηστικὸ δῶρο τῆς σημερινῆς ἡμέρας, πρωτίστως ὅμως σὲ Σᾶς, Παναγιώτατε, ποὺ ἔχει τὸν Παῦλο καὶ τὸν Τίτο, τὸ ἀπόσπασμα τοῦ 27ου κεφαλαίου τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων», τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στοὺς Καλοὺς Λιμένες καὶ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν πρὸς Τίτον Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, ἡ ὁποία ἐστάλη σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ ποὺ εἴμαστε τώρα.-

† Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος

Προσφωνήσεις
τοῦ κ. Γεωργίου Ἀρμουτάκη, Δημάρχου Μοιρῶν

«Σήμερον τὰ ἄνω τοῖς κάτω συνεορτάζει καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνομιλεῖ»

Παναγιώτατε, Μακαριώτατοι, Ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, Τιμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία, Κύριε Ὑπουργέ, ἐκπρόσωπε τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅλων τῶν Ἀρχῶν, Σεβασμιώτατε Μητροπολίτη Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, κ. Γενικὲ Γραμματέα τῆς Περιφέρειας Κρήτης, κυρία Νομάρχη, κύριοι Βουλευτές, Σεβαστοὶ Πατέρες, Εὐλαβὲς πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, Ἀγαπητοί μου συντοπιῖτες.

Σᾶς καλωσορίζουμε στὸ Νησί μας, στὸ Δῆμο μας, στὸν ἱερὸ αὐτὸ τόπο, στ' ἁγιασμένα τοῦτα χῶματα, ποὺ εἶναι μάρτυρες τῶν βηματισμῶν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, Παύλου.

Αὐτὰ τὰ χῶματα ποὺ τὰ πάτησαν εὐλαβικὰ καὶ ἀνάλαφρα Ἅγιοι, Ὅσιοι καὶ Ἀσκητές, ἄνθρωποι τῆς πίστεώς μας, πατριῶτες ὅλοι τους ἱεροεθνομάρτυρες.

Στὸ πρόσωπό σας Παναγιώτατε, Μακαριώτατοι, στὰ πρόσωπά σας, σεβάσμιοι Ἀρχιερεῖς, διακρίνουμε ἓνα μήνυμα ἐλπίδας· σὲ μία περίοδο ποὺ ἡ ἐποχή μας βάλλεται, ἡ κοινωνία μας καθημερινὰ τορπιλίζεται, οἱ σκηνὲς βίας εἶναι συχνὸ φαινόμενο, ἡ καταστροφή του περιβάλλοντός μας εἶναι ὀρατὴ καὶ ὁ ἀτομικισμὸς καὶ ἡ ἔπαρση δὲν ἀπολείπουν.

Ὅλα τὰ παραπάνω, αὐτὸ ποὺ λέγεται «σημερινὸ ἀδιέξοδο», εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐδοκιμήσουν στὸν κόσμο τῆς Ὁρθοδοξίας. Οὔτε φυσικὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συμβιβαστοῦν μὲ τὸ ἦθος καὶ τὶς προθέσεις τουλάχιστον τῆς Χώρας μας, τοῦ Νησιοῦ μας ἀλλὰ καὶ τοῦ τόπου μας.

Ἐχουμε λόγο νὰ τὰ πιστεύουμε ὅλα αὐτά. Ἄλλωστε, ὁ κάθε Ἑλληνικὸς νοῦς ἀναγνωρίζει στὴν Ὁρθοδοξία τὴν ἔντονη παρουσία σὲ καιροὺς χαλεποὺς γιὰ τὸ Γένος μας, καθὼς καὶ τὴν ἀπλόχερη καὶ ἀνιδιοτελεῖ προσφορά της στὴ διαμόρφωση τῆς ταυτότητάς μας ὡς λαοῦ.

Παναγιώτατε, Μακαριώτατοι, σεβάσμιοι ἀρχιερεῖς,

Ἀπὸ τὴν προσήκουσα ἀπόδοση τιμῆς στὸ πρόσωπό σας, στὰ πρόσωπά σας, δεχθεῖτε τὴν ἐκ βάθους καρδίας προσφερόμενη ταπεινὴ ἀγάπη μας καθὼς καὶ τὸν ἀπεριόριστο σεβασμὸ μας. Καλῶς ὀρίσατε

*Εὐχαριστήριον Γράμμα
τῆς Α. Θ. Παναγιότικος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου
πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην
Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μακάριον*

Ἰερῶτατε Μητροπολίτα Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας, ὑπέρτιμε καὶ ἑξαρχε Κεντρῶς Κρήτης, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Μακάριε, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπισκεψάμενοι προσφάτως τὴν ἱστορικῶς πρωτόθρονον, τὴν ἀποστολοβάδιστον καὶ ἀγιοδόξαστον ἐπαρχίαν ὑμῶν, ἐν τοῖς πλαισίοις βραχυχρόνου προσκυνηματικῆς εἰς Κρήτην ἐλεύσεως ἡμῶν μετὰ Προκαθημένων καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, εὐχαριστοῦμεν διαθέρμως τὴν ὑμετέραν προσφιλῆ Ἱερότητα διὰ τὰς φιλόφρονας προσρήσεις, τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν ταύτης, τὴν πλουσιοπάροχον φιλοξενίαν καὶ τὴν ἐν γένει θερμὴν ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν ἐπεφυλάξατε εἰς ἡμᾶς.

Μετὰ συγκινήσεως μεγίστης εὐρέθημεν καὶ πάλιν εἰς τὴν θεόλεκτον παροικίαν τῶν Γορτυνίων, τὴν ἀναδεχθεῖσαν πρωτογενῶς τὸ ἀθανατοποιὸν σπέρμα τῆς εὐσεβείας διὰ χειλέων Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, τὴν εὐαγγελικῶς μεταποιηθεῖσαν εἰς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν διὰ τῶν ἀκαμάτων χειρῶν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Τίτου, τὴν ἐκβλαστάνουσαν διαχρονικῶς κλάδους ἀγαθοεργίας καὶ εὐχύμους καρποὺς τῆς χάριτος, ὡς δειγματοληπτικῶς ἐπιμαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ζεῖδωρον αἶμα ἀπειροπληθῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, ἀπὸ τὸ θαλερὸν δάκρυον καὶ τοὺς ἀλαλήτους στεναγμοὺς δυσεξαριθμητῶν ἀσκητῶν εἰς τὰς σπηλαιώδεις μονώσεις καὶ τὰ χαίνοντα βάραθρα τῶν Ἀστερουσίων, ἀπὸ τὴν χριστομίμητον ποιμασίαν πνευματοφόρων Ἱεραρχῶν καὶ τὴν ἐν γένει εὐαγγελικὴν διαγωγὴν τοῦ αὐτόθι χριστωνύμου πληρώματος.

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας καὶ κατανύξεως με-

τέβημεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Γόρτυνα καὶ τὸν γαληνότατον ὄρμον τῶν Καλῶν Λιμένων, τόπους σημαδευθέντας ἀνεξιτήλως ἀπὸ τοὺς πνευματοκινήτους πόδας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ διακρατοῦντας ἑσαεὶ ζωηρὸν τὸ ἐκτύπωμα τῆς θεοδυνάμου ἐκεῖσε παρουσίας αὐτοῦ.

Διεπιστώσαμεν καὶ πάλιν ὅτι ἡ οὐρανόφοιτος χάρις τῆς παυλείου ταύτης ἐκχωρήσεως ἐμπνέει καὶ κατευθύνει διαχρονικῶς σύνολον τὴν ἔνδοξον ἐπαρχίαν ὑμῶν, ὡς τοῦτο διαζωγραφεῖται ἀπὸ τὸν χρωστήρα τῆς ἀόκνου ἐκκλησιαστικῆς μαρτυρίας καὶ προσφορᾶς.

Διαφαίνεται ἔκτυπος καὶ ἀνάγλυφος εἰς τοὺς πανσέπτους Ἱεροὺς Ναοὺς, εἰς τὰ περίπυστα μοναστικά καθιδρύματα, εἰς τὴν ἀέναον ἱεραποστολικὴν δραστηριότητα, εἰς τὴν ποιμαντικὴν διοργάνωσιν, τὴν φύσιν, τὸ ἦθος, τὰ σεμνὰ παραδοσιακὰ ἄσματα, καὶ συνελόντι εἰπεῖν εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν φιλοπόνων καὶ προοδευτικῶν κατοίκων τῆς εὐλογημένης Μεσσαρᾶς.

Διεπιστώσαμεν ὡσαύτως ἀπὸ τὴν πολυπληθῆ συμμετοχὴν, τὸν λαμπρὸν πανηγυρικὸν διάκοσμον καὶ τὸν ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν πάντων κατὰ τὴν διαγενομένην ἡμῶν ἐκεῖσε ἐπίσκεψιν τὴν ἀκλινῇ προσήλωσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ τοῦ Ποιμένου αὐτοῦ εἰς τὴν κοιτίδα ταύτην τῆς Ρωμηοσύνης, τὴν εὐσεβῆ πηγὴν τοῦ Γένους, τὸ Οἰκουμενικὸν δηλονότι Πατριαρχεῖον, καὶ εὐχαριστοῦμεν ἀπὸ καρδίας διὰ τὰ φιλογενῆ ταῦτα αἰσθήματα καὶ τὴν πληθωρικὴν ἀνάψυξιν ἣν παρέχετε εἰς τὴν μαρτυρικὴν Μητέρα σας Ἐκκλησίαν καὶ τὸν πρωτεύθυνον τῆς διακονίας αὐτῆς.

Εὐχαριστοῦντες καὶ αὖθις ὑμᾶς καὶ πάντας τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν ταύτης, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τὴν ὑμετέραν Ἱερότητα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον Αὐτοῦ ἔλεος.

βη' Νοεμβρίου κ'
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός,
†ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος

*Εὐχαριστήριον Γράμμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Μακαρίου
πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα
τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην
κ.κ. Βαρθολομαῖον*

Τῇ
Αὐτοῦ Θειοτάτῃ Παναγιότητι
τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ
κυρίῳ μοι κυρίῳ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΩΙ

Εἰς Φανάριον.

Παναγιώτατε,

Προσθήκην ἀγίαν εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ἣν κατέλιπεν ἐνταῦθα ἡ προσφάτως διαγενομένη θεοδώρητος παρουσία Ὑμῶν, ἀπετέλεσεν ἡ κατ' αὐτὰς λῆψις τῆς ἀπὸ κβ' Νοεμβρίου ἐ. ἔ. ἐπιστολῆς Σας, δι' ἣς κατὰ τρόπον λίαν εὐγενῆ καὶ φιλότεκνον μεγιστοποιεῖτε τὸ ἐλάχιστον τῆς ἡμετέρας ταπεινῆς συμβολῆς εἰς τὴν εὐθυποροῦσαν ἀπόληξιν τῆς ἐπισυμβάσης ἐνθάδε διαδρομῆς Σας, ὡς καὶ τὴν πατροπόθητον καὶ ὑμνητικὴν ὑποδοχὴν τοῦ ὑπὸ τὴν ταπεινὴν ποιμαντορικὴν μοι εὐθύνην χριστωνύμου πληρώματος, τῆς οἰκουμενικῆς λαμπηδόνης τοῦ Φαναρίου, τῆς ἐκφαντορικῶς ἀπαστραπτούσης ἐν τῷ χαρισματικῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Παναγιότητος.

Ἡ ἱεραποδημία Ὑμῶν αὕτη, ἡ ἐν κοινῇ συνοδοιπορία μετὰ Προκαθημένων Ἐκπροσώπων τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀπετέλεσε τῷ ὄντι διὰ τὴν κληρωθεῖσαν μοι Ἱερὰν Ἐπαρχίαν, μέγιστον γεγονὸς διαχρονικῆς ἱστορικῆς βαρύτητος καὶ ἀπαραγράπτου πνευματικῆς χαρᾶς.

Ἡ ἀλησμόνητος ἔλευσις Ὑμῶν, Παναγιώτατε, εἰ καὶ βραχυτάτῃ εἰς χρονικὴν διάρκειαν, βάρος αἰωνιότητος ἐν τῇ Παυλείῳ ταύτῃ κληρουχίᾳ προδήλως ἐναπέθηκε, θεμελιούσα τὸ Βῆμα τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς τὴν ἀγιοποιμανθεῖσαν τῶν Γορτυνίων ἀρχαίουπολιν, ἀναδεικνύουσα τὴν ἀγιογραφικῶς μαρτυρουμένην καταφυγὴν τοῦ Οὐρανοβάμονος τούτου Ἀποστόλου εἰς Καλοὺς Λιμένας κατὰ τὴν πολύπονον Αὐτοῦ μετάβασιν εἰς Ρώμην, ὅτε ἐγγὺς τοῦ θανάτου ἐγένετο διαπλέων ἐν μέσῳ ἀδηφάγων κυμάτων ὑπερβαλλόντως ἀγριαίνουσης θαλάσσης,

κομίζουσα τὴν ἀψευδὴ θεογνωσίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὴν εἰρηνοποιὸν εὐλογίαν τῶν Πατέρων, τὴν ἀειφόρον μυσταγωγίαν τῆς ἐκεῖσε ἀκαταπαύστου ἱερουργίας, τὴν ἀκοίμητον ἐλπίδα τοῦ μαρτυρικοῦ ἡμῶν Γένους, ἣτις διατρέφει καὶ συνέχει πάντας ἡμᾶς, καὶ νοηματίζει καθ' ἡμέραν τὴν ἀσίγητον μαρτυρίαν τῆς ἐκπάγλου Πατριαρχίας Σας.

Διὰ ταῦτα πάντα, ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν ἐκ βαθέων χρεωστικῶς καὶ ἀναμένομεν ἐνταῦθα καὶ πάλιν Ὑμᾶς, τὸν ἀκάματον Πρωτεπίσκοπον τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκλογάδος, διὰ τὴν δικαίωσιν περιτράνωσ τοὺς ἐν τῇ πίστει, τὴν στηρίξιν τοὺς ὀλιγοψύχους καὶ τὸν ἐλάχιστον Ἐπίσκοπον, δοῦλον τοῦ Θεοῦ καταλλήλως ἐμπνεύση καὶ ὁδηγήση, ὅπως ἐν ὑπομονῇ ἴσταται, χάριτι Θεοῦ, ἐπὶ τοῦ παυλαιοπαγοῦς λυχνοστάτου τῆς ἱστορικῆς ταύτης Ἱερᾶς Ἐπαρχίας.

Ἐκζητοῦμεν δὲ γονυκλινῶς καὶ ἐκ κέντρου καρδίας τὴν συγγνώμην καὶ πατρικὴν συμπάθειαν Ὑμῶν διὰ τὰ λάθη καὶ τὰς παραλείψεις κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπίσκεψιν, καὶ διατρανοῦμεν, ἅπαξ ἔτι, τὴν ἀκλινῇ προσήλωσιν πάντων εἰς τὴν μαρτυρικὴν ἔπαλξιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, εὐχαριστοῦντες καὶ αὐθις, κατασπαζόμεθα τὴν τιμίαν δεξιάν Σας καὶ διατελοῦμεν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

†Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος

**ΕΠΙΣΚΕΥΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ
ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΚΑΙ
ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΘΕΛΙΝΟΥ**

Ἐκ τῆς ὑποδοχῆς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου (Οκτώβριος 2009).

**Σεπτὸν Γράμμα τῆς Α.Θ. Παναγιότιτος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου
περὶ ἐπισκέψεως Αὐτῆς εἰς Κρήτην
κατὰ τὸν Ὀκτώβριον 2009**

Ἰερῶτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Εἰρηναῖε, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Τῆς προσεχοῦς Ὀλομελείας τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν μελλούσης νὰ φιλοξενηθῇ ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἐγκαταστάσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης μεταξύ σ' καὶ ἰδ' Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ., ἀπεφασίσθη συνοδικῶς ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὴν μεγαλόνησον μεταξύ σ' καὶ ἡ' ἰδίου ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα κηρύξωμεν τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκεῖσε παρουσίας ἡμῶν προτιθέμεθα νὰ ἐπισκεφθῶμεν συντόμως καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου καὶ Κισάμου καὶ Σελίνου, κατόπιν ἀδελφικῆς προσκλήσεως τῶν οἰκείων αὐτῶν Ποιμεναρχῶν.

Ταῦτα ἐν χαρᾷ ἀγγέλοντες, καὶ ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῆς συναντήσεως καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος καὶ τῶν λοιπῶν αὐτόθι Ἱερωτάτων καὶ προσφιλεστάτων ἀδελφῶν, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

,βθ' Ἰουνίου ιζ'

**Ἀνακοινωθὲν
τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης**

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνῆλθε σήμερα 22 Σεπτεμβρίου 2009 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ χαιρετίζει τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου ἀπὸ 6ης ἕως 8ης Ὀκτωβρίου 2009 στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου καὶ Κισάμου καὶ Σελίνου στὰ Χανιά καὶ καλεῖ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τὶς Μοναχικὲς Ἀδελφότητες, τὶς Ἀρχὲς καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς Κρήτης νὰ συμμετάσχουν στὶς ἐκδηλώσεις πού θὰ γίνουν ἐκεῖ.

Ἐκ τῆς ὑποδοχῆς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου (Οκτώβριος 2009).

*Προσφωνήσις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνοῦ
κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν
ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος
(Ι. Μ. Ν. Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Χανίων)*

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ἐμπλεοὶ χαρᾶς ἀγαλλιᾶσεως καὶ δέους, ὑποδεχόμεθα τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν ἄρχοντα, πρύτανιν καὶ ἀρχιποιμένα, τῆς ὑπ' οὐρανῶν Ὁρθοδοξίας, εὐχαριστοῦντες, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ εἶναι, διὰ τὴν εὐδοκίαν τῆς Ὑμῶν ἐπισκέψεως, μετὰ τῆς τιμιωτάτης συνοδείας Ὑμῶν ἐν τῇ παλαιφάτῳ ταύτῃ, Ἱ. Μητροπόλει Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, ἥν, χάριτι Θεοῦ, τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου καὶ τῆς Ὑμετέρας πανσεβάστου Παναγιότητος, διακονῶ καὶ φροντίζω μένειν ἐσαεὶ, πιστὴ θυγάτηρ τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οὕτω, μεταλαβόντες τῶν θείων, ἀγίων, ἱερῶν καὶ πλουσίων δωρεῶν, ἐκ τῆς εὐλογημένης ταύτης, ἐπισκέψεώς Σας, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν Ὑμᾶς τῷ Κυρίῳ, ἐν γόνῳ κεκλιμένῳ καὶ κεκυφύῃ τῇ κεφαλῇ.

Πρῶτοι ἀναγνωρίζομεν τὴν γνωστὴν καὶ ἕως τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης, στιβαρὰν καὶ - ἄνευ προηγουμένου - πλουσίαν προσφορὰν Σας, ἐν τῇ Διοικήσει τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ τοὺς πόνους καὶ μόχθους, τοὺς ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, τὰς ἀγρυπνίας καὶ τὰς θυσίας, ἄτινας, ἀγογγίστως καὶ ἀθορύβως καταβάλλετε, μετὰ τῶν συγκατακρινῶν Ὑμῶν, ἐν τῇ μαρτυρικῇ Αὐτῆς Ἔδρᾳ, θαυμάζοντες, συμπάσχοντες καὶ ἀγαλλόμενοι, ἀναλόγως.

Ἡ ἐν τοσοῦτοις βασάνοις, παγίδαις, δυσκολίαις καὶ κινδύνοις, ὑποδειγματικὴ βιωτὴ Ὑμῶν, ἡ ἀρίστη διακονία εἰς πάντας τοὺς τομεῖς, ἡ πανθομολογούμενη δεξιότης, ὡς οἰακοστροφῶν τοῦ μεγίστου πλοίου τῆς Ἐκκλησίας, καθιστῶσιν ἡμᾶς, ἅπαντας, θαυμαστάς καὶ μιμητάς.

Τὸ Σεπτὸν Ὑμῶν Πρόσωπον, πάντες οἱ ἐν γῇ, ὀρῶμεν, κεκοσμημένον ἀνυπερβλήτου ἀγάπης, αὐτοθυσίας, καταπληκτικῆς μορφώσεως, ταπεινώσεως, διακονίας καὶ ὁμολογίας, αἰσθανόμενοι καύχησιν, ὅτι τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιεπίσκοπον.

Ταῦτα φανεροῦνται καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ Ὑμῶν ἐπισκέψει καὶ προπάντων, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργήν, πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐν Χανίοις πνευματικὰ Ὑμῶν τέκνα, ἅτινα βεβαίως καὶ ἐνδυναμεῖ, διδάσκει, στηρίζει καὶ ἐπευλογεῖ. Μάλιστα καταριθμεῖται ὡς Τετάρτη, ἐν τῇ Πατριαρχίᾳ Ὑμῶν, ἣτις καὶ καθιστᾷ ἡμᾶς, ὅλως προνομιοῦχους. Αἱ τὸ πρὶν, ἔλαβον χώραν, ἐπὶ τοῦ προκατόχου καὶ νῦν Σεβ/του Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, ὅστις καὶ ὑπεδέξατο Ὑμᾶς, πρεπούση τιμῇ καὶ προσηγορίαις.

Τὰ νῦν, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, προσφωνεῖ καὶ ὑποδέχεται, τὴν Αὐτῆς Κυριότητα, ἡ ἐμὴ ταπεινότης, υἱικῇ ἀγάπῃ καὶ ἀπείρῳ σεβασμῷ, δι' ᾧ προσφέρετε ἐμοὶ καὶ τῷ ἐμπειστευμένῳ μοι ποιμνίῳ, καὶ ἀπάσῃ τῇ οἰκουμένῃ (Κυρίου).

Τῇ βεβαιότητι ὅτι, αἱ διδασχαί, αἱ εὐχαὶ καὶ ὁ ἀγιασμός, τῆς Ὑμετέρας Θεοστάτης Παναγιότητος, θέλει γενέσθαι παρηγορία, φωτισμός καὶ ἐνδυνάμωσις, πάντων ἡμῶν, τῶν νηπίων, τῶν νέων, τῶν εὐλογημένων πιστῶν τῶν συγκροτούντων τὴν κατ' οἶκον ἐκκλησίαν τῶν πολυμόχθων γηρατειῶν. Εὐχαριστοῦντες Ὑμᾶς ἐκ μέρους ὅλων, κλήρου καὶ λαοῦ, ἀναβοῶμεν τό: «Πολυχρόνιον ποιῆσαι Κύριος ὁ Θεός, τὸν Παναγιώτατον καὶ Θειότατον Ὑμῶν αὐθέντην καὶ Δεσπότην, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, Κύριον Κύριον Βαρθολομαῖον καὶ χαρίσαι Αὐτὸν ταῖς Ἀγίαις Σου Ἐκκλησίαις, σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ μακροημερεύοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς Σῆς ἀληθείας.

Οὕτως ὑποδεχόμενος Ὑμᾶς, ἐν τῇ ἱστορικῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ, τῆς Ἀγιότοκου καὶ ἡρωτόκου Μεγαλονήσου καὶ ἐν τῷ πανσέπτῳ τούτῳ Καθεδρικῷ Ἱερῷ Ναῷ, τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, κατασπάζομαι εὐλαβῶς τὴν Παναγίαν Ὑμῶν Δεξιάν, εὐχαριστῶν Ὑμᾶς καὶ πάλιν καὶ πολλάκις προσφέρων δέ, ταύτην τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον σύμβολον τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, σεβασμοῦ δέ καὶ ἀναμνήσεως ἕνεκεν, τῆς πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσεως.

Μαθουσάλεια τὰ ἔτη Ὑμῶν Παναγιώτατε πάτερ καὶ Δέσποτα.

Προσφώνησις
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου
κ. Ἀμφιλοχίου κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν
ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος
(Ι. Μ. Ν. Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κισάμου)

«Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μὲ γράψῃ ἡ Ἱστορία ὅταν θὰ πεθάνω οὔτε νὰ μὲ θυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Τὸ μόνο ποὺ θέλω εἶναι νὰ ζῇ τὸ Φανάρι γιὰ νὰ ζωντανεύῃ τὴν ἀκοίμητη συνείδησι τοῦ Γένους».

Παναγιώτατε Πάτερ & Δέσποτα,

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ μακαριστοῦ προκατόχου Σας, ἀοιδίμου Πατριάρχου Δημητρίου, σὰς καλωσορίζουμε εἰς τὴν ἔδραν τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας.

Ὁ τετραπέρατος κόσμος τῆς Ἑσπερίας Κρήτης, τῶν εὐλογημένων Ἐπαρχιῶν τῆς Κισάμου καὶ τοῦ Σελίνου χαίρει καὶ ἐπαγάζεται διὰ τὴν σημερινὴν λαμπροφόρον ἡμέραν. Διότι, ἐνῶ «πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκληκεν ἤδη ἡ ἡμέρα», ὡς ἄλλος νοητὸς ἥλιος εὐρίσκεσθε μεταξὺ ἡμῶν διερμηνεύοντες τὰς Γραφὰς καὶ τὴν Ἱστορίαν καὶ μεταφέροντες τὰς παραδόσεις τοῦ Γένους καὶ τῆς Ρωμιοσύνης ὅχι ὡς νεκρὰ γράμματα, ἀλλ' ὡς ρήματα καὶ βιώματα ζωῆς αἰωνίου οὐ εἰς τὸν πιστὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν καὶ εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον τῆς δεσποτείας Σας.

Ὁ ἐρχομὸς Σας, μετὰ τῆς τιμίας συνοδείας Σας, ἐκ τοῦ τηλαυγοῦς Φαναρίου, τῆς αἰωνίου Πόλεως, τῆς Πρωτοθρόνου Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνέχει ἐξέχουσαν σημασίαν καὶ ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὴν Μητρόπολιν μας. Τὸ θρυλλικὸν πρόσωπόν Σας, ὁ μαρτυρικὸς καὶ αἵματι βεβαμμένος θεσμὸς τὸν ὁποῖον ἐκπροσωπεῖτε ἀποτελεῖ τὴν μακραίωνον συνέχειαν καὶ τὴν ἀκολουθίαν μιᾶς διαδόχου πορείας τετιμημένων, καὶ ἐν πολλοῖς μεγίστων καὶ ἁγίων Ἱεραρχῶν, ἐλκόντων τὴν ἀποστολικὴν αὐτῶν καταγωγὴν ἐκ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, καὶ οἱ ὅποιοι ἔμελλε νὰ διαδραματίσουν καθοριστικὸν ρόλον εἰς τὸν ροῦν τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας. Τοῦτο ἀντιλαμβανόμεθα ἱκανῶς καὶ ὁμολογοῦμεν μετὰ παρρησίας ὅτι, ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς εὐλογημένης καὶ πεπνυμένης Πατριαρχείας Σας, καθίσταται φανερόν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην, Ὁρθόδοξον καὶ μὴ, καὶ ἱκανῶς ἀναγνωρίζεται παγκοίνως.

Ἡ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἀναστροφή, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, τῆς ἐξεχούσης προσωπικότητός Σας «ζωντανεύει» - τώρα καὶ πάντοτε - «τὴν ἀκοίμητη συνείδηση τοῦ Γένους», κατὰ τὸ προρηθέν. Εἰς τὰ ταπεινὰ ὅρια τῆς Μητροπολιτικῆς Περιφερείας μας φιλοξενῶμεν τὴν Οἰκουμένην. Εἰς τὸν περιορισμένον χῶρον τῆς ἱστορικῆς πόλης μας δεχόμεθα τὸν Ἀχώρητον. Ἐν τοῖς μυχίοις τῶν καρδιῶν μας ἀνευρίσκομεν τὸν ἡγαπημένον Νυμφίον καὶ Ἐπίσκοπον, ἐν τῇ μακραιώνῳ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀνακαλύπτομεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας μας, εἰς τὰς ἐλίξεις τῶν ἐνιαυτῶν τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου ἀπαντῶμεν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ μας, εἰς τὸ μαρτυρικὸν καὶ σταυρούμενον σῶμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου ψηλαφῶμεν τοὺς τύπους τῶν ἡλίων καὶ μαρτυροῦμεν τὴν ἀνάστασιν. Γινόμεθα υἱοὶ φωτὸς καὶ ἀναστάσεως, τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, «μέλη ἐκ μέρους», γόνιοι τῆς Μιᾶς Κοιτίδος.

Ἡ δεσπόζουσα παράστασίς Σας εἰς τὸν Ἱερὸν αὐτὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ὡς ἐξαστράπτουσα ἐμφάνεια ἐτέρου τινὸς Μεγάλης Βουλῆς Ἀγγέλου, ἐπανευαγγελίζεται τοὺς αἰωνίους δεσμοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ, τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ ὑπακοῇ τῆς ἐξόχως πεπρoικισμένης θυγατρὸς, τῆς Κρητῶν νήσου, πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀδιάρρηκτος αὕτη ἐνότης, ἀκόμη κι ἂν ἡτόνισεν κατὰ δυσκόλους καὶ χαλεποὺς καιροὺς, πάντως δὲν διεσπάσθη, οὔτε ποσῶς ἡμαυρώθη, ἀλλ' ἡ κατὰ Κρήτην Ἐκκλησία παρέμεινεν ζῶσα τρεφομένη οὐσιαστικῶς ἐκ τῆς Μητρὸς αὐτῆς, ἀσφαλῆς ἐν τῇ πατρικῇ ἐστία, θάλλουσα καὶ καρποφοροῦσα διαποτιζομένη ἐκ τῶν εὐχύμων καὶ ζωηφόρων ναμάτων τοῦ ἀθανάτου δένδρου τῆς δεδοξασμένης ἀλλὰ καὶ πολυπαθοῦς Νέας Ρώμης, διαπνεομένη ἐκ τῶν αὐτῶν ἰδεωδῶν, ὁραματιζομένη κοινῶν στόχων καὶ σκοπῶν, διατηροῦσα τὸν προσήκοντα σεβασμὸν πρὸς Αὐτὴν καὶ τὴν κρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν.

Ἡ πρώτη μνεία Ἐπισκόπου Κισάμου εἶναι αὕτη τοῦ Εὐκίσσου, ὁ ὁποῖος παρευρέθη εἰς τὴν Σαρδικὴν Σύνοδον τὸ 343 μ.Χ., ἐνῶ εἰς μαρτυρίας τοῦ 6ου αἰ. γίνεται ἡ πρώτη ἀναφορὰ διὰ τὰς Ἐπισκοπὰς Κισάμου καὶ Κανδάνου. Οἱ Ἐπισκοποὶ τους, Λέων καὶ Φωτεινός, ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης Ἡλίαν τὸν Α'. Ἡ ἔλευσις τῶν Βυζαντινῶν στρατευμάτων μὲ τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν τὸν 10ον αἰ., ἡ δι' ὀλίγον παρουσία τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, κυρίως ὁμως ἡ δρᾶσις καὶ ἡ πολυσχιδὴς δραστηριότης τοῦ ὁσίου κυρ-Ἰωάννου τοῦ Ξένου ἐνέδωσαν νέαν πνοὴν εἰς τὴν Δυτικὴν Κρήτην καὶ συνετέλεσαν τὰ μάλα εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀφύπνισιν τοῦ Γένους, ὕστερον ἀπὸ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς Ἀραβοκρατίας. Κατὰ τὴν σκοτεινὴν καὶ πολυχρόνιον περίοδον τῆς Ἐνετοκρατίας τὸ ἄγρυπνον ὄμμα τοῦ Πατριαρχείου μας μεριμνᾷ, ὥστε, ἔστω καὶ ὑπερορίως, νὰ χειροτονοῦνται τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι διὰ τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Κρήτης καὶ δὲν διστάζει νὰ ἀποστείλει τὸν Ἰωσήφ Βρυένιον, δραστήριον θεολόγον καὶ κή-

ρυκα τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰς τὴν νῆσον καὶ νὰ ἀντιμετωπίσει ἐπιτυχῶς τοὺς φιλοδυτικούς θεολόγους τῆς ἐποχῆς, ἰδίως τὸν Μάξιμον Χρυσοβέργην καὶ Δημήτριον Κυδώνην.

Οἱ κατὰ τὴν παροῦσαν, μάλιστα, ἐσπέραν λαμπρῶς τιμῶμενοι ἐνενήκοντα καὶ ὀχτὼ Θεοφόροι Πατέρες μετὰ τοῦ κλεινοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ ἐρημίτου, ἐξ Ἀνατολῆς ὀρμώμενοι καὶ διατρέχοντες ὁλόκληρον τὸν Νομὸν Χανίων, μετέφερον καὶ διέδωσαν τὸ ἀσκητικὸν φρόνημα τοῦ ἐρημιτικοῦ ἀναχωρητισμοῦ, προέβαλον τὸ πρότυπον τοῦ Ἀγίου ὡς τῆς ὑψηλοτάτης ἀποστολῆς παντὸς ἀνθρώπου καὶ ἐτόνωσαν τὸ φιλάγιον καὶ φιλόθεον ἦθος τῶν Κρητῶν. Ἄς μὴν φανῇ ὑπερβολὴ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἡ μνεῖα τῆς ἐπὶ πέντε δεκαετίας δοκίμου καὶ ἀκτινοβόλου ποδηγεσίας τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῶν δύο ἐπαρχιῶν μας, τῆς Κισάμου καὶ τοῦ Σελίνου, ὑπὸ τοῦ πολιοῦ Γέροντος καὶ προκατόχου μας Μητροπολίτου ἀπὸ Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, εἰς τὰς ἀπαρχὰς τῆς τρίτης χιλιετίας, ὅταν τὰ τεῖχη τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων ἔχουν καταρρεύσει, ἡ πληθυσμιακὴ μεῖζις τῶν λαῶν εἶναι γεγονὸς ἀνεπίστρεπτον καὶ μέγεθος καθοριστικόν, ἡ ἐπιθυμία μιᾶς Εὐρώπης ἠνωμένης καὶ ἰσχυρᾶς καθίσταται ὁσημέραι πραγματικότης, ἡ τραγικότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου αὐξάνει ἐντὸς τοῦ καλλιεργουμένου ἐπιτηδείως κλίματος φόβου, ἀβεβαιότητος καὶ ἀνασφαλείας, ὅταν ἡ ἀδυναμία ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐνεστώσης οἰκονομικῆς κρίσεως δίδει βαρυσήμαντα διὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀποτελέσματα, ὅταν αἱ πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς τεχνογνωσίας λύνουν προβλήματα ἀλλὰ καὶ δημιουργοῦν ἐντόνους προβληματισμούς, διαπορίας καὶ κρίσεις συνειδήσεως δεικνύοντας τὴν ἀδυναμίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου νὰ χειριστῇ διακριτικῶς καὶ ἐν συνέσει τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματός του, τότε ὁ ρόλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γίνεται ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἀναγκαῖος καὶ καθοριστικός. Καὶ ἀποτελεῖ εὐτύχημα καίριον ὅτι εἰς τοὺς δυσκόλους καὶ κρισίμους αὐτοὺς χρόνους ἡ παρουσία τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου Του, Ὑμῶν Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, τυγχάνει ἐνεργός, σύντονος, ἐπίκαιρος, δραστήριος, ἀκάματος, τελεσφόρος.

Τὸ ἀστραπόμορφον Φανάριον γνωρίζει ἐν τῇ συστολῇ του νὰ ὁμιλῇ διὰ τῆς σιωπῆς τὴν γλῶσσαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἐν τῷ περιορισμῷ καὶ τῇ ταπεινώσει του ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ δημιουργῇ ἀτραπούς καὶ νὰ διαπλατύνει ὀρίζοντας, ὥστε ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος νὰ δύναται νὰ πολιτευτῇ ἀγίως, νουνεχῶς καὶ σωφρόνως. Ὅταν τοῦτο καθίσταται ἀναγκαῖον, ὑψώνει τὸ ἀνάστημά Του καὶ ἀρθρώνει λόγον δίστομον καὶ χρυσορρόον προκειμένου νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν. Γνωρίζει τὴν θέσιν Του καὶ κατανοεῖ τὴν περιστάσιν Του. Τὸ βάρος ὅμως τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ ἡ κληρονομία ποὺ φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων Του, ὁ βαρύτιμος αὐτοκρατορικὸς σάκκος καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα, ὁ ἀλουργῆς ἐπίσκοπικὸς μανδύας ποὺ φέρουν τὰ στίγματα τῶν

αίμάτων αγίων και ήρώων δὲν αφήνουν περιθώρια σιωπῆς. Ἀκόμη κι' ἂν οἱ ἄνθρωποι σιωπήσουν, οἱ λίθοι κεκραάζονται. Ἀκόμη κι' ἂν αἱ συνθῆκαι ἐπιτάσσουν, ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ τετιμημένος ἱερὸς κληρὸς ἀναγνωρίζουν τὴν κολυμβήθρα καὶ τὰ φωτιστικὰ καὶ σωτήρια νάματα ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔχουν ἐμβαπτισθῇ. Ὁσφραίνονται τὴν εὐωδίαν τοῦ Μύρου μὲ τὸ ὅποῖον ἔλαβον τὰ χαρίσματα τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ προσκυνοῦν εὐλαβικὰ τὴν πανακήρατον δεξιὰν τοῦ πεφημισμένου μυρεψοῦ.

Ἡ ἀπέραντος Κρητικὴ ὕπαιθρος, ἡ εἰκὼν τῶν εὐλογημένων ἐπαρχιῶν τῆς Κισάμου & τοῦ Σελίνου - μέχρι τὴν ἀκριτικὴν Γαῦδον - ἐναλασσομένη ὑπὸ τῶν σκληροτραχήλων καὶ γυμνῶν βράχων, τοῦ ὄγκου τῶν Λευκῶν ὀρέων, μέχρι τῶν καταφύτων κάμπων καὶ τῶν πολυτίμων δασῶν, ὑπὸ τῆς ἀπεραντοσύνης τοῦ οὐρανοῦ ἕως τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κράτους τοῦ ἀέρος, ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἐν πολλοῖς σπανία χλωρὶς καὶ πανὶς τῆς ἐνδοχώρας, οἱ βουνοὶ καὶ αἱ φάραγγαι, τὰ τοπία μοναδικοῦ φυσικοῦ κάλλους καὶ τὰ μνημεῖα τῆς φύσεως συναντοῦν εἰς τὴν κατηξιωμένην μορφήν Σας τὸν συνοδίτην καὶ τὸν συνοδοιπόρον εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπιβιώσεως καὶ σωτηρίας των. Ἀναγνωρίζουν τὸν πρωτοστάτην καὶ τὸν ὑπέρμαχον διὰ τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως προκειμένου νὰ προστατευθῇ τὸ φυσικὸν περιβάλλον ὁλοκλήρου τοῦ Πλανήτου μας. Ἐξαγγέλουν τοὺς ἐπιτυχεῖς στόχους σας, ὥστε τὸ πρόβλημα τοῦ περιβάλλοντος νὰ θεωρῆται καὶ νὰ ἀντιμετωπίζεται ὡς κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸν πρόβλημα καὶ κάθε παραβίασις καὶ καταστροφή του ὡς ἁμαρτία, ὅπως καὶ εἶναι.

Θεήλατε Πρωθιεράρχα τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν, διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Μητρόπολις μας, καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἐν γενεῇ, σκιρτᾷ ἐορτίως καὶ πανηγυρίζει ἀσματικῶς ἔχων ἐν τῇ φιλοξένῳ ἀγκάλῃ της τὸν Πατριάρχην τοῦ Γένους, τὸν Ἡγούμενον καὶ Ὁμολογητὴν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ ἀληθείας. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ διακεκριμένη θυγάτηρ ἐκλαμβάνει τὴν πνευματικὴν πατρότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ αὐτῆς Ταγοῦ καὶ τοῦ πανιέρου Οἰκουμενικοῦ θεσμοῦ οὐχὶ ὡς τάσιν δουλικῆς ὑποταγῆς καὶ παγκοσμίου κυριαρχίας, ἀλλ' ὡς ἐξόχως ἰδιαιτέραν τιμὴν καὶ προνόμιον μοναδικόν, τὰ ὅποια συνυπουργοῦν εἰς τὴν πραγμάτωσιν, ἐνεργοποίησιν καὶ ἀξιοποίησιν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ θεοχάρακτου προορισμοῦ τοῦ Πανιέρου Θρόνου.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, θαυμασμοῦ, εὐχαριστίας, σεβασμοῦ καὶ υἱικῆς ἀφοσιώσεως κατακλύζουν τὰς καρδίας μας. Ἡ ἄκρα συγκατάβασις Σας νὰ εὐρεθῇτε ἐν μέσῳ ἡμῶν, νὰ μᾶς εὐλογήσετε καὶ νὰ δεηθῇτε ὑπὲρ ἡμῶν καταδεικνύουν τὸ μέγεθος τῆς προνοίας, τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀκαταλύτου ἀγάπης Σας. Ἐμβριμούμεθα ἀγαλλόμενοι, διότι ἀξιωνόμεθα νὰ ζήσωμεν γεγονότα καὶ ἐμπειρίας κοσμοϊστορικάς, νὰ ἀποτυπώσωμεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ νοΐ παραστάσεις τὰς ὁποίας πολλοὶ θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἴδουν, νὰ συναναστραφῶμεν τὸν Πρόεδρον τῶν Ὁρθοδόξων, τὴν ἀνεξάντλητον πηγὴν τῆς

σοφίας, τὸν φορέαν τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ἐγκρατῆ τῆς τιμῆς καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ Γένους.

Ἄπαν τὸ ἱερὸν σῶμα τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης μὲ προεξάρχοντα τὸν τῆς εἰρήνης ἐπώνυμον - Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Εἰρηναῖον, τὸν καὶ Πρόεδρον αὐτῆς - μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν: Κωνσταντίας & Ἀμμοχώστου κ. Βασιλείου, ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, καὶ Νεαπόλεως & Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἐντιμότατοι ἄρχοντες, ὁ εὐαγὴς Κλῆρος καὶ σύσωμον τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Κισάμου καὶ τοῦ Σελίνου, Σᾶς καλωσορίζουμε καὶ πάλιν Παναγιώτατε, μετὰ τῆς θεοτιμῆτου Συνοδείας Σας εἰς τὰ ἴδια, καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἐπισκέψεώς Σας εἰς τὴν Μητρόπολιν μας τὸν Ἀρχιερατικὸν αὐτὸν Μανδύαν μὲ τὸ χειροποίητον κέντημα, ὅτι «ἡ καρδιά ἡμῶν καιομένη ἐστὶν ἐν Ὑμῖν».

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν Αὐτοῦ εἰς τὸν πολὺν Μητροπολίτην πρ. Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναῖον, παρουσία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλοχίου (Ὀκτώβριος 2009).

Έκ τῆς Δοξολογίας ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
εἰς τὴν Ἱ. Μ. Κισάμου καὶ Σελίνου (Ἱ.Μ. Ναὸς Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κισάμου, Ὀκτώβριος 2009).

Ἀντιφώνησις
τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
(Ι. Μ. Ν. εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κισάμου)

Ἰερώτατε ἀδελφὲ ἅγιε Κισάμου καὶ Σελίνου, ποιμενάρχα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, Ἰερώτατοι ἀδελφοί,

Ἐξοχώτατοι καὶ Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες, Τέκνα ἐν Κυρίῳ προσφιλεῖ καὶ περιπόθητα,

Ἀπὸ κέντρου ψυχῆς καὶ καρδίας δοξάζομεν τὸ ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος μᾶς ἠξίωσε νὰ ἔλθωμεν διὰ μίαν εἰσέτι φοράν εἰς τὴν ἀγιοτόκον καὶ ἡρωτόκον Κρήτην καὶ εἰς τὴν εὐάνδρον Κίσαμον, κομίζοντες τὴν στοργὴν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σεβασμίας Μητρὸς καὶ τροφοῦ τοῦ Γένους ἡμῶν, Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Καὶ εἶναι ἡ συγκίνησις καὶ ἡ χαρὰ ἡμῶν μεγάλη, διότι εὐρίσκομεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκδαπανηθέντος διὰ τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην Μητροπολίτου πρῶην Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου, ἀντάξιον διάδοχον καὶ συνεχιστὴν τοῦ ἔργου του, τὸν Ἰερώτατον Μητροπολίτην σας κ. Ἀμφιλόχιον, ἄνδρα ἱεροπρεπῆ καὶ ἐνάρετον, τὸν ὁποῖον καὶ σᾶς καλοῦμεν νὰ ἀγαπήσετε ὅσον καὶ τὸν μέγαλον προκάτοχόν του, νὰ τὸν ἐμπιστευθῇτε ἐν ὑπακοῇ πίστεως καὶ νὰ συνεργασθῇτε προθύμως μαζί του διὰ τὴν περαιτέρω πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεοσώστου Μητροπόλεως, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ ὑμῶν τῶν ιδίων, κλήρου δηλαδὴ καὶ λαοῦ τῶν δύο ἱστορικῶν Ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι συνιστοῦν τὴν Μητρόπολιν. Τὰ θεμέλια, τὰ ὁποῖα ἔθεσεν ὁ καὶ εἰς τὸ πολὺν ἀκόμη γῆρας του «ζέων τῷ πνεύματι» Ἰερώτατος Μητροπολίτης κ. Εἰρηναῖος, εἶναι πολὺ σταθερὰ καὶ εὐλογημένα. Ἐπ' αὐτῶν ὁ διάδοχός του, τῇ συνεργασίᾳ κλήρου, μοναστικῶν ἀδελφοτήτων καὶ πιστοῦ λαοῦ, καλεῖται νὰ συνεχίσῃ κτίζων καὶ καλλωπίζων καὶ ἐπιστεγάζων ἀόκνως καὶ συστηματικῶς, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν Ἀγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρις ὅτου φθάσετε οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ (Ἐφεσ. 4, 12-13).

Εὐρίσκεσθε, ἀγαπητοί, ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπην καὶ προστασίαν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Ὁποίας εἶναι ἀφιερωμένος ὁ

Ἰερὸς οὗτος Μητροπολιτικὸς Ναός. Ἀλλ' ἔχετε καὶ ἄλλους, πολλοὺς οὐρανίους προστάτας καὶ πρέσβεις πρὸς Κύριον. Αὐριον μάλιστα ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐνενήκοντα καὶ ὀκτὼ Θεοφόρων Πατέρων. Ὅποια εὐλογία! Ἐνα σύννεφον ἀπὸ Ἁγίους σᾶς σκεπάζει! Καὶ μαζὶ μὲ τοὺς αὐριον ἐορτάζοντας, τῶν ὁποίων τὴν χάριν ἐπικαλούμεθα εἰς βοήθειαν ὅλων, ἔχετε τοὺς Νεομάρτυρας Μελχισεδέκ τὸν Ἐπίσκοπον, Ἐμμανουήλ, Γεώργιον, Ἀνεζίναν καὶ Μαρίαν καὶ εἴ τινα ἕτερον, καί, βεβαίως, τὸν πολιοῦχον σας Ἅγιον Σπυρίδωνα Τριμυθοῦντος, ὁ ὁποῖος εἶναι «ὁ ποταμὸς τῶν θαυμάτων ὁ πλημμυρέστατος»! Ἔχετε ἐπίσης, λαμπρὰν ἐπιτόπιον ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ κληρονομίαν. Ἔχετε τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ πολιοῦ Μητροπολίτου Εἰρηναίου καὶ ἄλλων ἀξίων παλαιοτέρων Ἱεραρχῶν, οἱ ὅποιοι σᾶς ἐποίμαναν θεαρέστως, φιλοστόργως καὶ θυσιαστικῶς. Ἔχετε τὴν ἀμέριστον πνευματικὴν συμπαράστασιν, προστασίαν, στοργὴν καὶ εὐλογίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Σταυροῦ τοῦ σᾶς μεταδίδει ἐλπίδα, ὑπομονήν, φῶς καὶ ζωὴν Χριστοῦ. Ἔχετε ὁλοκάρδιον τὴν ἀγάπην τοῦ Πατριάρχου – οὐδέποτε σᾶς λησμονοῦμεν εἰς τὰς προσευχὰς μας!- καὶ ὁλόθυμον τὴν εὐχὴν του. Μὲ τὰ μεγάλα ταῦτα ἐφόδια συνεχίσατε ἐν ἀγάπῃ πρὸς ἀλλήλους, ἐν ὁμονοίᾳ, ἐν ἀδελφικῇ ἀλληλοσυμπαραστάσει καὶ ἀλληλεγγύῃ, τὴν ἐν Χριστῷ πορείαν σας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς. Μακρὰν ἀπὸ σᾶς μίση καὶ διχοστασίαι καὶ πάθη καὶ διαιρέσεις καὶ ἀντεκδικήσεις καὶ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λυποῦν καὶ ξανασταυρώνουν τὸν Χριστὸν καὶ χαροποιοῦν τὸν διάβολον. Ἀξίως τῆς κλήσεώς σας περιπατεῖτε πάντοτε, ἀφορῶντες μόνον εἰς τὴν ἀγάπην, τὴν φιланθρωπίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Εὐχαριστοῦμεν θερμότατα, Ἱερώτατε ἀδελφεῖ Μητροπολίτα Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλόχιε, τόσον διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν ἡμῶν καὶ τῆς τιμίας Πατριαρχικῆς συνοδείας μας, ὅσον καὶ διὰ τοὺς εὐλαβεῖς λόγους τῆς προσφωνήσεώς σας. Μαζὶ μὲ ὑμᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ τὸν περὶ ὑμᾶς Ἱερὸν Κλῆρον τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας σας διὰ τὸ ὠραῖον δῶρον τῆς ἀγάπης σας, τὸ ὁποῖον κατοπτρίζει τὴν ἀφοσίωσίν σας ὅχι μόνον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ θεοκατάστατον θεσμόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς πρωτοθρόνου καὶ πρωτευθύνου Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχετε καὶ σεῖς τὸ ἀκριβὸν προνόμιον νὰ ἀνήκετε. Κύριος μνησθεῖ τῆς ἀγάπης σας! Δεχθῆτε καὶ σεῖς, Ἱερώτατε, ὡς Πατριαρχικὴν εὐλογίαν τὸ ἐνθύμιον τοῦτο καὶ εὐχεσθε πάντοτε ἐκτενῶς ὑπὲρ ἡμῶν. Νὰ ζῆτε, νὰ ἀρχιερατεύετε θεοφιλῶς εἰς ἔτη πλεῖστα καὶ ὑγιεινά, τιμῶντες παντοιοτρόπως τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Ἐκκλησίας.

«Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν»! (Β' Κορ. 13, 11).

*Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
 Ἱεραπύτνης καὶ Σιντείας κ. θύγενίου,
 κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας,
 ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ
 τοῦ Ἁγίου Γεωργίου
 (16 Μαρτίου 2008)*

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
 Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,
 Φιλέορτον ἐκκλησίασμα,

«Ἐρχου καὶ ἴδε» (Ἰω. 1,47).

Ἡ βάσις τῆς πίστεως καὶ ὁ κανὼν τῶν δογμάτων, τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, σήμερον κατὰ τὴν λαμπρὰν τῆς Ὁρθοδοξίας πανήγυριν, διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς σημαντικῆς ταύτης περικοπῆς, ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τῆς κλήσεως τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Πρῶτοι καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου ὁ Πρωτόκλητος καὶ (Πρωτόθρονος) Ἰδρυτὴς τῆς Ἁγίας ταύτης Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Ἀποστολος Ἀνδρέας, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης. Διὰ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καλεῖται εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἶδεν ὁ Κύριος τὸν Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ: «Ἀκολουθεῖ μοι» (Ἰω. 1,44). Ὁ δὲ Φίλιππος εὐρίσκει τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ «ἔρχου καὶ ἴδε» (Ἰω. 1,47), ὅπερ μέχρι σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ πολλῶν ὡς ἔκφρασις βεβαιότητος καὶ ἀληθοῦς πίστεως.

Καὶ ἦλθεν καὶ εἶδεν ὁ ἀληθὴς Ἰσραηλίτης «ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι» (Ἰω. 1,48) καὶ ὡμολόγησε: «ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰω. 1,50).

Τὴν πρώτην ταύτην συνάντησιν μετὰ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ διδασκάλου Του, ὁ ἱερὸς τῆς ἀγάπης Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐφύλαξεν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ του ὡς θησαυρὸν πολύτιμον καὶ ἀνεξάνλητον ἐντρύφημα, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ λεπτομερείας περιγράφει τὸ γεγονός.

Ἐπεθύμησαν καὶ οἱ δύο, Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης, ἅμα τῇ κλήσει αὐτῶν ὑπὸ

τοῦ Κυρίου, ὅπως ἐκτυπώτερον καὶ ἐναργέστερον ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσουν Αὐτόν. Καὶ ὡς ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει, ὁ καλῶν Κύριος ἀνοίγει πρῶτος τὸν διάλογον· «Τί ζητεῖτε;» (Ἰω. 1,39) καὶ ἐκεῖνοι ἐξ Ἰσου εὐθέως καὶ ἐκθύμως ἀπαντοῦν: «ραββί· ποῦ μένεις;» (Ἰω. 1,39). Καὶ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ: «ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον οὖν καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην» (Ἰω. 1,40). Καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς προσωπικῆς αὐτῶν γνωριμίας, ἀλλὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν, τῆς ἐπὶ γῆς καὶ τῆς μελλούσης. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ θεᾷ καὶ μόνον τοῦ θεϊκοῦ προσώπου, ἐπὶ τοῖς λόγοις Αὐτοῦ ἐκθαμβούμενοι καὶ ἀπὸ θάμβους εἰς θάμβον ὀδηγούμενοι.

«Ἀρκέσει πρὸς πίστιν», λέγει ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, «ἡ θεὰ καὶ μόνον, εἰς λόγους ἐλθὼν συνομολογήσεις γοργότερον... αὐτὸν ὄντως ὑπάρχειν τὸν προσδοκώμενον». Ἐξ ἄλλου ἡ πρώτη πληροφορία καὶ ἐπιβεβαίωσις τῆς πίστεως ἦταν ὁ λόγος τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸν Ναθαναήλ: «Ὁν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφηταὶ, εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ» (Ἰω. 1,46).

Αὐτὸς ὁ λόγος μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ ἱερὸν κείμενον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ὡς ἱερὰν πρακαταθήκην ἐλάβομεν:

«Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τοῖς αὐτοῦ Ἀγίοις ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασι...». Καὶ καταλήγει:

«Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτη ἡ πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξεν» (Συνοδικὸν Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας).

Θρίαμβος λοιπὸν καὶ νίκης ἐπέτειος ἡ σημερινὴ ἑορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, διότι ἡ ἀμώμητος Πίστις ἡμῶν ἐνίκησεν καὶ ἐθρίαμβευσεν. Ἡ πίστις, ὅπως τὴν ἐβίωσαν οἱ Προφῆται καὶ οἱ Ἀπόστολοι, οἱ αὐτόπται μάρτυρες τοῦ Κυρίου καὶ μετ' αὐτῶν οἱ θεοφόροι Πατέρες καὶ ἀκλινεῖς διδάσκαλοι καὶ ὁ θεῖος τῶν μαρτύρων καὶ ὁσίων χορὸς· «ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὁ ἔθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς» (Α' Ἰω. 1,1) ὡς συνομολογοῦσαν μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ἡ πίστις δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἓν σύστημα παραδεδομένων ἀληθειῶν, ἔστω κι ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε σύστημα ὑπερβατικῶν ἰδεῶν ἢ ἀπαντήσεις μεταφυσικῶν ἐπιδιώξεων, ἀλλὰ πρωτίστως εἶναι βίωμα, ἐμπειρία, στά-

σις καὶ τρόπος ζωῆς.

Ἡ πίστις εἶναι «ἐλπίζομένων υπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Ἑβρ. 11,1)· ἐλεγχομένων ὅμως ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας καὶ τῆς μακρᾶς πατερικῆς ἐμπειρίας.

Ἡ πίστις εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῆς προσωπικῆς ἐνσυνειδήτου βιοτῆς ἐνὸς ἐκάστου, δῶρον Θεοῦ, προσωπικὸν γεγονός καὶ αἴσθησις ζωῆς αἰωνίου.

Ἡ λέξις πίστις ἐκ τοῦ ρήματος πείθω, σημαίνει πεποίθησις, ἐμπιστοσύνη. Ἐμπιστοσύνην-πίστιν, ἔδειξαν οἱ δύο μαθηταὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «ἔρχεσθε καὶ ἴδετε» καὶ ἔκαμον πρᾶξιν εὐθέως καὶ ἀμέσως τὴν ἐντολήν Του: «ἀκούουθε μοι». Καὶ αὕτη ἡ ἐμπιστοσύνη ἐχάρισεν τὸ βίωμα τῆς πεποιθήσεως, τῆς πίστεως, ὅτι «οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὥς οὗτος ὁ ἄνθρωπος» (Ἰω. 7,46). Ἡ δύναμις τῆς πίστεως δημιουργεῖ τὸν χῶρον, ὅπου μένει καὶ ἐμμένει ὁ πιστός, ὅπου ἴσταται καὶ κρατεῖ τὰς παραδόσεις κατὰ τὴν προτροπὴν τοῦ Ἀποστόλου: «στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε» (Β΄ Θεσ. 2,15).

Ὁ χῶρος οὗτος εἶναι ἡ ἀδιάψευστος προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς ἐξ ἀκοῆς ἢ τῆς ἐξ ὁράσεως ἢ τῆς διὰ λόγου πίστεως. «Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ρήματος (= λόγου) Θεοῦ» (Ῥωμ. 10, 17).

Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο στάδιον τῆς ἐμπειρίας ἀρχίζει ὁ προσωπικὸς ἀγὼν διὰ τὴν αὕξησιν καὶ τὴν «προκοπὴν τῆς πίστεως» (Φιλιπ. 1,25). Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οὐχὶ μόνον εἶδον καὶ ἤκουσαν τὸν Διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ ἐψηλάφησαν καὶ ἐגעύθησαν τῆς ζωντανῆς καὶ ζωογόνου παρουσίας Του. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μετὰ τοὺς Προφῆτας τῆς Π.Δ. καὶ πάντας τοὺς ἁγίους, οἱ ὅποιοι ἕως θανάτου ἐζέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν, διότι ἐγνώρισαν Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν, βιωματικῶς καὶ προσωπικῶς ἐπικοινωνοῦντα μετ' αὐτῶν καὶ ἐνισχύοντα αὐτούς.

Δι' αὐτούς, οἱ ὅποιοι εἶχον ὀρθὴν πίστιν, ὑπῆρξεν ἡ θεοποιὸς χάρις, ὁ ἁγιασμός, ἡ προσωπικὴ ἀποκάλυψις τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, «ἡ ὅρασις καὶ νόησις τῆς καρδίας» κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν. Καὶ ἐὰν «ἡ πίστις ὀρθὴ καὶ ὁ βίος ὀρθός» λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Ἡ ὀρθὴ πίστις ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῆς ὀρθῆς πράξεως, ὑπὸ τῶν ἔργων τῆς πίστεως, τὰ ὅποια ὁδηγοῦν εἰς τὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, εἰς τὴν θεοκοινωνίαν.

Ὁ ἀγὼν τῆς πίστεως εἶναι συνεχὴς καὶ ἀκατάπαυστος διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἁγιασμοῦ, τοῦ θείου φωτισμοῦ, τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς θεοκοινωνίας. Διὰ τοῦτο γράφει ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἰς τοὺς Ἀναβαθμοὺς τῆς Παρακλητικῆς: «Ἄγιω Πνεύματι, θεογνωσίας πλοῦτος, θεωρίας καὶ σοφίας· πάντα γὰρ ἐν τούτῳ τὰ πατρῶα δόγματα ὁ Λόγος ἐκκαλύπτει». Οἱ πιστοὶ αἰσθάνονται ὅτι γεύονται τὰ πατρῶα δόγματα, τὰ ὅποια ἐπανακαλύπτει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Ἡ ζωὴ τῆς πίστεως βιώνεται καὶ κατακτᾶται δι' ἀγώνων καὶ ἰδρώτων προ-

σωπικῶν. Δὲν εἶναι θεωρία ἀλλὰ πράξις. Εἶναι ὀρθοδοξία καὶ ὀρθοπράξια. «Λόγος ἔμπρακτος καὶ πράξις ἐλλόγιμος» (Ἁγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς). Ὁλη ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν, ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι ἀπλὴ τελετουργία καὶ ἱερολογία ἀλλὰ ἱερουργία καὶ μυσταγωγία.

Ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία, ἡ βιωματικὴ γνῶσις καὶ ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, αὐξάνει τὴν πίστιν, ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τὴν αὐθόρμητον ὁμολογίαν τοῦ Ναθαναήλ: «ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰω. 1,50). Φωτίζεται ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ προχωρεῖ εἰς τελειώτερον στάδιον τῆς θεογνωσίας ἔχων ὡς ὁδηγὸν τὴν ἀδιάψευστον τοῦ Κυρίου ὑπόσχεσιν: «Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰω. 1,52), Ὁ Ἰ. Χριστὸς ἀποκαλύπτει τὰ μυστήρια τῆς Βασιλείας Του εἰς πάντας ὅσοι ἀποδέχονται τὴν ἀληθῆ πίστιν ὡς οἱ ἅγιοι Προφῆται, Ἀπόστολοι, Πατέρες καὶ Μάρτυρες, ὁμολογοῦν ἐμπράκτως «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα» (Φιλ.4,8) βιώνουν εἰς τὴν καθ' ἡμέραν πράξιν καὶ ζῶν καὶ καθίστανται αἱ ὁραταὶ εἰκόνες τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς σημερινῆς ἐορτῆς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἶναι εἰκὼν ἀπαράλλακτος τοῦ ὄντος, ἥτοι τοῦ Θεοῦ Πατρός: «Τὴν Ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν Χριστέ ὁ Θεός...».

Ὁ χώρος ὅπου ἐπιτυγχάνεται ἡ συνάντησις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἱερουργεῖται τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας διὰ τῆς θέας τοῦ ἐν Τριάδι ζώντος Θεοῦ, τὸ ὑψηλότερον ἐπίτευγμα τῆς πίστεως καὶ τὸ μεγαλύτερον δῶρον τοῦ Δημιουργοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, νὰ ὁμοιάσῃ εἰς Αὐτὸν ὡς εἰκὼν τοῦ πρωτοτύπου διὰ τῆς θεώσεως, εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ, Ἀποστολική, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου ἰδρυθεῖσα.

Εἶναι ὁ χώρος τῆς θεοκοινωνίας «τῶν λελυτρωμένων ὑπὸ Κυρίου», εἶναι ὁ νέος Παράδεισος, ἡ αἰώνιος σκηνή, ἡ «εἰς αἰῶνα αἰῶνος κατάπαυσις» (Ψαλ.131,14), ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καταλλαγή, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἴδια ἡ λέξις Ἐκ-κλησία, σύνθετος ἐκ τῆς προθέσεως «ἐκ» καὶ τοῦ ρήματος «καλῶ», σημαίνει πρόσκλησιν διὰ συνάθροισιν πιστῶν, τῶν ἔχοντων ὡς ἐφόδιον ἐν βάπτισμα καὶ μίαν πίστιν «εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς πίστεως καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. 12,2). Ἡ Ἐκκλησία εἶναι σύνολον πιστῶν, κοινωνία πίστεως καὶ πράξεως. Πρᾶξις εἶναι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ὡς πηγάζει ἐκ τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ ὡς διεμορφώθη ὑπὸ τῆς μακραιώνου παραδόσεως τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς θείας λατρείας.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, εἶναι πραγματικὴ εἰκὼν καὶ ἀντίτυπον γνήσιον τῆς φύσεως τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, τῆς θεανθρωπίνης Αὐτοῦ εἰκόνης καὶ ὑποστάσεως. Καὶ ὡς Ἐκεῖνος οὕτως καὶ ἡ Ἐκκλησία Του,

ἔχει ἐν ταυτῷ ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως τὰς δύο φύσεις: Τὴν θεϊαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην. Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ἔχουσα ὡς κεφαλὴν τὸν Χριστόν, μαρτυρεῖ τὴν θεϊαν αὐτῆς καταγωγὴν καὶ οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὴν πιστοὶ ἀποτελοῦν εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, μαρτυρούσας τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῆς φύσιν, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς πίστεως καὶ διὰ τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἐνσωματοῦνται εἰς τὸ θεανθρώπινον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγίαν Του Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰ. Χριστὸς ἐνηνθρώπησε καὶ μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὸ Πανάγιον Πνεῦμα διὰ νὰ γίνωμεν «κοινωνοὶ θείας φύσεως» (Β΄ Πέτρ. 1,4), «Θεοῦ συνεργοί» (Α΄ Κορ. 3,9), φίλοι αὐτοῦ (Λουκ.15,14), «σύναιμοι καὶ σύσσωμοι» μὲ Αὐτόν.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,
φιλέορτον καὶ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ Κυρίου καὶ ἡ δρᾶσις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐκαρποφόρησαν πλουσίως. Διὸ καὶ ὁ πρωτόκλητος Ἅγιος Ἀνδρέας ἐμεγαλουργήσε καὶ ἵδρυσε τὴν ὀλιγότεκνον μὲν τότε Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν σήμερον μεγαλυνθεῖσαν καὶ λαμπρυνθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, τῶν σοφῶν διδασκάλων, τῶν μαρτύρων καὶ ἀγωνιστῶν τῆς πίστεως. Αὕτη ἡ Πρωτόθρονος Ἐκκλησία ἀνεδείχθη ἡ ἱερὰ τῆς Ὁρθοδοξίας Καθέδρα, τὸ σεπτὸν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Ἀληθείας Κέντρον, τῆς Οἰκουμένης τὸ ἀγλάισμα, ἡ Μητηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἁγία Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, πάντων δὲ ἡμῶν ὁ ἐπιστηριγμὸς καὶ τὸ καύχημα.

Διότι ἡ Μητηρ Ἐκκλησία τῆς Κων/πόλεως πορευθεῖσα ἐν μέσῳ παγίδων πολλῶν καὶ ἀπροσμετρήτων δυσκολιῶν, διωγμῶν, ἀναγκῶν τε καὶ περιστάσεων, ἐν μέσῳ προβατοσχήμων λύκων καὶ ἀρνητῶν τῆς πίστεως, διεφύλαξεν ἀλώβητον τὴν πολύτιμον παρακαταθήκην τῆς πίστεως καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Παράδοσεως. Καὶ ὡς Πρωτόθρονος Ἐκκλησία τιμᾷ σήμερον τὸν θρίαμβον τοῦτον τῆς Ὁρθοδοξίας διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Συλλειτουργίας. Συνεχῶς καὶ ἀνυστάκτως ἀγωνίζεται εἰς τὸν ὅλον ἐν μεταβαλλόμενον σύγχρονον κόσμον παρὰ τὰ ἀπειλητικὰ καὶ καταστροφικὰ μηνύματα τῶν καιρῶν, νὰ διατηρήσῃ καὶ πάλιν ἀνόθευτον καὶ ζωογόνον τὴν πίστιν ὅλων ἡμῶν εἰς τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς θείας εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, συγχρόνως δὲ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀναστήλωσιν καὶ ἀποθεραπείαν τῆς τετραυματισμένης εἰκόνης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει.

Τὸ πάνσεπτον Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον ἐνταῦθα μένει, ἔχον σταθερῶς καὶ ἀκλινῶς εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν, προσκαλεῖ δὲ πάντας ἡμᾶς διὰ τῆς εὐαγγελικῆς ρήσεως «ἔρχεσθε καὶ ἴδετε», νὰ ἔλθωμεν ἐνταῦθα καὶ νὰ γνωρίσωμεν αὐτό. Ἀκριβῶς δέ, ἐπειδὴ μένει ἐπὶ αἰῶνας ἀμετακίνητον ἐνταῦθα, ὡς θεματοφύλαξ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς

τάξεως, διεμόρφωσεν οὐχὶ μόνον νόμους καὶ κανόνας διοικήσεως, ἀλλὰ πρωτίστως καὶ κυρίως ἦθος καὶ φρόνημα ἄκρως ἐκκλησιαστικὸν καὶ ὀρθόδοξον.

Καί, ὅταν εἰδῇ ὁ πιστὸς τὸ λιτὸν μὲν καὶ ἀπέριτον, γοητευτικὸν δέ, μεγαλόπρεπον καὶ βυζαντινὸν ἦθος καὶ ὕφος τοῦ Φαναρίου, μετὰ τοῦ ἱεροπρεπῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς πράττειν, κηρύττειν καὶ ὁμολογεῖν, δὲν ἔχει παρὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, ἣτις κατευθύνει καὶ διοικεῖ τὴν Ἀγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν. Πρὸς τοῦτο, ἐχαρίσατο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοιοῦτον Ποιμένα καὶ Διδάσκαλον, τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον μετὰ τῆς ἐξαιρέτου Αὐτοῦ Ἱεραρχίας καὶ πάντων τῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην διακονούντων τὸν σεπτὸν τοῦτον θεσμόν τοῦ Φαναρίου, καταυγαζόμενοι ἅπαντες ὑπὸ θείου φωτισμοῦ καὶ Ἀποστολικοῦ ζήλου.

«Μερίζω τούτων ὅψει» (Ίω. 1,51) ὑπόσχονται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ Μητηρ Ἐκκλησία ἐν τῇ πολυευθύνῳ ὑψηλῇ διακονίᾳ καὶ συνειδήσει περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ θυσιαστικῇ ταύτῃ Πατριαρχικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ τοῦ ἱεροῦ τούτου Κέντρου, τὸ ὁποῖον μόλις πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐξήγγειλε τὴν δημιουργίαν νέας Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς Σιγκαπούρην μὲ ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν εἰς Ἰνδίαν, Ἰνδονησίαν, Μαλαισίαν, Πακιστάν, Ἀφγανιστάν, Μαλβίδας Νήσους, Μπαγκλαντές, Νεπάλ, Μπουτάν καὶ Σρι Λάγκα.

Ἐτέρα δὲ πρᾶξις ἀμιγοῦς ἐκκλησιαστικοῦ ἠθους καὶ φρονήματος οἰκουμενικοῦ, ἡ ὁποία προσφάτως προϋξένησεν πανορθόδοξως ἱερὰν συγκίνησιν καὶ αἴσθησιν ἱκανοποιήσεως, ὑπῆρξεν ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία καὶ συμμετοχὴ τῆς Α.Θ. Παναγιότῃος εἰς τὸ πένθος τῆς θυγατρὸς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς προεξάρχων τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας καὶ τῆς ἱερᾶς Συνάξεως, παρόντων τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν Προκαθημένων τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ἐκπροσώπων αὐτῶν, ἡ Ὁρθοδοξία καὶ πάλιν ἔλαμψεν καὶ ἐδοξάσθη. Διότι ἀπέστειλε εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον μῆνυμα γνησίας πίστεως, μῆνυμα ἀδελφικῆς ἀγάπης, μῆνυμα συμπαγοῦς ἐνότητος, τῆς ἀδαιρέτου ἐνότητος καὶ πίστεως, τῆς ἐπιβεβαιουμένης ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τηρήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Τὸ σεπτὸν Πατριαρχικὸν Ὁμοφόριον, βαρὺ καὶ ἀπέριτον, σεμνοπρεπὲς καὶ πολύτεκνον, ἡγίασε, ἐδίδαξε καὶ ἐμπράκτως ἀπέδειξεν ὅτι τὸ γνήσιον Πατριαρχικὸν φρόνημα τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας συμπάσχει, συμμετέχει, διακονεῖ καὶ στηρίζει τοὺς δοκιμαζομένους καὶ τοὺς πενθηφοροῦντας, τιμᾷ δὲ οὐχὶ μόνον τοὺς ζῶντας ἀλλὰ καὶ τοὺς κεκοιμημένους ἐν τῇ πίστει. Τοῦτο τὸ ἦθος, τὸ ἀμιγὲς καὶ γνήσιον, τὸ ἀπορρέον ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ἐπεκράτησεν προσφάτως εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέλεξαν ἱκανὸν οἰακοστρόφον καὶ Πρωθιεράρχην, σεβόμενον πρωτίστως τὸν Ἱερὸν τοῦ Φαναρίου Θεσμόν, εὐθυγραμμιζόμενον δὲ ὡς πρὸς τὰς

ἀρχὰς τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς αὐτοῦ διακονίας πρὸς τὸ Πατριαρχικὸν φρόνημα καὶ ἦθος.

Καὶ τοῦτο, διότι τὸ ἱερὸν τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρον, τὸ Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον, ἀπέδειξε ὅτι ἴσεται ἀταλάντευτον ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς πίστεως καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων τοῦ Γένους ἡμῶν. Κατέχει δὲ τὸν τόπον τῆς διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Θεοῦ διὰ συνάντησιν, συναντίληψιν καὶ συνεργασίαν πάντων τῶν ποθούντων καὶ ἐργαζομένων τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Οὕτως, δύναται τις εὐθαρσῶς νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ εἰς τὰς χαλεπὰς ἡμέρας, τὰς ὁποίας διανύομεν, τὸ εὐαγγελικὸν «ἔρχου καὶ ἴδε», τὸ ὁποῖον σήμερον διερμηνεύεται ὡς ἡ ἐπιστροφή ἐπὶ τὰς πηγὰς τῆς πίστεως, εἰς τὴν Πατριαρχικὴν μεγαλοπρέπειαν ἀλλὰ καὶ λιτότητα, εἰς τὴν πατερικὴν σοφίαν ἀλλὰ καὶ ἀπλότητα καὶ εἰς τὴν γοητευτικὴν ἀμεσότητα διὰ τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον, «δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν» (Α' Κορ. 9,11).

Ἀναζητηταὶ τῆς Ἀληθείας καὶ τοῦ πνεύματος ἦλθον καὶ εἶδον καὶ ἔμειναν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν τοῦτον χῶρον καὶ τόπον, διότι ἐδιδάχθησαν τὴν ἀληθῆ πίστιν καὶ τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν. Καὶ ἔμειναν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι τὸ σεπτὸν τοῦτο Οἰκουμενικὸν Κέντρον κατέχει καὶ μαρτυρεῖ τὴν καθολικὴν πίστιν καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην καὶ θυσίαν, κατὰ τὸν ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν Παῦλον: «Σὺ δὲ μὲν ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Β' Τιμ. 3, 13-15).

Ὁφείλομεν, ὁμοίως, νὰ ἀναγνωρίσωμεν καὶ τὸ «παρὰ τίνος ἐμάθομεν» τὰ ἱερὰ ταῦτα γράμματα, «ὅστις εἶναι σήμερον ὁ ταπεινός, ἀλλὰ στιβαρός, ὁ τολμηρός, ἀλλὰ σώφρων, ὁ ριζωμένος εἰς τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ βαθὺς γνώστης τῶν παγκοσμίων ἐξελίξεων, ὁ Πατριάρχης τοῦ Γένους, ὁ σοφὸς οἰακοστροφὸς τοῦ σκάφους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὁ Οἰκουμενικὸς ἡμῶν Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος» (ἀπόσπασμα ἐνθρονιστηρίου Λόγου Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου).

Εὐθαρσῶς καὶ εὐσυνειδήτως κηρύττομεν μέχρι σήμερον τὸ «εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν» καὶ ἐμμένομεν πιστῶς εἰς «ἃ ἐδιδάχθημεν». Ἐμμένομεν εἰς τὴν πίστιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τοῦ Γένους ἡμῶν. Ἐμμένομεν εἰς τὴν ἀταλάντευτον Ὁρθοδοξίαν μὲ τὰς ὑψηλὰς εὐαισθησίας καὶ τὴν ἀξιοζήλευτον εὐσυνειδησίαν.

Διότι σήμερον Ὁρθοδοξία ἐν τῇ πράξει σημαίνει οὐ μόνον ὀρθοπραξία, ἀλλὰ εὐαισθησία, πνευματικὴ ἀνωτερότης καὶ ἀρχοντιά. Λέπτυνσις τῆς συνειδήσεως, τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος καὶ ἠθους, ὡς τρόπου ζωῆς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐντὸς ἡμῶν τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἀμαυρωθείσης εἰκόνης πρὸς δόξαν τῆς εἰκόνης τοῦ ὄντος, τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ. Ἐργῶ καὶ λόγῳ ἀνιστοροῦμεν τὴν ἀνα-

στήλωσιν τῆς εἰκόνος τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ προσευχητικῶς καὶ ὀφειλετικῶς ἀποδίδομεν τὴν τιμὴν καὶ τὴν λατρείαν πρὸς τὸ θεῖον.

Χάριτι Θεοῦ εὐρισκόμεθα σήμερον εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, καθὼς ἔγραψεν ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσ/νίκης ὑπερηφανευόμενος διὰ τὴν καταγωγὴν του, ὅστις καὶ ἀποκαλεῖ τὴν πόλιν ταύτην θεμέλιον τῆς πίστεως Χριστοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκρόπολιν, καὶ πανευσεβῆ ὀνομάζει τὸν θεῖον τοῦτον Θρόνον τῆς μεγάλης ἱερωσύνης.

Ἡ Μήτηρ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία Κων/πόλεως καὶ ὁ σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης προσκαλοῦν πάντας ἡμᾶς διὰ τῆς εὐαγγελικῆς ρήσεως «ἔρχεσθε καὶ ἴδετε». Νὰ ἴδωμεν οὐχὶ μόνον τὴν ἀπαράλλακτον καὶ ἀπαρχάρακτον εἰκόνα τοῦ ἱ. Χριστοῦ καὶ τῆς Ἀγίας Του Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ δεινῶς σήμερον δοκιμαζομένου ἀνθρώπου.

Ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ παγκόσμιος Κοινότης ἀγωνιωδῶς ἐνατενίζει πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ δὴ πρὸς τὸ Σεπτὸν τοῦτο Κέντρον Αὐτῆς, κατόπιν καὶ τῶν γεωστρατηγικῶν, οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν ἀνακατατάξεων εἰς τὸν χῶρον τῶν Βαλκανίων. Ἐπειδὴ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία εὐρίσκεται εἰς τὸ μεθόριον Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ὅπου γεωγραφικῶς καὶ πνευματικῶς ἐμεγαλουργήσε ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἐξηπλώθη ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἐστερεώθη ἡ Ὁρθοδοξία. Τοῦτο το ἱστορικῶς ἀναγκαῖον καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀπαραίτητον Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Κέντρον μαρτυρεῖ ἡ παρουσία τῆς περιπύστου Μονῆς τῆς Χώρας, ὅπως σημειώνει σύγχρονος Θεολόγος (Σεβ. πρ. Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος).

Ἡ Μονὴ αὕτη, ἀφιερωμένη εἰς τὴν Χώραν τῶν Ζώντων, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, μαρτυρεῖ τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος τοῦτο τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ ἔργου τῆς Μητρὸς Ἀγίας Ἐκκλησίας. Ἐμπροσθεν καὶ ἄνω τῆς εἰσόδου τῆς ἱ. Μονῆς ὑπάρχει ἡ μορφή τοῦ ἱ. Χριστοῦ, ψηφιδωτὴ εἰκὼν τοῦ 14ου αἱ. Εἰς τὸν κυρίως ναὸν ὑποδέχεται ἡμᾶς θαυμασία μεγάλη εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, φέρουσα ὅμως ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς καὶ ἐπὶ μεταλλίου κυκλικοῦ τὴν μορφήν τοῦ ἱ. Χριστοῦ. Ἡ πρωτότυπος αὕτη ἐξεικόνισις ἐπιγράφεται: «Μήτηρ Θεοῦ - Ἡ χώρα τοῦ Ἀχωρήτου».

Διὰ τῆς μεγαλειώδους ταύτης παραστάσεως, ὅπως διασώζεται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Πόλιν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἱ. Χριστὸς καὶ ἡ Θεοτόκος εἶναι ἀχώριστοι, ὠκονόμησε ἡ θεία Πρόνοια νὰ ἐξεικονίζεται ἡ σύναξις ὁλοκλήρου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐφ' ὅσον ὁ ἱ. Χριστὸς, ἡ Θεοτόκος καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν χωρίζονται. Εἶναι ὁ ζωτικὸς χῶρος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἴσταται τὸ τῆς Οἰκουμένης σεπτὸν τοῦτο Κέντρον, ὁ σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ οἱ μετ' Αὐτοῦ ὑπηρεταὶ τοῦ θείου Λόγου συνηρμοσμένοι μετὰ τῶν πιστῶν εἰς τὸν χῶρον τοῦ ζώντος Θεοῦ, εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀχωρήτου, εἰς τὸ Θεανθρώπινον Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἱ. Χριστὸς εἶναι ὁ αὐτὸς παρατεινόμενος εἰς τοὺς

αἰῶνας, καὶ ἀποτελεῖ τὴν καρδίαν, τὴν κεφαλὴν, τὸ κέντρον ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἐργαζόμενος τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν καὶ συνάγων ἐν ἑαυτῷ ὡς Ἐκκλησίαν ὅλην τὴν κτίσιν, ὅλην τὴν Δημιουργίαν, ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς ἡ Χώρα τῶν Ζώντων καὶ ὄχι τῶν νεκρῶν.

Ἡ χώρα τοῦ Ζώντος Θεοῦ καὶ ἡ χώρα τοῦ Ἀχωρήτου, ἥτοι ἡ Μήτηρ Ἁγία Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, εἶναι καὶ θὰ εἶναι συνηρμοσμένα καὶ ἀχώριστα: «Τὰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἐν τῇ συγκράσει Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος» (Ἀγ. Γρηγορίου Θεολ. PG 37, 180).

Εὐχηθῆτε, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὅπως εἰς καιροὺς χαλεποὺς καὶ δυσχειμέρους διατηρήσωμεν ἅπαντες ἐντὸς ἡμῶν ἀπαραχάρακτον τὴν θείαν εἰκόνα τοῦ ζώντος Θεοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς Ὀλκάδος καὶ Κιβωτοῦ, τῆς Μητρὸς Ἁγίας Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δι' Αὐτῆς καὶ ἐν μέσῳ Αὐτῆς «λαλοῦντες ὃ οἶδαμεν καὶ μαρτυροῦντες ὃ ἐωράκαμεν» (Ἰω. 3,11): «Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰω. 1, 50), Σὺ εἶ ἡ Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τροφὸς τῆς Οἰκουμένης, ὃ κατ' ἐξοχὴν οἰκεῖος χώρος τῆς ἀληθοῦς φιλαδελφίας, τῆς γνησίας φιλαλληλίας, τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως πάντων ἡμῶν τῶν ἐγγύς καὶ μακρὰν τέκνων τοῦ Θεοῦ «ἵνα ἀξιῶση πάντας τῆς κλήσεως ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει» (Β', Θεσ. 1.11). Γένοιτο!

*Συλλυπητήριοιον Συνοδικὸν Γράμμα
ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ ἀοιδίου
Πατριάρχου Σερβίας κυροῦ Παύλου*

Πρὸς
Τὸ Πατριαρχεῖον Σερβίας.
Εἰς Βελιγράδιον.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης μετὰ πολλῆς λύπης πληροφορηθεῖσα τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κυροῦ Παύλου, διὰ τοῦδε τοῦ Συνοδικοῦ Γράμματος ἐκφράζει τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τὰ φιλάδελφα αἰσθήματα καὶ τὰς συλλυπητηρίους Αὐτῆς εὐχάς, συμμετέχουσα εἰς τὸ βαρὺ πένθος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἀπελθὼν ὑπῆρξεν ἐκλεκτὸς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης, ὅστις ἀγαπήσας τὸν Χριστὸν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, διηκόνησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας εἰς καιροὺς δυσχειμέρους, ἐν συνέσει καὶ ἀποστολικῷ ζήλῳ, καταλιπὼν σπουδαῖον καὶ πολὺπλευρον ἐκκλησιαστικὸν ἔργον.

Δεόμενοι ἐκτενῶς, ὅπως ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναπαύσῃ τὴν μακαρίαν ψυχὴν Αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἁγίων καὶ τῶν δικαίων, παραμυθήσῃ δὲ τὴν Ἱεραρχίαν, τὸν Κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, διατελοῦμεν

Τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης
Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος

Προσφωνήσεις
τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Βιρηναίου,
Ἀρχιεποῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριαρχείου, πρὸς τὸν Μακ. Πατριάρχην Μόσχας
καὶ πάσης Ρωσσίας κ.κ. Κύριλλον
ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ
(1 Φεβρουαρίου 2009)

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας κ. Κύριλλε, Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἔρχεται σήμερον, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, εἰς τὴν καθέδραν τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἵνα μετάσχη εἰς τὴν ἱστορικὴν στιγμήν τῆς ἐνθρονίσεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, δι' ἡμῶν τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ, ἐν Ἐκκλησίᾳ πληθούσῃ, τῇ παρουσίᾳ τῆς Σεβασμίας Ἱεραρχίας «τῆς ἐκ Θεοῦ ὁδηγηθείσης», τῶν ἐξοχωτάτων καὶ ἐντιμοτάτων ἀρχόντων, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ρωσικοῦ λαοῦ. Ἐρχεται τῇ σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ Παναγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ τῆς περὶ Αὐτόν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἵνα κομίση τόν ἐγκάρδιον ἀσπασμόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς Ὑμᾶς, τόν ἄξιον Πατριάρχην Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας, ὅστις ἀνῆλθεν ἤδη τὰς βαθμίδας τοῦ ἱστορικοῦ Θρόνου αὐτοῦ, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀλήστου μνήμης Πατριάρχου Ἀλεξίου τοῦ Β', τοῦ θεαρέστως ποιμάναντος τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ δεκαοκταετίαν ὅλην.

Μετ' ἐγκαυχήσεως καὶ ὑπευθυνότητος ἀπεδέχθημεν τό βάρος τῆς τιμῆς τῆς ὑψηλῆς ἐκπροσωπήσεως ταύτης ἐκ τῆς Μητρός Ἐκκλησίας, ἀναγνωρίζοντες τό μέγιστον προνόμιον ἵνα ἐκπροσωπῶμεν οὐχὶ ἀπλῶς τόν πρῶτον Θρόνον τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ. Μητέρα ὑπερήφανον, διὰ τὴν παγκοίνως ἀνεγνωρισμένην παρουσίαν τῆς Ὁρθόδοξου θυγατρὸς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἔν τε τῷ διαχριστιανικῷ καὶ ἐν τῷ διορθόδοξῳ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον διὰ τὴν παρουσίαν καὶ ἀρωγὴν τῆς θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἐν τῷ πολιτισμικῷ γίνεσθαι καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ συμβολῇ αὐτῆς εἰς τόν ὀρθόδοξον μοναχισμόν, τὴν ἀγιολογίαν, τὴν ὕμνολογίαν, τὴν τέχνην καὶ ἐν γενεὶ τὴν ὀρθόδοξον θεολογικὴν ἐπιστήμην.

Εἶναι ἄξιον καὶ δίκαιον ἵνα ἀναμνησκώμεθα τῆς ἱστορίας καὶ προασπιζώμεθα τὰς ἀληθείας ταύτας. Ἰδιαιτέρως κατὰ τοὺς δυσχειμέρους καιροὺς οὓς διανύομεν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπιχειρεῖται μία τρόπον τινά παραχάραξις τῆς ἱστορίας καὶ ἰσοπέδοσις τῶν ἀξιῶν, σήμερον ὅτε διεξάγεται ἀγὼν τις ἀνιέρως καὶ κενόδοξος διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, εἶναι ἄξιον καὶ δί-

καιον ἵνα ἐνθυμώμεθα τὰς μεγάλας προσφοράς τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τὴν συμβολὴν αὐτῆς εἰς τὴν κατὰ Θεὸν πορείαν τοῦ λαοῦ, τὸν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἄρρηκτον καὶ ἀγαπητικὸν σύνδεσμον, ἀλλὰ καὶ τὰς εὐεργεσίας τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην Ἐκκλησίας. Ἐξ ἀφορμῆς, τῷ ὄντι, τοῦ μεγάλου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἱστορικοῦ γεγονότος, καὶ ἀτενίζοντες μετὰ δέους τὴν «ἀστράπτουσιν καὶ λάμπουσιν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ», ἐν εὐγνωμοσύνῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἀναμιμνησκόμεθα τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τῶν ἀδιαμφησβιτήτως ἐνοούντων καὶ συνδεόντων τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, μετὰ τῆς ἀδελφῆς, καὶ τό πάλαι ποτὲ θυγατρὸς, Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Καί κατ' ἀρχὰς μνημονεύομεν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, τοῦ Μεγίστου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου, ὅστις ἐνέπνευσε διὰ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Κιέβου ὅπως ἀσπασθοῦν τὸν Χριστιανισμόν. Εἶναι δέ ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ πρῶται βαπτίσεις ἐτελέσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μεταξύ τῶν βαπτισθέντων ἦτο καὶ ἡ ἡγεμονίς Ὀλγα, τῆς ὁποίας τό παράδειγμα ἐπέδρασε θετικῶς ἐπὶ τοῦ ἐγγονοῦ αὐτῆς Βλαδιμήρου, ὅστις κατέστησε τὸν χριστιανισμόν ἐπίσημον θρησκείαν ἐν Ρωσσίᾳ.

Ἡ ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνο, ἥτοι ἐν ἔτει ἐννεακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδόῳ, ἐπὶ Βλαδιμήρου ἡγεμόνος, νεοσύστατος αὕτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ὑπήχθη κανονικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ 28ου κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Μετά τὴν κατάληψιν τοῦ Κιέβου ὑπὸ τῶν Μογγόλων καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἐξαφάνισιν τοῦ Μητροπολίτου Ρωσσίας Ἰωσήφ, πιθανόν ἐκ βιαίου θανάτου, τό Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ πάλιν ἐστάθη ἀρωγός, συμπάσχον μετὰ τῆς Ρωσικῆς δοκιμαζομένης Ἐκκλησίας. Ἀποδέχεται τὸν νέον Μητροπολίτην Κύριλλον τὸν Β' (1243), ὅστις ἀπεστάλη εἰς τό κράτος τῆς Νικαίας διὰ νὰ λάβῃ τὴν κανονικὴν ἐπικύρωσιν ἐκ τοῦ ἐκεῖσε καταφυγόντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὀλίγα ἔτη ἀργότερον τό Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπευλογεῖ τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ἐν τῇ πόλει Βλαδιμήρ καὶ μετὰ συνοδικῆς ἀποφάσεώς του μετατίθῃ τὴν ἔδραν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν.

Ὅτε ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἀνεκηρύχθη κατ' ἀρχὰς αὐτοκέφαλος καὶ κατόπιν ἀνυψώθη εἰς Πατριαρχεῖον ἐπὶ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου τοῦ Β'. Εἶναι δέ μεμαρτυρημένον τό γεγονὸς ὅτι ἐπισκεπτόμενος ὁ τότε Ἀντιοχείας Ἰωακείμ τὴν Μόσχαν, ἐδέχθη σχετικὸν αἷτημα ἀνυψώσεως τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἰς Πατριαρχεῖον παρὰ τοῦ τότε Τσάρου Θεοδώρου, ἀλλ' ὅμως, γνωρίζων οὗτος τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ κανονικὴν ὁδόν, ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ ἴδρυσις Πατριαρχείου Ρωσσίας προϋπέθετε τὴν

πρωτοβουλίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ὄντως ἐξησφαλίθη καί οὕτως εὐωδόθη ἡ ἐπιθυμία τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καί τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς γνωστόν, τό Πατριαρχεῖον Ρωσσίας, καταργηθέν ἐν ἔτει 1701, ἐβίωσε δυσκόλους στιγμάς. Ἀλλά καί τότε ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἐν στοργῇ καί ἐν ἀγάπῃ ἀνεγνώρισε συνοδικῶς τήν ἐμπερίστατον Σύνοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Τό Πατριαρχεῖον Ρωσσίας ἀνασυνεστήθη ἐν ἔτει 1917 καί ἀπό τότε ἕως καί σήμερον διέγραψε λαμπράν πορείαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μέ χαρακτηριστικόν ἱστορικόν ὁρόσημον τάς ἐντυπωσιακάς ἐορταστικάς ἐκδηλώσεις τῆς Χιλιετηρίδος τοῦ χριστιανικοῦ βίου τῆς Ρωσσίας (1988), μέ τήν ἐνεργόν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καί τήν ἐπίσημον ἐκπροσώπησιν ὅλων σχεδόν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων διαπιστοῦται ὅτι ἐν τῇ ἐλεύσει καί παρελεύσει τῶν καιρῶν, τό Πατριαρχεῖον Ρωσσίας ἠνδρώθη καί ἐκραταιώθη. Καί τά νῦν ἅπας ὁ Ὁρθόδοξος κόσμος, ἐγκαυχᾶται δι' αὐτό, ὡς καί ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι διὰ μέσου τῶν αἰῶνων καί διὰ ποικίλων περιπετειῶν, δοκιμασιῶν καί κλυδωνισμῶν κατώρθωσε ἵνα φανῇ ἀντάξιον τῶν περιστάσεων καί τῶν καιρῶν, ἔδωκε πολλούς Ἀγίους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔζησε καί ἐπέζησε καί ζῇ διαρκῶς ἀνιστάμενον καί ἀνθηφοροῦν. Αἱ προσδοκίαι τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας εἶναι πολλά καί ἐστιάζονται κυρίως εἰς τήν ἐνότητα, τήν σύμπνοιαν, τήν ἀπό κοινοῦ πορείαν διὰ τήν ὀργάνωσιν καί σύγκλησιν τῆς ἀπό μακροῦ ἀναγγελθείσης Μεγάλης Συνόδου, τῆς ὁποίας ἡ προετοιμασία δεόν νά ἐπιταχυνθῇ πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἀξιοπιστίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τήν συνεργασίαν εἰς τήν διεξαγωγὴν τῶν μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν Θεολογικῶν διαλόγων καί τήν ἀπό κοινοῦ καί ἐν εἰρήνῃ ἐπίλυσιν τῶν κατὰ καιροῦς ἀναφυομένων διμερῶν ζητημάτων ὡς καί τῶν λοιπῶν δυσκόλων διεκκλησιαστικῶν καί διορθοδόξων τοιούτων, ὅπως αὐτῶν τῆς Βιοηθικῆς καί τῆς μιᾶς καί αὐτῆς ἐνιαίας λατρευτικῆς τάξεως, ἀλλά καί τῶν κοινωνικῶν τοιούτων, ὡς τό μέγιστο ζήτημα τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς καί ἠθικῆς κρίσεως ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ.

Οἱ ὀραματισμοί τῆς πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ κοινήν πορείαν καταστέφονται ἐξ ἀγαθῶν καί χρηστῶν ἐλπίδων, διότι εἰς τόν ἱστορικόν τοῦτον Θρόνον ἀνῆλθε σήμερον ἐκκλησιαστικός ἀνὴρ δημιουργικός καί δραστήριος, δεδοκιμασμένος διὰ τό ἐκκλησιαστικόν αὐτοῦ ἥθος, ἐγνωσμένος διὰ τό κανονικόν καί θεολογικόν αὐτοῦ φρόνημα, διὰ τόν ὑγιαίνοντα αὐτοῦ λόγον, διὰ τά φιλόχρηστα αὐτοῦ αἰσθήματα, διὰ τήν συμβολήν αὐτοῦ εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καί διὰ τήν ἐσωτερικὴν πληρότητα ὡς ἀνθρώπου πρωτίστως καί κατόπιν ὡς ἐπισκόπου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Μακαριώτατε,

Τό παλαίφατον καί πολύπαθον Ἀποστολικόν καί Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καί ὁ διορατικός καί συνετός οἰακοστρόφος αὐτοῦ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος μετέχουν σήμερον, δι' ἡμῶν, εἰς τήν εὐλογητήν ταύτην στιγμήν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καί εἰς τήν χαράν ταύτην τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, χαίροντες καί συγχαίροντες, διαπλατύνουν δέ μετά πολλῆς ἀγάπης τήν περίπτυσιν τῆς ἐκ τοῦ Βοσπόρου καί τῶν ἑπτὰ λόφων Βασιλίδος τῶν Πόλεων πρός ὅλην τήν καθ' ὑμᾶς Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί πρός Ὑμᾶς προσωπικῶς.

Εἰς ἔνδειξιν δέ τῆς ἀνεκλαλήτου ταύτης χαρᾶς καί εἰς λήθης ἐμπόδιον, χαιρετίζοντες τήν σεβασμίαν Ἱεραρχίαν, τόν Ἱερόν Κλῆρον, τόν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Ρωσσίας κύριον Ντιμίτρι Μεντβέντεφ, τόν Ἐξοχώτατον Πρωθυπουργόν αὐτῆς κύριον Βλαντιμήρ Πούτιν, τοὺς ἐντιμοτάτους ἄρχοντας, τόν κλῆρον, τὰς μοναστικάς ἀδεφλότητας καί ἅπαν τό πλήρωμα τῆς Ρωσικῆς Γῆς, κομίζομεν ἐκ μέρους τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου ἡμῶν κ. κ. Βαρθολομαίου τόν ἀδελφικόν καί συμβολικόν χαιρετισμόν αὐτοῦ, τήν ποιμαντορικὴν ταύτην ράβδον, «ἵνα ποιμάνης τό ἐμπιστευθέν σοι Ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ» καί εὐχόμεθα ὁλοθύμως εἰς τήν Ὑμετέραν Ἀγιωτάτην Μακαριότητα ὑγιείαν, μακροήμερευσιν, ἔνδοξον καί καρποφόρον Πατριαρχίαν, ἀναφωνοῦντες: Κυρίλλου τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καί πάσης Ρωσσίας πολλά τά ἔτη!

Ἀξιος!!!

*Χαιρετισμός
 τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Βερναιίου,
 Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ
 Πατριάρχου κ.κ Βαρθολομαίου,
 κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν Ἐκδηλώσεων
 εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἀοιδίου
 Μητροπολίτου Κρήτης Τίτου Ζωγραφίδου
 (26 Σεπτεμβρίου 2009 - Ἐπισκοπὴ Πεδιάδος)*

Ἀπευθυνόμενος εἰς τὴν ἀγάπην ὄλων σας, ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου καὶ τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου του, τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, τὸν ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐλογίαν νὰ ἐκπροσωπῶ εἰς τὴν παροῦσαν τελετὴν, κατόπιν τοῦ ἀπὸ ἐγγράφου αὐτοῦ, γεμάτος ἀπὸ εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμὸν γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας σχετικὰ μὲ τὰ δρώμενα εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν μας καὶ τὴν Κρήτη γενικώτερα, χαιρετίζω καὶ συγχαίρω τὸν Δῆμον καὶ τὴν Ἐνορίαν τῆς Ἐπισκοπῆς γιὰ τὴν ὁργάνωσιν τῶν Ἐκδηλώσεων τιμῆς καὶ μνήμης εἰς τὸν Μητροπολίτην Πέτρας καὶ Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κυρὸν Τίτον (Ζωγραφίδην).

Γιὰ τὸ πρόσωπον τοῦ τιμωμένου θὰ ἀκούσωμεν τὰ δέοντα ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς ὁμιλητὲς τῆς Ἐκδηλώσεως, ἡ ὁποία ἀρχίζει καὶ δὲν θὰ κάνω ἐγὼ ἐκτενὴ ἀναφορὰν εἰς αὐτόν.

Ἐκφράζω ὅμως ἐν πρώτοις τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μας, ὡς Ἐκπρόσωπος Αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, εἰς τοὺς ὁργανωτὲς τῶν τιμητικῶν αὐτῶν Ἐκδηλώσεων, γιὰ τὸν ἀείμνηστον Ἱεράρχην. Εἶμαι σίγουρος, ὅτι πρωτοβουλίες ὅπως αὐτή, δὲν τιμοῦν μόνον τὸν τιμώμενον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμῶντες, οἱ ὁποῖοι ἀνασύρουν τὴν σεπτὴν καὶ φωτεινὴν μορφήν του καὶ παρουσιάζουν σήμερον εἰς τὸν λαόν μας τὸ πρόσωπον καὶ τὸ πολυσήμαντον ἔργον του γιὰ τὴν Κρήτη καὶ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς Ἐπαρχίες τὶς ὁποῖες ἐποίμανε. Εἶναι χρέος καὶ ἀνάγκη εἰς τοὺς καιροὺς μας νὰ προβάλονται μορφὲς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Τόπου μας, ὅπως ὁ μέγας Πρωθιεράρχης Τίτος.

Τέτοιου εἴδους Ἐκδηλώσεις προβολῆς ἀγίων καὶ μεγάλων μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Τόπου μας εἶναι πολύτιμες στὴν ἐποχὴ μας, ἡ ὁποία ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν παγκοσμιοποίηση καὶ τὴ νέα τάξη τῶν πραγμάτων τῶν καιρῶν μας νὰ ἐξαφανίσει τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν τοῦ Τόπου μας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, τῶν ἀγίων καὶ μεγάλων μορφῶν του, γιὰ νὰ προβάλῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ

τὴ μονοκρατορία καὶ τὴν ἰσοπέδωση τῶν πάντων μὲ τὸ χρῆμα, τὴν οἰκονομία καὶ τὴ φιλοσοφία τῆς ἀγορᾶς.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς συγχαίρομε τὴν πρωτοβουλία αὐτὴ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Τόπου μας γιὰ τὸν ἀοιδίμον σεπτὸν Ποιμενάρχην του. Τιμὴ καὶ ἔπαινος γιὰ τὴν ἐνορία, τὸν Δῆμο, τοὺς ἀνθρώπους ὅλους τῆς περιοχῆς. Εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς Ἐκδηλώσεως ἀναβαπτίζομαστε, ἐνδυναμωμόμαστε καὶ ἐπαναπροσδιορίζομαστε.

Εὐχόμενος πλούσια τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, κάθε ἐπιτυχία γιὰ τὸ ἐορταστικὸ Διήμερο εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ Τιμωμένου Ἀρχιερέως Τίτου, μεταφέρω τὶς εὐχές, τὴν εὐλογίαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου εἰς τοὺς ὀργανωτὲς καὶ τὸν εὐσεβῆ λαόν μας, τοῦ Δήμου Ἐπισκοπῆς, ἐξαιρέτως δὲ τῶν εὐλαβῶν κατοίκων τῆς Ἐνορίας καὶ τοῦ χωριοῦ Γαλύφα, μὲ τὴν θερμὴν εὐχὴν ὅλος ὁ Τόπος μας καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι του νὰ ἔχουν ὑγείαν, δύναμιν καὶ ἡρωϊκὸν φρόνημα εἰς τὶς προκλήσεις τῶν καιρῶν μας, διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου Τίτου, τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ὅλων τῶν Ἀγίων μας.

Τοιχογραφία τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου Τίτου τοῦ Ζωγραφίδη εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ, Γαλύφαν. Ἔργον τοῦ Ἀγιογράφου Ἰ. Μόσχου.

*Ὁμιλία του Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου & Γελίνου
κ.κ. Ἀμφιλοχίου Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π.
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
κατὰ τὶς Ἐκδηλώσεις εἰς τιμὴν καὶ μνήμην
τοῦ αἰοιδίμου Μητροπολίτου Κρήτης Τίτου Ζωγραφίδου
(8 Αὐγούστου 2009 - Νεάπολις Κρήτης)*

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης, κ.κ. Εἰρηναῖε,
Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.
Σεπτὲ Ποιμενάρχα τῆς Θεοσώστου Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, κ.κ. Νεκτάριε.
Σεβ. Μητροπολίτα Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου & Βιάννου, κ.κ. Ἀνδρέα.
Θεοφ. Ἐπίσκοποι, ἅγιοι Ὀλύμπου κ.κ. Ἀνθιμε & Κνωσοῦ κ.κ. Εὐγένιε.
Τίμιον Πρεσβυτέριον.

Ἐντιμώτατοι κ.κ.:

Νομάρχα Λασιθίου κ. Ἰωσήφ Ἀναστασάκη,
Δήμαρχε Νεαπόλεως, κ. Νικόλαε Καστρινάκη,
Δήμαρχε Ἀγίου Νικολάου,
Ἐκπρόσωποι τοῦ Δήμου Ἐπισκοπῆς Πεδιάδος,
Νομαρχιακοὶ & Δημοτικοὶ Σύμβουλοι,
Ἐλλογιμώτατοι Καθηγηταί,
Ἐκπρόσωποι τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας,
Ἐντιμώτατε κ. Τίτε Κούνδουρε.
Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί.

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς, τῇ ἱερᾷ προτροπῇ τοῦ Πανιέρου, Σεπτοῦ τῆς Ὁρθο-
δοξίας Κέντρου καὶ τοῦ Παναγιωτάτου Πρωθιεράρχου τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιε-
πισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡ-
ΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, εὐρίσκομαι πλησίον σας σήμερον διὰ νὰ ἀποδώσωμεν ὁμοθυ-
μαδόν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, τὴν ἐπιβαλλομένην τιμὴν εἰς τὸν μέγα ἄνδρα
τῆς Κρητῶν γῆς, εἰς τὸν μακαριστὸν προκάτοχόν Σας, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πέ-
τρας & Χερρονήσου κ.κ. Νεκτάριε, κυρὸν Τίτον Ζωγραφίδην, ἐκπροσωπῶν προ-
φρόνως τὴν Μητέρα Ἐκκλησία, τὸν Πανίερον Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τὸν
πανσέβαστον Πατέρα ἡμῶν καὶ Δεσπότην.

Ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία δικαίως καὶ σθεναρῶς δύναται νὰ
καυχᾶται διὰ τὴν εὐάνδρον καὶ ἀγιοτόκον θυγατέρα Της, τὴν μεγαλόννησον Κρή-
την, ὅτι πολλοὺς βλαστοὺς ἀμαράντους καὶ ἀειθαλεῖς ἐβλάστησε, ἀλλὰ καὶ ἐξα-
κολουθεῖ νὰ ζωογονῇ, οἱ ὅποιοι ἐμεγάλυναν διὰ τοῦ ἥθους καὶ τῆς ζωῆς των

τάς παραδόσεις καὶ τὰς ἀξίας μὲ τὰς ὁποίας ἐγαλουχήθησαν, ἐτίμησαν τὴν ιδιότητα τὴν ὁποίαν ἔφερον, καὶ δὴ τὸ κληρικὸν ἀξίωμα τους καὶ τὴν ἐμπειστευμένην εἰς τὰς στιβαρὰς χεῖρας των διακονίαν, ἐσεβάσθησαν ὅσους τοὺς εὐηργέτησαν ἀντιδωροῦντες, περισσῶς καὶ ἀξιοχρέως ἐργαζόμενοι ἐξ ὅλης ψυχῆς, σώματος καὶ διανοίας.

Ὁ σήμερον τιμώμενος μακαριστὸς ἀλλὰ αἰεὶ ζῶν εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν Κρητῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, Ἐπίσκοπος Πέτρας καὶ μεθύτερον Μητροπολίτης Κρήτης κυρὸς Τίτος Ζωγραφίδης, ἔλκει μὲν τὴν καταγωγὴν ἐκ Γαλίφας Πεδιάδος Ἡρακλείου, ἀποτελεῖ δὲ πνευματικὸν ἀνάστημα καὶ θρέμμα ἀντάξιον τοῦ περιπύστου ὀνόματος τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς, ἡ ὁποία εἰς δυσκόλους καὶ χαλεποὺς διὰ τὴν νῆσον μας -ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην- καιροὺς ἐδόμησεν τὴν Ἀποστολικὴν αὐτῆς Ἐκκλησίαν μὲ ἱκανὰ στελέχη, τὰ ὁποία, κατὰ πλειονότητα, ἐχαρακτηρίζοντο πλήν τῆς εὐρυμαθείας καὶ τῶν λοιπῶν προσόντων τους, ὡς μορφαὶ μεγάλης Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἐθνικῆς δράσεως. Καὶ ἀποτελεῖ, πράγματι, σχῆμα ὁξύμων ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελοῦσα ὑπὸ ζυγὸν δουλείας καὶ ἀνελευθερίας καὶ ὁδοιποροῦσα μὲ ἐμπρέπειαν τὸν μαρτυρικὸν καὶ θυσιαστικὸν δρόμον τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Πάθους, κατὰ μίμησιν Χριστοῦ, νὰ στηρίζει τὴν Οἰκουμένην εἰς τὴν ἔλλειψιν, τὴν αἰχμαλωσίαν, τὴν δυσκολίαν καὶ τὴν στέρησίν Της, νὰ δίδῃ τὰ φῶτα Της, νὰ τροφοδοτῇ, νοσηματοδοτῇ καὶ οὐσιαστικοποιῇ τὰς -ἐνίστε πολυδαιδάλους- τρίβους τῶν λαῶν διὰ πρόοδον καὶ εὐημερίαν. Ἴσως μάλιστα, ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἰπῶ, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ὅχι μόνον ὀνομάζεται, ἀλλὰ εἶναι καὶ παραμένει τῷ ὄντι «ἡ Μητὴρ Ἐκκλησία» συμπονοῦσα καὶ συμπάσχουσα εἰς τὰς ὁδύνας τῶν φιλτάτων τέκνων Της, αἵρουσα τὸ Πάθος καὶ τὸν Σταυρὸν Αὐτῆς ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς ἡ δι' ἐξόδου ἐπίσκοπης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου τοῦ εἰρημένου Ἱεράρχου, πλην ὅμως δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἀντιπαρέλθωμεν τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ προτομή τοῦ αἰοδύμου Ἐπισκόπου ἴσταται εἰς τὸν αὐλεῖον χώρον τοῦ περικαλλοῦς καὶ περιλάμπρου αὐτοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Ὁ κληρικὸς, ποὺ ἐνεργῶς συμμετεῖχε εἰς τὰς πολεμικὰς δραστηριότητας τοῦ Ν. Λασιθίου διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, ἰδίως κατὰ τὰ ἔτη 1896-1897, τιθέμενος ὁ ἴδιος μάλιστα ἐπικεφαλῆς σώματος ἐπαναστατῶν τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν μάχην τῆς Σπιναλόγκας, ἐνεφορεῖτο ἀναμφιβόλως, ἐκτὸς τοῦ ἐνθουσιώδους πνεύματος, τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας, καὶ ἀπὸ βαθείας πίστεως εἰς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία τοῦ προσέδιδε ἰδιαιτέραν δύναμιν καὶ ἰσχυρὰν θέλησιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀνέγερσις τοῦ ἱεροῦ τούτου σεμνεῖου τῆς Θεοτόκου, θεμελιωμένου ἀπὸ τὸν πρὸ αὐτοῦ Ἐπίσκοπο Πέτρας Μελέτιο, εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους, ὅχι μόνον ἡ ρευστότης ἐφ' ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ βίου καὶ ἡ ἀβεβαιότης τῆς

ἐπιούσης ἡμέρας διεχέετο ἐν τῷ πεπνιγμένῳ ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ τῶν μαχῶν ἄερί, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις τὰ τῆς πίστεως σύμβολα ἐγένοντο ἀντικείμενα τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ καταστροφικοῦ μένους τῶν ἀπίστων, ἢ ἀνέγερσις, λέγω, τοῦ Ναοῦ αὐτοῦ, ἀναμφιβόλως κατοπτρίζει τὴν σταθερὰν προσήλωσιν τοῦ Τίτου Ζωγραφίδου εἰς τὰ πατρῶα τῆς εὐσεβείας δόγματα, τὴν βιωματικὴν καὶ συχνὴν καταφυγὴν κατὰ τὰς περιστάσεις τοῦ βίου εἰς τὴν ἀνακουφιστικὴν παραμυθίαν καὶ τὴν σωτήριον σκέπην τῆς Θεομήτορος. Ὡς ἔμπειρος οἰακοστροφὸς ἐγνώριζε καλῶς νὰ συσπειρώνη τὸν λαὸν περὶ τὰ Ἅγια καὶ Ἱερά, νὰ τονώσῃ τὸ Ἐθνικὸν καὶ Θρησκευτικὸν φρόνημα, νὰ δημιουργῇ ἐκκλησιολογικὰς προσβάσεις εἰς τὰ ἀδιέξοδα τῆς ἐποχῆς, νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ διασκεδάσῃ τὸν πόνον καὶ τὴν ἔνδειαν τοῦ κατατρυχομένου λαοῦ, παρέχοντας ὡς μέσα φαρμακευτικὰ τὴν θεραπείαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀκραδάντου πίστεως, τὴν ἀψευδῇ καταφυγὴν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς πρεσβείας τῆς «Μεγάλης Παναγιάς».

Ἄς μὴν θεωρηθῇ, παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας, καθ' ὑπερβολὴν ὁ λόγος, νὰ φρονῶ ὅτι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεωδῶν διακατέχεται καὶ ὁ νῦν κλεινὸς Μητροπολίτης Πέτρας καὶ Χερρονήσου, Ὑμεῖς πολυφίλητε καὶ τετιμημένε ἀδελφέ, κ.κ. Νεκτάριε, διὰ τῶν δραστηρίων καὶ ἐπικαίρων ἐνεργειῶν τοῦ Ὁποίου προβάλλεται σήμερον, ἔτι περισσότερον τὸ ἔργον καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐγκεχαργμένου πλέον εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἐθνικῆς μας Ἱστορίας Ἐπισκόπου Πέτρας καὶ μετέπειτα Μητροπολίτου Κρήτης κυροῦ Τίτου Ζωγραφίδου. Οἱ ὑψηλοὶ καὶ στοχαστικοὶ -ἐν Πνεύματι Κυρίου μεμετρημένοι- ἀναβαθμοὶ τῆς Ἐπισκοπικῆς καρδίας Σας, Σεβασμιώτατε, ἢ πατρικὴ Σας μέριμνα καὶ φροντίδα διὰ τὸ εὐσεβὲς ποίμνιόν Σας, ἢ ἄγρυπνος παραμονὴ Σας πέριξ τοῦ εὐλογημένου καὶ θεοπίστου λαοῦ Σας, ἢ ἐγγνωσμένη πιστότης Σας εἰς τὸ ἀκτινοβόλον καὶ θάλπον Φανάριον, εἰς τοὺς θεσμοὺς καὶ τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ σταθερὰ ἐμμονὴ Σας εἰς τὴν αὐθεντικὴν καὶ ζεῖδωρον λειτουργικὴν τάξιν καὶ πρᾶξιν, ἢ ἀγάπη Σας διὰ τὸν τρόπον διακονίας Σας Σᾶς καθιστοῦν κατὰ πάντα γνήσιον καὶ ἄξιον διάδοχον τοῦ θυσιαστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ διακεκριμένου προκατόχου Σας.

Αἰσθανόμενος τὴν σμικρότητά μου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀποδώσω τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ τὴν ἐμπρέπουσαν διακριτικὴν ἀναγνώρισιν εἰς τὸ πρόσωπόν Σας ὀφειλετικῶς μόνον, ἀξιοχρέως καὶ καθηκόντως πράττω τοῦτο ὑπήκων εἰς τὴν Πατριαρχικὴν προτροπὴν καὶ ἀνάθεσιν, μεταφέρων ὡσαύτως τὰς θεοβλύστους εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς τιμιωτάτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κεφαλῆς, τοῦ πανσεβάστου ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ συνοδευούσας τὸν ἅπαντα Ὑμῶν βίον καὶ τὴν πεπνυμένην Ἀρχιερατικὴν πορείαν Σας μετὰ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ θεοδωρήτου ποιμνίου Σας.

Ψηφιδωτόν ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου
Φανάριον, Κωνσταντινούπολις.

*Ομιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Κισιάμου καί Γελίνου κ. Ἀμφιλοχίου,
κατὰ τὴν Θρονικὴν ἑορτὴν
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (30-11-2009)*

«Ἄνωθεν μὲν Δαυΐδ ἀναστέλλει ἀμαρτωλόν, ὡς ἐμέ, διηγείσθαι Θεοῦ
εὐλόγως τὰ δικαίωματα· ὅμως πρὸς πίστιν διδάσκει πάλιν, καὶ ἐν δάκρυσιν
πλείστοις ἐξαγορεύει...» (Οἶκος, Ὁρθρου Ἀ΄ Νοεμβρίου).

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ὑπεύκτων εἰς τὴν Ὑμετέραν εὐλογίαν καὶ προτροπὴν εὐρίσκομαι ἐνώπιον
τῆς πανηγυριζούσης ταύτης ὁμηγύρεως ἐνώπιον ὑμῶν, σεβαστοὶ πατέρες καὶ
τιμιώτατοι ἀδελφοί, κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην ἡμέραν τῆς ἐορτίου μνήμης τοῦ
Ἰδρυτοῦ καὶ Προστάτου τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως,
Ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ὑπερνικῶν τὴν ὡς ἄνω ἀναστολὴν τοῦ προφη-
τάνακτος, ὅχι διὰ νὰ διδάξω πρὸς πίστιν ἢ ἐπιστηριγμόν, ἀλλὰ ἵνα ἐξαγορεύ-
σω ἐκ μυχοῦ καρδίας καὶ ἐν συστολῇ πολλῇ τὴν βιουμένην ἀνὰ τοὺς αἰῶνας
Ἀλήθειαν καὶ ποικίλως ἐκφραζομένην ὑπὸ τῶν ἐν Ἀποστολικῇ διαδοχῇ κλει-
σάντων τὸν πανίερρον αὐτὸν Θρόνον καὶ τὰ νῦν προβαλλόντων, οὐχ ἡσόνως,
τὸ μέγεθος καὶ τὴν σπουδαιότητά του εἰς τὴν σύγχρονον ἀνήσυχον, καὶ ἐν
πολλοῖς, μέλαιναν πραγματικότητα.

Τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀποστολικότητός Της, τοῦτο μὲν ὡς ἀποστολικῆς διαδοχῆς,
ὡς παρουσίας, δηλονότι, τῆς χάριτος καὶ ἐμπειρίας τοῦ μυστηρίου τῆς Πεν-
τηκοστῆς, τοῦτο δέ, ὡς ἀποστολικῆς παραδόσεως, τῆς συνεχείας ἥτοι τῆς συ-
νειδήσεως καὶ τῆς ταυτότητος τοῦ μηνύματος τὸ ὅποιο προσέλαβε, ἡ Ἐκκλη-
σία Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλει εἰς τὸν κλεινὸν καὶ πρωτόκλητον τῶν Ἀπο-
στόλων, σήμερον ἐορταζόμενον Ἅγιον Ἀνδρέαν.

Ὁ τῆς ἀνδρείας ὄντως ἐπώνυμος ἡμπορεῖ νὰ μὴ συγκαταλέγεται ἐν τῇ χο-
ρείᾳ τῶν προκρίτων καὶ πρωτοκορυφαίων Μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἀναμφιβόλως
ὅμως ἔχαιρε προτεραιότητος καὶ διακρίσεως ἐναντι τῶν ὑπολοίπων καὶ ἀνε-
γνωρίζετο ἡ οἰκειότης του πρὸς τὸν Διδάσκαλον. Συνεργὸς καὶ διάκονος ὑπάρ-
χων τὸ πρότερον εἰς τὸ μετανοίας κήρυγμα τοῦ Προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ τοῦ
Κυρίου, Ἰωάννου, ὑπῆρξεν διὰ βίου ἀνὴρ σεμνὸς καὶ αἰδέσιμος, κατὰ τὸν βιο-
γράφον αὐτοῦ, καὶ μὲ τὴν βαθεῖαν φρόνησιν ἢ ὅποια ἐκόσμει τὸν χα-

ρακτῆρα του, ἀνίχνευε τὴν ἀλήθειαν ποὺ ὑπῆρχεν εἰς τὸ βάθος τῶν κειμένων τῆς ἰουδαϊκῆς γραμματείας καὶ ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰς ῥήσεις τῶν προφητῶν ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου καὶ νὰ ἀνεύρῃ τι τὸ πραγματικὸν νόημα, τὶς ἡ ἀλήθεια τῶν καλυπτομένων ὑπὸ παραπετάσματος, ὑπὸ σκότους καὶ σκιᾶς Μεσσιανικῶν προσδοκιῶν.

Χαρακτηριστικῶς καὶ ἰδιαζόντως ἀναφέρει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα περικοπή, ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι, ὅταν ἔλαβεν χῶρα ἡ συνάντησις Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου μετὰ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο «ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτῃ» (Ἰωάν. 1.40). Ἦτο ἡ ὥρα τῆς ἀποκαλύψεως, ἡ στιγμή τῆς Ἀληθείας, τοῦ περάσματος ἀπὸ τὴν ἀπλὴν ἱστορικὴν γνῶσιν εἰς τὴν χριστολογικὴν ἀναγνώρισιν. Ἦτο ὁ σταθμὸς τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τὴν προφητείαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν, ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα εἰς τὴν ἐσχολογικὴν προοπτικὴν, ἀπὸ τὸν χρόνον εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἦτο ἡ στιγμή τῆς προσωπικῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κλήσεως τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἡ ἀποδοχή τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ καταστῇ ἀφετηρία καινοῦ βίου.

Ἡ πρόσληψις τῶν ὅσων συνεζητήθησαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα γνώσεως ποὺ προῆλθεν ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν αἰσθητὸν καὶ ἱστορικὸν κόσμον, ἀπὸ πληροφορίας καὶ ἐμπειρίας ποὺ τοῦ παρεῖχεν ὁ περίγυρός του καὶ ἡ ἐποχὴ του, ἀλλὰ προῖον θείας ἀποκαλύψεως καὶ φανερώσεως. Μιᾶς ἀποκαλυπτικῆς στιγμῆς ποὺ δὲν ἔχει ποτὲ τὴν ἔννοιαν τῆς τελικότητος, ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐνάρξεως μιᾶς δυσκόλου πορείας πρὸς τὴν πλήρωσιν καὶ τὴν ὀλοκλήρωσιν.

Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ὁ Πρωτόκλητος μαθητῆς «ἐνδον λαβὼν ἐν καρδίᾳ τὸ πῦρ τὸ νοερὸν τὸ φωτίζον διανοίας καὶ φλογίζον ἀμαρτίας, λάμπει μὲν ταῖς μυστικαῖς ἀκτῖσι τῶν διδασκῶν, ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν ἀφωτίστοις καρδίαις φλέγει δὲ πάλιν τὰς φρυγανώδεις τῶν ἀσεβῶν μυθουργίας τὸ πῦρ γὰρ τοῦ Πνεύματος τοιαύτην ἔχει τὴν ἐνέργειαν», κατὰ τὸν ποιητὴν Ἀνδρέαν Ἱεροσολυμίτην. (Στιχ. Ἰδιόμ. Λιτῆς).

Μὲ κατηυγασμένην τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὰς τελειοτάτας μαρμαρυγὰς τῆς Τριαδικῆς Θεότητος μεταλαμπαδεύει εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τὴν Βιθυνίαν, Θράκην καὶ Ἑλλάδα τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, χερσῶν τὴν θάλασσαν καὶ γεωργῶν τὴν ξηράν. Ἡ ἀποστολικὴ δὲ μαρτυρία του καὶ τὸ προνοιακὸν σχέδιον τοῦ Θεοῦ ἐγγίζει καὶ τὴν μικρὰν τότε πόλιν τοῦ Βύζαντος, καθαγιαίνοντας τὴν Ἐκκλησίαν, ἐκείνην ἡ ὁποία ἐμελλε καθοριστικῶς νὰ πρωτεύσῃ εἰς τὴν περιχαράκωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.

Τὸ κήρυγμα ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Πρωτοκλήτου δὲν ἀποτελοῦν παρὰ διδασκαλίαν Σταυροῦ καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, κατηγλαῖσμένην ὑπὸ τῶν ἐκφαντορικῶν ἐλλάμψεων τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῆς ἀποστολικῆς διδασχῆς βιώνει ἔκτοτε, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπισκόπου του Στά-

χυος, καὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας μέχρι σήμερον, διαδόχως καὶ κατὰ ἀδιάσπαστον συνέχειαν, ὁ οὕτω ἐνωρίτατα ἀναδεικνυόμενος Πάνσεπτος Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ἡ Πρωτόθρονος Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἱστορία Της καταγγέλει, ὡς ταπεινὰ φρονῶ, σελίδας μόνον δόξης καὶ ἀκτινοβολίας, εἴτε καταστεφομένης ὑπὸ λαμπρῶν καὶ ἐνδόξων ἐπιφανειῶν, εἴτε δοκιμαζομένης καὶ μεστουμένης ἀνὰ τὸν χρόνον ὑπὸ ἄθλων μαρτυρίου, αἵματος, αἰχμαλωσίας καὶ ὑποδουλώσεως, πολλάκις ἄχρι θανάτου, γενομένη «κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα» μιμητῆς τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, τοῦ Ἑσταυρωμένου Βασιλέως τῆς Δόξης, καὶ τοῦ σήμερον λαμπρῶς ἐορταζομένου ἐνδόξου πάτρωνός Της.

Καὶ αἱ ἐνδοξοὶ ἐπιφάνειαι ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτιμωτικὸν μαρτύριον θὰ ἀπετέλουν μόνον ἀνθρωπίνους ἐκφάνσεις τῆς ἱστορίας μιᾶς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ Πρωτοθρόνου, αἱ ὁποῖαι θὰ περιεβάλλοντο, μεθ' οὐ πολὺ, διὰ τῆς λήθης, τῆς ἀμφιβολίας, ἢ καὶ τῆς ἀπορρίψεως, ἐὰν εἰς αὐτὰς δὲν ἦτο παρὸν τὸ Ἅγιον καὶ Τελεταρχικὸν Πνεῦμα, ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, τὸ Ὅποῖον ὀδηγεῖ «εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» καὶ «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι κατοχύρωσις τῆς ἀποκαλυπτικῆς ἀληθείας τῆς Ἐκκλησίας διὰ συγκλήσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι συνεκροτήθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ εἰς περιοχὰς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθιστᾷ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Νέας Ρώμης μαρτυρικὴν καὶ ἐν ταύτῳ ὁμολογιακὴν Ἐκκλησίαν, θεματοφύλακα τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀληθείας. Καὶ ἐὰν ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀνάγκη διατυπώσεως τοῦ δόγματος καὶ ὀριοθετήσεως τῆς Ὁρθοδόξου διδασκαλίας ἔχει παρέλθει, ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπιτακτικοῦ χρέους Της καὶ τῆς μείζονος εὐθύνης Της, τοῦτο μὲν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐνεστώσης ἐνότητος τῆς πίστεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τοῦτο δὲ διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς διαρραγείσης τοιαύτης μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἀδελφῶν «ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἐν τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας», διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τοὺς λόγους Σας, Παναγιώτατε. (Ὁμιλ. Α.Θ.Π. ἐνώπιον τοῦ Καρδινάλιου τῶν Παρισίων Jean Marie Lustiger, Νοεμ. 2005).

Ὅτε ἔλαβε χώραν ἡ συνομιλία τοῦ Ἀνδρέου μὲ τὸν Χριστὸν «ῥα δὲ ἦν ὡς δεκάτη». Ἀλλὰ καὶ ὅτε οἱ Ἕλληνες ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ ἐωρτάσουν τὸ Πάσχα καὶ ἐζήτησαν νὰ ἰδοῦν καὶ συνομιλήσουν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐπλησίασαν τὸν Φίλιππον καὶ ἐξέφρασαν εἰς αὐτὸν τὸν πόθον τοὺς διστάζων δὲ οὗτος, μετέφερεν τὸ αἶτημά των εἰς τὸν Ἀνδρέαν. Καὶ ἐκεῖνος ἔχων πεπλευσμένην τὴν καρδίαν καὶ εὐρὺ τὸ πνεῦμα, ἔχων κατανοήσει τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸ λυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Διδασκάλου μὴ ἐγκλωβιζόμενον εἰς τὰ στενὰ ὅρια μιᾶς ἐσκληρυμένης καρδιάς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ προοριζόμενον καὶ ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον, σπεύδει πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ μεταφέρει τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἦτο ἡ κρίσιμος στιγμή τῆς ἐπεμβάσε-

ως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς Ἱστορίας τῆς καθολικῆς Ἀνθρωπότητος, ὑπερβαίνοντας τὴν στενότητα τῶν θριγκίων τῆς Ἰσραηλιτικῆς αὐλῆς.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅχι μόνον κεκορεσμένος ὑπὸ τῶν ἐπιτευγμάτων του τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἐγκλωβισμένος ἐπικινδύνως εἰς αὐτά.

Ὅτε αἱ πολύμορφοι ἀνέσεις, ἡ πληθώρα τῶν ἀγαθῶν, ἡ διὰ σπουδῆς κάλυψις τῶν οὕτω ἀφθόνως παρουσιαζομένων ὡς οὐσιωδῶν χρειῶν τῆς ζωῆς τὸν καθιστοῦν τῷ ὄντι δέσμιον καὶ δυστυχῇ, παρὰ τοῦ χαρίζουν τὴν ὑπεσχημένην καὶ ποθητὴν ἐλευθερίαν καὶ εὐτυχίαν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὸν ὁδηγοῦν εἰς ἔντονον προβληματισμὸν καὶ νέα ἀδιέξοδα.

Ὅτε αἱ κοινωνίαι καθίστανται πολυπολιτισμικαὶ καὶ αἱ ταυτότηται τῶν λαῶν ἀλλοιώνονται παρὰ τὰς ὅποιας προσπάθειας ἀκριβοῦς ἀποτυπώσεως καὶ κωδικοποιήσεώς των.

Ὅτε ἡ ἀνεργία, ἡ χρῆσις ναρκωτικῶν καὶ λοιπῶν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν, ἡ οἰκονομικὴ ὀλισθηρότης τοῦ βίου, ἡ ἀμφισβήτησις τῶν παραδεδομένων ἀξιῶν καὶ ἡ ἔλλειψις προτύπων συμβάλλουν εἰς τὴν προβολὴν ἐνὸς ζοφεροῦ παρόντος καὶ προμηνύουν ἐν ἀβέβαιον, δυσοίωνον καὶ ἀπαισιόδοξον μέλλον.

Ὅτε ἡ ἀνελευθερία τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων, ἡ ἐπιβολὴ τῆς δυνάμεως τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων λαῶν μὲ στόχον τὴν ἐκμετάλλευσίν των δημιουργοῦν πολώσεις, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ ἀμβλύνουν τὰς ἐντάσεις καὶ τὰς ὀξύτητας.

Ὅτε σύμπασα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνοδυνᾶται μετὰ τοῦ ἀλόγως καὶ ἀπερισκέπτως διαχειριζομένου τὸν φυσικὸν πλοῦτον ἀνθρώπου, ἐμπορουμένου καὶ διαπνεομένου ὑπὸ τοῦ ὑπερμέτρου καταναλωτισμοῦ καὶ τοῦ ἀνοικείου πλουτισμοῦ.

Ὅτε ἡ κατακερματισμένη καὶ διηρημένη ἐκκλησιαστικὴ περὶ τὴν πίστιν ἐνότης ἀποπροσανατολίζει καὶ διχάζει ἔτι περισσότερον τὸν σήμερον ἀναμφιβόλως στρεφόμενον πρὸς τὰς πνευματικὰς καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἐπιστήμας, πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν ἄνθρωπον.

Σήμερον, τὴν ἐσχάτην αὐτὴν στιγμὴν τῆς κρισίμου καμπῆς τῆς ἀγωνιούσης καὶ μὲ προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα ἐνατενιζούσης τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρωπότητος, ἡ ἔκφρασις τῆς ἀληθοῦς Θεολογίας καὶ τῆς Πίστεως τῶν Πατέρων κρούει τὴν θύραν τῆς καρδίας τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Αὕτη δὲ μὴ μένουσα ἀνάλητος εἰς τὴν κραυγὴν τοῦ πόνου τοῦ ἀπέλπιδος ἀνθρώπου, πολλῶ δὲ μᾶλλον, βασιτάζουσα τὴν βαρύτιμον κληρονομίαν τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὧμων Της καὶ τὴν πλουσίαν πατερικὴν

Διδαχήν τὴν ἐκπεφρασθεῖσαν διὰ τὴν διακονίαν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἴσταιται γενναίως εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων αἵρουσα, ὡς ἄλλος Κυρηναῖος, τὸν σταυρὸν τῆς βασάνου τῆς πολυπαθοῦς ἀνθρωπότητος.

Ἰδιαίτερα, μάλιστα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, εἰς τὸ θεόσοφον πρόσωπον τοῦ παγκοσμίως κατηξιωμένου καὶ θεοδωρήτου Οἰακοστροφου Της, ἡ σύμπασα Ὁρθοδοξία ἀναγνωρίζει τὸν Πατριάρχην τοῦ Γένους, τὸν πιστὸν θεράποντα καὶ λειτουργὸν τοῦ Κυρίου, τὸν στύλον καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸν κληρονόμον τῆς Βασιλείας, τὸ πτύον τὸ λικμίζον τὰ ζιζάνια τῆς πλάνης καὶ τὰ ἀχυρῶδη διδάγματά της, τὸν ἐφάμιλλον τῶν μεγίστων προκατόχων τοῦ Θρόνου Του.

Ἀλλὰ καὶ ὁ καθολικὸς κόσμος ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ εὐρίσκει τὸν συνοδίτην καὶ συνοδοιπόρον ἐν ταῖς ζάλαις τοῦ βίου, τὸ ἀκεσώδυνον φάρμακον ἐν ταῖς δειναῖς ἐτάσεσι, τὸν ἔνθερμον προστάτην ἐν τοῖς ποικίλοις κινδύνοις, τὸν ταχὺν ἀντιλήπτορα ἐν ταῖς ἀνάγκαις, τὸν ποιμένα ὁ ὁποῖος τίθησι τὴν ψυχὴν Του ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων.

«Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν· ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδεδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν» (Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας). Αὐτὸ εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς Μητρός, Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, αὕτη εἶναι ἡ λαλιὰ καὶ ἡ φρόνησίς Της κατὰ τοὺς γενομένους θεολογικοὺς διαλόγους μετὰ τῶν Ἑτεροδόξων καὶ μὴ ἀδελφῶν. Αὐτὴν τὴν πατρώαν πίστιν ἔχει ἀνάγκην ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ ἐναγκαλισθῇ, νὰ ἀσπασθῇ καὶ νὰ ἐγκολπωθῇ καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ του ἀγῶνος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν μέθεξιν τῆς ἁπαξ ἀποκαλυφθείσης θείας Ἀληθείας. Καὶ καθὼς ἡ πίστις καὶ ὁ ἀγιασμός, ἡ προσωπικὴ τελείωσις καὶ ἡ θέωσις κατανοοῦνται μόνον ὡς ἐκκλησιολογικὰ γεγονότα παρὰ ὡς ἀτομικὰ ἐπιτεύγματα, ἡ ἐπαναφορὰ ὅσων ἀφίστανται τῶν κόλπων τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, τῆς ἐχούσης τὴν βεβαιότητα τοῦ πληρώματος τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Χάριτος, καθίσταται ἀφετηριακὸς παράγων οἰασδήποτε προσπαθείας.

Αὕτη ταύτη δὲ ἡ γνῶσις καὶ ἀποκρυστάλλωσις τῆς Ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ ἐπιβάλλει ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην καὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς συνδιαλλαγῆς μετὰ τοῦ συγχρόνου κόσμου, ὡς χρέος ἀγάπης Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας τοὺς «ἐκτὸς τῆς αὐλῆς ταύτης» εὕρισκομένους, καὶ παρουσιάσεως τοῦ πολυτίμου τούτου μαργαρίτου καὶ τῆς τιμαλφοῦς παραδόσεως τὴν ὁποίαν κατέχομεν. Ἡ πατρικὴ οἰκία καὶ ἡ γονικὴ ἀγκάλη ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐν ἐλευθερίᾳ οὗτοι ἀπεσκίρτησαν εἶναι ἀνάγκη νὰ μένουν πάντοτε ἀνοικταὶ διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἐπανεντάξεως τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπικινδύνων ἐπιλογῶν, καὶ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἐσχατολο-

γικῆς προοπτικῆς, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, τῆς Ἐκκλησίας.

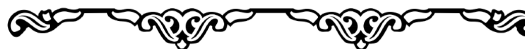
Ὁ σήμερον λαμπρῶς τιμώμενος Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ἐκ τοῦ οὐρανίου στερεώματος εὐρισκόμενος μετὰ τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας τῶν πρωτοτόκων χαίρει καὶ ἐπαγάζεται, ὅτι ὁ πολύπαθος βίος του, τὸ κήρυγμα, τὸ μαρτύριο καὶ ὁ σταυρικός του θάνατος ἐστάθησαν αἱ ἀδιάσειστοι βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπήχθη καὶ ἐμεγαλουργήσεν τὸ ἱερὸν Θυσιαστήριον τῆς Κωνσταντινου-πολίτιδος Ἐκκλησίας. Στρέφοντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μας εἰς τὴν περιβάλλουσιν ἡμῖν πραγματικότητα, ἀναμφιβόλως ἀναγνωρίζομεν τὴν κενωτικὴν ἀγάπην τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρου ἐφαπλουμένην εἰς ἐκάστην ἐσχατιὰν τῆς γῆς, ἐκπεμπομένην ἐκ τοῦ τηλαυγοῦς Φαναρίου, ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας καὶ καλοῦσαν ἕναν ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἵνα ἐξέλθῃ τῆς οἰκείας αὐτοῦ βουλήσεως καὶ γνώμης, πρὸς ὑπάντησιν τοῦ ἡγαπημένου Νυμφίου. Καὶ ἀκριβῶς ὁ μυστηριώδης αὐτὸς τόπος εἰς τὸν ὁποῖον τελεσιουργεῖται ἡ συνάντησις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἡ θέωσις ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

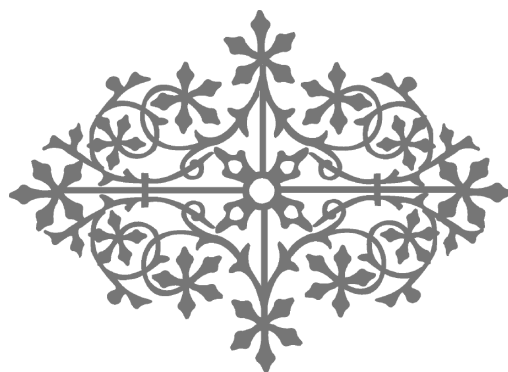
Διὰ ταῦτα πάντα, «Κύκλω τῆς τραπέζης σου, ὡς στελέχη βλέπων τὰ ἔκγονά σου, χαῖρε εὐφραίνου, προσάγων ταῦτα τῷ Χριστῷ Ποιμενάρχα». (Ἦχος Βαρύς, Ἀντίφ. Γ' τοῦ ὁρθρου.) Γένοιτο!

ΜΕΛΕΤΕΣ

**Ιερεμίας Β' ὁ Τρανός,
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως:
Ἡ ζωὴ καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο¹**

τοῦ Ἀρχιμ. Νήφωνος Βασιλάκη, Δρ. Κανονικοῦ Δικαίου,
Professore (Inv.), Pontificio Istituto Orientale, Roma,
Διδάσκωντος Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου Κρήτης

1. Βασικά βιογραφικά στοιχεία τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίας Β'.

Μεταξὺ τῶν μεγάλων Πατριαρχῶν τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου, οἱ ὅποιοι κόσμησαν² καὶ ἐνάρησαν ἐτίμησαν τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο, δίκαια συγκαταλέγεται ὁ Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός (1536-1595). Ἀναμφίβολα πρόκειται γιὰ μεγάλη μορφή³, φωτισμένο πρόσωπο, σοφὸ ποιμένα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ συνετὸ καθοδηγητὴ τῶν Ὁρθοδόξων⁴, ποὺ ὁμολογουμένως ἀκόμη δὲν ἔχει μελετηθεῖ ὅπως ἄξιζε καὶ ὅσο ἡ προσφορά του στὸ Γένος τῶν Ὁρθοδόξων ὀρίζει.

Ὁ Ἱερεμίας ὁ Β' ὁ ἐπικληθεὶς Τρανός, γεννήθηκε περὶ τὸ 1536⁵ στὴν Ἀγχίαλο⁶. Ἡ ἐπωνυμία Τρανός, «ὁ καὶ Τρανός τὸ ἐπώνυμον»⁷, ἀποδεικνύεται τελικὰ

¹ Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτο κεφάλαιο μονογραφίας ὑπὸ τὸν τίτλο «ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β' Ο ΤΡΑΝΟΣ (1536-1595) ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Μελέτη ἱστορικοκανονική», τῆς ὁποίας ἡ αὐτοτελὴς ἔκδοσις δὲν κατέστη τελικῶς δυνατὴ διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ ἄλλους. Εὐελπιστοῦμε στὰ ἐπόμενα κεφάλαια τῆς ἐν λόγω μονογραφίας.

² «Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐκοσμήθη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους διὰ πολλῶν ἀνδρῶν ἐπὶ παιδείᾳ, ἀγιότητι βίου καὶ συνέσει διαπρεψάντων. Ἐκ τῶν διακριθέντων τούτων πατριαρχῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Αθήνα 1874, 288.

³ «ὁ Ἱερεμίας Β' ἀνεδείχθη εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., Ἱερεμίας ὁ Β', ΘΗΕ 6, 780.

⁴ «διεφλέγετο αἰσθημάτων ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆ τε ὀρθοδοξίας καὶ τῷ μετ' αὐτῆς σφικτότατα συνδεδεμένῳ Γένει», ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', Αθήναι 1870, ε'.

⁵ Τὸ ἔτος αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ μετὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κρούσιου ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β', τὸ 1578 ἦταν περίπου 42 ἐτῶν. «Patris ejus Ἀγχίαλος (vulgo Achilo) aetas illius, anno 1578, fuit circiter 42 annorum», ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, Basilii 1584, 491. Ἐπίσης, ὁ Κ. Παρίσης σαφῶς ἐξιστορεῖ ὅτι «ἐγεννήθη ἐν Ἀγχιάλῳ τῷ 1536 ἐκ γονέων εὐσεβῶν καὶ τιμίων», ΠΑΡΙΣΗ Κ., Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Κωνσταντινούπολις 1894, 157.

⁶ «Ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον Θρακικῆς παραλίας κεῖται καὶ ἡ Ἀγχίαλος... Ἐν τῇ ἀρχαιότητι καλεῖται Ἀγχιάλη καὶ Ἀγχιάλεια, ἐν δὲ τοῖς ὑστέροις χρόνοις Ἀχιλὸς καὶ Ἀχελός», ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', Αθήναι 1870, γ. «Ἐγεννήθη ἐν Ἀγχιάλῳ τῷ 1536», ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β'», ΜΕΕ 12 (1926), 871. «ἡ δὲ Ἀγχίαλος πρότερον μὲν ἠνωμένη ἦν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Μεσημβρίας, αὐτῆς δὲ τιμηθείσης εἰς μητρόπολιν, ἐγένετο καὶ ἡ Ἀγχίαλος ἀρχιεπισκοπὴ», ΡΑΛΛΗ Γ.-ΠΟΤΛΗ Κ., Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, Αθήνα 1855, Ε', 501.

⁷ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶν τῶν πρῶτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐρεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Αθήνα 1884, 116. «τὸν ἐπικαλούμενον Τρανόν», ΠΑΡΙΣΗ Κ., Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 157.

ὅτι ὀφείλεται μᾶλλον στήν καταγωγή του. Ἐπίσης διαπιστώνεται ὅτι συγχρόνως εἶναι καὶ προγενέστερη τοῦ ἀναμφισβήτητα σπουδαίου ἔργου του⁸. Προέρχεται ἀπὸ τὴν ὀνομαστή καὶ ἱστορικὴ βυζαντινὴ οἰκογένεια τῶν Τρανῶν⁹ (ἐξ οὗ τὸ ἐπωνύμιον), ποὺ ἐγκαθίσταται στήν Ἀγχίαλο μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹⁰. Καὶ στὸν χώρο αὐτὸ ὑπῆρχε ἀκόμη ζωντανὴ ἡ ἀνάμνηση τοῦ παλαιοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ καὶ ὁ θρῆνος γιὰ τὰ πολλὰ δεινά¹¹, τὰ ὁποῖα ἐπακολούθησαν τὸ ὑπόδουλο Γένος.

Βέβαια, ἐπειδὴ ἀποδείχτηκε διαχρονικὰ ἀσύμφορος γιὰ τὸ ὀρθόδοξο Γένος ἡ στάση τῆς ἀντιπαλότητας, ἔγινε γρήγορα κατανοητὴ ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη συνενεργασίας καὶ διαμεσολάβησης «μεταξὺ τοῦ ξίφους ἀγρίων κατακτητῶν καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν»¹². Προσωπικότητα ποὺ ἀναμφίβολα διέπρεψε¹³ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα στήν πολιτικὴ καὶ στήν ἐκκλησιαστικὴ σκηνὴ ἀναφέρεται ὁ Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός, «γαλήνιος καὶ βαθυγνώμων, θερμότητα ἐπρομάχησεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἐμπεπιστευμένης αὐτῇ ἐθνικῆς παρακαταθήκης, καὶ τὸν βίον ἐν ἐξορίαις καὶ θλίψεσι διανύσας ἱερᾶν τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν μνήμην κατέλιπε»¹⁴. Δὲν διασώζονται πληροφορίες γιὰ τὸ πότε ἀκριβῶς ἔγινε μοναχὸς καὶ ὅπως ὀρθὰ διαπιστώνει ὁ Κ. Σάθας, ἀγνοοῦμε τίς λεπτομέρειες καὶ γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του.

Μολονότι ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔζησε περιγράφεται δύσκολη, ἀφοῦ ἐπικρατοῦσε στὶς περισσότερες περιοχὲς τουρκοκρατία ἢ λατινοκρατία, ὁ Ἱερεμίας Β' μορφώθηκε¹⁵ ἐντυπωσιακὰ γιὰ τὰ δεδομένα καὶ τίς σκληρὲς συνθήκες τῆς ἐποχῆς του.

⁸ Ἡ ἀποψη, ἐπομένως, ὅτι ἡ ἐπωνυμία αὐτὴ ἐδόθη ὡς ἐπιβράβευση τῆς ἀναμφίβολα τεράστιας προσφορᾶς του, φαίνεται ἀπλὰ συμπληρωματικὴ ἢ ἐπιβεβαιωτικὴ τῆς ἐπωνυμίας «Τρανός» ποὺ προϋπῆρχε κληρονομικῶς. Διότι λέγεται πως μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ του δραστηριότητα, «ἐναντι τῶν ὁμοδόξων σλανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως-φωτεινῆς δράσεως αὐτοῦ ἠῤῥησε τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν σεβασμὸν πάντων πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διὸ δικαίως ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων διὰ τῆς προσωνυμίας Τρανός», ΘΧΕ 3 (1940), 1219.

⁹ «ἐξ εὐσεβῶν γονέων, σεμνυνομένων ἐπὶ περηφανείᾳ καταγωγῆς καὶ τὸ ἐπώνυμον εἰς ἔνδειξιν αὐτοῦ τούτου ἐπιφερόντων», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', δ'*.

¹⁰ «διασωθέντα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς εὐγενείας ἀκατάγνωστα ἔζων, ψωμιζόμενα ἀπὸ τοῦ ἐλέους τῶν τε κατακτητῶν τῆς πατρίδος τῶν καὶ τῶν ἀρπάγων τῶν περουσίων αὐτῶν», ὁ.π. γ'.

¹¹ «ἐμιάνθη θυσιαστήρια, κατεπατήθη τὰ ἱερά, χύσις αἵματος πολλὴ γέγονε, ἀπέθανον μαχαίρες ἀσεβῶν ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἄνδρες, γυναῖκες, ἡλικία πᾶσα», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', γ*. «Ἐπὶ Σελῆμ τοῦ Α' ἐκινδύνευσαν οἱ χριστιανοὶ νὰ ὑποστῶσιν γενικὸν διωγμὸν... διέταξε νὰ καταστραφῶσι μὲν οἱ αἱ ἐκκλησίαι, νὰ ἀναγκασθῶσι δὲ οἱ χριστιανοὶ ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νὰ μεταβάλωσιν πίστιν (1520). Ἀλλ'εὐτυχῶς ὁ πατριάρχης ἐπικαλεσθεὶς τὰς παραχωρήσεις Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ, περὶ τῶν ὁποίων προσήγαγε τρεῖς γιαντισάφους μάρτυρας, κατὰ τὴν ἄλωσιν παρעυρεθέντας, ἔσωσε τὴν ζωὴ τῶν χριστιανῶν. Αἱ ἐκκλησίαι ὅμως κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν κατηδαφίσθησαν, ἠναγκάσθησαν δὲ οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀνεγείρῳσι νέας ξύλινας... Φαίνεται δέ, ὅτι ἡ διαταγὴ δὲν ἐξετελέσθη ἀκριβῶς, διότι ὁ Μουράτ ὁ Γ' διέταξε τὴν κατεδάφισιν κι ἄλλων ἐκκλησιῶν, μόλις διὰ μεγάλων πεισθεῖς νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν προσταγὴν αὐτοῦ (1577)», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, Αθήνα 1874, 272, «Κατὰ τὸν ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ' αἰῶνα μὲγα μέρος τῶν χριστιανῶν ἠσπάσθη τὸν Μωαμεθανισμόν», Finlay, *The History of Greece*, London 1856, 141.

¹² ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', γ'*.

¹³ «τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα διέπρεψε πρὸ πάντων Ἱερεμίας ὁ Β', ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 289.

¹⁴ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', δ*.

¹⁵ «μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπεδόθη εἰς θεολογικὰς καὶ ἄλλας μελέτας κατ' ἰδίαν», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., *Ἱερεμίας ὁ Β'*, ΘΗΕ 6, 780.

Ἦταν πεπαιδευμένος «κατὰ τὴν θείαν καὶ ἀνθρώπινην σοφίαν, τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν»¹⁶. Μαθήματα Διαλεκτικῆς, Ἠθικῆς καὶ Ρητορικῆς παρακολούθησε ἀπὸ τὸν Ζυγομαλᾶ καὶ ἀπὸ τὸν Λεονάρδο Μινδόνιο¹⁷ διδάχτηκε «ἐν τοῖς πατριαρχείοις τὸν Ἑρμογένη, τὸν Ἀμμώνιον καὶ Ἡσίοδον»¹⁸. Ἐπιπλέον μαθήτευσε κοντὰ σὲ ὀνομαστοὺς καὶ ἱκανοὺς δασκάλους, κυρίως ἱερωμένους, ὅπως ἦταν οἱ Μητροπολίτες Μονεμβασίας Ἱερόθεος, ὁ Τυρνόβου Ἀρσένιος καὶ ὁ Ναυπάκτου Δαμασκηνός. Ἐπίσης διδάσκαλοί του ὑπῆρξαν ὁ Ματθαῖος Κρητικὸς καὶ ὁ ἐπιφανὴς Θεοφάνης Ἐλεαβούλκος¹⁹. Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἐπίσης παρακολούθησε μαθήματα στὴν Κωνσταντινούπολη κοντὰ στὸν περίφημο δάσκαλο Δαμασκηνὸ τὸν Στουδίτη²⁰.

Ἔτσι καταγράφεται ὡς κάτοχος μεγάλης θεολογικῆς μορφώσεως, μέτοχος διακεκριμένης παιδείας καὶ φορέας ὑψηλῶν γνώσεων γιὰ τὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς του, γνώσεις τὶς ὁποῖες ἀπέκτησε μελετώντας ἱκανὰ καὶ φιλότιμα μαθητεύοντας σὲ ὀνομαστοὺς διδασκάλους. Μὲ ἄλλα λόγια θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ κατηρτισμένους κληρικοὺς τῆς ἐποχῆς του, πού σημειωτέον μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του παρέμεινε σπουδάζων καὶ διδάσκων²¹. Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ «ἀνὴρ ἐστὶ καὶ ποικίλης μαθήσεως καὶ μεγάλης φιλομαθείας»²² καὶ στὸν ἐλεύθερο χρόνο πού τοῦ ἐναπέμενε ἀπὸ τὶς πολλὲς καὶ ποικίλες ἐκκλησιαστικὲς καὶ πολιτικὲς ὑποθέσεις «ἀφιεροῖ εἰς ἀδιάκοπον μελέτην τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ ἄλλων κλασικῶν συγγραφέων»²³. Οἱ σπουδὲς κι ἡ διδασκαλική του δράση συνοδεύονταν ἀπὸ τὶς ἀρετὲς πού κοσμοῦσαν τὴ μορφή του, ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ ζῆλο του καὶ τὴν σοφία θύραθεν κι ἐκκλησιαστική²⁴.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἐπέδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον ἔμπρακτα γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ. Ἡ παιδεία τοῦ κλήρου μάλιστα τὴν περίοδο αὐτὴ ἦταν

¹⁶ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 157.

¹⁷ Χιώτη ἱατρόν. Βλ. ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, Basilii 1584, 203.

¹⁸ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, με΄.

¹⁹ «μορφωθείς δὲ καὶ παρὰ διαπρέπει διδασκάλοις, οἳοι ἦσαν Ἱερόθεος, ὁ μετὰ ταῦτα Μονεμβασίας, Ἀρσένιος ὁ χειροτονηθεὶς Τυρνόβου, Δαμασκηνὸς ὁ Ναυπάκτου καὶ Ματθαῖος ὁ Κρής, μαθηταὶ ἅπαντες Ἐλεαβούρκου τοῦ Νοταρᾶ, διδασκάλου ἐν Κων/πόλει μέχρι τοῦ 1550», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 157-158.

²⁰ Ὁ Δαμασκηνὸς ὁ Στουδίτης (+1577) ζεῖ καὶ ἀκμάζει τὸν 16ο αἰῶνα κι εἶναι πολὺ γνωστὸς ἐξ αἰτίας τοῦ βιβλίου του «Θησαυρὸς» πού περιέχει 36 λόγους πρὸς τοὺς ἀμαθεῖς κληρικοὺς κι ἔγινε πολὺ δημοφιλὲς, κατέχοντας τεράστια ἀπήχηση κι ἀποκτώντας μεγάλῃ διάδοση, ὅπως καταδεικνύεται κι ἀπὸ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐπανεκδόσεις του (1568, 1570, 1589, 1603 κ.α.) γιὰ τὶς ὁποῖες βλ. LEGRAND E., *Bibliographie Hellenique*, Paris 1885, II 12-15. Ὁ Δαμασκηνός, πού μαθήτευσε στὸν Θεοφάνη Ἐλεαβούλκο, «εἶχε μαθητὴ τὸν πατριάρχη Ἱερεμίαν Β΄ (1572-1579) καὶ πολλοὺς ἄλλους», ΤΣΙΡΠΑΝΛΗ Ζ., *Οἱ Μακεδόνες σπουδαστὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου Ρώμης καὶ ἡ δράση τους στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἰταλία*, Θεσσαλονίκη 1971, 21.

²¹ «Ἐθεωρεῖτο εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων κληρικῶν τῆς ἐποχῆς του, ἐγκύπτων μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς θεολογικάς καὶ ἄλλας μελέτας καὶ διδάσκων ἀκαταπαύστως τὸν λαόν», ΘΧΕ 3 (1940) 1217.

²² ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, με΄.

²³ ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, 203.

²⁴ «ὡς πολλῶν μὲν ἀρετῶν ἔμπλεως, πολλοὺ δὲ ζήλου, πολλῆς δὲ σοφίας Ἑλληνικῆς, καὶ μάλιστα τῆς ἀπὸ τῶν Θεῶν Γραφῶν», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1884, 116.

«λίαν μικρά» και περιοριζόταν στις γνώσεις «τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ ἀπλῶς γράφειν», διότι δὲν ὑπῆρχαν πολλὰ ὀργανωμένα σχολεῖα γιὰ τὴν μόρφωση τοῦ κλήρου. Ἔτσι ἡ προετοιμασία τῶν κληρικῶν γινόταν πρακτικά. Οἱ ἀπλοὶ ἐφημέριοι ἀρκοῦσε νὰ ὑπῆρξαν ποτὲ ἀναγνώστες στὴν ἐκκλησία, ἀλλὰ συγχρόνως δὲν ἀπουσίαζαν κι οἱ λόγοι²⁵. Στὴν γενικὴ ἀπαιδευσία ποὺ ἐπικρατοῦσε τὸ λειτουργημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀναγνώστη ἐθεωρεῖτο μεγάλο «καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἀναγινώστης ἔφερον τινές ἀντὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν ὡς τιμητικόν»²⁶.

Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι ὁ σοφὸς Πατριάρχης προσπάθησε νὰ ἐπανδρώσει ὅλες τὶς ὑπεύθυνες καὶ σημαντικὲς θέσεις διακονίας μὲ πρόσωπα μορφωμένα καὶ κατόχους γνώσεων²⁷. Ἔτσι ἐρμηνεύεται εὐκόλα κι ἡ προσπάθεια ποὺ κατέβαλε καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς ποιμαντικῆς του δράσης προκειμένου καὶ ἄλλοι κληρικοί, καθὼς καὶ λαϊκοί, νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ ἀποκτήσουν τὶς χρήσιμες καὶ τὶς ἀπαραίτητες γνώσεις. Ἰδιαίτερα προσπάθειες κατέβαλε οἱ ἐπίσκοποι ποὺ μέχρι τότε «ἐγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κληρικοὶ παρὰ τινὶ ἐπισκόπῳ ὡς διάκονοι ἢ πρωτοσύγκελλοι ὑπηρετήσαντες καὶ τινὰ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν πεῖραν λαβόντες»²⁸, στὸ ἐξῆς νὰ εἶναι καλὰ πεπαιδευμένοι μὲ μόρφωση θεολογικὴ καὶ θύραθεν.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β' ποίμανε τὴν Ἐκκλησία σὲ κρίσιμες στιγμές, σὲ δύσκολα χρόνια²⁹, σὲ χαλεπὲς συνθήκες καὶ πολλὲς ἀντιξοότητες. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ χαρακτηρίστηκε «πανευκλεὲς οὗτος καὶ πολυάθλος περὶ τὴν πατριαρχεῖαν αὐτοῦ»³⁰. Πολλὲς εἶναι οἱ περιπέτειες ποὺ καταγράφονται στὶς ἱστορικὲς σελίδες καὶ ἀναρίθμητες οἱ κάθε λογῆς δυσχέρειες³¹. Ἀλλὰ ὅπως ἀναφέρει ὁ Κ. Σάθας «διὰ πολλῶν τιμωριῶν καὶ φόνων οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ' ἐνίκησεν ἡ πίστις, ἥτις καὶ πολεμουμένη νικᾷ καὶ διαμένει μέχρι τοῦ νῦν οὐ διαλυθήσεται»³².

Νεώτατος, σὲ ἡλικία μόλις 32 ἐτῶν, τὸ 1568 ἐξελέγη Μητροπολίτης Λαρίσης³³.

²⁵ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', μγ'*.

²⁶ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 299.

²⁷ Διότι ὑπῆρχαν κι ὀρισμένοι βέβαια ἀπὸ τοὺς ἱερομονάχους καὶ τοὺς ἐπισκόπους ποὺ διέθεταν ἀνώτερη παιδεία κι εἶχαν σπουδάσει στὴν Εὐρώπη.

²⁸ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 299.

²⁹ Πολλὲς εἶναι οἱ πληγὲς τοῦ χριστιανικοῦ Γένους ποὺ καταγράφονται στὶς ἱστορικὲς σελίδες καὶ μιὰ ἀκόμη «Μεγάλη πληγὴ δι' αὐτοὺς ἦτο καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ διὰ τῶν Γιανιτσάρων στρατολογία χριστιανῶν παίδων», ὅ.π. 273. Ὡστόσο οἱ Σουλτάνοι «τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν περιεποιούντο ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 163.

³⁰ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 157.

³¹ «συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐκεῖ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς καταμαστιζομένης κατὰ τὸν 12' αἰῶνα ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας», ὅ.π. 295.

³² ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', μβ'*.

³³ Στὴν Μητρόπολη αὐτὴ ὁ Ἱερεμίας Β' ἐγκαθίσταται κι ἐνθρονίζεται κανονικῶς, ἐργάζεται μὲ ζῆλο καὶ ἀφοσίωση, ἀλλὰ γιὰ λίγα χρόνια, διότι «Μετέτεθη ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Λαρίσης εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1572», ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β'», *MEE* 12 (1926), 871. Οἱ ἀρετὲς του συνέβαλαν ὥστε νὰ χειροτονηθεῖ τόσο νέος Μητροπολίτης, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα νὰ ἐκλεγεῖ Πατριάρχης, σύμφωνα μὲ ὅσα συμπεραίνονται κι ἀπὸ τὰ παρακάτω, «περιεκοσμήθη διὰ τοσούτων ἀρετῶν, ὥστε κατ' ἀρχὰς μὲν προεχειρίσθη μητροπολίτης Λαρίσης, εἶτα δὲ ἐξελέγη πατριάρχης τῇ 5 Μαΐου τοῦ 1572», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

Δὲν διασώζονται πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν χειροτονία του καὶ τὴν δράση του «ὡς προϊσταμένου τῆς Ἑλλαδικῆς ταύτης ἐξαρχίας»³⁴. Οἱ σχετικὲς ἐνδείξεις, ἀποδείξεις καὶ τὰ δημοσιευμένα ἔγγραφα του ὡς Λαρίσης ἀποδεικνύουν τὴν προσφορὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες του στὴν περιοχὴ καὶ «ἵκανόν ἐστι μαρτύριον τῆς ἐξιδιασμένης τοῦ ἀνδρὸς φιλογενείας»³⁵. Βέβαιον ἔτσι εἶναι ὅτι καὶ στὴν Λάρισα ἐργάστηκε ἀξιοθαύμαστα καὶ ἀκατάπαυστα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας³⁶. Πιθανότατα ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς διαδέχτηκε στὸν μητροπολιτικὸ θρόνον τῆς Λαρίσης τὸν Νεόφυτο, ἐνῶ μετὰ ἀπὸ ἐκείνον ἐξελέγη ὁ Δημήτριος³⁷ σύμφωνα μὲ τὸν Κ. Σάθα, ἐνῶ ὁ G. Fedalto ἀναφέρει τὸν Δανιήλ³⁸.

Βέβαια Μητροπολίτης Λαρίσης παρέμεινε γιὰ λίγο καιρὸ διότι σύντομα ἐξελέγη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Πρῶτη λειτουργία ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς ἐτέλεσε στὸ ναὸ τῆς Παμμακαρίστου καὶ ἔπειτα παρουσιάστηκε ἐπισήμως στὸν Σουλτάνο καὶ «ἐπελήφθη τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας»³⁹. Λόγω τῶν μεγάλων δυσκολιῶν καὶ πολλῶν προβλημάτων ποὺ οἱ κοινωνικοπολιτικὲς περιστάσεις ἐπέβαλλαν, ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἔκανε τρεῖς πατριαρχεῖς. Ὁ Μ. Γεδεὼν δίνει ὁρισμένες πληροφορίες γράφοντας γι' αὐτὸν ὅτι «Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν τὸ πρῶτον μέχρι 29 Νοεμβρίου 1579, τὸ δεύτερον ἀπὸ τοῦ 1580 μέχρι Μαρτίου 1584, τὸ τρίτον ἀπὸ τοῦ 1586 μέχρι 1595, ὅτε ἀπέθανε»⁴⁰. Ὡστόσο πιὸ ἀκριβὴς φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ G. Fedalto⁴¹, ἀφοῦ καταγράφει τὶς πατριαρχεῖς τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ὡς ἑξῆς: (α΄) 5 Μαΐου 1572-29 Νοεμβρίου 1579, (β΄) 13 Αὐγούστου 1580-22 Φεβρουαρίου 1584, (γ΄) 19 Ἀπριλίου 1587-Σεπτέμβριον 1595.

Παρατηροῦμε ἔτσι ὅτι ἐνῶ ὁ Μ. Γεδεὼν θεωρεῖ τέλος τῆς β΄ πατριαρχείας τὸν Μάρτιο τοῦ 1584, ὁ G. Fedalto ἀναφέρει τὴν 22 Φεβρουαρίου τοῦ ἴδιου ἔτους. Ἐπίσης καὶ ἡ χρονικὴ περίοδος τῆς γ΄ πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίας Β΄ διαφέρει με-

³⁴ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, ε΄.

³⁵ Ὁ.π.

³⁶ Μάλιστα τὸ ἔργο καὶ ἡ ποιμαντικὴ δράση τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς καὶ κατ' ἐπαναλήψιν ἐγκωμιαστικοὺς χαρακτηρισμοὺς του ἀπὸ τοὺς χρονογράφους καὶ ἱστορικοὺς ποὺ περιγράφουν τὰ γεγονότα. Ὁ.π. θ΄.

³⁷ Ὁ.π. ε΄-η΄.

³⁸ «Neophytus (-1544) (1564-), Hieremias (-1571), Daniel (-1573)», FEDALTO G., *Hierarchia Ecclesiastica Orientalis*, Padova 1988, I 459. Παρατηροῦμε ὡστόσο ὅτι ἡ λίστα αὐτὴ τῶν ἱεραρχῶν Λαρίσης παρουσιάζει κενὰ καὶ χρειάζεται συμπλήρωση μὲ ἐπιπρόσθετα στοιχεῖα ὥστε νὰ καταστεῖ πλήρης καὶ ἀκριβὴς.

³⁹ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

⁴⁰ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», *MEE* 12 (1926), 871.

⁴¹ «Metrophanes 1565 ian. 1572 mai. 4
Hieremias II 1572 mai. 5 1579 nov. 29
Metrophanes iter. 1579 nov. 29 1580 aug. 9
Hieremias II iter. 1580 aug. 13 1584 febr. 22
Pachomius, intr. 1584 febr. 22 1585 febr.
Theoleptus 1585 febr. 16 1587 apr. 19
Hieremias II iter. 1587 apr. 19 1595 sept.».

FEDALTO G., *Hierarchia Ecclesiastica Orientalis*, I, Padova 1988, I 10- 11.

ρικῶς μεταξὺ τῶν δύο συγγραφέων, ἀφοῦ ὀρίζεται ὡς ἀρχή της ἀπὸ τὸν πρῶτο τὸ 1586, ἐνῶ ἀπὸ τὸν δεῦτερο ποὺ παρουσιάζεται κι ἀκριβέστερος στὶς 19 Ἀπριλίου 1587.

Ὁ Β. Σταυρίδης τοποθετεῖ χρονικὰ τὶς πατριαρχεῖες τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ἀκολουθῶς «Μητροφάνης Γ΄ (α). Ἱερεμίας Β΄ (α) 5 Μαΐου 1572-29 Νοεμβρίου 1579. Μητροφάνης Γ΄ (β). Ἱερεμίας Β΄ (β) Αὐγούστος 1580-πιθανῶς τέλους Φεβρουαρίου ἢ ἀρχῶν Μαρτίου 1584, ὅτε ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον μὴ παραιτηθεῖς. Παχώμιος Β΄ 22 Φεβρουαρίου 1584. Παράνομος πατριαρχία διαρκέσασα μέχρι Φεβρουαρίου 1585. Θεόληπτος Β΄, 27 Φεβρουαρίου 1585-Απριλίου ἢ Μαΐου 1586. Ἱερεμίας Β΄ (γ) ἀρχαὶ ἀλλ' ἴσως καὶ μέσα 1587-περὶ τὰ τέλη 1595»⁴².

α. Ἡ πρώτη πατριαρχία του.

Μόλις τέσσερα χρόνια μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴ του διακονία, ὁ «Ἱερεμίας Λαρίσης Μητρ. ὁ καὶ τὸ ἐπώνυμον Τρανὸς»⁴³ στὶς 5 Μαΐου 1572 ἐκλέχτηκε ὁμόφωνα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως⁴⁴. Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς ἀναφέρεται στὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο ὡς «δεύτερος μὲν τὴν ἐπίκλησιν, ἑκατοστὸς δὲ ἐβδομηκοστὸς τρίτος τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ δέκατος ἔννατος τῶν μετὰ τὴν ἄλωση πατριαρχευσάντων»⁴⁵.

Ὁ Κ. Σάθας πολὺ εὐστοχα καὶ χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ ὅτι ἀπὸ δεῖξη γιὰ τὴν μεγάλη φήμη καὶ τὶς ἐξαιρετικὲς ικανότητες τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ βρισκόταν σὲ ἡλικία μόλις 36 ἐτῶν τὸν ἐξέλεξαν Πατριάρχη, μεταξὺ τῶσων «βαθυγνωμόνων» γερόντων. Καὶ συμπληρώνει μάλιστα πὺς ὁ Ἱερεμίας Β΄ μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του ὡς «κυβερνήτης τοῦ σαλευομένου τῆς ἐκκλησίας σκάφους, πληρέστατα ἐδικαίωσε τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν τῶν ἐκλογέων»⁴⁶.

Στὴν ὁμόφωνη⁴⁷ ἐκλογὴ αὕτη φαίνεται ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μεγάλη καὶ σπά-

⁴² ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον)*, Θεσσαλονίκη 1987, 268.

⁴³ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνικὴ Φιλολογία ἤτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν*, Ἀθήνα 1854, 200.

⁴⁴ «ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Κων/πόλεως, τοῦ τότε θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐν γένει κέντρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, Ἱερεμίας ὁ Β΄ γεννηθεὶς τῷ 1536, ὃς πρῶτον μητροπολίτης Λαρίσης, εἴτα δὲ τῇ 5 Μαΐου 1572 Πατριάρχης Κων/πόλεως ἐγένετο», ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581)*, Ἀθήνα 1981, 12.

⁴⁵ Σχετικὰ μὲ τοὺς διαδόχους τοῦ Ἱερεμίας Β΄ στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο γίνεται λόγος ἀπὸ τὸν Κ. Σάθα γιὰ κάποια σύγχυση, ἢ ὁποία μάλιστα «οὐ μικρὰ ἀναφαίνεται». ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, ε΄, ἡ' καὶ γ΄*.

⁴⁶ Ὁ.π. η'.

⁴⁷ «Καὶ ὁμοφῶνως ἔκλεξαν καὶ ἐψήφισαν τὸν πανιερώτατον καὶ θεοκόσμητον μητροπολίτην Λαρίσης κύριον Ἱερεμίαν, ἀρχιερέαν δίκαιον, ἄμειμπτον, ἀληθινὸν θεοσεβῆ, ἐλεήμονα, ὅσιον, ἄκακον, καὶ ἀμίαντον», ὁ.π. θ'.

νια για την εποχή του μόρφωση, αλλά και τις εξαιρετικές ικανότητες του⁴⁸, συνέβαλε ενεργά και με αμείωτη υποστήριξη ο έπιστήθιος φίλος και συντοπίτης του Μιχαήλ Καντακουζηνός, ο οποίος συνδεόταν φιλικά με τον μεγάλο Βεζίρη Μεχμέτ Σόκολι. Έτσι ο Ίερεμίας Β΄, που περιγράφεται ως «άνηρ πρᾶος καὶ εὐπροσήγορος, χαρίεις καὶ ἑλκυστικός τὴν μορφὴν, πολὺσαρκος καὶ προμήκης, ἔχων τὴν κόμην οὐλὴν καὶ μακράν, ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρρίμενην (ὡς ζωγραφίζεται ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ Χριστός), ἀπλοϊκώτατος δὲ τὰ ἥθη καὶ τὴν ἐνδυμασίαν»⁴⁹, λαμβάνει τὴν θέση⁵⁰ τοῦ Πατριάρχου ὡς διάδοχος τοῦ Μητροφάνη Γ΄.

Σύμφωνα με ὅσα ἐξιστορεῖ⁵¹ ὁ Μ. Μαλαξὸς περιγράφοντας τὰ γεγονότα, ὁ Μητροφάνης Γ΄ ἔκανε ἔγγραφη παραίτηση τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου στὶς 4 Μαΐου 1572. Ἐντύπωση προκαλεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι πολὺ σύντομα, τὴν ἐπαύριο κι ὅλας τῆς παραιτήσεως τοῦ Μητροφάνη Γ΄ πραγματοποιήθηκε ἡ ἐκλογή τοῦ Ίερεμίου Β΄⁵². Ἡ Σύνοδος πού συγκλήθηκε γιὰ τὴν ἐκλογή συγκροτήθηκε ἀπὸ ἀρχιερεῖς «τὸν ἀριθμὸν ἕως εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα»⁵³ καὶ φρόντισε νὰ ἐπιλέξει «πρόσωπον καὶ ἄξιον τοῦ ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὀρθῶς καὶ δικαίως»⁵⁴.

Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Κ. Σάθας «Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περιφανῇ κατέχει θέσιν ἡ τοῦ Ίερεμίου Β΄ πρώτη πατριαρχία»⁵⁵. Καὶ δικαιολογεῖ τὴν σπουδαιότητα αὐτή, διότι τότε οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐπίσημα ἐξέθεσαν τὸ περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν πολυθρύλητο ζήτημα. Ἀλλά, ὅπως συμπληρώνει, ὁ διάλογος ἐκεῖνος διεξήχθη χωρὶς νὰ ἐπιφέρει δυστυχῶς κανένα καρπὸ, ἀλλὰ «ζημίαν μᾶλλον ἐπροξένησεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν»⁵⁶, ἐπειδὴ διατάραξε τὶς σχέσεις τῆς ὀρθόδοξης μετὰ τὴν καθολικὴ Ἐκκλησία. Κι αὐτὸ τελικὰ συνέβη διότι «κύριος σκοπὸς τῶν διαμαρτυρομέ-

⁴⁸ «τεκμήριον τῆς τε ἀγαθῆς φήμης καὶ τῆς ἐξιδιασμένης τοῦ ἀνδρὸς ἰκανότητος», ὁ.π. η΄.

⁴⁹ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ίερεμίου Β΄*, Ἀθήνα 1870, γα΄. Βλ. καὶ ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, Basilii 1584, 106 καὶ 486.

⁵⁰ Ἐσφαλμένα ἐπομένως ἀναφέρεται στὴν ΘΗΕ ὁ Ίερεμίας Β΄ «ὡς διάδοχος τοῦ Μητροφάνους ΣΤ΄» ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., *Ίερεμίας ὁ Β΄*, ΘΗΕ 6, 780. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν πληροφορία τῆς ΘΗΕ 3 (1940), 1218 «μετετέθη εἰς τὸν οἰκουμένικόν θρόνον τῷ 1572 ὡς διάδοχος τοῦ Μητροφάνους ζ΄».

⁵¹ Δίνει καὶ λεπτομέρειες λέγοντας ὅτι ἡμέρα Κυριακὴ ὑποβλήθηκε ἡ παραίτηση τοῦ Μητροφάνη Γ΄, ἀμέσως μετὰ τὴν χειροτονία τοῦ Νικομηδεῖας κι ὅτι ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀφοῦ «οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ ἔβαλαν εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλῃς ἐκκλησίας», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ίερεμίου Β΄*, η΄.

⁵² Ὡστόσο κατανοοῦμε μελετώντας τὰ σχετικὰ ἱστορικὰ καὶ κανονικὰ κείμενα τῆς ἐποχῆς ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἡ συντομία ἔπρεπε νὰ χαρακτηρίζει τὶς ἀλλαγές τῶν Πατριαρχῶν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐπιπλέον γιὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ συχνὰ συνέβαιναν κι ὁ θρόνος μετὰ τὶς ἐπαρχίες του χρειαζόταν ἄμεση διαποίμανση.

⁵³ ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, Basilii 1584, 176.

⁵⁴ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ίερεμίου Β΄*, Ἀθήνα 1870, θ΄.

⁵⁵ Ὁ.π. ιη΄.

⁵⁶ Μάλιστα οἱ ἐκφράσεις πού χρησιμοποιεῖ ὁ Κ. Σάθας εἶναι πραγματικὰ σκληρές γιὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς συμφιλίωσης καὶ ἀγαπητικῆς κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν πού συνοδεύονται ἀπὸ τὶς ἀρχές ἀδελφικοῦ διαλόγου, εἰρηνικῆς συνεργασίας καὶ καταλλαγῆς. Τότε ὅμως πιθανότατα ἐξέφραζαν μιὰ δυσάρεστη πραγματικότητα χρωματισμένη ἀπὸ φανατισμὸ κι ὀδυνηρὲς ἐντάσεις, ἀφοῦ π.χ. ἀναφέρει «ζημίαν μᾶλλον ἐπροξένησεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκτεθεῖσαν εἰς τὴν λυσσώδη καὶ ἀδιάκοπον... ἐκδίκησιν», ὁ.π.

νων ἦτο νὰ προσλάβωσι τοὺς ὀρθοδόξους εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν, οὐχὶ δὲ ἐκεῖνοι νὰ προσέλθωσι πρὸς αὐτούς»⁵⁷.

Ἀλλὰ ἀκατάπαυστα καὶ «σπουδαίως ἀντεπολιτεύετο καὶ κατεῖραδιούργει αὐτὸν ὁ προκάτοχος Μητροφάνης»⁵⁸. Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ προκειμένου νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ «τοῦ ὀχληροῦ τούτου σκόλοπος»⁵⁹ πρότεινε στὸν Μητροφάνη Γ΄ τὴν παραχώρηση σὲ αὐτὸν δύο μητροπόλεων τῆς Λαρίσσης καὶ τῆς Χίου, τὶς ὁποῖες καὶ ἀποδέχτηκε ἐκεῖνος⁶⁰. Μετὰ ἀπὸ λίγες ὁμως ἡμέρες ἀθέτησε «τὰς διομολογηθείσας συνθήκας»⁶¹ καὶ ἀπαιτοῦσε ξανὰ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο. Ἡ συμπεριφορὰ του αὐτὴ ἀνάγκασε τὸν Ἱερεμία Β΄ νὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν σουλτάνο τὴν βίαιη ἀποπομπὴ τοῦ ταραξία ἀπὸ τὴν βασιλεύουσα⁶². Ἔτσι «διὰ φερμανίου ἐξωρίσθη εἰς Ἀθῶνα», ὅπου τοῦ ὑποσχέθηκε ὁ Ἱερεμίας «ἐτήσιαν ἐπιχορήγησιν τριακοσίων φλωρίων ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μένη ἐκεῖσε ἡσυχάζων»⁶³.

Μετὰ ἀπὸ τέσσερα ἔτη ἐξορίας ὁ Μητροφάνης ἔμαθε ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως «ἐξέπεσε τῆς προτέρας ἀξίας»⁶⁴ καὶ ἐπέστρεψε στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ πρόθεση νὰ ἐπιτύχει τὴν ἐκθρόνιση τοῦ Ἱερεμία Β΄. Ἀλλὰ ἀπέτυχε ξανά, χωρὶς ὁμως νὰ ἀποθαρυνθεῖ, ἐξακολούθησε νὰ διαμένει στὴν Κωνσταντινούπολη «πολλὰ μηχανώμενος» γιὰ νὰ ἐπιτελέσει τὰ σχέδιά του. Ἄν καὶ ἀθέτησε γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν μεταξὺ τους συμφωνία, ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τὸν Ἱερεμία τὴν καταβολὴ τῶν ὑποσχεθέντων χρημάτων, λαμβάνοντας ἀπάντηση ὅτι «ἡ Κωνσταντινούπολις δύο πατριάρχας δὲν δέχεται»⁶⁵ καὶ θὰ λάμβανε τὰ χρήματα μόνο ἂν μετέβαινε εἰς τὴν Μητρόπολιν Χίου ἢ Μυτιλήνης ζῶντας ἐκεῖ ἡσυχῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ συνέβη ἡ δολοφονία τοῦ μεγάλου βεζίρη (11 Ὀκτώβρη 1579), πού φαίνεται ὅτι εὐνοοῦσε τὸν Ἱερεμία, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε στὴν δυσμένεια τοῦ νέου μεγάλου βεζίρη καὶ ἐξορίστηκε ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο τὸν ὁποῖο κατέλαβε ὁ Μητροφάνης Γ΄ (29 Νοεμβρίου 1579)⁶⁶.

Ἔτσι ἕξι χρόνια μετὰ, στὶς 29 Νοεμβρίου τοῦ 1579 ὁ Ἱερεμία Β΄ ἐκθρονίζεται ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς τοῦ Μητροφάνη Γ΄, πού ὁμως μετὰ ἀπὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα (λίγων μηνῶν) πεθαίνει καὶ ἔτσι ὁ Ἱερεμία Β΄ ἐπανε-

⁵⁷ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), Ἀθήνα 1981, 9.

⁵⁸ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, με΄. Ὑποστηρίζεται βέβαια ἀπὸ προτεσταντικῆς πλευρᾶς ὅτι ὁ Μητροφάνης εἶχε σχέσεις μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησίαν καὶ ὅτι ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας τὸν ὑποστήριζε. Βλ. ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, 211 καὶ 288.

⁵⁹ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, με΄.

⁶⁰ Ὁ.π.

⁶¹ Ὁ.π.

⁶² Ὁ.π.

⁶³ Ὁ.π.

⁶⁴ Ὁ.π. μς΄.

⁶⁵ Ὁ.π.

⁶⁶ Ὁ.π.

κλέγεται θριαμβευτικά τὸν Αὐγούστο τοῦ 1580⁶⁷. Πολὺ εὐστοχα ὁ Ἄ. Βρετὸς περιγράφει τὰ γεγονότα λέγοντας «Μολονότι ἦταν ἐνάρετος ποιμενάρχης φροντίζων μετὰ ζήλου περὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν ἱερῶν ναῶν, ὑπέκυψεν καὶ αὐτὸς εἰς τὰς μηχανορραφίας τοῦ φθόνου, διὸ μετὰ ἑπτὰ ἔτη καὶ ἕξ μῆνας, τὸ 1579, τὸν διαδέχεται ὁ προκάτοχός του Μητροφάνης, ὅστις μόλις ἐννέα μῆνας προστὰς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, ἀπεβίωσε»⁶⁸.

Ὁ Κ. Σάθας ἀναφέρει ὅτι ὁ «ἐπιβάτης πατριάρχης» Μητροφάνης λίγο πρὶν τὸν θάνατό του, μὲ τὴν βία κι ἀπειλές, ἀνάγκασε τοὺς συνοδικοὺς «καθευρεθέντας ἀρχιερεῖς»⁶⁹ νὰ υπογράψουν τὴν καθαίρεση τοῦ Ἱερεμίου, ἀλλὰ δὲν ἀπόλαυσε γιὰ πολὺ χρόνον «τοῦ ἀζήλου αὐτοῦ θριάμβου ὁ Μητροφάνης»⁷⁰ γιατί μετὰ ἀπὸ ἐννεάμηνη περίπου «ἀκλεᾶ πατριαρχεῖαν ὑπερεξηκοντούτης ἐτελεύτησε (9 Αὐγούστου 1580)»⁷¹. Κι ὁ Ζ. Μάθας περιγράφοντας τὰ γεγονότα κάνει λόγο γιὰ τὸν φθόνον τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας ποὺ ἐκθρόνισε τὸν ἱκανὸ Πατριάρχη «ἐξέβαλε καὶ τοῦτον ὁ φθόνος δυνάμει τυραννικῆς Ἐξουσίας, ἀφ' οὗ διέπρεψεν ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ»⁷².

Τὸ ἔργον ποὺ ἐπιτέλεσε ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β' ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτη του πατριαρχία περιγράφεται μεγάλο καὶ θαυμαστό. Γιατὶ «καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ ἔθνωφελῇ ἔργα κατῳρθωσεν ὁ Ἱερεμίας ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχείας»⁷³. Γιὰ παράδειγμα «ἐπροθυμοποιήθη νὰ συγκαλέσῃ περὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τοὺς ἀπανταχοῦ διεσπαρμένους λογίους τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, ἵνα συνεργοὺς καὶ συμμύστας ἔχῃ τῶν μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων»⁷⁴.

β. Ἡ δευτέρα πατριαρχία του.

Ἡ δευτέρα πατριαρχία του διαρκεῖ μιὰ τετραετία. Μετὰ τὸν θάνατό του «οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καθευρεθέντες ἀρχιερεῖς σύνοδον συγκροτήσαντες ἠκύρωσαν τὴν παράνομον καθαίρεσιν τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις καὶ ἀπάλιν ἀνέλαβε τοὺς

⁶⁷ Μὲ ραδιουργίες ὁ Ἱερεμίας Β' «ἐκβλήθη τῷ 1579 τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μετὰ πατριαρχεῖαν ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἕξ μηνῶν, ἐν μόνον ὅμως ἔτος διήρκεσεν ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ, διότι τῷ 1580 ἐπανῆλθε τὸ δεύτερον» ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 163.

⁶⁸ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνικὴ Φιλολογία* ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, Ἀθήνα 1854, 200. Σχετικὰ μὲ τὴν ἡμερομηνία τοῦ θανάτου τοῦ ἐπικράτησε κάποια σύγχυση μετὰ τῶν ἱστορικών. «Ἐμακαρίσθη ὁ παναγιώτατος πατριάρχης κύριος Μητροφάνης τῇ θ' τοῦ παρόντος Αὐγούστου μηνός, ἡμέρᾳ γ', ὥρᾳ α' τῆς νυκτός», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', μζ'.*

⁶⁹ Ὁ.π.

⁷⁰ Ὁ.π.

⁷¹ Ὁ.π.

⁷² «Διαδέχεται δὲ τοῦτον πάλιν 1579 ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Γ' τὸ β' ὅστις μόλις ἐννέα τοῦ Θρόνου προστὰς ἀποθνήσκει καὶ πάλιν μετακαλεῖται 1580 ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β τὸ β' δι' ὅλης τετραετίας κοσμήσας τὴν Ἐκκλησίαν», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 117.

⁷³ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', μβ'.*

⁷⁴ Ὁ.π.

οϊακας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας»⁷⁵ ἐνῶ ὁ Μητροφάνης Γ΄ «συνοδικῶς ἀφω-
ρίσθη». Πρόκειται γιὰ: «Ἀθώωσις ἔννομος τῆς παρὰ κανόνας γενομένης κα-
θαιρέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ δεσπότη ἡμῶν κὺρ Ἱερεμίου»⁷⁶.

Ἀλλὰ «ἔμελλε καὶ οὗτος νὰ πάθῃ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας πολλοὺς διωγμούς,
ὡς ὁ μέγας Ἀθανάσιος καὶ οἱ λοιποὶ πολυάθλοι τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταί»⁷⁷.
Ἔτσι γιὰ δευτέρη φορά, περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου 1584 ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἐκθρο-
νίζεται ξανά, βιαίως καὶ ἀντικανονικῶς, ἀπὸ τὸν ἀνιψιὸ τοῦ ἐκλιπόντος Πα-
τριάρχῃ Μητροφάνους, τὸν Παχώμιο Β΄, ποὺ πλέον καταλαμβάνει αὐθαίρε-
τως τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνο καὶ μάλιστα ἐξορίζει⁷⁸ τὸν κανονικὸ καὶ νόμιμο
Πατριάρχῃ Ἱερεμία Β΄ στὴν Ρόδο. «Ἐκβάλλεται λοιπὸν καὶ αὖθις ἐκ τοῦ Θρό-
νου βιαίως, διαβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐφεξῆς Παχωμίου (καθὼς ἱστοροῦσιν) ὡς κα-
κόβουλος τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους κατήγορος, καὶ ἐξορίζεται εἰς Ρόδον.
Ἀντ' αὐτοῦ δὲ καθίσταται διὰ τῆς τουρκικῆς Ἐξουσίας ὁ ἀνόσιος 1584 ΠΑΧΩ-
ΜΙΟΣ Β΄ Λέσβιος τὴν πατρίδα, Βατίστας τὸ ἐπώνυμον (Ἰταλικῆς οἰκογένειας
ὄνομα)»⁷⁹.

Μὲ νέες ραδιουργίες ὁ Πατριάρχης ἐξορίζεται στὴν Ρόδο καὶ «τρία δὲ ἦσαν
τὰ κύρια πρόσωπα τῆς τραγωδίας ταύτης, ἐν οἷς Θεόληπτος, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Φι-
λιππουπόλεως Μητροφάνους καὶ Παχώμιος τις ἐκ Λέσβου, ὅστις καὶ ἐπιβαί-
νει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἄνευ συνοδικῆς ἐκλογῆς»⁸⁰.

Ἡ ἐκθρόνισή του αὐτὴ καὶ ἡ ἐξορία του φαίνεται πὼς σχετίζεται στενὰ καὶ
μὲ τὴν στάση ποὺ τήρησε ἀπέναντι στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου⁸¹.
Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἄμεση, καθολικὴ καὶ ὑποχρε-
ωτικὴ ἐφαρμογὴ του, ἂν καὶ ὁ ἴδιος δὲν τοποθετήθηκε ποτὲ ἀπόλυτα κι εὐθέ-

⁷⁵ Ο.π. μζ'.

⁷⁶ Ο.π. 148, 152. «οἱ καθευρεθέντες ἐναυθα ἀρχιερεῖς διασκεψάμενοι ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς πάντα, κατα-
γνόντες τε τῶν τετολμημένων ἐκείνῳ τῷ γέροντι, γράφομεν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα, συνοδικῶς καὶ ὁλο-
ψύχως, μιᾷ γνώμῃ ἀβιάστῳ καὶ προαιρέσει, ἵνα ὁ παναγιώτατος ἡμῶν αὐθέντης καὶ δεσπότης οἰκουμενικὸς πα-
τριάρχης κὺρ Ἱερεμίας, ὡς καλῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ νομίμως χειροτονηθεὶς, καὶ ἀναχθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον
εἴη, καὶ ὀνομάζεται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τιμώμενος παρὰ πάντων πρεπόντος καὶ προσκυνούμενος, πᾶν
δὲ εἴ τι ἐπράχθη, καὶ ἐλαλήθη, καὶ ἐγγράφη κατ' αὐτοῦ, ἅτε μηδαμόθεν ἔχον τὸ βέβαιον, ὡς μὴ γεγονὸς λογίζεται,
καὶ εἴη ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον, ὅ τε δηλαδὴ ψευδὴς λόγος τῆς ἐπιβάσεως, καὶ ἡ σὺν αὐτῷ ἐπισυμβᾶσα ἀθέσμως κα-
θαίρεσις, ἀποφαινόμενοι καὶ τοῦτο, ἵνα οἱ λαληθέντες ἀφορισμοὶ ἐν τῷ μεταξύ κατὰ χάριν καὶ προσταγὴν ἐκείνου
τοῦ γέροντος, κατ' ἀλλήλων καὶ κατὰ πάντων, ὑπάρχωσι λελυμένοι τῇ θεῇ χάριτι».

⁷⁷ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας
καὶ Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 117.

⁷⁸ Λόγος γιὰ τὴν ἐξορία τοῦ Πατριάρχῃ Ἱερεμία Β΄ στὴ Ρόδο γίνεται καὶ στὸ ἔγγραφο τοῦ Grimani Λς' σ. 90-96,
ὅπου περιέχονται ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὰ ὁποῖα βλ. ΤΣΙΡΠΑΝΛΗ Ζ., Τὸ κληροδότημα τοῦ Καρδινάλιου Βησσαρίωνος
γιὰ τοὺς φιλενωτικούς τῆς βενετοκρατούμενης Κρήτης, Θεσσαλονίκη 1967, 169.

⁷⁹ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας
καὶ Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Ἀθήνα 1884, 117.

⁸⁰ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 163.

⁸¹ «ἀναμινύωνται δὲ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἰδιαίτερος κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ
τὴν παῦσιν τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν», ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον), Θεσ-
σαλονίκη 1987, 30.

ως άρνητικά στην χρήση του νέου ήμερολογίου.

Ο Παχώμιος Β΄ αποδεικνύεται τελικά ότι διέβαλε⁸² τόν Ίερεμία Β΄ κι έγι-
νε ή αίτία για την βίαιη έκθρόνισή του⁸³. Μάλιστα, ή πατριαρχία του Παχω-
μίου Β΄ κρίνεται παράνομος, αφού ό Ίερεμίας Β΄ δέν παραιτήθηκε αλλά έξο-
ρίστηκε καί μάλιστα άδικα καί παράνομα στην Ρόδο, όπως αναφέρει κι ό Β.
Σταυρίδης⁸⁴. Κι ό Σ. Ζαμπελίου περιγράφει ως έξής τά γεγονότα: «ό Ίερεμίας,
διαβληθείς δέ υπό κακοβούλου τινός Έλληνας (υπό Παχωμίου του Λεσβίου)
έξωρίσθη εις Ρόδον, ό δέ Σουλτάνος, παραβάς την πάνδημον ύπόσχεσιν Μωά-
μεθ του Β΄, του απέχειν των πραγμάτων της πνευματικής άρχής των χριστιανών,
έδίδωξε παρανόμως τόν θεόληπτον πατριάρχη»⁸⁵.

Τό ίδιο έτος φτάνει στην Κωνσταντινούπολη ό Μάξιμος Μαργούνιος από
την Βενετία, άνταποκρινόμενος στην πρόσκληση του Πατριάρχη νά αναλά-
βει την διεύθυνση Πατριαρχικής Σχολής στην Κωνσταντινούπολη, αλλά δυ-
στυχώς ό Πατριάρχης βρισκόταν φυλακισμένος⁸⁶. Μάλιστα, λέγεται ότι χάρη
στη μεσολάβηση του Πάπα πρός τόν βασιλιά της Γαλλίας, ό όποιος μέ την σει-
ρά του παρενέβη στόν Σουλτάνο, απέφυγε ό Ίερεμίας Β΄ τόν βέβαιο θάνατο⁸⁷.

Άλλά ή παράνομος καί άντικανονική πατριαρχία του Παχώμιου Β΄ δέν διήρ-
κησε για πολύ, γιατί «μετά έν έτος άπεδιώχθη καί καθρέθη συνοδικώς»⁸⁸. Διό-
τι οί Πατριάρχες Άλεξανδρείας Σίλβεστρος καί Άντιοχείας Ίωακείμ «μη άνεχόμενοι
την καταπάτησιν θείων καί άνθρωπίνων νόμων συγκροτοῦσι σύνοδον, έν η̄ τόν
Παχώμιον έκδιώκουσι του θρόνου ως παρανόμως κατέχοντα αυτόν»⁸⁹.

⁸² Ο καν. 74 των Άποστόλων αναφέρει ότι κατηγορία «ήδύναντο νά έγερθη μόνον υπό άξιόπιστων καί άγαθής
φήμης άπολαυόντων προσώπων ένώπιον του έκ πολλών έπισκόπων συγκροτουμένου δικαστηρίου», ΜΙΛΑ Ν., Τό
Έκκλησιαστικόν Δίκαιον της Όρθοδόξου Άνατολικής Έκκλησίας, 677.

⁸³ «Διάδοχος δέ τούτου γίνεται έκ νέου ό Ίερεμίας πλην μετά τέσσαρα έτη της Πατριαρχείας του εκβάλλεται καί
αὔθις έκ του θρόνου βιαίως, καί έξορίζεται εις Ρόδον ως κακόβουλος του Τουρκικού Κράτους διαβληθείς υπό του
διαδόχου του Παχωμίου του Β΄», ΒΡΕΤΟΥ Α., Νεοελληνική Φιλολογία ήτοι κατάλογος των από πτώσεως της βυζαντινής
αυτοκρατορίας μέχρι έγκαθιδρύσεως έν Έλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Έλλήνων εις την όμιλουμένην η̄ εις την αρχαίαν
έλληνικήν γλώσσαν, 200.

⁸⁴ «Ίερεμίας Β΄ (β) Αὔγουστος 1580-πιθανώς τέλους Φεβρουαρίου η̄ αρχών Μαρτίου 1584, ότε έξωρίσθη εις Ρό-
δον μη παραιτηθείς. Παχώμιος Β΄ 22 Φεβρουαρίου 1584. Παράνομος πατριαρχεία διαρκέσασα μέχρι Φεβρουαρίου 1585.
Θεόληπτος Β΄, 27 Φεβρουαρίου 1585-Απριλίου η̄ Μαΐου 1586. Ίερεμίας Β΄ (γ) αρχαί άλλ' ίσως καί μέσα 1587», ΣΤΑΥ-
ΡΙΔΟΥ Β., Ιστορία του Οίκουμενικού Πατριαρχείου (1453-Σήμερον), 268.

⁸⁵ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., Καθίδρυσις Πατριαρχείου έν Ρωσία, Άθήνα 1859, 18.

⁸⁶ VASILAKIS Ν., *Il Sintagmation di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per
la vita della Chiesa*, Roma 2007, 26. Βλ. καί ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Συμβολή εις την ιστορίαν του Μάξιμου Μαργουνίου, ΝΣ
18 (1923), 709-712.

⁸⁷ Όπως αναφέρει ό Ροδοτάς (αν κι ό Κ. Σάθας δέν λαμβάνει άξιόπιστες πολλές από τις πληροφορίες που δίδει).
«Άλλ' ό άρχιεπίσκοπος της Καισαρείας, έχθρός άδυσώπητος καί αγέρωχος διώκτης του Ίερεμίου, κατόρθωσεν επί τέ-
λους, διά χρημάτων πληρωθέντων εις την Πύλην καί άναιδών συκοφαντιών, ν' άποδιώξη τούτον της πατριαρχικής
έδρας, αυτός καταλαβών τό άξίωμα. Ο Ίερεμίας έρρίφθη έν φρικαλέα είρκτη, έν η̄ άναντιρήτως ήθελε θανατωθῆ,
έν μη ό πάπας διά μέσου του βασιλέως της Γαλλίας έσωξεν αυτόν από της κεφαλικής ποινής, έξορισθέντα έν Ρόδω»,
RODOTA, *Storia del rito Greco in Italia*, III, 150 καί ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικό σχεδιάσμα περί του πατριάρχου Ίερεμίου Β΄, ξθ΄.

⁸⁸ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ιστορικός των πρώτων έπισκόπων καί των έφεξής Πατριαρχών της έν Κωνσταντινουπόλει Αγίας
καί Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας, 118.

⁸⁹ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., Βιογραφική Έκκλησιαστική Ιστορία, 164.

Δύο απόψεις διαφορετικές εκφράζονται για τὰ μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ πρώτη διαπιστώνεται ἐγκυρότερη. Ὁ Κ. Παρίσης θεωρεῖ ὅτι ἦταν σχεδιασμένη ἡ ἐπακολουθήσασα ἀνοδος στὸν πατριαρχικὸ Θρόνον τοῦ Θεολήπτου κι ὅτι κατὰ τὸ ταξίδι του στὴν Μολδαβία, οἱ φίλοι τοῦ Ἱερεμίου κατάφεραν νὰ τὸν ἀναβιβάσουν ξανὰ στὸν Πατριαρχικὸ Θρόνον⁹⁰. Ὁ Ζ. Μάθας θεωρεῖ τὸν Θεολήπτο μὲ συμπάθεια γράφοντας ὅτι «Ἀντεισήχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ 1585 ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ Β΄ ὁ Φιλίππουπόλεως ἄνθρωπος χρηστός, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν πολυπλόκων τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων ἀνάξιος. Ὅθεν μόλις ἔτος ἓν πατριαρχεύσας, καταβιβάζεται μετακαλεῖται πάλιν 1586 ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β΄ τὸ γ' ὁ Θεσπέσιος»⁹¹.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μητροφάνη «δὲν ἀπηλλάγη ὁ Ἱερεμίας τοῦ πειρασμοῦ»⁹² διότι ὑπῆρχε κάποιος ἀνιψιὸς του ὀνομαζόμενος Θεόληπτος «ἀνὴρ σκαιὸς καὶ ἀπαίδευτος, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας πάντη ἀνίδεος»⁹³. Ὁ Θεόληπτος, ἀφοῦ χήρεψε, χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν θεῖο του Μητροφάνη Γ' διάκονος, πρεσβύτερος καὶ μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως. Ὁ Κ. Σάθας χρησιμοποιοῖ σκληρές, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ρεαλιστικές, ἐκφράσεις γιὰ νὰ περιγράψει τὸν Θεόληπτο⁹⁴.

Ὁ Θεόληπτος «ἐξύφανε μυσάραν κατὰ τοῦ Ἱερεμίου συκοφαντίαν, κατεμήνυσε δηλονότι αὐτὸν εἰς τὸ διβάνιον, ὡς συνεννοούμενον μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, καὶ πῶς ἔκαμε γιαντισάρους καλογήρους καὶ τούρκισαις χριστιαναῖς»⁹⁵. Κι ἐνῶ ἀποδείχθηκε ἡ ἀθωότητα τοῦ Πατριάρχου στὸ δικαστήριο πού συγκλήθηκε γιὰ νὰ ἐκδικάσει τὴν ὑπόθεση τοῦ Ἱερεμίου, οἱ πολέμιοι του δὲν ἔπαψαν νὰ δολοπλοκοῦν ἐναντίον του μὲ κάθε λογῆς ραδιουργίες καὶ ποικίλες μηχανοραφίες. Ἐφτασαν μάλιστα στὸ σημεῖο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄδικες κι ἀβάσιμες συκοφαντίες⁹⁶, νὰ σχεδιάζουν καὶ τὸν θάνατο τοῦ Πατριάρχου.

Τελικὰ κατάφεραν νὰ ἐκδοθεῖ φερμάνι τοῦ σουλτάνου πού διέτασσε τὴν φυλάκιση τοῦ Ἱερεμίου Β'. Ἡ φυλάκιση ἀπὸ τὴν ἐξιστόρηση τοῦ Κ. Σάθα⁹⁷ διαπι-

⁹⁰ Ὁ Θεόληπτος ἐν τούτοις κατορθώνει νὰ ἐπιτύχη τοῦ σχεδίου του καὶ ἀνεβαίνει τῷ 1584 εἰς τὸν θρόνον. Δὲν ηὐτύχησεν δὲ ἐπὶ πολὺ νὰ μείνῃ, διότι μόλις ἀνεχώρησεν εἰς Μολδαβίαν καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἱερεμίου ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν τὸ τρίτον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1585», ΠΑΡΙΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 164.

⁹¹ ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 118.

⁹² ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', ο'.*

⁹³ Ὁ.π.

⁹⁴ Ὁ.π. Γράφει σχετικῶς «Οὗτος ἀνήκων εἰς τὸν ὄχλον τῶν ἀναιδῶν ἐκείνων κηφήνων, τῶν πρὸς τοῖς ἀνθρωπίνοις καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα κατηλεωμένων, δὲν ἔπαυε πάντα λίθον κινῶν πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ κληρονομικὰ ἰσχυρίζετο δικαιώματα».

⁹⁵ Ὁ.π.

⁹⁶ Στὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο, πού κατὰ πολὺ ἐπέδρασε κι ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ἀφοῦ ἀποτελέσει τὴν βάση ἐκείνου, «ὁ ἐνάγων, ὅστις ὀφείλει νὰ προσδώσει νομικὴν βάσιν εἰς τὴν ἀγωγὴν του, νὰ προσκομίσῃ τὴν ἀναγκαίαν ἀποδεικτικὴν ὕλην, νὰ πείσῃ τὸ δικαστήριον περὶ τοῦ βασίμου καὶ ἐννόμου τῆς ἀγωγῆς του καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν ἀνυποστάτου ἀγωγῆς», ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1917, 681.

⁹⁷ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', οα'.*

στώνεται ὅτι ἔγινε αἰφνιδίως, γρήγορα «ἐν μιᾷ νυκτὶ μετὰ μεγάλης μυστικότητος ἀνάρπαστος ἐκ τῶν πατριαρχέων γενόμενος, ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά». Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες καὶ μετὰ ἀπὸ πολλὰς ἀντιφατικὰς καὶ ἀμφίβολες διαδόσεις ἔμαθε τελικὰ ὁ χριστεπώνυμος λαὸς ποὺ προσευχόταν γιὰ τὸν ἀγαπητὸ καὶ βαθυσεβαστὸ ἀρχιεπίσκοπο του, ὅτι βρίσκεται «ἐν σκοτεινοτάτῃ εἰρκτῇ»⁹⁸.

Οἱ φίλοι τοῦ Ἱερεμίου Β΄ ἀνέλαβαν δράση καὶ κινητοποιήθηκαν γιὰ νὰ ἀποφυλακισθεῖ ὁ ἀδίκως φυλακισθεὶς Πατριάρχης. Ὁ Μητροπολίτης Μονεμβασίας Ἱερόθεος πρωτοστάτησε στὶς προσπάθειες ἀπελευθέρωσής του. Ὁ βαῖλος τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας ἀρνήθηκε κάθε βοήθεια, ἀλλὰ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας «μετὰ ζήλου ἀξιεπαίνου ἐπεμβὰς ἐντόνως ὑπερασπίσθη τὸν ἀδίκως κινδυνεύοντα πατριάρχη»⁹⁹.

Ἔτσι ἔπεισε τὸν βασιλιὰ τῆς Γαλλίας νὰ γράψῃ κατ' ἐπανάληψη στὸν σουλτάνον ὑπὲρ τοῦ Ἱερεμίου, καὶ στὶς 11 Μαΐου 1584 ἀπέστειλε στὸν σουλτάνο, στὸν μεγάλο βεζύρη καὶ στὸν γιαντισάραγα ἐπιστολές. Στὸν σουλτάνο Μουράτ Γ΄ μεταξὺ ἄλλων ἔγραφε ἀκολουθώντας τὴν ἐπικρατήσασα μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων συνήθεια νὰ μεσολαβοῦν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων τους (ἐκείνων μάλιστα ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι μποροῦν νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀθωότητά τους) ὅτι πληροφορήθηκε τὴν «ἐνεκα τῆς ἀπεχθείας, κακεντρεχείας, καὶ διαφθορᾶς τῶν ἐχθρῶν καὶ κακοθελητῶν αὐτοῦ» ἄδικη φυλάκιση καὶ κακομεταχείριση τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ παρακαλεῖ νὰ «ἀπορρίψῃ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας συκοφαντίας καὶ διαβολάς, καὶ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ»¹⁰⁰.

Ὁ Κ. Σάθας θεωρεῖ ὑπεύθυνο τὸν Θεόληπτο γιὰ τὴν καταδίκη τοῦ Ἱερεμίου Β΄. Χρησιμοποιεῖ ἔτσι σκληροὺς, ἀλλὰ ρεαλιστικοὺς χαρακτηρισμοὺς, ἀφοῦ τὸν ἀποκαλεῖ κατ' ἐπανάληψιν «κακοῦργο» καὶ τοὺς ὁπαδοὺς του χαρακτηρίζει «ἄθλιους», διότι «μετὰ λύσεως ἐξηκολούθησαν τὸν κατὰ τοῦ Ἱερεμίου πόλεμον»¹⁰¹. Στὸν ἄδικο ἀγῶνα τους ἐναντίον τοῦ Πατριάρχη σύμμαχο ἀπέκτησαν καὶ τὸν ἐκ Μυτιλήνης Παχώμιον Πατέστον «καλόγηρον σκαιὸν καὶ φαυλόβιον»¹⁰². Ἐκεῖνος εἶχε ἐκλεγεῖ μὲ τὴν βία Μητροπολίτης Καισαρείας, ἀλλὰ σύντομα ἐγκατέλειψε τὴν Κωνσταντινούπολη, ἐπειδὴ ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἔκρινε τὴν σύνολη διαγωγή του «αἰσχράν».

Μὰ ἐπέστρεψε, καθὼς ἐξιστορεῖται, μετεμφιεσμένος καὶ προσποιούμενος λαϊκὸ ἄνδρα καὶ συνεμάχησαν οἱ τοῦ Θεολήπτου ὁπαδοί¹⁰³. Πρόκειται γιὰ κάποια ἄνομον συμφωνία ποὺ προέβλεπε τὴν ἐξορία ἢ ἀκόμη καὶ τὸν θάνατο τοῦ Πατριάρχη Ἱερεμίου Β΄, ὥστε στὴν συνέχεια νὰ λάβουν διαδοχικὰ τὸν Θρό-

⁹⁸ Ὁ.π.

⁹⁹ Ὁ.π.

¹⁰⁰ Ὁ.π.

¹⁰¹ Ὁ.π. οβ΄.

¹⁰² Ὁ.π.

¹⁰³ Ὁ.π.

νον οἱ κατ' αὐτοῦ συνεργαζόμενοι Πατέστος καὶ Θεόληπτος. Μὲ χρήματα καὶ ὑποσχέσεις πρὸς τὶς τουρκικὲς ἀρχές, ἔλαβαν στρατὸ καὶ κατέλαβαν τὸ Πατριαρχεῖο. Ἔτσι ἀναφέρεται χαρακτηριστικὰ ὅτι ὁ Πατέστος «ἐκάθησε χωρὶς θέλημα τινὸς καὶ πατριάρχης κι ἐξουσιαστής»¹⁰⁴.

Καὶ πίεζε ὀρεγόμενος παρανόμως τὸν Θρόνο, διὰ τῆς βίας τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν ἀναγνώρισουν Πατριάρχη, ἀλλὰ ἀντέδρασε μέρος τῶν ἱεραρχῶν στὸ παράνομο θέλημά του. Ὁ Μονεμβασίας Ἱερόθεος ἐναντιώθηκε εὐθέως στὴν παρανομία καὶ τὴν ἀντικανονικότητα μαζί μὲ πλῆθος λαοῦ, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα. Γιατὶ ἐξόρισε ὁ Πατέστος τὸν Πατριάρχη Ἱερεμία Β' στὴ Ῥόδο κι ἐξαναγκάζοντας στὴν συνέχεια τοὺς ἀρχιερεῖς, ἐπέβη παράνομα στὸν Θρόνο¹⁰⁵.

Τελικὰ ὅμως μετὰ ἀπὸ πολλὴ πίεση κι ἀπειλές, ἀναγκάστηκε κι ὁ Ἱερόθεος Μονεμβασίας νὰ ὑπογράψει τὴν «ἄτιμη» καὶ παράνομη πράξη ἐκείνη. Ἀλλὰ ἀμέσως μετὰ ἐνημερώνει τὸν πιστὸ λαὸ γιὰ τὸ ἄδικο καὶ προτρέπει πρὸς κινητοποίηση τοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ξεσηκώνονται καὶ διεκδικοῦν τὴν ἐπιστροφή τοῦ «ἀγαθοῦ καὶ νόμιμου πατριάρχου»¹⁰⁶.

Ὁ Θεόληπτος ἐπέστρεψε διεκδικώντας τὸν πατριαρχικὸ θρόνο, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ, ἀλλὰ ὁ Πατέστος δὲν ἦταν πρόθυμος νὰ τὸν παραχωρήσει. Ἐφτάσε στὸ σημεῖο νὰ σπάσει τὴν πατριαρχικὴ ράβδο, τὴν ὁποία κατόπιν ἀπέστειλε στὸ διβάνιο, ἰσχυριζόμενος ψευδῶς ὅτι αὐτὸ ἔπραξαν οἱ Μητροπολίται Ἱερόθεος καὶ Θεόληπτος, περιφρονώντας τὶς σουλτανικὲς ἀποφάσεις καὶ ἀναθεματίζοντας τὸν σουλτάνο. Παρὰ λίγο νὰ τοὺς κρεμάσουν γιὰ τὶς κατηγορίες αὐτές, ἀλλὰ πέτυχαν μὲ χρήματα κι ἐγγυητὲς νὰ ἀπολογηθοῦν ἐνώπιον τοῦ καδὴ τῆς Πόλεως. Τελικὰ ὁ σουλτάνος μὲ πολλὰ δῶρα καὶ «ἐκ τῆς ὑποσχεθείσης διπλασιάσεως τῆς δασμοφορίας» διέταξε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1585 «ἵνα κρημνισθῇ ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ ἀναιδὴς ἐπιβάτης»¹⁰⁷.

Ὁ Θεόληπτος διεκδικοῦσε τὸν Πατριαρχικὸ Θρόνο, ἀλλὰ ὁ λαός, ὁ Ἱερόθεος Μονεμβασίας κι ὁ ἱεροδιάκονος Νικηφόρος¹⁰⁸ (Πρωτοσύγκελλος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας) τάσσονταν ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἐξορίστου Ἱερεμία τοῦ καὶ κανονικοῦ καὶ νομίμου Πατριάρχου. Ἀλλὰ ὁ Θεόληπτος μὲ ἐνέργειές του κατάφερε νὰ ἐξοριστεῖ ὁ Νικηφόρος στὴν Κύπρο καὶ νύκτα συγκέντρωσε φίλους του «μετεμφιεσμένους» σὲ Μητροπολίτες κι ἀπέστειλαν στὸν σουλτάνο ἀναφορά ὑπὲρ τοῦ Θεόληπτου ὑποσχόμενοι «τὸ διπλάσιον τοῦ τεταγμένου πεσκέσιου»¹⁰⁹. Ἀλλὰ δὲν παρέμεινε γιὰ πολὺ στὸν θρόνο διότι ἐπέστρεψε ἀπὸ

¹⁰⁴ Ὁ.π.

¹⁰⁵ Ὁ.π. οὔ'.

¹⁰⁶ Ὁ.π. οδ'.

¹⁰⁷ Ὁ.π.

¹⁰⁸ Ὁ ὁποῖος Νικηφόρος ἀναφέρεται ὡς τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου γιὰ σύντομο χρονικὸ διάστημα. Περί τοποτηρητῶν τῶν Πατριαρχῶν βλ. ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Αθήνα 1917, 461.

¹⁰⁹ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', οε'.

την έξορία ό Νικηφόρος, πού πέτυχε την άπομάκρυνση του παράνομου επιβάτου στην Βλαχία και την ανάκληση κι έπιστροφή του Ίερεμία στον πατριαρχικό θρόνο, πού σέ όλο τό διάστημα της έξορίας του διατηρούσε κανονικώς τόν τίτλο του Οίκουμενικοΰ Πατριάρχου¹¹⁰.

γ. Ή τρίτη πατριαρχία του.

Έτσι, «Παρελθόντων δέ δύο έτών, ήγουν κατά τό 1586 μετακαλείται εις Κων/λιν έκ τρίτου ό Ίερεμίας»¹¹¹. Τόν Απρίλιο του 1587 ό Ίερεμίας Β΄ εκλέχτηκε ξανά και για τρίτη φορά Πατριάρχης¹¹².

Οί συνθήκες λειτουργίας του Πατριαρχείου εξιστοροΰνται ως εξαιρετικά δύσκολες¹¹³, με πολλές ραδιουργίες έναντίον του κύρους του Πατριαρχείου κι άσταμάτητες δολοπλοκίες και μηχανορραφίες. Ό ίδιος ό Οίκουμενικός Πατριάρχης Ίερεμίας Β΄ μάλιστα πολλές φορές κινδύνεψε νά χάσει την ζωή του, στην προσπάθειά του νά διορθώσει νομίμως τά άπαραίτητα και νά διευθετήσει κανονικώς τά άναγκαία. Άλλά πάντοτε τελικώς με την διαμεσολάβηση φίλων, με πλούσια δώρα¹¹⁴, αλλά και με την παρέμβαση των πολιτικών δυνάμεων¹¹⁵ της έποχής, κατάφερνε νά άποφεύγει τούς όποιους κινδύνους.

Στην τρίτη¹¹⁶ πατριαρχία του (1587-1595), και μολοντί την περίοδο αυτή κι ή λατρεία χάνει έξ αίτίας της φτώχιας και της δουλείας την λαμπρότητα

¹¹⁰ Ό.π. Δέν είναι όρθές οί πληροφορίες πού περιέχονται στον Εΰαγγελικό Κήρυκα Άθηνών, σύμφωνα με τόν Κ. Σάθα, κι όπως διαφαίνεται στον κατάλογο του Νεόφυτου Μαυρομάτη ότι τάχα μετά τόν Θεόληπτο πατριάρχησε ό Ματθαίος Ίωαννίνων.

¹¹¹ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνική Φιλολογία ήτοι κατάλογος των από πώσεως της βυζαντινής αυτοκρατορίας μέχρι έγκαθιδρύσεως έν Ελλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ελλήνων εις την όμιλουμένην ή εις την αρχαίαν έλληνικήν γλώσσαν*, 201.

¹¹² Κάποιοι άναφέρουν ως έτος έναρξης της τρίτης πατριαρχίας του Ίερεμία Β΄ τό 1586 ή 1588, αλλά επειδή δέν στηρίζεται έπαρκώς ή υπόθεση αυτή παραμένει άβάσιμη. Φαίνεται βέβαιο κι ύποστηρίζεται από την πλειοψηφία των μελετητών ότι όρθώς τό 1587 αρχίζει ή τρίτη πατριαρχία του Ίερεμία Β΄. «τρείς φορές άνήλθεν εις τόν οίκουμενικόν θρόνον (1572-1579, 1580-1584, 1587-1595)», ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ίστορία του Οίκουμενικοΰ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον)*, 135.

¹¹³ «οί δέ σουλτάνοι άπαιτούσι δώρα πλούσια, ίνα διορίζωσι τούς πατριάρχας, ούς άρχονται αυθαιρέτως άναβιβάζοντες και καταβιβάζοντες. Ή κατάχρησις αυτή όσημέραι ηύξανε, κατά δέ τόν ΙΖ΄ αιώνα είχεν εις τόν ύπατον βαθμόν κορυφωθεί τό κακόν. Από του 1623 μέχρι του 1701 έγέγοντο 50 άλλαγαί πατριαρχών. Οί πατριάρχαι δέ ίνα έπαρκώσιν εις τά σουλτανικά δώρα ήναγκάζοντο νά δέχωνται και αυτοί δώρα παρ ά των έπισκόπων, ούς έχειροτόνουν, οί δέ έπίσκοποι παρ ά του λοιπού κλήρου», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Έκκλησιαστικής Ίστορίας*, 271.

¹¹⁴ Μόνο με πολλά και πλούσια δώρα μπορούσαν οί χριστιανοί «νά σώζωσι πολλές εκκλησίας», ό.π. 303.

¹¹⁵ Για μία από τις πολλές επέμβσεις πού έγιναν ύπέρ του Ίερεμία Β΄ από τόν βασιλιά Έρρίκο Γ΄ στον Σουλτάνο μάς πληροφορεί ένα από τά πολλά χειρόγραφα (και άλλα έγγραφα-κατάλοιπα) πού δωρήθηκαν στην Έταιρία Βυζαντινών Σπουδών από τη βιβλιοθήκη του Β. Μυστακίδου. Γιατί μεταξύ τους ύπάρχει φάκελος πού περιέχει «Τέσσερα φύλλα χάρτου, έν οίς ό Μυστακίδης σημειοί τινά περί του Πατριάρχου Ίερεμίου Β΄ του Τρανού και της μεσολαβήσεως ύπέρ αυτού του Έρρίκου του Γ΄ (1574-1589) παρ ά τω Σουλτάνω», ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ Κ., «Τά έν τη βιβλιοθήκη του Β. Μυστακίδου κατάλοιπα αυτού», *ΕΕΒΣ* 16 (1940), 183.

¹¹⁶ «Ίερεμία Β΄ (γ΄), αρχάς άλλ' ίσως και μέσα 1587-περί τά τέλη 1595», ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ίστορία του Οίκουμενικοΰ Πατριαρχείου*, 157.

πού είχε τὰ βυζαντινὰ χρόνια καὶ «κατέστη πενιχρά»¹¹⁷, ὁ Ἱερεμίας Β΄ προέβη σὲ μεγαλοπρεπῆ ἀνακαίνιση καὶ ἐξωραϊσμό τῶν Πατριαρχείων καὶ ιδίως τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου. Ἀναφέρεται σχετικὰ ὅτι «Ὡς πατριαρχικὸς ναὸς ἐχρησίμευε τὸ πάλαι ὁ τῆς ἀγίας Σοφίας, εἴτα δὲ ἐπὶ βραχύτατον χρόνον ὁ τῶν ἀποστόλων, ἀπὸ δὲ τῆς ἀλώσεως μέχρις Ἱερεμίου τοῦ Β΄ (1453-1585) ἡ ἐκκλησία τῆς Παμμακαρίστου, ὅθεν μετετέθη μέχρι τοῦ 1603 εἰς Ξυλόπορταν εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ὁ πατριαρχικὸς θρόνος, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Φανάριον, εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου»¹¹⁸.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανός, τὸ 1575 «διὰ πολλῶν χρημάτων ἔσωσε τὸν ναόν»¹¹⁹, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1587-1588¹²⁰, ἡ τουρκικὴ αὐλὴ μετέτρεψε τὸν ναὸ τῆς Παμμακαρίστου, ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τὸ 1454, σὲ τζαμί. Ἔτσι «ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου ἐγένετο ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου Παμμακαρίστου, καὶ ἡ μεταβολὴ του εἰς τζαμί»¹²¹. Κι ὅπως ἐξιστορεῖται «ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Βυζαντίου ἐλατρεύοντο ὁ Ἀλλὰχ καὶ ὁ Μωάμεθ, τουτέστιν ὁ ναὸς οὗτος ἐγένετο τέμενος Ὁθωμανικόν»¹²². Ὁ σουλτάνος βέβαια εἶχε διατάξει καὶ στὸ παρελθὸν νὰ σταματήσουν οἱ μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν διενέξεις διαφορετικὰ ἀπειλῆσε ὅτι θὰ μετατρέψει τὸ Πατριαρχεῖο σὲ μωαμεθανικὸ τέμενος¹²³ ἀλλὰ, καθὼς σημειώνεται δὲν ἔγκειται εἰς αὐτὸ τὸ λόγο, ἡ αἰτία τῆς ἀρπαγῆς τοῦ ναοῦ.

Προκειμένου νὰ ἐνισχύσει οἰκονομικὰ τὸ Πατριαρχεῖο ὁ Ἱερεμίας Β΄, «ὁ πολυπαθὴς καὶ ἐνάρετος»¹²⁴ ἐκείνος Πατριάρχης πραγματοποιοῖσε πολλὰ ποιμαντικὰς περιοδεῖς στὶς ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐντός, ἀλλὰ κι

¹¹⁷ Οἱ ναοὶ ποὺ χτίζονται «ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄτεχνα οἰκήματα, μόνον σκιάν τινὰ σώζοντα τοῦ βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ». Ἐπὶ Σελήμ τοῦ Α' (1520) «κατεστράφησαν ἡ εἰς τζαμιά μετεβλήθησαν αἱ ἄρισται τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαι, ἀναγκασθέντων νὰ κατασκευάζωσι τοῦ λοιποῦ ξύλινας». Παρόμοια διαταγὴ ἐξέδωσε κι ὁ Μουράτ ὁ Γ' (1577)... «Περὶ τὸ 1600 ἔτος ἀφῆρσαν πάλιν οἱ Ὁθωμανοὶ πάσας τὰς λαμπρὰς ἐκκλησίας τὰς ἐχούσας θόλους ἢ οὐσας μολυβδοσκεπεῖς, ἐπιτρέψαντες τοῖς χριστιανοῖς νὰ κτίζωσι μόνον χθαμαλοὺς καὶ προσγεῖους ναοὺς», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 303.

¹¹⁸ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 271.

¹¹⁹ ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, 168 καὶ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, οζ' καὶ π'.

¹²⁰ Πληροφορίες περὶ τοῦ ζητήματος διὰ τὴν ἀκρίβεια τῆς χρονολογίας ποὺ συνέβη ἡ ἀρπαγὴ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου βλ. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, οη'-πβ'.

¹²¹ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», *MEE* 12 (1926), 871. «ἡρπάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μετεβλήθη εἰς τζαμίον», *ΘΧΕ* 3 (1940), 1218. «Ὁ τέως ὡς πατριαρχεῖον χρησιμεῖον ναὸς τῶν ἀποστόλων μεταβάλλεται αἰφνης εἰς τζαμίον, τὸ πατριαρχεῖον μετατίθεται εἰς τι μοναστήριον», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 271. Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ ἀρπαγὴ κι ἡ στέρηση τοῦ ναοῦ, προκάλεσε μεγάλο πόνο καὶ θλίψη, ποὺ ἐκφράζεται χαρακτηριστικὰ κι ἀπὸ τὴν πληροφορία σχετικὰ μὲ τὸ τραγικὸ τέλος ἐκείνου ποὺ τὸν στέρησε, ἀφοῦ «ἦτον πολὺ φιλάργυρος, ἄτακτος, καὶ πόρνος πολλά, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐπῆρε τὴν Παμμακαρίστον, ἐπλεόνασέν τον ὁ σεληνιασμός...εἶδαν τὴν πολλὴν ἀδικίαν μίαν ἡμέραν οἱ γενιτσάρου, καὶ ὥρμησαν ὅλοι...καὶ μὴ θέλων ὁ σουλτάν ἔδωκε τὸν μιὰρὸν μπεγλέρμπέην, καὶ ἔκοψαν τὸ κεφάλι του, καὶ ἔκαμάν τον τετάρτια καὶ ἐπερίπαιζάν τον καὶ ἀνεπαύθη ὁ κόσμος», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 24.

¹²² ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ*, Αθήνα 1859, 18.

¹²³ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, μζ'.

¹²⁴ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ*, 17.

ἐκτός, τοῦ ὁθωμανικοῦ κράτους¹²⁵. Μεγάλη σπουδαιότητα ἔχει τὸ ταξίδι τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ στὴ Ῥωσία¹²⁶, τὸ ὁποῖο καὶ πραγματοποιήθηκε συνοδευόμενος ἀπὸ τρεῖς Ἀρχιερεῖς, διότι «ἐχειροτόνησε πρῶτο Πατριάρχην τῆς ἐν Ῥωσίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸν μακάριον Ἰωβ τῷ 1588»¹²⁷. Περίοδευσε ἐπίσης ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατριάρχες σὲ πολλές χώρες¹²⁸ προκειμένου νὰ ἐπιλύσει ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα καὶ ἄλλες ποιμαντικές κατεπίγουσες ἀνάγκες.

Μάλιστα, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ «διενοήθη ἵνα ἀποχωρήσῃ πλέον τῆς πατριαρχείας, ἐν ἡσυχίᾳ διανύων τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πολυταράχου βίου αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς ἀπόφασιν ταύτην δὲν προέβη...»¹²⁹ εἴτε διὰ τὸν λόγο τῶν πιθανῶν ἀντιδράσεων «μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀντίδρασιν» εἴτε ἐξ αἰτίας τοῦ «ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ διοικοῦντος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Νικηφόρου» ἀλλὰ στὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἀπετράπηκε ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἢ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν σουλτάνο «ἐπὶ τῷ ὄρω ὑποβιάσεως τῆς δασμοφορίας»¹³⁰.

Ἐπιπλέον ὁ Ἱερεμίας Β΄ «συνῆψε σχέσεις μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν»¹³¹ καὶ «ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔξω ταύτης ἐν τῇ Ῥωσικῇ, συνῆψε δὲ σχέσεις καὶ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν»¹³². Πάντοτε καὶ χωρὶς περιθώρια γιὰ καμιά ἀμβολία «ἐνθέρμως καὶ μετὰ δυνάμεως ὑπεστήριξε τὰ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας δόγματα»¹³³.

Μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του ὁ μέγας ἐκεῖνος Πατριάρχης τὸ πέρασε μελετώντας καὶ συγγράφοντας. Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται ὅτι «καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευεν, ἵνα διὰ τοῦ ἑαυτοῦ παραδείγματος διεγείρῃ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα»¹³⁴. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ «ἐν τῇ μελέτῃ τῶν Πατέρων δεινὸς εἶπερ τις ἄλλος τῆς ἐποχῆς του, ὡς προυχειρίσθη Πατριάρχης Οἰκουμενικός»¹³⁵.

Καὶ γενικὰ ἀποδεικνύεται ὅτι ἦταν διαλλακτικὸς ὁ Πατριάρχης, χωρὶς νὰ

¹²⁵ «ἐπεχείρησε μεγάλας ποιμαντορικές περιοδείας εἰς πολλὰς ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους», ΘΧΕ 3 (1940), 1218.

¹²⁶ «Ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος κατὰ πλάτος ἀφηγεῖται τὰ ἐν Ῥωσίᾳ διαδραματισθέντα...περιγράφοντας τὰ ἐν Μόσχᾳ δεινοπαθήματα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἱερεμίου», ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, πθ'.

¹²⁷ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 118.

¹²⁸ Ἐπομένως δὲν εἶναι μεμονωμένη ἡ πληροφορία ὅτι «ὁ Ἱερεμίας περιόδευσε στὴν Ρουμανία γιὰ τὴν ἐπίλυση διαφορῶν ζητημάτων ὅπως καὶ ἄλλοι μεγάλοι πατριάρχες», ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ Δ., «Ἀπὸ τὰς ἑλληνορουμανικὰς ἐκκλησιαστικὰς σχέσεις», ΕΕΒΣ 23 (1953), 455.

¹²⁹ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, πθ'.

¹³⁰ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, πθ'.

¹³¹ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερα), 135.

¹³² ΘΧΕ 3 (1940), 1218.

¹³³ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), Ἀθήνα 1981, 51.

¹³⁴ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, με'.

¹³⁵ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ῥωσίᾳ, 16.

ἀπομακρύνεται καθόλου ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία καὶ ζωή, μπορούσε νὰ ἔρθει σὲ γόνιμο διάλογο καὶ νὰ συζητήσει διαφορετικὲς ἀπόψεις ὑπομονετικά, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἔπραξε γιὰ τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Κυθήρων Μάξιμου Μαργούνιου πού τὸ ἔκρινε ἐξ ἀρχῆς συζητήσιμο¹³⁶. Μάλιστα, τὸ 1592 μὲ πατριαρχικὸ γράμμα τοῦ ὁ Ἱερεμίας Β΄ καλεῖ τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς τῆς Κρήτης, Ζακύνθου, Κεφαλλονιάς, Κέρκυρας, νὰ καταστρέψουν ὅλες τὶς ἐπιστολές, γράμματα καὶ κείμενα πού ἀναφέρουν γιὰ τὶς ἀλληλοκατηγορίες μεταξὺ Σεβήρου καὶ Μαργούνιου, διαφορετικὰ σὲ περίπτωση ἀπειθείας θὰ ἀφορίζονταν¹³⁷. Τελικὰ συνοδικῶς ἀθώωσε τὸν Μάξιμο Μαργούνιο καὶ τὸν ἀπάλλαξε ἀπὸ κάθε ἐναντίον του κατηγορία¹³⁸.

Ἡ πληροφορία πού διασώζει ὁ Α. Βρετὸς ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ «Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Κων/πολιν καὶ ποιμάνας ἡσύχως τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὁκτῶ ἔτη, ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1594»¹³⁹, ὡς πρὸς τὴν χρονολογία (1594) δὲν φαίνεται ὀρθή¹⁴⁰. Ἐπίσης τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἀποψη πού ἐκφράστηκε ὅτι «Ἀπέθανε δὲ ὁ πολῦτιμος οὗτος ἀνὴρ τῷ 1599»¹⁴¹.

Ὁ Κ. Σάθας ἀναφέρει ὅτι σχετικὰ μὲ τὸ ἔτος θανάτου τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ὑπάρχει κάποια δυσκολία, διότι τοποθετεῖται τὸ 1595, ἀλλὰ κάποιο πατριαρχικὸ σιγίλλιο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἱερεμίου χρονολογεῖται τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1596. Ἐξηγεῖ ἔτσι τὸ παράδοξον ὅτι ἴσως ὀφείλεται σὲ γραφικὸ λάθος. Καὶ ὅτι πρόκειται γιὰ σφάλμα, ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἐπιστολὲς τοῦ Μελετίου Πηγά, ἀφοῦ μᾶς πληροφοροῦν ὅτι τὸ 1596 «ἡ ἐν Κωνσταντινοπόλει σύνοδος προσήνεγκεν αὐτῷ τὴν πατριαρχείαν, ἀλλ' οὗτος ἀποποιηθεὶς γράφει τῷ Γαβριήλ Θεσσαλονίκης προτρέπων ἵν' ἀποδεχθῇ τὸν θρόνον»¹⁴². Ἐπίσης πολὺ διαφωτιστικὰ εἶναι ὅσα γράφει: «κατὰ τὴν τρίτην ταύτην πατριαρχείαν ἑλληνοπρεπῶς τὴν τε ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ποδηγετήσας, εἰς τὰς οὐρανίους ἀπέπτη μονάς (1594-1596), μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων εὐλογούμενος ὁ καὶ ὀνόματι καὶ πράγματι καλὸς ἐκεῖνος ἐθνάρχης ὁ ΤΡΑΝΟΣ»¹⁴³.

Τὰ περισσότερα στοιχεῖα τελικὰ ἀποδεικνύουν κι ὁδηγοῦν στὸ ἀσφαλὲς συμ-

¹³⁶ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*, 29 καὶ 36.

¹³⁷ Ὁ.π. 31.

¹³⁸ Ὁ.π.

¹³⁹ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνικὴ Φιλολογία ἤτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν*, 201.

¹⁴⁰ Βέβαια μὲ τὸ ἔτος αὐτὸ φαίνεται νὰ συμφωνεῖ κι ὁ Ζ. Μάθας, ἀφοῦ ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ μετὰ τὴν περιοδία του στὴ Ρωσία «Ἐπιστρέψας δὲ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ποιμάνας τὰ γ' τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ὁκτῶ θεοφιλῶς καὶ μετὰ κλέους αἰμνήστου, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε. Διαδέχεται δὲ τοῦτον 1594 ΜΑΤΘΑΙΟΣ Β΄ Ἰωαννίνων Μητροπολίτης», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 118.

¹⁴¹ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581)*, Ἀθήνα 1981, 12.

¹⁴² ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, γ'.

¹⁴³ Ὁ.π. πθ'.

πέραςμα ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ πέθανε στὸν πατριαρχικὸ Θρόνο ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Πατριάρχης τὸ 1595¹⁴⁴.

Πολὺ σημαντικὴ εἶναι ἡ γενικὴ πληροφορία ποὺ μᾶς δίνει ὁ Μ. Γεδεών ὅτι «Ἀγιορειτικόν τι χειρόγραφον πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἱερεμίας, ἄγνωστον πότε, κατετάχθη ἐν τοῖς ἀγίοις»¹⁴⁵.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης σὲ μιὰ πολυτάραχη περίοδο¹⁴⁶ καὶ σὲ ἐποχὴ ποὺ «ὁ προτεσταντισμὸς γοργῶ τῷ ποδὶ πανταχοῦ σχεδὸν διεδίδοτο»¹⁴⁷ μὲ θάρρος καὶ σοφία συζήτησε σὲ τρεῖς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Προτεστάντες τὰ περὶ τῆς Αὐγουστέας Ὁμολογίας καὶ μάλιστα ὀρθοδόξως καὶ θεολογικώτατα¹⁴⁸. Ὅπως διηγεῖται ὁ Μ. Γεδεών «Τὰς ἱερατείας αὐτοῦ χαρακτηρίζει κυρίως ἡ μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἐπιστολικὴ κοινολογία»¹⁴⁹.

Ἄν καὶ «ὁ Ἱερεμίας εὐμενῶς τὰ γράμματα ἐδέξατο καὶ ἀπήντησεν»¹⁵⁰, στὴ συνέχεια «ὁ διορατικὸς ἐκεῖνος πατριάρχης, μελετήσας καλῶς πάντα τὰ ἀδεῶς ἀποσταλέντα ἔγγραφα, κατενόησεν ἀλανθάστως τὸ πνεῦμα τῆς διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας καὶ διεῖδε τὸν σκοπὸν τῶν διαμαρτυρομένων»¹⁵¹, κι ἔδωσε τέρμα στὶς συζητήσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες οἱ καθολικοὶ¹⁵² ἐξέφραζαν τὴν λύπη, τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ἀγανάκτησή τους, διότι φοβόντουσαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ διαμαρτυρομένων συζητήσεων¹⁵³. Οἱ ἀπαντήσεις βέβαια τοῦ Ἱερεμίου πρὸς τοὺς προτεστάντες¹⁵⁴ ἔδωσαν ἀφορμὴ γιὰ φιλικὲς σχέσεις κι ὠφέλησαν γενικά. Οἱ προσπάθειες τοῦ Κρουσίου μὲ ἐπιστολὰς εὐνόησαν κι ὠφέλησαν τὴν ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ νεώτερη ἑλληνικὴ γλῶσσα, καλ-

¹⁴⁴ «ὁ Ἱερεμίας ad quem saepescrpsimus (+) 1595», ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ Β., «Δύο Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχρίδων (πρώτης Ἰουστινιανῆς)», *Θεολογία* τόμ. Θ', τεύχος 1 (1931), 69.

¹⁴⁵ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», *MEE* 12 (1926), 871.

¹⁴⁶ «Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ κατάστασις τῶν χριστιανῶν κατήντησεν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀθλιότητος», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 272.

¹⁴⁷ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας* (1576-1581), 12.

¹⁴⁸ «περίφημοι ἐγένοντο αἱ πρὸς τοὺς λουθηρανούς θεολόγους τῆς Τυββίγγης θεολογικώταται ἀπαντήσεις», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 289.

¹⁴⁹ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», *MEE* 12 (1926), 871.

¹⁵⁰ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας* (1576-1581), 22.

¹⁵¹ Ὁ.π. 23.

¹⁵² «Οἱ ἐν Κων/πόλει καθολικοὶ Ἰησουῖτες κατόρθωσαν μὲ τὴν παρέμβαση μοναχοῦ, ὑπαλλήλου τοῦ Πατριαρχείου Θεόκλητου, νὰ λάβουν πρῶτοι ἀπάντησι τοῦ Πατριάρχου πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους τὴν ὁποία καὶ ἀπέστειλαν στὸν Στανισλάβο Σκολόβιο, ἱεροκλήρυκα τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, ὅστις ἐδημοσίευσεν ταύτην τῷ 1582 μὲ τὸν τίτλο «censura ecclesiae orientalis Latio donate» εἶχε σφοδρὸ καὶ δηκτικὸ πρόλογο κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων», ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας* (1576-1581), 9.

¹⁵³ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας* (1576-1581), 8.

¹⁵⁴ «Πρὸς τοῦτον τὸν Πατριάρχην οἱ ἐν Τυβίγγῃ Λουθηρανοὶ Θεολόγοι ἔπεμψαν τρεῖς Ἐπιστολάς μετὰ τῶν Λουθηρανικῶν δογμάτων, ζητοῦντες ἀποκρίσεις παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀπήντησεν ὁ ἀοίδιμος Ἱερεμίας συνοδικῶς διὰ τριῶν Ἐπιστολῶν», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 116.

λιεργήθηκαν κι έκπονήθηκαν σπουδαῖες μελέτες¹⁵⁵.

δ. Ἡ παιδεία κι ἡ μόρφωσή του.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄, ὡς ἄνθρωπος τῆς παιδείας μὲ ἰδιαίτερα μορφωτικὰ ἐνδιαφέροντα, ἀσχολήθηκε ἀκατάπαυστα καὶ μὲ τὴν μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς¹⁵⁶. Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Μανουὴλ Μαλαξὸς¹⁵⁷, ἡ φιλομάθεια κι ἡ σοφία τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ξεχώριζε καὶ δὲν περιοριζόταν στὰ θεολογικὰ μόνο γράμματα, ἀλλὰ ἐπεκτεινόταν σὲ κάθε εἶδους, φιλοσοφική, φιλολογική καὶ ἄλλη, γνώση. Μάλιστα, δὲν μελετοῦσε μόνο τὴν Ἀγία Γραφή καὶ τὰ Πατερικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κήρυττε συγχρόνως τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ στὶς Ἐκκλησίες, καὶ ἐπέδειξε καὶ πολιτική φροντίδα, μὲ τὴν λήψη καὶ πολιτικῆς σπουδαιότητος ἀποφάσεις, ὅπως ἦταν ἡ μεταφορὰ τῆς ἔδρας τῆς Μητροπόλεως Φιλαδελφείας στὴν Βενετία καὶ ὁ διάλογος μὲ τοὺς διαμαρτυρομένους¹⁵⁸.

Γιατὶ σταθερὴ πεποίθηση τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου Πατριάρχου ἦταν ὅτι ἡ παιδεία, ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ γνώση μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐκκλησία (σὲ καιροὺς ποὺ περιγράφονται ὄντως χαλεποί), τὰ πιστὰ μέλη της, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄνθρωπο. Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης «ὁ πολὺς τὴν τε παιδείαν»¹⁵⁹ μετέδιδε ὑπεύθυνα ἀπὸ τὶς πολλὰ καὶ ποικίλες γνώσεις του στοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ καταφέρουν νὰ ἐπιτύχουν τελικὰ τὸν σκοπὸ τους, δηλαδὴ τὴν σωτηρία τους.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή ἔφθασε σὲ μεγάλη ἀκμὴ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος, στὶς μέρες τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ β΄¹⁶⁰. Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης «τὰ γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἡκροᾶτο ἐν τῇ πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ»¹⁶¹.

Οἱ θεολογικὲς γνώσεις τοῦ Πατριάρχου νοηματοδοτοῦσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τὴν διευκόλυναν καὶ κατεύθυναν τὸ κύριο ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὸν ἀπατηλὸ, ταλαίπωρο κι ἐφήμερο κόσμο πρὸς τὰ ἔσχατα, στὸν σωτηριολογικὸ τερ-

¹⁵⁵ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 58.

¹⁵⁶ «ἔπescen εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐσπούδαζε καὶ σπουδάζει θεολογικά, φιλοσοφικά καὶ ἄλλα πολλὰ μαθήματα καὶ ἐκκλησιαστικά καὶ ὡς οἰκουμενικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ παύει νὰ διδάσκει καὶ νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, καθὼς ἔκαμνον οἱ σοφώτατοι πατριάρχαι», ΜΑΛΑΞΟΥ Μ., Πατριαρχικὴ Ἱστορία, 197.

¹⁵⁷ Περίφημος χρονογράφος τῆς ἐποχῆς ποὺ στὶς σελίδες τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐγκωμιάζει πραγματικὰ τὸ πρόσωπο, τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἱερεμίας Β΄.

¹⁵⁸ «οὐ μόνον τὰς ἁγίας Γραφὰς διηλεκτῶς μελετῶν ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν περίνοιαν οὐκ ἐλαχίστην ἐπεδείξατο, καθὼς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς μεταθέσεως τοῦ φιλαδελφείας Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἐκ τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ διαμαρτυρομένους θεολόγους», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 159.

¹⁵⁹ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ, Αθήνα 1859, 15.

¹⁶⁰ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΕΡΚΩΝ, Τὰ προβλήματα τῆς παιδείας μας, Ο 1 (2001), 113.

¹⁶¹ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 158.

ματισμό. Ἡ ὑγιής κι ὀρθόδοξη πίστη καὶ ζωή, χωρίς καμία διάθεση ἀντιπαλότητας ἢ πρόθεση ἀνταγωνισμοῦ πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους, στὴ σκέψη τοῦ Ἱερεμίας Β΄ πέρα ἀπὸ τὸν χαρισματικὸ της χαρακτήρα, ἀνάγκη ἔχει καὶ τὶς γνώσεις. Ἡ παιδεία, γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἴδιος χαρακτηριζόταν¹⁶², ἐπομένως ἔπρεπε νὰ βοηθήσει στὴν γνώση καὶ κατανόηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, στὶς σχέσεις τῶν πιστῶν καὶ μὴ, στὴν ὅλη διοργάνωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἄλλου γίγνεσθαι. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ διόρισε διδασκάλους γιὰ «νὰ διδάσκωσιν ἐν τοῖς πατριαρχείοις φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα»¹⁶³.

Ὁ Ἀ. Βρετὸς στὴν *Νεοελληνικὴ Φιλολογία* σημειώνει ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἦταν «ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, καὶ τῶν θείων Γραφῶν»¹⁶⁴. Ὁ Ν. Ζαχαρόπουλος ἐπίσης ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ παρέμβαση τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίας Β΄ στὸ θέμα τῆς παιδείας ὑπῆρξε καταλυτικὴ, ἀφοῦ χάραξε γραμμὴ στὴν προώθηση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου, τὴν ὁποία «ἀκολούθησαν σαφῶς»¹⁶⁵ κι οἱ μετὰ ἀπ' αὐτὸν Πατριάρχες.

Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο πὼς ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος Πατριάρχης διατηροῦσε ἐπικοινωνία καὶ σχέσεις στενές καὶ ἀλληλογραφία μὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐπιφανεῖς λογίους τῆς ἐποχῆς του, ἐνδεικτικὰ μόνο καὶ χάριν παραδείγματος ἀναφέρουμε λίγα μόνο ἀπὸ τὰ ὀνόματά τους, Γαβριὴλ Σεβήρος, Μάξιμος Μαργούνιος, Χριστόφορος Πελαργός, Μαρτίνος Κρούσιος¹⁶⁶, Δαβὶδ Χυτραῖος, Ἰωακεῖμ Καμεράριος κ.ἄ. Ἀξίζει ἐπίσης νὰ σημειωθεῖ ὅτι μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ἱερεμίας Β΄ συνδέονται στενὰ δύο ἄνδρες «ἦσαν ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Πατριάρχου, ὃς οὐδὲν ἄνευ αὐτῶν ἔπραττεν.... Ἰωάννης Ζυγομαλᾶς, ὁ ῥήτωρ καὶ ὁ μέγας ἐρμηνευτὴς τῶν θείων γραφῶν καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος, ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Πατριάρχου, ὅστις....παρελάμβανε πάντα τὰ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐρχόμενα ἔγγραφα, πρὸς ἃ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἀπῆντα, καὶ ἔγραφε τὰς πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους ἀπαντήσεις»¹⁶⁷.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄, ὁ ἐπονομαζόμενος Τρανός, στὶς σελίδες τῆς ἱστορίας ἐπομένως δίκαια «συγκαταλέγεται εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχῶν»¹⁶⁸ καὶ καταγράφεται ὀρθῶς μεταξὺ τῶν διαπρεπεστέρων καὶ πλέον πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνα, τόσο γιὰ τὰ ἀξιόλογα θεολογικὰ συγγράμματά του (ποὺ ἀμέσως ἀκολουθοῦν), ὅσο καὶ συνολικὰ γιὰ τὸ νο-

¹⁶² «ἀμφιλαφεὶς κεκτημένος παιδείαν», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 781.

¹⁶³ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιασμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, με΄.

¹⁶⁴ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνικὴ Φιλολογία* ἥτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, 200.

¹⁶⁵ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ Ν., «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ παιδεία τοῦ Γένους», στο: ΦΑΝΑΡΙ 400 ΧΡΟΝΙΑ, 2001, 401.

¹⁶⁶ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 16.

¹⁶⁷ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 13.

¹⁶⁸ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον), 135.

μοκανονικό του έργου (που επίσης θα δοῦμε παρακάτω), μαζί με την ἀλληλογραφία¹⁶⁹ του με τὸν Πάπα, ἀλλὰ καὶ τὶς σχέσεις του με τοὺς Προτεστάντες¹⁷⁰.

Ὁ κλεινὸς Πατριάρχης¹⁷¹ Ἱερεμίας ὁ Β΄ ὁ Τρανὸς ἀληθῶς ἐπομένως χαρακτηρίζεται «Εἷς τῶν μεγαλυτέρων Πατριαρχῶν ΚΠόλεως μετὰ τὴν ἄλωσιν»¹⁷², «καὶ πραγματικῶς μέγας καὶ λαμπρὸς τῆς Ἐκκλησίας ποιμὴν»¹⁷³, καὶ ἡ πατριαρχεία τοῦ ὀρθῶς ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς σπουδαία καὶ φωτισμένη γιὰ τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησία. Χωρὶς καμία ἀμφιβολία ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἄφησε ἄριστη μνήμη¹⁷⁴ στὴν ἱστορία διότι ἀγωνίστηκε ἀκατάπαυστα γιὰ τὴν ὀρθόδοξη κανονικὴ τάξη καὶ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση.

2. Τὸ κύριο συγγραφικὸ τοῦ ἔργου:

α. Τὰ κυριώτερα συγγράμματά του.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανός, ὅπως εἶδαμε ἦταν κάτοχος πολλῶν γνώσεων, μέτοχος εὐρείας καὶ ξεχωριστῆς παιδείας, «ἦν ἀνὴρ σπουδαῖος, ἐντριβὴς περὶ τὴν θεολογίαν, οὐχὶ μετρίαν μάθησιν ἔχων»¹⁷⁵ καὶ ἀνέπτυξε μεγάλο καὶ σπουδαῖο συγγραφικὸ ἔργο. Αὐτονόητα «καρποὶ τῶν μελετῶν»¹⁷⁶ ἔγιναν πολλὰ συγγράμματα, πραγματεῖες καὶ ἐπιστολές. Μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του «ἐπεδόθη εἰς θεολογικὰς καὶ ἄλλας μελέτας κατ' ἰδίαν»¹⁷⁷ καὶ «Μαρτύρια τῆς παιδείας αὐτοῦ εἶναι τὰ ἐπόμενα πονήματα»¹⁷⁸. Ἀπὸ τὸ πλούσιο συγγραφικὸ τοῦ ἔργου ἀναφέρουμε τὰ σπουδαιότερα¹⁷⁹:

α) Τρεῖς Δογματικὲς Ἀποκρίσεις πρὸς τοὺς Βυρτεμβεργίους Λουθηρανούς θεολόγους. Πρόκειται γιὰ τὴν «πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ δογματικὴ ἀλληλογραφία τοῦ Ἱερεμίου Β΄»¹⁸⁰.

β) Διδασκαλία νοητικὴ πρὸς τοὺς Γερμανούς. Σύμφωνα με τὸν Κ. Σάθα «Ἀνέκ-

¹⁶⁹ Ὁ.π. «ὑπεστήριξε τὴν Ὀρθοδοξίαν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας του».

¹⁷⁰ «Κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα διέπρεψε πρὸ πάντων Ἱερεμίας ὁ Β΄, οὗτινος περίφημοι ἐγένοντο αἱ πρὸς τοὺς λουθηρανούς θεολόγους τῆς Τυβίγγης θεολογικώταται ἀπαντήσεις» ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 289.

¹⁷¹ «ἔτελεύτησε τὸν βίον ὁ κλεινὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄, καταλιπὼν ἀγαθωτάτην φήμην», ΘΧΕ 3 (1940), 1219.

¹⁷² ΘΧΕ 3 (1940) 1217.

¹⁷³ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 116.

¹⁷⁴ «ἄριστην τὴν μνήμην καταλιπὼν καὶ ἰσχυρὸν τεῖχος τῆς ὀρθοδοξίας γενόμενος, ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἐνδόξως τε καὶ γενναίως διὰ τὴν πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους ἀπαντήσεων αὐτοῦ ὑπεραπολογήσατο», ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 12.

¹⁷⁵ Ὁ.π.

¹⁷⁶ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 780.

¹⁷⁷ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 780.

¹⁷⁸ ΘΧΕ 3 (1940), 1218.

¹⁷⁹ Διότι ὁ πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφότατος ἐκεῖνος Πατριάρχης «συνέγραψε δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 331.

¹⁸⁰ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, γα΄.

δοτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης καὶ τῇ τῶν Παρισίων»¹⁸¹.

γ) Ἐκθεσις δογμάτων.

δ) Ἀποκρίσεις δεκατέσσαρες πρὸς διαφόρους ἐρωτήσεις. Ὁ Κ. Σάθας¹⁸² ἐκφράζει βέβαια ἀμφιβολίες ἂν πράγματι τὶς ἔγραψε ὁ Ἱερεμίας Β΄, ὥστόσο ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὶς ἀποδίδουν σὲ ἐκεῖνον, συγκαταλέγοντάς τις μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων του.

ε) Ἐκθεσις τῶν ἡθῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας¹⁸³.

στ) Ἀπόκρισις εἰς Ποσεβῖνον¹⁸⁴.

ζ) Ἐπιστολαὶ πρὸς Χριστόφορο Πελαργό¹⁸⁵, Μαρτῖνο Κρούσιο¹⁸⁶, Δαβὶδ Χυτραῖο, Ἰωακεῖμ Καμεράριο, Μάξιμο Μαργούνιο¹⁸⁷, Γαβριήλ Σεβῆρο καὶ ἄλλους¹⁸⁸.

β. Οἱ ἐπιστολὲς καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα του.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ συνέγραψε πολλὰς θεολογικὰς πραγματείας στὴν προσπάθειά του νὰ ἐκθέσει καὶ νὰ περιγράψει γραπτῶς τὴν Ὀρθόδοξη παράδοση¹⁸⁹. Εἶναι πολὺ σημαντικό πὼς σώζονται μέχρι σήμερα πολλὰς ἐπιστολὲς τοῦ πολυμαθέστατου ἐκείνου Πατριάρχου πρὸς ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς γιὰ ποικίλα θέματα καὶ σοβαρὰ ζητήματα.

Μεγάλη ἀξία ἐπίσης καὶ σήμερα ἀναγνωρίζεται πὼς ἔχουν ὅλα τὰ κείμε-

¹⁸¹ Ὁ.π. γβ'. Καὶ σημειώνεται ἐπιπλέον ἡ πιθανότητα νὰ εἶναι ἡ ἴδια περὶ Εὐχαριστίας πού ἀναφέρει ὁ Παπαδόπουλος: «Hieremias patriarcha validissime Calvinianam Lutheranamque pestem pluribus argumentis aggressus, vivorum sacramentum ostendit Eucharistiam», *Praenotiones Mystagogicae*, 130. Βλ. καὶ FABRICII A., *Bibliothecae Graecae*, XI, Hamburgi 1740, 639.

¹⁸² «Haec Margius ex Calvino, cui respondet Hieremias patriarcha», *Praenotiones Mystagogicae*, σελ. 150. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, γβ'.

¹⁸³ Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει καὶ αὐτὸ τὸ σύγγραμμα: «Ille mores Graecorum sacros erudite ecthesi prosecutus, uti de ordinum confederorum ritu, ac ceremonia doctissime disserit», *Praenotiones Mystagogicae*, 406. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, γβ'.

¹⁸⁴ Τὸ κείμενο αὐτὸ δημοσιεύτηκε στὴν Φρανκφούρτη ἀπὸ τὸν Πελαργό. Ὁ.π.

¹⁸⁵ «Patriarchae constantinopolitani responsum postquam iam ab exilio redierat. Ἱερεμίας ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἐντιμώτατε (sic) καὶ λογιώτατε κύριε Χριστόφορε Πελαργέ», «Christophori Pelargi, professoris in Academia Francofurtana, ad patriarcham constantinopolitanum Ieremiam epistola. Τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ σεμνοτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, πατριάρχῃ πρὸ τοῦ οἰκουμενικῷ, νῦν ἐν τῇ νήσῳ Ῥόδῳ. Τὴν αὐτοῦ θεοφιλεστάτην καὶ φιλανθρωποτάτην, κύριε σεβασμιώτατε, διάνοιαν...5 juin 1588», LEGRAND E., *Bibliographie Hellenique*, t. 4, Paris 1906, 302.

¹⁸⁶ Ὁ.π. «Cl. V. Martini Crussii professoris in Acad. Tubing epistola. Τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ, οἰκουμενικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, πατριάρχῃ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ κυρίῳ ἑαυτοῦ αἰδεσιμωτάτῳ (sic). Ἀγιώτατε κύριε, καὶ πρότερόν ἐστιν ἂ ἐπεμψα πρὸς τὴν ἀγιότητά σου γράμματα διὰ τοῦ θεοφιλεστάτου τῆς Φιλαδελφίας κυρίου Γαβριήλ ἐκ τῆς Βενετίας».

¹⁸⁷ «Epître dedicatoire de Maxime Margounios au patriarche Jeremie; epigramme du meme; epigramme de Constantin (plus tard Cyrille) Lucar a Maxime Margounios», ὁ.π. 300.

¹⁸⁸ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, ζβ'.

¹⁸⁹ «Παρά τὶς πολλὰς τοῦ ἀσχολίης μᾶς παρέδωσε πολλὰς μελέτες καὶ ἐπιστολὰς, τρεῖς θεολογικὰς Ἀποκρίσεις πρὸς τοὺς Λουθηρανούς Θεολόγους, πού ἀποτελοῦν «τὸ πρῶτον ἀναφερόμενον εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν ὀρθόδοξον συμβολικὸν βιβλίον, κεκτημένον μεγάλην δογματοσυμβολικὴν σημασίαν», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., Ἱερεμίας ὁ Β΄, ΘΗΕ 6, 781.

να ἀλληλογραφίας πού ἀνταλλάχτηκαν κι ἀπεστάλησαν μεταξύ τοῦ Ἱερεμίας Β΄ καὶ τοῦ Πάπα Γρηγορίου ΙΓ΄ μὲ κύριο θέμα τὸ νέο Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο. Γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα σπουδαιότητα ἔχει κι ἡ ἀλληλογραφία του μὲ τὴν ἐλληνικὴ κοινότητα Βενετίας. Οἱ ἐπιστολὲς πού ἀντάλλαξε μὲ τὸν Πάπα Γρηγόριο ΙΓ΄ περὶ τοῦ νέου ἡμερολογίου¹⁹⁰ ἔχουν μεγάλη βαρύτητα καὶ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ σκιαγραφοῦν ἢ διαφωτίζουν μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς.

Μεταξὺ αὐτῶν ξεχωριστὴ σημασία ἐπίσης δικαίως κατέχουν ὅσες ἐπιστολὲς περιγράφουν τὴν θεολογικὴ κι ἐκκλησιαστικὴ διάσταση τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, στὸ ὁποῖο πρωταγωνίστησαν μεγάλοι θεολόγοι Ἀνατολῆς π.χ. ὁ Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Πηγὰς καὶ Δύσεως, ὅπως ὁ διάσημος ἰησουίτης θεολόγος Ἀντώνιο Ποσεβίνο¹⁹¹. Ἐπίσης μεγάλη σπουδαιότητα, θεολογικὴ καὶ ἱστορικὴ, ἔχει κι ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄ μὲ τοὺς θεολόγους τῆς Τυβίγγης¹⁹². Οἱ ἐπιστολὲς πού ἀντάλλαξε μὲ τοὺς Διαμαρτυρόμενους προσλαμβάνουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τόσο ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς ὅσο καὶ ἀπὸ πλευρᾶς θεολογικῆς ἅμα καὶ κανονικῆς, διότι ἐξελέγχουν συγχρόνως καὶ νουθετοῦν ὀρθοδόξως¹⁹³. Ἡ σπουδαιότητα δὲ αὐτὴ ἔτι περισσότερο ἐνισχύεται κι ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς ἔχουν διασωθεῖ¹⁹⁴.

Ἐπίσης, ἔχουμε πληροφορίες ὅτι ὁ πολυγραφότατος ἐκεῖνος Πατριάρχης «συνέγραψε δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα»¹⁹⁵. Δηλαδή συνέταξε κι ἀπέστειλε ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται «καὶ πρὸς ἄλλους ἄλλας ποικίλας Ἐπιστολάς»¹⁹⁶. Πρόκειται γιὰ ἐπιστολὲς ποικίλου περιεχομένου¹⁹⁷ καὶ γιὰ

¹⁹⁰ «DE CALENDARIO NOVO GREGORIANO, IEREMIAE Archiepiscopi Constantinopoleos, νέας ῥώμης, Oecumenici Patriarchae: IVDICIVM, Vna cum alijs quibusdam eiusdem ad Germanos literis, quas attulit modo, ἱάκωβος ὁ Παρκεθύμης Μηλοῦτας, natione Graecus ex Insula Pathmo oriundus. Francofurti ad Oderam, Episcipsit typis Andreas Eichorn. M.D. XC.», LEGRAND E., *Bibliographie Hellenique* 4 (1906), 301.

¹⁹¹ «Cette lettre se termine su f. 4 v. Elle est date de Tubingue, le 17 janvier 1588. Feuillet 4 v: Responsum patriarchae de Calendario novo ad Possevini iesuitae mendacia». Ἱερεμίας ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Σοφώτατοι καὶ λογιώτατοι ἄνδρες Γερμανοί», ὅ.π. 302.

¹⁹² «Καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲ ὁ Β΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1572, ἐφημίσθη διὰ τῶν ἀπαντήσεων αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ λουθηρανούς θεολόγους (1573-1586)», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 331.

¹⁹³ «ἐξελέγχων τὰς τῶν Ἀναμορφωτῶν περὶ τὴν εὐσέβειαν καινοτομίαν, ἅμα δὲ καὶ νουθετῶν αὐτοὺς εὐαγγελικώτατα», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 117.

¹⁹⁴ «CENSURA ORIENTALIS ECCLESIAE. De praecipuis nostril seculi haereticorum dogmatibus: Hieremie Constantinopolitano Patriarche, iudicij, mutue communionis caussa, ab Orthodoxe doctrine aduersarijs, non ita pridem oblates. Ab eodem Patriarcha Constantinopolitano, ad Germanos Graece conscripta: A STANISLAO autem SOCOLO-VIO, Serenissimi», LEGRAND E., *Bibliographie Hellenique* 4 (1906), 239.

¹⁹⁵ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 331.

¹⁹⁶ ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 117.

¹⁹⁷ Γιὰ παράδειγμα φέρουμε τὴν πληροφορία ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ «Ἐγραψε δὲ καὶ ἄλλην Ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς περὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, 117.

διάφορους λόγους¹⁹⁸ που έχουν παραλήπτες ιεράρχες¹⁹⁹, θεολόγους, λογίους²⁰⁰, κληρικούς και λαϊκούς. Μεταξύ άλλων έπιστολών ο Ίερεμίας Β΄ ως Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης κι Οικουμενικός Πατριάρχης απέστειλε και διάφορες πατριαρχικές και ποιμαντικές έπιστολές²⁰¹.

Ο Ίερεμίας Β΄ απέστειλε έπιστολή προς τον Βασιλέα της Γαλλίας Έρρίκον γ΄ «Γαλλιστί εύχαριστήριον διά την άποκατάστασιν του ήγεμόνος της Βλαχίας»²⁰². Αναφέρεται ή ύπαρξη πολλών έπιστολών προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη Ίερεμία Β΄ «των κληρικών και άρχόντων της αύτου Κωνσταντινουπόλεως»²⁰³, του Ίωάννη Πέτρου βοεβόδα κι αύθέντου πάσης Μολδοβλαχίας, του βασιλιά της Πολωνίας Λεχών συστατική έπιστολή, που μετέφρασε από τά ρωσικά ο Γεώργιος Παλαμίδας, δι' έπιμελείας του Ίακώβου Παρκεθύμου. Στις παραπάνω έπιστολές ο Ίερεμίας Β΄ άπάντησε με την θεολογική εύστοχία και την κανονική ακρίβεια τε και οικονομία που διέκριναν την πατριαρχία του.

Αξίζει νά σημειωθεί στο σημείο αυτό, και άφου είδαμε τά περι του συγγραφικού έργου του Οικουμενικού Πατριάρχου Ίερεμία Β΄, ότι ή συμβολή του στην παιδεία του Γένους δέν έξαντλήθηκε στην πρωτότυπη και προσωπική του σύνταξη συγραμμάτων. Γιατί ήδη ως Μητροπολίτης Λαρίσης αλλά και μετέπειτα ως Οικουμενικός Πατριάρχης κατέβαλε επίπονες, όσο και καρποφόρες προσπάθειες, γιά την παιδεία του υπόδουλου Γένους. Έτσι επί Πατριαρχίας του, με πρωτοβουλία και πρόνοια δική του, ενισχύθηκε ή Πατριαρχική Σχολή με τά άπαραίτητα έπιστημονικά και άλλα έγχειρίδια. Μάλιστα, γιά νά βοηθήσει άποτελεσματικότερα την λειτουργία της Σχολής απέστειλε στη Βενετία τó 1583 τόν Νικηφόρο Παράσχη²⁰⁴, γιά την άγορά και μεταφορά συγ-

¹⁹⁸ ΓΕΔΕΩΝ Μ., Έπιστολαί προς τόν πατριάρχην Ίερεμίαν Β΄ τόν Τρανόν, ΕΑ 32 (1912), 194-197.

¹⁹⁹ Γιά παράδειγμα βλ. «1582 Απρίλιος. Γράμμα του πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ίερεμίου του Β΄ προς τόν μητροπολίτην Παρναξίας και έξαρχον παντός Αιγαίου Πελάγους (φак.167). 1582 Απρίλιος. Γράμμα έπιβεβαιωτήριον του πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ίερεμίου του Β΄ (Фак. 167). 1594 Μάιος. Γράμμα του πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ίερεμίου του Β΄ προς τόν μητροπολίτην παρναξίας», ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ Δ., «Κατάλογος της συλλογής Περικλέους Ζερλέντη», ΕΕΒΣ 13 (1937), 235.

²⁰⁰ Ένδεικτικά μόνο αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι «Στόν ύπ' άριθ. 197 συμπληρωτικώ κώδικι της Έθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος που χρονολογείται κατά τόν ΙΖ΄ αιώνα γραφείς επί χάρτου και άποτελούμενος έκ φύλλων 96 διαστάσεων 0,150-0,105 περιέχει μεταξύ άλλων και φ.4β-6β Έπιστολήν του πατριάρχου Ίερεμίου του Β΄ προς τόν Δαυίδ Χυτραΐον (λ Αυγούστου 1596)», ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ Δ., «Ανέκδοτον Βυζαντινόν κτιτορικόν έκ Βορείου Ήπειρου», ΕΕΒΣ 14 (1938), 277.

²⁰¹ Ο έπίσκοπος έξασκεί τó δικαίωμα του νομοθετείν προσωπικώς με τις λεγόμενες ποιμαντικές έπιστολές, που «συντάσσονται γενικώς μετά διδακτικού μάλλον και ούχι έπιτακτικού ύφους...τῷ πνεύματι της χριστιανικής έκκλησίας, ήτις προς έφαρμογήν των έαυτης διατάξεων ούτε βία χρήται ούτε ύλικοις καταναγκαστικοίς μέσοις, αλλά τῇ διδασκαλίᾳ και νοουθεσίᾳ, έπενεργοῦσα επί της συνειδήσεως του ανθρώπου μάλλον διά της πειθοῦς και παρακινούσα αὐτόν οὕτω προς ύπακοήν», ΜΙΛΑ Ν., Τò Έκκλησιαστικόν Δίκαιον της Όρθοδόξου Άνατολικής Έκκλησίας, Αθήνα 1917, 648.

²⁰² ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Κριτικόν και βιβλιογραφικόν δελτίον, θ 10 (1932), 181. Την έπιστολή αύτή έξη δημοσιεύσει ό Hofmann.

²⁰³ LEGRAND E., *Bibliographie Hellenique* 4 (1906), 303.

²⁰⁴ Λόγιος βοηθός του Πατριάρχου που διαπιστώνεται πως μεταξύ τόσων λογίων που τόν περιστοίχιζαν και συνεργάζονταν μαζί του, τόν έμπιστευόταν ξεχωριστά και του άνέθεσε υπεύθυνες άποστολές. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται ό Ίερεμίας Β΄ «συνεκρότησεν έπιτελείον γύρω του από ικανούς θεολόγους και ανθρώπους των γραμμάτων», ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ίστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1453-Σήμερον)*, 135.

γραμμάτων στην Κωνσταντινούπολη. Ένδεικτικό έπιπλέον της μεγάλης φιλομάθειας του Ίερεμίου Β΄ άποτελεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι συχνά παρακολουθούσε καὶ ὁ ἴδιος φιλολογικά καὶ φιλοσοφικά μαθήματα στην Πατριαρχική Σχολή.

Όλα τὰ παραπάνω ἔχουν ὁπωσδήποτε σημασία διότι ἐπηρέασαν σαφῶς καὶ καθόρισαν συνολικά τὸ πολυσχιδὲς συγγραφικὸ τοῦ ἔργο. Καὶ πραγματικά στὰ συγγράμματά του ὁ Πατριάρχης Ίερεμίας Β΄ διακηρύττει τὰ ὀρθόδοξα δόγματα εἰς πάντα «ὡς ἄξιος τῶν θείων Πατέρων καὶ Ἀποστόλων διάδοχος»²⁰⁵. Ἀποδεικνύεται τελικά πῶς γνώριζε καλὰ τὴν στενὴ σχέση καὶ σύνδεση τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν κανονικότητα καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς σωτηρίας, τὴν αἰώνιο ζωὴ καὶ τὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Παράλληλα ὑπογραμμίζεται ἡ σπουδαιότητα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ίερεμίου Β΄ γιὰ τὸ Κανονικὸ Δίκαιο²⁰⁶, τὸ ὁποῖο συμπεραίνεται ὅτι καλῶς ἐγνώριζε καὶ θεωρητικῶς ὡς «καθολικὸς» διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς ὡς οἰκουμενικὸς Ποιμένας τῶν Ὁρθοδόξων.

Συμπεραίνουμε ἐπομένως ὅτι δὲν κατανοοῦσε ἀπολύτως ὀρθολογικῶς τὰ δόγματα ἢ δικανικῶς μόνον τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, ὡς τάχα τινὰ λογικά τε καὶ διανοητικά κατασκευάσματα, ἐνίοτε καὶ «φαντάσματα» ἢ νομικά θεσπίσματα μεθοδολογικῶς καὶ ὀρθολογικῶς διατυπωμένα, ἀλλὰ συνέδεε παραδοσιακῶς τὴν θεωρία τῆς θεολογίας μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κανονικὴ πράξη, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ καὶ μάλιστα τὴν ἀτελεύτητον θεανθρώπινη ζωὴ. Κι ἔτσι σχετικῶς ἔγραφε «Χρὴ δ' οὖν τὸν ἀναγινώσκοντα οἷα τις σοφὴ μέλιττα, περιεχόμενον προσεκτικῶς τὴν παροῦσαν βίβλον, τὸ μὲν ἡδὺ καὶ εὐῶδες τῆς εὐσεβείας, ὡς ψυχοφελὲς συλλέγειν, τὸ δὲ πικρὸν καὶ ἀκανθῶδες τῆς αἵρέσεως ὡς ψυχοβλαβὲς ἀποκρούεσθαι, ἵνα τῶν μελλόντων κολαστηρίων δυνηθῇ τὴν καταδίκην ἐκφυγεῖν καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν ἀξιοθῆναι Βασιλείας»²⁰⁷.

²⁰⁵ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 117.

²⁰⁶ Τὰ «φιλοπονήματα τοῦ πολυμαθοῦς ἐκείνου πατριάρχου, εἰς τὸ κανονικὸν ἰδίως δίκαιον ἀναγόμενα, καὶ μετ' ἐπαίνων ὑπὸ τοῦ παπολάτρου Κρητὸς Νικολάου Παπαδοπούλου ἀναφερόμενα», ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ Σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ίερεμίου Β΄, γβ'.

²⁰⁷ ΓΕΔΕΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ, Βιβλίον καλούμενον Κριτὴς τῆς Ἀληθείας τόμος Πρῶτος ἐν ᾧ περιέχονται τὰ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Δόγματα καὶ Μυστήρια αἵτινα συντεθέντα παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου Κυρίου Ίερεμίου ἰθύνοντος τοὺς οἶκας τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν ἔτει αὐτῷ ἐστάλθησαν πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ πόλει τῆς Γερμανίας ὄντας, τῆς Λουθήρου Θρησκείας, Θεολόγους, Λιψία τῆς Σαξωνίας, 1758, 3.

Ἡ προσευχή τοῦ Ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου ὡς παράγων ἐργασιακῆς ὑποκίνησης

τῶν

Εὐαγγέλου Πετράκη, Θεολόγου καί
Ροδάνθης Ἀνδρουλιδάκη-Πετράκη, Δρ. Ἐπιστημῶν Ἀγωγῆς

Τό τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ γνωστοῦ στό ἑλληνικό ἀναγνωστικό κοινό βιβλίου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σουρόζ Ἀντωνίου Μπλούμ «Μάθε νά προσεύχεσαι»¹ ἔχει τόν τίτλο "Στάρετς Σιλουανός". Στό μικρό αὐτό κεφалаιακί βρισκόμαστε ἀνέλπιστα μπροστά σ' ἓνα ἐντελῶς ἄγνωστο γιά τή διοικητική ἐπιστήμη καί πρακτική τρόπο ὑποκίνησης γιά τήν ἐργασία. Πρόκειται γιά ἓνα τρόπο ἐφαρμογῆς τῆς προσευχῆς στήν ἐργασιακή ἐνεργοποίηση καί παρώθηση, εἰλημμένο ἀπό τήν προσευχητική ἐμπειρία τοῦ Ἁγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτη (1866-1938).

Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Ἅγιος γιά πολύ μεγάλο διάστημα ἦταν ἐπιφορτισμένος μέ τό διακόνημα τοῦ Οἰκονόμου καί εἶχε ὑπό τίς διαταγές του μέχρι καί διακόσιους ἐργάτες σέ διάφορα ἐργαστήρια τῆς μονῆς. Οὐσιαστικά, οἱ οἰκονόμοι² ἦταν οἱ ὑπεύθυνοι τῶν διαφόρων κλάδων διοικήσεως, γιατί τό μοναστήρι ἦταν τεράστιο καί ἡ διοικητική του δομή πολύπλοκη. Μία μέρα, λοιπόν, οἱ ἄλλοι οἰκονόμοι πού ἐπιστατοῦσαν κι αὐτοί τά ἄλλα ἐργαστήρια τόν ρώτησαν: «"Πάτερ Σιλουανέ, πῶς συμβαίνει οἱ ἄνθρωποι πού ἐργάζονται στά δικά σου ἐργαστήρια νά δουλεύουν τόσο καλά ἀφοῦ ποτέ δέν τούς ἐπιβλέπεις, ἐνῶ ἐμεῖς ξοδεύουμε τόν καιρό μας νά τούς παρακολουθοῦμε καί παρ' ὅλα αὐτά ἐκεῖνοι διαρκῶς προσπαθοῦν νά μᾶς ἐξαπατήσουν;"» Ὁ Γέροντας Σιλουανός ἀπάντησε: "Δέν ξέρω. Μπορῶ ὅμως νά σᾶς πῶ τί κάνω σχετικά μ' αὐτό. Ἔρχομαι τό πρωί στό ἐργαστήρι, ἀφοῦ προηγουμένως ἔχω προσευχηθεῖ γιά ὅλους αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Ἔρχομαι μέ τήν καρδιά μου γεμάτη στοργή καί ἀγάπη γι' αὐτούς, καί ὅταν μπαίνω στό ἐργαστήρι, ἡ ψυχή μου κλαίει ἀπό ἀγάπη γιά ὅλους αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Κατόπιν δίνω τίς δουλειές πού θά κάνει ὁ καθ' ἓνας ὅλη τή μέρα καί ὅσο αὐτοί ἐργάζονται ἐγώ προσεύχομαι γι' αὐτούς. Μπαίνω στό κελί μου καί ἀρχίζω νά προσεύχομαι γιά τόν καθένα ἀτομικά. Στέκομαι μπροστά στό Θεό καί λέω: "ὦ, Κύριε, θυμίσου τό Νικόλαο. Εἶναι νέος, μόλις εἴκοσι χρόνων. Ἄφησε στό χωριό του, τή γυναίκα του, πιά νέα ἀπ' αὐτόν καί

¹ Ἀρχιεπ. Anthony Bloom, Μάθε νά προσεύχεσαι, μετάφρ. Ἑλένη Γκανούρη, ἔκδ. "Ἑλαφος", Ἀθήνα 2009.

² Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, Ὁ Ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, μετάφρ. ἀπό τά ρωσικά, ἔκδοση Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου-Ἑσσεξ Ἀγγλίας ³1990, σ. 61.

τό πρώτο τους παιδί. Ξέρεις τή δυστυχία πού υπάρχει ἐκεῖ γιά ν' ἀναγκαστεῖ νά τούς ἀφήσει καί νά ἔρθει ἐδῶ. Δέν θά μπορούσαν νά ζήσουν μέ τή δουλειά του στήν πατρίδα. Προστάτεψέ τους τώρα πού αὐτός ἀπουσιάζει. Γίνου ἡ ἀσπίδα τους ἐναντίον κάθε κακοῦ. Δῶσε στόν ἴδιο θάρρος νά ἀγωνιστεῖ στή διάρκεια αὐτοῦ του χρόνου ἐδῶ καί νά γυρίσει πίσω, νά τούς συναντήσῃ μέ χαρά καί μέ πολύ θάρρος ν' ἀντιμετωπίσῃ τίς δυσκολίες". Ὁ Γέροντας Σιλουανός συνέχισε: "στήν ἀρχή προσευχόμουνα μέ δάκρυα συμπάθειας γιά τό Νικόλαο, τή νεαρή σύζυγό του καί τό μικρό παιδί τους. Ἀλλά καθώς συνέχιζα νά προσεύχομαι ἡ αἴσθησις τῆς θείας Παρουσίας ἄρχιζε νά αὐξάνεται μέσα μου καί σέ κάποια στιγμή αὐξήθηκε τόσο ὥστε ἔχασα τήν αἴσθησις τοῦ Νικολάου, τῆς συζύγου του, τοῦ παιδιοῦ τους· ἔπαψα νά μιλῶ γιά τίς ἀνάγκες του καί τῶν συγχωριανῶν του καί αἰσθανόμουνα μόνο τό Θεό. Βυθιζόμουνα στήν αἴσθησις τῆς θείας Παρουσίας ὅλο καί περισσότερο μέχρις ὅτου, ξαφνικά, μέσα στό κέντρο αὐτῆς τῆς Παρουσίας, συνάντησα τή θεία ἀγάπη νά κρατάει τό Νικόλαο, τή γυναίκα του καί τό παιδί τους. Τώρα πιά προσευχόμουνα μέ τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά ὅλους αὐτούς, ἀλλά καί πάλι μπῆκα πιο βαθιά σ' αὐτή τήν παρουσία καί πάλι βρῆκα τή θεία ἀγάπη". "Ἔτσι περνῶ τίς μέρες μου", συνέχισε ὁ Γέροντας, "προσευχόμενος γιά τόν καθ' ἓνα ἀπό αὐτούς τούς ἀνθρώπους μέ τή σειρά γιά τόν ἓνα μετά τόν ἄλλον. Ὅταν τελειώσει ἡ μέρα πηγαίνω νά τούς συναντήσω, τούς λέω λίγα λόγια, προσευχόμαστε μαζί καί, αὐτοί μέν, πᾶνε νά ξεκουραστοῦν, ἐγώ δέ γυρίζω στό κελί μου νά ὁλοκληρώσω τόν κανόνα μου"».³

Στό σημεῖο αὐτό νά σημειώσωμε ὅτι θεωροῦμε ὅτι ὁ Ἅγιος ὡς καλός μάνατζερ μέ τή συνάντησις ἀσκοῦσε ἑμμεσο ἔλεγχο, μέ τή συζήτησις ἐπικοινωνοῦσε, μέ τή συμπροσευχή ἐνοποιοῦσε καί μέ τήν ἀπομόνωσή του ἀσκοῦσε ἔλεγχο στόν ἑαυτό του. Ἄλλωστε μέ τήν σαφῆ κατανομή τῶν ρόλων καί τῶν καθηκόντων τοῦ καθ' ἑνός περιοριζόταν κατά τό δυνατόν οἱ τυχόν συγκρούσεις μεταξύ τῶν ἐργαζομένων. Ὁ καθ' ἑνας εἶχε ξεκάθαρη ιδέα γιά τό ἀντικείμενο ἐργασίας του καί σαφῆ καθορισμένο στόχο. Προφανῶς τό ἴδιο ἴσχυε καί μέ τά μέσα ὑλοποίησης τῶν στόχων, τά ὁποῖα ἦταν σαφῆ, ξεκάθαρα καί ἀνάλογα μέ τίς ψυχροσωματικές δυνατότητες τοῦ καθ' ἑνός.

Στό πλαίσιο τῆς πνευματικῆς καί ποιμαντικῆς αὐτῆς διαδικασίας θεωροῦμε ὅτι ἐντάσσεται καί ἡ τακτική ὑποκίνησης τοῦ Σιλουανοῦ πρὸς τούς ὑφισταμένους του. Ἡ ὑποκίνηση δέν ἀποτελοῦσε τό σκοπὸ τῆς προσευχῆς του. Ἀντίθετα, ἦταν ἀποτέλεσμά της. Ὁ Ἅγιος ἐνδιαφερόταν γιά τόν ἄνθρωπο ὡς πρόσωπο πού ἔχει ἀνάγκες καί καθήκοντα καί δέν ἀποτελεῖ ἓνα ἀπρόσωπο ὄν. Ὅπως ἄλλωστε θά ἐπισημάνει ὁ βιογράφος του (ὁ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος), «οἱ ἄλλοι

³ Ἀρχιεπ. Anthony Bloom, ἔνθ' ἀνωτέρω, σ.σ. 121-122.

οικονόμοι "πρόσεχαν τά συμφέροντα τῆς μονῆς" ποιός ὅμως δέν ξέρει πώς, ὅταν ἐμφανίζεται ἡ μέριμνα γιά τό "συμφέρον", παραθεωρεῖται ὁ ἄνθρωπος; Ὁ Γέροντας ἔβλεπε τό συμφέρον, τό πραγματικό συμφέρον τῆς Μονῆς προπαντός στήν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ.⁴ Αὐτό οἱ ἐργαζόμενοι τό καταλάβαιναν γιατί ἔβλεπαν ἕναν προϊστάμενο πού δέν τοὺς ἀντιμετώπιζε σάν παραγωγικές μονάδες, ἀλλά σάν ἀνθρώπους μέ ἀνάγκες καί πολλά προβλήματα. Στή διοικητική θεωρία ὑπάρχουν τέτοιου εἴδους συμπεριφορές,⁵ αὐτές πού δίνουν προτεραιότητα στά συναισθήματα, ἀποφεύγουν τήν πίεση, τίς συγκρούσεις μέ τοὺς ὑφισταμένους λόγω τῶν υπερβολικῶν ἀπαιτήσεων, δημιουργοῦν ἕνα εὐχάριστο ἐργασιακό κλίμα, καλλιεργοῦν τήν ἔννοια τῆς ὁμάδας, προάγοντας τίς φιλικές καί ἁρμονικές σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν της, ἐλαχιστοποιοῦν τίς συγκρούσεις μεταξύ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ὀργανισμοῦ γιά τήν παραγωγή καί τῶν ἀναγκῶν τῶν μελῶν του. Σημειώνομε ὅμως καί πάλι ὅτι ὁ σκοπός τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς διαφέρει ἀπό ἐκεῖνον τοῦ Γέροντα. Τό πρῶτο, λοιπόν, ὁ Σιλουανός περιερχόταν τά ἐργαστήρια, ἔδιδε ὁδηγίες στοὺς ἀρχιεργάτες καί μετά πήγαινε στό κελί του γιά νά προσευχηθεῖ καί νά κλάψει γιά τό λαό τοῦ Θεοῦ.⁶ Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστή ἀπό τή διοίκηση αὐτό τό εἶδος τῆς ἀτυπῆς ἐπικοινωνίας πού λέγεται «διοίκηση διά περιηγήσεως»,⁷ ὅπου τά διοικητικά στελέχη ἐπικοινωνοῦν προσωπικά μέ τοὺς ὑφισταμένους τους στό χῶρο ἐργασίας, συμβάλλοντας ἔτσι στή βελτιστοποίηση τῆς ἐπικοινωνίας, στή δημιουργία ὑποκίνησης, στή σύσφιξη τῶν σχέσεων καί σέ μία ἀποτελεσματικότερη διοικητική πρακτική. Αὐτή τήν τακτική παρατηροῦμε ὅτι χρησιμοποιοῦσε ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος στό μοναστήρι του στήν Αἴγινα. Αὐτή ἐπίσης τήν ἴδια πρακτική χρησιμοποίησαν στήν Ἱ. Μονή Διονυσίου ὁ γέροντας Γαβριήλ, προηγούμενος τῆς ἐν λόγω μονῆς καθώς καί ὁ γέροντας Ἀρσένιος ὁ Σπηλαιώτης, ὁ συνασκητής τοῦ γέροντα Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστῆ, ὅταν ὁ δεύτερος μαζί μέ τόν γέροντα Χαράλαμπο καί τή συνοδεία τους ἐπάνδρωσαν τήν εὐαγῆ αὐτή μονή. Συγκεκριμένα, «τά πρῶτα δύο-τρία χρόνια τά δύο αὐτά γεροντάκια, κρατώντας τήν γεροντικήν βακτηρίαν, περιέρχονταν ἀπό τά διακονήματα, στηρίζοντας τοὺς ἀδελφούς στίς ὑπηρεσίες τους. Ὅσοι διετέλεσαν σέ βαρειά διακονήματα, γνωρίζουν πόσην δρόσον ἐνσταλάζει λ.χ. σ' ἕναν μάγειραν, σ' ἕναν ἀρχοντάρην, καί μόνη ἡ παρουσία ἐνός μεγάλου Γέροντος ν' ἀκούσης ἀπ' ἐκεῖνο τό ἅγιανμένο στόμα καί δύο γλυκοὺς λόγους τότε ἡ ψυχὴ ξεκουράζεται, ἀνανεώνε-

⁴ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, ἔνθ' ἁνωτέρω, σ. 64.

⁵ Ζαβλανός Μ., Ὁργάνωση καί Διοίκηση, τόμ. Β', ἔκδ. "ΕΛΛΗΝ", Περιστέρι ³1997, σσ. 51-57.

⁶ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, ἔνθ' ἁνωτέρω, σ. 63.

⁷ Χυτήρης Λ., Ὁργανωσιακὴ συμπεριφορά. Ἡ ἀνθρώπινη συμπεριφορά σέ ὀργανισμούς καί ἐπιχειρήσεις, ἔκδ. "INTERBOOKS", 32001, σ. 266.

ται καί μέ διπλήν προθυμίαν συνεχίζει τό καθήκον... ».⁸

Ὅμως ἡ ἐπικοινωνιακή καί ὑποκινητική αὐτή μέθοδος ἀπέχει παρασάγ-
γας ἀπό τήν ἐλεγκτική καί ἀσφυκτική ἐπίβλεψη πού ὑπαινίσσονται παραπά-
νω οἱ ἄλλοι οἰκονόμοι. Ἄλλωστε, τούς ἐργάτες ἀντίθετα ἀπ' αὐτούς «ποτέ δέν
τούς ἐπιβάρυνε μέ ἀσφυκτική παρουσία καί ἐπιτήρηση ὅταν ἐργάζονταν κί
ἐκεῖνοι πάντα πρόθυμοι, ἐργάζονταν μᾶλλον χαρούμενοι καί πιό δραστήρια
ἀπό τούς ἄλλους».⁹ Οὐσιαστικά, ὁ Σιλουανός ὡς οἰκονόμος ἀσκοῦσε ἐποπτεία.
Τί εἶναι ὅμως ἡ ἐποπτεία; Εἶναι ἡ διαδικασία ἐπίβλεψης τῶν ἐργαζομένων, ἡ
ὁποία πρέπει νά γίνεται κατά τρόπο πού νά ἐξασφαλίζει τή μέγιστη ἀπόδοσή
τους. Ἡ διαδικασία αὐτή διεξάγεται σέ ὅλο τό φάσμα τῆς ἱεραρχικῆς δια-
στρωμάτωσης τῶν ὀργανισμῶν. Στήν περίπτωσή μας, ἡ ἄσκηση ἐποπτείας γί-
νονταν στό χαμηλότερο ἱεραρχικά στῶμα, στους ἐργάτες. Νά σημειωθεῖ ἐδῶ
ὅτι ὁ ἐπόπτης ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του βρίσκεται σέ μία διελκυστίνδα ὅπου ἀπό
τή μία στέκεται ὁ διευθυντής καί ἀπό τήν ἄλλη οἱ ὑφιστάμενοί του, ὑπάλληλοι
ἢ ἐργάτες.

Ο Keith Davis¹⁰ ἔχει πεῖ μερικά πολύ εὐστοχα καί σημαντικά πράγματα γιά
τό ρόλο τοῦ ἐπόπτη πού θά μᾶς βοηθήσουν νά καταλάβομε τίς ἀπαιτήσεις τοῦ
διακονήματος καί τίς δυσκολίες πού ἀντιμετώπιζε ὁ Σιλουανός σ' αὐτό. Ὑπάρ-
χουν πέντε θεωρήσεις γιά τό ρόλο τοῦ ἐπόπτη. Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ
σύνδεσμο διοίκησης καί ἐργατῶν, γι' αὐτό ὁ ρόλος του εἶναι σπουδαῖος. Εἶναι
τό πρόσωπο πού ἔχει τήν εὐθύνη γιά τήν πραγματοποίηση τῆς δουλειᾶς. Ἡ
δεύτερη εἶναι ὅτι ὁ ἐπόπτης βρίσκεται ἀνάμεσα στή διοίκηση καί τούς ὑπαλ-
λήλους ἢ ἐργάτες. Ἡ τρίτη εἶναι ὅτι ὁ ἐπόπτης βρίσκεται στό περιθώριο καί
ἀγνοεῖται καί ἀπό τίς δύο ομάδες. Ἡ τέταρτη εἶναι ὅτι ὁ ἐπόπτης εἶναι οὐσια-
στικά ἕνας ἄλλος ἐργάτης, ἀφοῦ ἔχει μικρή ἐξουσία καί μεταφέρει τίς ἐντο-
λές στους ὑφισταμένους καί ἡ πέμπτη ὅτι εἶναι τό πρόσωπο τό εἰδικό γιά νά
προστατεύει καί νά βελτιώνει τίς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ἀπ' αὐτά καταλαβαί-
νομε τί δύσκολο ρόλο εἶχε ὁ Σιλουανός, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νά ἀνταποκριθεῖ στίς
ἀπαιτήσεις τοῦ μοναστηριοῦ, ἀλλά συγχρόνως καί στίς προσδοκίες τῶν ἐργατῶν,
συμβιβάζοντας καί συνθέτοντας τίς ὁποῖες ἀντιθέσεις. Ἐπρεπε νά προάγει τή
συνεργατικότητα τῶν ἐργατῶν μέ τή διοίκηση, νά κοιτάξει νά τελειώσει τό
ἔργο μέσα σέ συγκεκριμένα χρονικά περιθώρια, νά ὑπολογίσει τό κόστος, νά
βελτιώσει τήν ποιότητα τῆς ἐργασίας, νά συμβάλει στήν οἰκοδόμηση καλῶν
ἀνθρώπινων σχέσεων, νά ἀποτρέπει ἢ νά ἀντιμετωπίζει τίς συγκρούσεις καί
διάφορα ἄλλα προβλήματα πού μειώνουν τήν παραγωγικότητα. Ὁ ἴδιος στίς

⁸ Ἰωσήφ Μ.Δ., Ο Γέρων Ἀρσένιος ὁ Σπηλαιώτης(1886-1983). Συνασκητής Γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ, 22002, σ.180.

⁹ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, ἔνθ' ἀνωτέρω, σ. 64.

¹⁰ Ζαβλανός Μ., ἐνθ' ἀνωτέρω, σσ. 158 κ.ε.

γραφές του μνημονεύει ένα περιστατικό για να δείξει πόσο σημαντικό είναι ο οικονόμος (έπόπτης) να είναι γεμάτος αγάπη απέναντι στους εργαζομένους: «Ένας οικονόμος του Μοναστηριού έστειλε έναν εργάτη σε μία δουλειά, αλλά εκείνος αρνήθηκε να πάει, γιατί ήταν άπειρος. Ο οικονόμος του λέγει "πήγαινε". Τότε ο εργάτης θύμωσε και μπροστά σε όλο τον κόσμο, κάπου σαράντα ανθρώπους που ήταν εκεί, αποκάλεσε τον οικονόμο σκύλο. Ο οικονόμος όμως λυπήθηκε τον εργάτη και του έδωσε τσάι και ζάχαρη λέγοντάς του : "Νά μέ λές πάντα σκύλο". Ο εργάτης αμέσως ντράπηκε τόσο πολύ, που τό πρόσωπό του άναψε, και μετά έγινε ο πιό υπάκουος από όλους».¹¹

Που όφείλεται όμως ή έπιτυχία του Σιλουανού στό έργο τής έποπτείας; κατά πρώτον οι εργαζόμενοι ήταν γι' αυτόν πρόσωπα "υπέρ ών Χριστός απέθανε" και ως έκ τούτου όχι άτομα και άπρόσωπες παραγωγικές μονάδες. Ο Άγιος από ταπείνωση δέν ένοιωθε ότι ήταν πάνω από τούς άλλους, αλλά ήταν άπλως μπροστά τους και τούς καθοδηγούσε. Προφανώς αμέσως ενδιαφέρθηκε να γνωρίσει, όσο ήταν δυνατόν, τον καθ' ένα προσωπικά, τήν περίπτωσή του ώστε μπορούσε να έρμηνεύσει κάθε φορά τή συμπεριφορά του. Άπ' ότι φαίνεται γνώριζε τό μικρό όνομα του καθ' ενός, τήν προσωπική του ιστορία, τήν οικογενειακή του κατάσταση, τά προβλήματά του κ.λπ. Ο Μιχάλης, ό Νικήτας, ό Γρηγόρης, ό Νίκος είναι ονόματα εργατών που είχε υπό τήν επίβλεψή του. Έπειτα έδειχνε έμπιστοσύνη στους ύφισταμένους του. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί προάγει τίς σχέσεις προϊσταμένου-ύφισταμένου, ένοποιεί τούς εργαζομένους, βελτιώνει τό επίπεδο τής συνεργασίας τους και αυξάνει τήν παραγωγικότητα και τήν άποδοτικότητα, καθώς άποτελεϊ παράγοντα ύποκίνησης. Αυτός ό παράγοντας έμπιστοσύνη έλειπε από τήν έποπτεία των άλλων οικονόμων, οι όποιοι όπως είδαμε και στήν αρχή, θεωρούσαν δεδομένο ότι οι εργάτες προσπαθοΰσαν συνεχώς να τούς έξαπατήσουν, αντικατοπτρίζοντας έτσι τίς διοικητικές αντίληψεις, τή συμπυκνωμένη πρακτική κοσμική έμπειρία και τά εργασιακά δεδομένα τής εποχής τους.

Στό σημείο αυτό πρέπει, προκειμένου να μήν παρεξηγηθούν τά παραπάνω, να ξεκαθαρίσουμε τό εξής: Ο Σιλουανός δέν έπεδίωκε να κάνει τον καλό μέ τούς εργάτες. Άν ή αγάπη του δέν είχε στέρεο θεμέλιο ή άν ήταν έγωιστική, ανθρωπάρεσκη, ή ακόμα και ύποκριτική, δέν θα έβρισκε τόση ανταπόκριση στίς ψυχές των άλλων, ούτε βέβαια ή όλη συμπεριφορά του θα είχε τόσο θετικά άποτελέσματα στήν εργασία των εργατών. Θα είχαμε δηλαδή μία έποπτεία όχι έπιτυχημένη, ή όποία θα ανταποκρινόταν στίς απαιτήσεις των εργαζομένων, αλλά όχι του οργανισμού. Αντιθέτως, ό Σιλουανός ανταποκρίθηκε εξίσου και

¹¹ Άρχιμ. Σωφρόνιος, ένθ' άνωτέρω, σ.454.

¹² Άρχιμ. Σωφρόνιος, ένθ' άνωτέρω, σ. 63.

στis απαιτήσεις και τις προσδοκίες της διοίκησης του μοναστηριού. Κατ' αρχήν έγινε οικονόμος κάνοντας υπακοή. Έπειτα ήθελε να εκπληρώνει τό διακόνημά του μέ σοβαρότητα και υπευθυνότητα και προσευχόταν θερμά στό Θεό γι' αυτό. Έπειτα, απ' ότι φαίνεται, πήγαινε στον ήγούμενο¹² και έπαιρνε έντολές προκειμένου κατόπιν να τις υλοποιήσουν οι εργάτες μέσω της δικής του καθοδήγησης. Τέλος, τό ότι παρακαλούσε τό Θεό να ένδυναμώνει τούς εργάτες στό έργο τους, αυτό ακριβώς φανερώνει ότι απαιτούσε την υλοποίηση των άνωθεν έντολών μέ εύλαβική ακρίβεια και σοβαρότητα χωρίς έκπτώσεις και υπεκφυγές. Βλέπομε δηλαδή ότι ανταποκρινόταν άριστα στά καθήκοντά του, έξουδετερώνοντας πιέσεις πού ασκοούνταν πάνω του από αντίθετες έξ όρισμού δυνάμεις και ρυθμίζοντας τις κατά τρόπο ώστε να αυξάνεται ή παραγωγικότητα και ή αποδοτικότητα, αλλά συγχρόνως και να υπάρχει ειρήνη και ένότητα μέσα στό μοναστήρι.

Απ' όσα είπαμε μέχρι τώρα, μπορούμε να καταλάβομε ότι ό ρόλος του έόπτη απαιτεί αυτός, έκτός από τά άλλα, κυρίως να άσκει έλεγχο και υποκίνηση. Για να ανταποκριθεί σ' αυτές τις απαιτήσεις, ή διοικητική έπιστήμη θεωρεί ότι ό έόπτης πρέπει να διαθέτει μία σειρά από ήθικά προσόντα και δεξιότητες. Άραγε ό Σιλουανός είχε τις δεξιότητες πού απαιτούνται για να φέρει σέ πέρας τό έργο αυτό; Πουθενά στή βιογραφία του δεν θά βρούμε τις ειδικές ικανότητες πού απαιτούνται-χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν τις διέθετε-πέρα από τεχνικές γνώσεις και χειρωνακτική έμπειρία. Συνεπώς, τό μεγάλο του πλεονέκτημα και ό καθοριστικός παράγοντας πού συνέβαλλε στήν επιτυχία του διακονήματός του ήταν ή προσευχή. Γιατί ή προσευχή για τούς άλλους, όπως αναφέρει ένας άγιος της έποχής μας, ό όσιος Πορφύριος ό Καυσοκαλυβίτης¹³ «πού γίνεται άπαλά και μέ βαθιά αγάπη, είναι άνιδιοτελής κι έχει μεγάλη πνευματική ωφέλεια. Χαριτώνει τόν προσευχόμενο, αλλά χαριτώνει κι εκείνον για τόν όποιο προσεύχεται, του φέρνει την χάρι του Θεού. Όταν έχετε μεγάλη αγάπη και αυτή ή αγάπη σας κινεί σέ προσευχή, τότε τά κύματα της αγάπης σας πηγαίνουν και επηρεάζουν αυτόν, για τόν όποιο προσεύχεσθε, και δημιουργείτε γύρω του μία ασπίδα προστασίας και τόν επηρεάζετε, τόν οδηγείτε προς τό αγαθόν. Ό Θεός, βλέποντας την προσπάθειά σας, δίνει πλούσια την χάρι Του και σ' έσας και σ' εκείνον».

Μάλιστα, αν σκεφτούμε ότι ό έόπτης είναι επιτυχημένος στό βαθμό πού

¹³ Γέροντας Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης, Βίος και λόγοι, έκδ. Ίεράς Μονής Χρυσοπηγής, Χανιά 2003, σ. 273.

¹⁴ Έδω όμως πρέπει να έπισημάνομε ότι ή ανάβαση συνήθως δεν είναι σταθερή. Συχνά ό άνθρωπος άνεβοκατεβαίνει την πυραμίδα αναγκών. Άν π.χ. σέ μία δεδομένη στιγμή κινδυνεύσει μία ανάγκη πού εύρίσκεται σέ χαμηλότερο επίπεδο, ενώ ό άνθρωπος εκείνη τή στιγμή στοχεύει στήν ικανοποίηση ανάγκης ύψηλότερου επιπέδου, τότε ή ικανοποίηση της κατώτερης ανάγκης θά γίνει κυρίαρχη μέχρι την ικανοποίησή της. Τό ίδιο συμβαίνει και στήν άγωνιστική και άνιούσα πορεία της θεώσεως. Πολλές φορές ό άνθρωπος αντί να επεκτείνεται και να αυξάνει, συρρικνώνεται και υποβιβάζεται άσכולούμενος μέ την ικανοποίηση αναγκών κατώτερου επιπέδου.

κατορθώνει να ενεργοποιεί τους εργαζομένους και να τους καθιστά αποτελεσματικούς, παραγωγικούς, αποδοτικούς και έπωφελες στον οργανισμό, αντιλαμβανόμαστε πόσο επιτυχημένος ήταν ο Σιλουανός στο διακόνημα αυτό. Ή προσευχή, αυτός ο άθεατος, μυστικός μοχλός είναι ένας πολύ αποτελεσματικός μηχανισμός παρώθησης, έντελως άγνωστος στη διοικητική θεωρία που είναι κλεισμένη στο άδιαπέραστο πλέγμα του ανθρωποκεντισμού και του όρθολογισμού. Δίπλα στις επικρατούσες θεωρίες υποκίνησης όπως ή πυραμίδα αναγκών του Maslow, ή θεωρία των δύο παραγόντων του Hersberg, οι θεωρίες X και Y του Mc Gregor, ή θεωρία της προσδοκίας, ή θεωρία της ωριμότητας και της άνωριμότητας του Chris Argyris δεν συμπεριλαμβάνεται και ή προσευχή, καθώς δεν εύρίσκεται μέσα στις προσλαμβάνουσες και στις κοσμοθεωρητικές συντεταγμένες της διοικητικής έπιστήμης.

Γιά τό Σιλουανό, λοιπόν, ή έποπτεία είχε ένα ρόλο ύποστηρικτικό και ένισχυτικό και αυτό τό κατάφερνε όχι μόνο μέ τή σχέση και τή συμπεριφορά, αλλά και μέ τήν προσευχή. Εΐδαμε ότι πήγαινε τό πρωί στό εργαστήριό μέ μία καρδιά που έπαλλε πάσχουσα γιά τους εργαζομένους και ανέθετε στον καθ'ένα τήν εργασία που θά έκανε όλη τήν ήμέρα. Μετά έφευγε και πήγαινε στό κελί του κι όταν τελείωνε ή μέρα πήγαινε να τους συναντήσει και να συζητήσει λίγο μαζί τους. Ή έποπτεία του δηλαδή δεν είχε τήν έννοια της επίβλεψης μέ τήν κυριολεκτική και τυπική σημασία της, αλλά ύλοποιούνταν μέ διαφορετικό τρόπο, γιατί ούσιαστικά στηριζόταν στην προσευχή. Προσευχή γιά όλους πριν τους συναντήσει τό πρωί, προσευχή στό κελί του μετά τήν ανάθεση των εργασιών, προσευχή μαζί μέ τους εργάτες μετά τό τέλος της εργασίας τους και προσευχή και πάλι στό κελί του κατά μόνας γιά να ολοκληρώσει τον κανόνα του. Όπως είναι γνωστό, τά διοικητικά στελέχη των οργανισμών προσπαθούν να έντοπίσουν τις ανάγκες των εργαζομένων και να δημιουργήσουν κίνητρα παρώθησης. Αύτή ή συνάρτηση παρώθησης και συμπεριφοράς είναι σχετικά εύκολα παρατηρήσιμη, αλλά ή σύνδεση αναγκών και υποκίνησης είναι κάτι πολύ δύσκολο. Συνήθως τά στελέχη καταλαβαίνουν τά κίνητρα των ύφισταμένων τους από τή συμπεριφορά τους. Γιά έναν άγιο όμως ή αποκάλυψη προσωπικών αναγκών και ή αποκάλυψη κινήτρων είναι πολλές φορές και προΐόν προσευχής όπου αίρονται και έκμηδενίζονται οι άντικειμενικές συνθήκες και οι κοσμικοί περιορισμοί. Έτσι ο Σιλουανός γνωρίζοντας τις ανάγκες του καθ'ένός, όχι μόνο μέσα από τήν προσωπική καθημερινή σχέση και αναστροφή, όπως είπαμε παραπάνω, αλλά και μέσα από τήν προσευχή παρακαλούσε τό Θεό να τους προστατεύει από κάθε κακό αυτούς και τις οικογένειές τους, να τους στηρίζει και να τους ένδυναμώνει γιά να άντιμετωπίζουν τά προβλήματα και τις δυσκολίες τους. Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατηρήσομε ότι ο Άγιος δεν ένδιαφερόταν μόνο γιά τους εργαζόμενους, αλλά προσευχόταν και γιά τις

οικογένειές τους, γεγονός που διατηρούσε ισορροπίες, δεδομένης της επίδρασης που άσκει τό εξωτερικό περιβάλλον στην προσφορά εργασίας εκάστου.

Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη την πυραμίδα των ανθρωπίνων αναγκών του Maslow, βλέπομε άμέσως ότι οι ανάγκες αυτών των ανθρώπων καταλάμβαναν τά κατώτερα επίπεδα της (φυσιολογικές, ασφάλειας, κοινωνικές ανάγκες) πράγμα που συναντᾶται στά κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Έδῶ πρέπει νά έπισημάνομε ότι ή πυραμίδα ιεράρχησης αναγκών στην ύποκίνηση έφαρμόζεται στους λεγόμενους σαρκικούς καί ψυχικούς, γιατί στους άγίους ή πυραμίδα ανατρέπεται. Η πρώτηστη ανάγκη γι' αυτούς τους τελευταίους είναι ή ανάγκη αυτοολοκλήρωσης, ή όποία στή θεολογική γλώσσα μπορεί νά μεταγραφεί ως ανάγκη κοινωνίας μέ τό Θεό, ως μανικός έρως καί ως σφοδρή έπιθυμία ένώσεως μέ αυτόν. Τό 'πάθος' αυτό μπορεί νά είναι τόσο έντονο, ώστε νά παραβλέπονται ακόμα καί στοιχειώδεις βιολογικές ανάγκες, όπως βλέπομε στά γεροντικά καί στά συναξάρια της Έκκλησίας. Στίς περιπτώσεις μάλιστα έλλάμψεως υπό του άκτίστου φωτός, ή συνειδητότης των θεουμένων ενεργείται τόσο πολύ από τή θεία Χάρη έν άκτίστῳ φωτί, θέλγεται καί έντρυφά στην πνευματική ώραιότητα του θείου κάλλους, ώστε αναστέλλονται οι βιολογικές ανάγκες καί ανατρέπεται ή κλιμάκωσή τους. Ο 'Άγιος Σιλουανός, λοιπόν, ως θεωμένος δέν είχε ανάγκη ύποκίνησης, καθώς πρωταρχική ανάγκη γι' αυτόν ήταν ή ανάγκη διαρκούς συνομιλίας καί κοινωνίας μέ τό Θεό. Αυτό δέν σημαίνει ότι δέν είχε ανάγκες που έπρεπε νά ικανοποιηθοῦν, αλλά ότι τίς ένέτασσε στην προοπτική της ένώσεως μέ τό Θεό, έχοντας ως πρώτη προτεραιότητα τήν ένωση μαζί Του. Όμως ανάγκη, καί μάλιστα μεγάλη, ύποκίνησης είχαν οι έντεταλμένοι σ' αυτόν στή δομή που ύπηρέτησε. Η άσθένεια της φύσης καί ή γιγάντωση του παλαιοῦ ανθρώπου έπρεπε νά τύχουν μεθοδικής αντιμετώπισεως μέ τήν ύποκίνηση σέ αύξουσα σειρά. Οι άγιοι θέλουν νά ικανοποιούνται οι ανάγκες των ανθρώπων από τή βάση της πυραμίδας, τουλάχιστο σέ κάποιο βαθμό, ώστε άμέσως μετά ό άνθρωπος νά αισθάνεται τήν ένταση γιά τήν ικανοποίηση αναγκών του παραπάνω επιπέδου καί ούτω καθ' έξής μέχρι τήν κορυφή της πυραμίδας που είναι καί ό βασικός τους στόχος. Όσο οι άνθρωποι ανεβαίνουν τήν κλίμακα ικανοποίησης των αναγκών, τόσο "πνευματοποιούνται" όποτε φτάνοντας στην κορυφή θά μπορούν νά ανατρέψουν τήν πυραμίδα καί νά άκολουθήσουν τήν αντίστροφη σειρά προτεραιότητας ικανοποίησης των αναγκών.¹⁴ Άλλωστε, σταδιακή καί ιεραρχικά δομημένη είναι καί ή έκκοπή των παθών που γίνεται μέ τή συμμετοχή του ανθρώπου στή λειτουργική καί μυστηριακή ζωή της Έκκλησίας.

Όστόσο, νά επαναλάβομε καί πάλι ότι ως κύριο μέσο, ως μέθοδο καί βασικό εργαλείο γιά τήν ικανοποίηση των αναγκών των ύφισταμένων του ό Σιλουανός χρησιμοποίησε τήν προσευχή. Πλάι στην ήπια συμπεριφορά, στόν καλό

καί συμπονετικό λόγο τοποθετούσε ως κορυφαίο υποκινητικό έργαλειο τήν προσευχή. Πώς όμως προσευχόταν για τούς ανθρώπους; Ἡ προσευχή του, ὅπως λέει ὁ Ἀρχιεπ. Anthony Bloom δέν ἦταν μία ἀνώδυνη ἀπαρίθμηση ὀνομάτων, ἀλλά ἕνας ἀγώνας ὅπου ἡ συμπόνοια, ἡ εὐσπλαχνία καί ἡ ἀγάπη ἦταν ἀρμονικά δεμένες. Γιατί, «"Ὁ Κύριος σπλαγχνίζεται τούς πάντες", ἔλεγε. Κι ὄχι μόνον τό ἔλεγε, ἀλλά συνέπασχε κι ὁ ἴδιος μαζί μ' ὅλους, γεμάτος ἀπό Πνεῦμα Χριστοῦ. Ἀπ' ὅσα ἔβλεπε στή ζωή γύρω του, ἀπό τίς ἀναμνήσεις τοῦ προσωπικοῦ του παρελθόντος κι ἀπό τή βαθύτατη προσωπική του πείρα ζοῦσε τόν πόνο τοῦ λαοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο καί ἡ προσευχή του δέν εἶχε τέλος. Προσευχόταν "εὐχῇ μεγάλῃ" γιά ὅλο τόν κόσμο. Λησμονοῦσε τόν ἑαυτό του ἀπό συμπόνοια γιά τούς ανθρώπους. Γιά νά ἔχουν εἰρήνη καί νά σωθοῦν, ποθοῦσε νά χύσῃ τό αἷμα του, καί πράγματι τό ἔχυνε στίς προσευχές του. "Νά προσεύχεται γιά τούς ανθρώπους σημαίνει νά χύνης αἷμα", ἔλεγε ὁ Γέροντας».¹⁵

Γιά πολλούς τό διακόνημα τοῦ οἰκονόμου μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἀνασχετικό παράγοντα στόν ἀγώνα τῆς νήψης καί τῆς προσευχῆς, λόγω τῶν πολλῶν μεριμνῶν καί τῆς πολλῆς ἐπικοινωνίας πού ἀπαιτεῖ. Ὡστόσο, γιά τό Σιλουανό ἐγίνε αἰτία καί εὐκαιρία γιά περισσότερη προσευχή καί κλιμάκωση τῆς νηπτικῆς ἐργασίας. Κάποτε ὁ Σωφρόνιος ρώτησε τόν Ἅγιο: «Μήπως τό πολυμέριμνο διακόνημα τοῦ οἰκονόμου, πού ἀναγκαστικά ὁδηγεῖ σέ ἐπικοινωνία μέ πλῆθος ἀνθρώπων, μήπως τάραζε τήν ἐσωτερική νήψη; Κι ὁ Γέροντας ἀπάντησε: -Τί εἶναι ἡ ἀσκητική νήψη; Εἶναι ἀδιάλειπτη προσευχή καί διαμονή τοῦ νοῦ κοντά στόν Θεό. Ὁ πάτερ Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης ἦταν πάντα μέ τόν λαό, βρισκόταν ὅμως περισσότερο κοντά στό Θεό ἀπό πολλούς ἐρημίτες. Ἔγινε οἰκονόμος γιά τήν ὑπακοή καί μέ τήν εὐλογία τοῦ Ἡγουμένου ἡ προσευχή μου ἦταν θερμότερη παρά στό Παλαιό Ρωσικό, πού ζήτησα ἐγώ νά πάω χάριν ἡσυχίας, κάνοντας τό θέλημά μου... Ἄν ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τό λαό καί τόν σπλαγχνίζεται, τότε δέν μπορεῖ νά σταματήσει ἡ προσευχή».¹⁶ Στήν πραγματικότητα, τό νά προσεύχεται συνεχῶς καί ἀδιαλείπτως κατά τή διάρκεια τοῦ διακονήματός του ἀποτελοῦσε ὄχι μόνο βοήθεια γιά τούς ὑφισταμένους του, ἀλλά συγχρόνως ἐξυπηρετοῦσε τό ἔργο τῆς ἐσωτερικῆς νήψεώς του. Ἄλλωστε αὐτό ἦταν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο τοῦ ἀποκαλύφθηκε μετά ἀπό πολλή προσευχή: «Νά φυλᾷς τή χάρι πού σοῦ δόθηκε». Τότε ἀντιλήφθηκε «πώς ἡ διαφύλαξη τῆς χάρις εἶναι σπουδαιότερη καί πολυτιμότερη ἀπ' ὅλα τά ἄλλα. Κι ἔτσι, ὅταν ἀνέλαβε τό νέο του διακόνημα, ἐπρόσεχε ἄγρυπνα νά μὴν τυχόν κοπῇ ἡ προσευχή του».¹⁷

Ἡ ἀποτελεσματικότητα τοῦ Σιλουανοῦ στό διακόνημά του ὀφείλεται, ὅπως

¹⁵ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 64.

¹⁶ Ἀρχιμ. Σωφρόνιος, ἐνθ' ἀνωτέρω, σσ. 64-65.

είπαμε και παραπάνω, ανάμεσα στα άλλα, στην καλή επικοινωνία του. Όταν μιλάμε για επικοινωνία κάνουμε λόγο για μία διαδικασία, φυσική ή προσχεδιασμένη όπου ένας πομπός στέλνει ένα φορτίο ιδεών, συναισθημάτων κ.λπ. σε ένα δέκτη ώστε να προσληφθούν από αυτόν, να τον διαμορφώσουν και να τον μετασηματίσουν. Ο Σιλουανός, όπως όλοι οι άγιοι, αποδείχτηκε κατ'έξοχήν επικοινωνιακός άνθρωπος σάν πομπός και δέκτης πληροφοριών, καθώς και σάν συντονιστής πολλαπλών δρόμων επικοινωνίας. Ήταν πομπός ισχυρός και δέκτης καθαρός. Συχνά τα μηνύματα¹⁷ των ανθρώπων φιλτράρονται από τους ίδιους λόγω ποικίλων κακιών και προκαταλήψεων. Αυτή είναι μία ασυνείδητη παρεμβολή φορτίου που οφείλεται στο ότι η ψυχή δεν είναι ένοποιημένη, αλλά διασπασμένη και αυτή η διάσπαση που εκδηλώνεται στην αποστολή μηνύματος δυσχεραίνει την επικοινωνία. Συμβαίνει, επίσης, πολλές φορές, ο πομπός να στέλνει πολλά μηνύματα συγχρόνως από διαφορετικές αισθήσεις, τα οποία να αντιφάσκουν μεταξύ τους. Στην περίπτωση αυτή ο λήπτης πρέπει να δει ποιο είναι το σωστό, ποιο δηλαδή εκφράζει τη συνειδητή πρόθεση του αποστολέα. Αυτό ακριβώς επίσης προκαλεί προβλήματα στην αποκωδικοποίηση και συνεπώς δυσχεραίνει και διαστρεβλώνει την προσπάθεια επικοινωνίας των ανθρώπων. Η επικοινωνία του αγίου αυτού ανθρώπου δεν έμπίπτει στις παραπάνω περιπτώσεις, γιατί δεν ήταν διασπασμένος, αλλά ένοποιημένος. Λειτουργούσε ένοποιητικά με τον εαυτό του, το Θεό και τους ανθρώπους. Γι' αυτό δεν είχε αντιφάσεις στην επικοινωνία του. Άλλωστε, όσο καλύτερα συντονισμένος είναι κανείς με το Θεό, τόσο τα μηνύματά του είναι ισχυρότερα, γιατί έχουν πολλή Χάρη, μία μυστική, αλλά πανίσχυρη μεταμορφωτική δύναμη που μπορεί να μεταστοιχειώσει τον άνθρωπο και τον κόσμο. Τα μηνύματά του δεν είναι μόνο ισχυρά και ποιοτικά, είναι επίσης ειλικρινή, ακριβή και εύστοχα υπό την έννοια της καταλληλότητας της περιστάσεως, του χρόνου και των λοιπών αντικειμενικών και υποκειμενικών δεδομένων. Επίσης, πρώτα προσλαμβάνει και κατανοεί τα μηνύματα και κατόπιν τα αφομοιώνει ή τα απορρίπτει ανάλογα με το οντολογικό τους φορτίο. Ο Σιλουανός αποδείχθηκε ακόμα και καλός, όπως είδαμε, συντονιστής επικοινωνίας, καθώς δούλεψε πολύ για την προσωπική και οριζόντια επικοινωνία, την οικοδόμηση της έμπιστοσύνης, την ενότητα και τη συνοχή. Μπορούμε, μάλιστα, να υποθέσουμε ότι η πραότητα, η ευγένεια, η θυσιαστική του αγάπη και η ταπείνωσή του ένεθάρρυνε τους ύφισταμένους στη χρησιμοποίηση διαύλων επικοινωνίας με τη διοίκηση του μοναστηριού, αποφεύγοντας έτσι την οργανωτική σιωπή που παρατηρείται σε αντίθετες περιπτώσεις και συμβάλλοντας στην

¹⁷ Αρχιμ. Σωφρόνιος, *Ενθ' ανωτέρω*, σ. 63.

¹⁸ Drucker P., *Τό Μάνατζμεντ στην πράξη*, έκδ. Κλειδάριθμος, 2001, σσ.444-445.

ἀποτελεσματική λειτουργία του. Ὅπως εἶδαμε καί ἄλλοῦ, χρησιμοποίησε, ὄχι μόνο τήν ἐπίσημη ὑπηρεσιακή συμπεριφορά πού κινεῖται μέσα στά τυπικά ὑπηρεσιακά πλαίσια, ἀλλά καί τήν ἀνεπίσημη ἐπικοινωνία τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος. Στήν ἐπικοινωνία ἐκείνη ὅπου μετά τό τέλος τῆς μέρας προσευχόταν μαζί μέ τούς ἐργάτες, ἦταν δίπλα τους ἕνας προσευχόμενος ἐν Χριστῷ ἀδελφός. Μέ λίγα λόγια, ἡ αἰτία τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Σιλουανοῦ, τό κατ' ἐξοχήν ἐπικοινωνιακό του πλεονέκτημα, τό ὁποῖο ἀποτελοῦσε συγχρόνως τό πιό ἀποτελεσματικό του μέσον, ἦταν ἡ προσευχή. Ἡ μυστική αὕτη σχέση εἶναι οὐσιαστικά τριγωνική. Ὁ ἀποστολέας τοῦ μηνύματος δέν ἀπευθύνεται ἄμεσα στόν ἀδελφό, ἀλλά ἑμμεσα. Ὁ ἄμεσος παραλήπτης εἶναι ὁ Θεός. Ἡ θεία Χάρις ἀναπληρώνει τίς ἀδυναμίες τῆς ἀναποτελεσματικῆς ἐπικοινωνίας, μεταμορφώνει καί ἐνοποιεῖ, δημιουργεῖ συνοχή, οἰκοδομεῖ τήν καταλλαγή καί ἀναδεικνύεται ὁ κυρίαρχος καί κατ' ἐξοχήν ὑποκινητικός παράγων. Γί' αὐτό καί ἡ ἔνθερμη προσευχή του πρός τό Θεό ἐνεργοῦσε ὄχι μόνο ὡς κίνητρο γιά προσφορά ἐργασίας, ἀλλά καί ὡς τό καλύτερο μέσον ἐπικοινωνίας.

Ὁ Σιλουανός, λοιπόν, ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος οὔτε διοικητικές γνώσεις διέθετε, οὔτε διοικητική ἐμπειρία ὡς κοσμικός εἶχε, κατόρθωνε νά ὑποκινεῖ πολὺ ἀποτελεσματικά τους ὑφισταμένους του στήν ἐργασία, χρησιμοποιώντας περισσότερο πνευματικούς τρόπους παρά διοικητικές πρακτικές. Τό παράδειγμά του μᾶς κάνει γενικότερα νά προβληματιζόμαστε κατά πόσον οἱ ἐργαζόμενοι μποροῦν νά γίνουν ἀποτελεσματικοί καί ἀποδοτικοί ὑποστηριζόμενοι ἀπό τήν προσευχή τῶν προϊσταμένων τους. Γενικότερα, ὅλες οἱ παραπάνω διαπιστώσεις μᾶς δίνουν τό δικαίωμα νά ὑποστηρίξουμε πόσο σημαντική θά ἦταν ἡ συμβολή τοῦ ἐγκεντρισμοῦ τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητας στή διοικητική πράξη, καθὼς ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ πνευματικοῦ παράγοντα δρᾷ καταλυτικά καί μεταμορφωτικά σ' ὅλες τίς πτυχές τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητας.

ΦΙΛΟ
ΞΕΝΙΑ

Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία, Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο.)

**Καταστατικό Ίδρυσης και Λειτουργίας τῆς
Μὴ Κυβερνητικῆς Ὁργάνωσης «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ»
τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης
(Ἀπρίλιος 2008)**

Στο Ηράκλειο σήμερα την δεκάτη πέμπτη (15η) του μηνός Απριλίου του έτους δύο χιλιάδες οκτώ (2008) μεταξύ των κάτωθι συμβαλλομένων:

1) του νομικού προσώπου της Ι. Αρχιεπισκοπῆς Κρήτης, με ΑΦΜ 090307018 που εδρεύει στο Ηράκλειο, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Ειρηναίο κάτοικο Δήμου Ηρακλείου, δυνάμει της με αριθμό 26/13-2-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

2) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Γορτύνης και Αρκαδίας, με ΑΦΜ 090084918, που εδρεύει στις Μοίρες, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Γορτύνης και Αρκαδίας κ. Μακάριο, κάτοικο Δήμου Μοιρών, δυνάμει της με αριθμό 29/28-3-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

3) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου, με ΑΦΜ 090033920 που εδρεύει στο Ρέθυμνο, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου κ. Άνθιμο, κάτοικο Δήμου Ρεθύμνης, δυνάμει της με αριθμό 4/26-2-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

4) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Αποκορώνου, με ΑΦΜ 090034000, που εδρεύει στα Χανιά, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κυδωνίας και Αποκορώνου κ. Δαμασκηνό, κάτοικο Δήμου Χανίων, δυνάμει της με ημερομηνία 5-3-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

5) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Λάμπης, Συβρίτου και Σφακίων, με ΑΦΜ 090365199 που εδρεύει στο Σπήλιο Ρεθύμνης, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Λάμπης Σφακίων και Συβρίτου κ. Ειρηναίο, κάτοικο Δήμου Σπηλίου, δυνάμει της με αριθμό 1/20-3-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου

αυτής ,

6) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Ιεραπότνης και Σητείας, με ΑΦΜ 090062895, που εδρεύει στην Ιεράπετρα, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιεραπότνης και Σητείας κ. Ευγένιο, κάτοικο Δήμου Ιεράπετρας, δυνάμει της με αριθμό 2/29-2-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

7) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Πέτρας καί Χερρονήσου, με ΑΦΜ 090121771 που εδρεύει στη Νεάπολη της Κρήτης, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πέτρας και Χερρονήσου κ. Νεκτάριο, κάτοικο Δήμου Νεαπόλεως, δυνάμει της με αριθμό 1/29-2-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

8) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Κισάμου καί Σελίνου, με ΑΦΜ 090115101 που εδρεύει στην Κίσαμο Κρήτης όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κισάμου και Σελίνου κ. Αμφιλόχιο, κάτοικο Δήμου Κισάμου, δυνάμει της με αριθμό 6/2/8-2-2008 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

9) του νομικού προσώπου της Ι. Μητροπόλεως Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου, με ΑΦΜ 099282800 που εδρεύει στο Αρκαλοχώριον Ηρακλείου, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου κ. Ανδρέα, κάτοικο Δήμου Αρκαλοχωρίου, δυνάμει της με αριθμό 61/20-12-2007 αποφάσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου αυτής,

10) του νομικού προσώπου της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης, με ΑΦΜ 998783465, που εδρεύει στο Ηράκλειο Κρήτης, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον Αναπληρωτή Καθηγητή αυτής κ. Απόστολο Μπουρνέλη, κάτοικο Δήμου Ηρακλείου, δυνάμει της με αριθμό 32/29-1-2008 αποφάσεως της Διοικούσας Επιτροπής της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης,

11) του νομικού προσώπου της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, με ΑΦΜ 090033992 που εδρεύει στο Κολυμβάριον Χανίων, όπως εκπροσωπείται για την υπογραφή της παρούσας από τον κ. Αλέξανδρο Παπαδερό, Γενικό Διευθυντή αυτής, κάτοικο Κολυμβαρίου Χανίων, δυνάμει της με αριθμό ρλβ' /22-3-2008 αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής. Συμφωνήθηκε, συνομολογήθηκε και έγινε αμοιβαία αποδεκτή η σύσταση αστικής μη κερδοσκοπικής Εταιρείας σύμφωνα με τους παρακάτω όρους και προϋποθέσεις:

ΑΡΘΡΟ 1

ΜΟΡΦΗ- ΕΠΩΝΥΜΙΑ- ΣΦΡΑΓΙΔΑ- ΕΔΡΑ

α) Η Εταιρεία συστήνεται με την επωνυμία «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ» και στα Αγγλικά

αναγραφομένης «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ» και το διακριτικό τίτλο ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ. Η Εταιρεία αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, κοινωφελές, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και διέπεται από τις διατάξεις 60επ. και 741-784 του Αστικού Κώδικα, καθώς και από τις διατάξεις του παρόντος καταστατικού. Η Εταιρεία αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο.) σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2731/99 και τη λοιπή νομοθεσία που διέπει ή θα διέπει τις Μ.Κ.Ο.

β) Στις σχέσεις της με την αλλοδαπή η Εταιρεία θα χρησιμοποιεί το διακριτικό της τίτλο «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ».

γ) Η σφραγίδα της Εταιρείας είναι στρογγυλή και αναγράφει περιμετρικά μέσα σε πλαίσιο τον διακριτικό τίτλο της Εταιρείας «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ»- «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ». Το διακριτικό σύμβολο της Εταιρείας είναι ένα μητρικό χέρι, το οποίο κρατά ένα παιδικό χέρι.

δ.) Έδρα της είναι το Ηράκλειο και το επί της οδού Αγίου Μηνά 25 κτίριον. Η εταιρεία δύναται να ιδρύει παραρτήματα στο Νομό Ηρακλείου και στους λοιπούς Νομούς της Κρήτης (σε όλη την Κρήτη).

Άρθρο 2 ΣΚΟΠΟΣ

Η «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ.» ιδρύεται με σκοπούς:

Α.

- Την οργάνωση των δραστηριοτήτων των υπηρεσιών της Ιεράς Συνόδου, της Ιεράς Αρχιεπισκοπής και των Ιερών Μητροπόλεων, των Ι. Ναών και προσκυνημάτων, των Ιερών Μονών και των λοιπών ευαγών Ιδρυμάτων της Ορθοδόξου Εκκλησίας Κρήτης, της υπό το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ως και την ανάπτυξη, προβολή και διάδοση παντός εν γένει πνευματικού, κοινωνικού, φιλανθρωπικού, πολιτιστικού, εκπαιδευτικού, ιεραποστολικού, καλλιτεχνικού κ.λπ. έργου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κρήτης.

- Την οργάνωση και ανάπτυξη των εκκλησιαστικών μέσων γενικής ενημέρωσης με τη δημιουργία τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών, αναλόγων εκπομπών, την έκδοση εφημερίδων, περιοδικών κ.λπ., τη δραστηριοποίηση σε τομείς ενημέρωσης, εκπαίδευσης, κατάρτισης, διεξαγωγής συνεδρίων και ημερίδων, ομιλιών, διαλέξεων κλπ., την κυκλοφορία εντύπων, την χρήση κάθε ηλεκτρονικού μέσου και την έκδοση βιβλίων κλπ..

- Τη συνεργασία και σύμπραξη με το εν Πειραιεί εδρεύον Ίδρυμα Υποστήριξως του Οικουμενικού Πατριαρχείου και δι' αυτού με τα λοιπά Ορθόδοξα Πατριαρχεία και τις Ορθόδοξες Αυτοκέφαλες Εκκλησίες.

- Τη συνεργασία με άλλους μη κερδοσκοπικούς φορείς της Ελλάδος σε τομείς πνευματικούς, εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς, φιλανθρωπικούς, πολιτιστικούς, τέχνης και συντήρησης μνημείων.

- Τον καταρτισμό ή την υλοποίηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών και περιβαλλοντικών προγραμμάτων σε ανταπόκριση σχετικών προκηρύξεων εθνικών φορέων χρηματοδότησης που σχετίζονται με τους σκοπούς της εταιρείας.

- Τη δραστηριοποίηση στον τομέα της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα μέσω της δημιουργίας σχολείων ή πνευματικών ιδρυμάτων πάσης βαθμίδας και ειδικότητας.

- Τη δραστηριοποίηση στον τομέα της φιλανθρωπίας με τη δημιουργία νέων ευαγών ιδρυμάτων στο γεωγραφικό χώρο της νήσου Κρήτης και την ενίσχυση των ήδη λειτουργούντων.

- Τη δραστηριοποίηση σε τομείς παροχής τεχνογνωσίας, εμπειριών και ιδεών.

- Τη διάδοση και διατήρηση των εκφάνσεων της πολιτιστικής και εκκλησιαστικής κληρονομιάς, ιδιαίτερα μέσω της ίδρυσης και λειτουργίας πολυδύναμων κέντρων πολιτισμού, της προστασίας-συντήρησης-ανάπτυξης και προβολής των μνημείων και των καλλιτεχνικών επιτευγμάτων του βυζαντινού και νεώτερου πολιτισμού στην Κρήτη, της συντήρησης τοιχογραφιών, εικόνων, ψηφιδωτών, ξυλογλύπτων κ.λπ., της δημιουργίας νέων εκκλησιαστικών μουσείων και του εκσυγχρονισμού των υπαρχόντων, την εκμάθηση και καλλιέργεια όλων εν γένει των μορφών εκκλησιαστικής τέχνης (π.χ. αγιογραφία, ξυλογλυπτική κ.λπ.) αλλά και της λαϊκής τοιαύτης, την ανάπτυξη μουσικής δημιουργίας (εκκλησιαστικής και τοπικής παραδόσεως), καλλιτεχνικών επιδόσεων, κινηματογραφικής και θεατρικής παρουσίας θεμάτων με πολυμέσα.

B.

1. Στους σκοπούς της Εταιρείας εντάσσεται και η ενίσχυση του πολυμερούς ανθρωπιστικού και αναπτυξιακού έργου από την Εκκλησία Κρήτης που αφορά πληθυσμιακές ομάδες, μετανάστες ανεξαρτήτως θρησκείας, γλώσσας ή πολιτιστικής ταυτότητας, σε αναπτυσσόμενες αλλά και αναπτυγμένες χώρες του κόσμου, εφόσον παρίσταται ανάγκη.

2. Στα πλαίσια του προαναφερόμενου βασικού σκοπού οι δράσεις της Εταιρείας θα καλύπτουν μεταξύ άλλων τους τομείς (i) της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας (ii) των βασικών κοινωνικών υποδομών, (iii) της προστασίας του περιβάλλοντος, (iv) της προστασίας και αναδείξεως ιδιαίτερων πολιτισμικών στοιχείων, (v) της βασικής και επαγγελματικής εκπαίδευσής καθώς και της κατάρτισής με στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας και εισοδημάτων στις ασθενέστερες και μειονεκτικότερες πληθυσμιακές ομάδες, (vi) της οικοδομήσεως και ενδυναμώσεως θεσμών, (vii) της προωθήσεως του σεβασμού των θρησκευτικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, (viii) της ισότητας των δύο φύλων. Ιδιαίτερη φροντίδα θα αποδίδεται στην ενίσχυση

της κοινωνίας των πολιτών και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε πνευματικά και πολιτιστικά θέματα.

3. Στο πλαίσιο των ως άνω σκοπών, όπως αυτοί περιγράφονται στις παραγράφους Β(1) και Β(2) του παρόντος άρθρου, η Εταιρεία θα συμμετέχει στην πολυμερή σύμβαση δημιουργίας ομίλου Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων υπό την αιγίδα και ευθύνη του Ιδρύματος Υποστήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Μέσα στα πλαίσια του εν λόγω ομίλου και σε σύμπραξη με το ανωτέρω Ίδρυμα, η Εταιρεία θα επιδιώκει τον καταρτισμό ή την υλοποίηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών και περιβαλλοντικών προγραμμάτων προς τους πληθυσμούς των αναπτυσσόμενων χωρών (όπως αυτές καθορίζονται από τον ΟΟΣΑ αλλά και προς άλλες περιοχές του πλανήτη, όπου υπάρχει ανάγκη αναλήψεως αναλόγων δράσεων). Στο πλαίσιο των προαναφερόμενων προγραμμάτων ιδιαίτερη θέση θα κατέχει ο τομέας του διαθρησκευτικού διαλόγου και της πολιτισμικής προσεγγίσεως των λαών.

4. Μέσω της συμμετοχής της στον προαναφερόμενο όμιλο, η εταιρεία θα επιδιώκει να αναλαμβάνει, μεταξύ άλλων, διεθνείς συνεργασίες με αξιόπιστους φορείς της κοινωνίας των πολιτών (Μ.Κ.Ο., τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς, Ο.Τ.Α., πανεπιστημιακά ιδρύματα, μαζικούς φορείς όπως συνεταιρισμούς, σωματεία, συλλόγους αλλά και φορείς της ιδιωτικής και επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, τόσο σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο όσο και σε τοπικό επίπεδο στις κοινωνίες των αναπτυσσόμενων χωρών με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση των βασικών αναγκών οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του πληθυσμού των χωρών αυτών και κυρίως των φτωχότερων στρωμάτων και των ευάλωτων ομάδων, όπως τα παιδιά και οι γυναίκες).

5. Στα πλαίσια της ανάληψης των ως άνω δράσεων η Εταιρεία θα επιδιώκει να προωθεί, σε σύμπραξη με το Ίδρυμα Υποστήριξεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου, την οικειοποίηση των αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων που θα προκύπτουν από την υλοποίηση των ως άνω προγραμμάτων από τις τοπικές κοινωνίες, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα του τοπικού πληθυσμού να προάγει με τις δικές του δυνάμεις τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής του κατάστασης.

Άρθρο 3

ΜΕΣΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΚΟΠΩΝ

Για την επίτευξη των σκοπών της η Εταιρεία μπορεί ειδικότερα:

Α) Να υποβάλει προτάσεις χρηματοδότησης σε εθνικούς φορείς χρηματοδότησης. Σε ό,τι αφορά τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς χρηματοδότησης η Εταιρεία, σε σύμπραξη με το Ίδρυμα Υποστήριξεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου, μπορεί να υποβάλει προτάσεις υπό την ιδιότητα του εταίρου του

Ιδρύματος Υποστήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα πλαίσια του όμιλου που τελεί υπό την αιγίδα και ευθύνη του Ιδρύματος τούτου.

Β) Να συλλέγει ποσά, λαμβάνει εισφορές, αποδέχεται δωρεές και κληρονομιές από τους υποστηρικτές της καθώς και από τρίτα φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Γ) Να αγοράζει, μισθώνει ή/και να εκμισθώνει κινητά ή και ακίνητα, εφόσον αυτά θα είναι απαραίτητα για την πραγμάτωση του σκοπού της.

Δ) Να αξιοποιεί το στελεχιακό, επιστημονικό προσωπικό και συνεργάτες του Ιδρύματος Υποστήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα πλαίσια της συμμετοχής της στον όμιλο που τελεί υπό την αιγίδα του Ιδρύματος ή/και να προσλαμβάνει το κατάλληλο προσωπικό και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες (με τις ανάλογες συμβάσεις έργου, εργασίας ή υπηρεσιών) για την προώθηση των σκοπών της και τη διεξαγωγή των εργασιών της.

Ε) Ως μέσο για την πραγματοποίηση των ως άνω σκοπών η Εταιρεία μπορεί να εκπονεί τις σχετικές έρευνες και μελέτες, να διοργανώνει Συνέδρια, να διεξάγει εκστρατείες ενημερώσεως του κοινού καθώς και να εκδίδει περιοδικά ή άλλα συγγράμματα και ενημερωτικά φυλλάδια που καταγράφουν μέσα από τη διεξαγωγή των ανάλογων ερευνών την οικονομική, εκπαιδευτική, κοινωνική και πολιτιστική κατάσταση της νήσου.

Άρθρο 4

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η διάρκεια της Εταιρείας συμφωνείται αόριστη και η Εταιρεία υφίσταται όσο μπορεί να εκπληρώσει το σκοπό της και έχει τα απαραίτητα κεφάλαια και τα λοιπά υλικά μέσα γι' αυτό.

Άρθρο 5

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ -ΠΟΡΟΙ – ΕΤΑΙΡΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Α) Η περιουσία της Εταιρείας είναι το χρηματικόν ποσόν το οποίον αναλαμβάνουν οι εταίροι να συνεισφέρουν εξίσου δια την καλυψιν των δαπανών ενάρξεως λειτουργίας της Εταιρείας και των εν γενει λειτουργικών αναγκών αυτής και τα χρηματικά ποσά, ακίνητα και πάσης άλλης φύσεως περιουσιακά στοιχεία και πρόσοδοι που θα δωρηθούν ή άλλως πως θα μεταβιβασθούν σ' αυτή.

Β) Οι πόροι της Εταιρείας είναι: ι) Οι εισφορές, επιχορηγήσεις και δωρεές οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ημεδαπού ή αλλοδαπού ή Κράτους ή κρατικού ή διεθνούς οργανισμού ή υπηρεσίας ή ιδιωτικής ή δημόσιας επιχείρησης ή Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και οι κληρονομιές και οι κληροδοσίες

καταλειπόμενες σ' αυτήν, αλλά και κάθε άλλο εισόδημα του οποίου η αποδοχή δεν αντίκειται στους σκοπούς της Εταιρείας και τις ισχύουσες νομικές διατάξεις. ii) Τυχόν έσοδα από τη μίσθωση ή άλλου είδους εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων της Εταιρείας, τη διάθεση των περιοδικών ή άλλων εκδόσεων της και γενικά τα έσοδα από την εκμετάλλευση της περιουσίας της.

Γ) Το σύνολο των πόρων της Εταιρείας από οποιαδήποτε πηγή θα διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την εξυπηρέτηση των μη κερδοσκοπικών σκοπών της και δε θα διατίθεται επ' ουδενί στους εταίρους λόγω του μη κερδοσκοπικού της χαρακτήρα.

Δ) Ο οικονομικός (αλλά όχι κερδοσκοπικός) σκοπός της εταιρείας συνίσταται στην εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την εκπλήρωση των σκοπών της Εταιρείας. Προς τούτο η Εταιρεία δύναται να προβαίνει σε κάθε νόμιμη ενέργεια, όπως πώληση βιβλίων και άλλων εντύπων -ηλεκτρονικών και εγγράφων- οργάνωση εκδηλώσεων με δικαίωμα εισόδου, οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή σεμιναρίων κλπ.

Άρθρο 6

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ- ΠΡΟΕΔΡΟΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

1) Ανώτατο όργανο της Εταιρείας είναι η Συνέλευση των μελών – εταίρων της, δηλαδή των αναφερόμενων στην αρχή της παρούσας Ιεράς Αρχιεπισκοπής και Ιερών Μητροπόλεων, όπως αυτές εκάστοτε εκπροσωπούνται προκειμένου για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του εν λόγω εταιρικού οργάνου. Τα πρόσωπα που θα παρίστανται στις συνεδριάσεις της συνέλευσης των εταίρων θα πρέπει να νομιμοποιούν την ιδιότητά τους ως εκπροσώπων των εταίρων με σχετική έγγραφη απόφαση του διοικητικού οργάνου του νομικού προσώπου που εκπροσωπούν. Η προαναφερόμενη απόφαση των διοικητικών οργάνων των μελών της Εταιρείας θα πρέπει να αναφέρει το χρονικό διάστημα για το οποίο ένα πρόσωπο θα έχει την πληρεξουσιότητα να εκπροσωπεί τους εταίρους στις συνεδριάσεις της συνέλευσης της Εταιρείας, το οποίο χρονικό διάστημα μπορεί να καταλαμβάνει περισσότερες συνεδριάσεις ή και μία μόνο συνεδρίαση. Επίσης, θα πρέπει να αναφέρει, αν θα είναι δυνατή η αναπλήρωση του εκπροσώπου ενός εταίρου, σε περίπτωση αδυναμίας ή κωλύματός, από κάποιο άλλο πρόσωπο καθώς και να προσδιορίζει το πρόσωπο αυτό. Η εν λόγω απόφαση των διοικητικών οργάνων των εταίρων θα κατατίθεται στο αρχείο της εταιρείας και θα έχει ισχύ μέχρι την εκπνοή της συγκεκριμένης εντολής. Εν περιπτώσει αντικατάστασεως του εκπροσώπου του νομικού προσώπου ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού (Αρχιεπίσκοπος/Μητροπολίτης) υποχρεούται να ενημερώσει εγκαίρως και εγγράφως τον Πρόεδρο της συνέλευσης των εταίρων. Τό ίδιον πρόσωπον δεν θα μπορεί να ορίζεται ως εκπρόσωπος περισσοτέρων

του ενός από τα νομικά πρόσωπα που αποτελούν τα μέλη της Εταιρείας. Επίσης, ο εκπρόσωπος ενός νομικού προσώπου-μέλους της Εταιρείας δεν θα μπορεί να αναπληρώνεται από τον εκπρόσωπο ενός άλλου εταίρου ή τον αναπληρωτή αυτού. Η αλλαγή των προσώπων που εκπροσωπούν τα μέλη της εταιρείας συνιστά τροποποίηση του καταστατικού και απαιτεί την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας των άρθρων 42 επ. ΕΝ.

2) Πρόεδρος της συνέλευσης των εταίρων είναι ο εκάστοτε Πρόεδρος της Συνοδικής Επιτροπής επί των Ευρωπαϊκών Θεμάτων της Εκκλησίας Κρήτης, ο οποίος και εκπροσωπεί εν προκειμένω τον εταίρο του οποίου αποτελεί τον νόμιμο εκπρόσωπο. Ο Πρόεδρος της συνέλευσης συγκαλεί αυτήν, ορίζει σαφώς την ημερησία διάταξη αυτής και προεδρεύει των εργασιών αυτής.

3) Η συνέλευση των εταίρων δικαιούται να αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν στη διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της εταιρείας. Ιδίως, διορίζει και ανακαλεί τα διαχειριστικά όργανα της εταιρείας, και ψηφίζει τον ισολογισμό και απολογισμό δράσεων της περασμένης διαχειριστικής περιόδου της εταιρείας καθώς και τον προϋπολογισμό της επομένης, τα οποία υποβάλλει ο Πρόεδρος σ' αυτή (τη συνέλευση). Ο προϋπολογισμός, ισολογισμός και απολογισμός δράσεων της Εταιρείας υποβάλλεται, στη συνέχεια προς τελική έγκριση στην Ι. Επαρχιακή Σύνοδο της Εκκλησίας Κρήτης, η οποία ενημερώνει οφειλετικώς το Οικουμενικόν Πατριαρχείον.

4) Η Συνέλευση των Εταίρων συγκαλείται τακτικώς ανα μήνα υπό του Προέδρου αυτής, και εκτάκτως όταν το ζητήσει το ήμισυ των εταίρων και καθορίσουν σαφώς τα θέματα που πρόκειται να συζητηθούν. Κάθε απόφαση της Γενικής Συνέλευσης λαμβάνεται κατά πλειοψηφία.

5) Η πρόσκληση σε συνέλευση των εταίρων κοινοποιείται στα μέλη τουλάχιστον πέντε εργάσιμες μέρες πριν τη σύγκληση αυτής. Στην πρόσκληση αναφέρεται η ημερομηνία, η ώρα και η ημερησία διάταξη της συνέλευσης των εταίρων. Η συνέλευση των εταίρων ευρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα, όταν είναι παρούσα η πλειοψηφία των παρόντων μελών της (5 από τα 9 μέλη) και αποφασίζει κατά απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών της.

6) Στις συνελεύσεις των εταίρων οι εκπρόσωποι των μελών της εταιρείας εκφράζουν τη βούληση του νομικού προσώπου που εκπροσωπούν, οι οποίοι έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν υπεύθυνα τον νόμιμο εκπρόσωπο του νομικού προσώπου και να λαμβάνουν οδηγίες πριν από κάθε συνέλευση. Ο τρόπος ενημέρωσης των νομικών προσώπων- μελών της Εταιρείας, πριν από κάθε συνέλευση, από τους διορισμένους ως εκπροσώπους τους εξαρτάται από το περιεχόμενο της σύμβασης πληρεξουσιότητας που συνάπτεται σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση μεταξύ τους, στα πλαίσια της σχετικής απόφασης των διοικούντων οργάνων των εταίρων, με την οποία παρέχεται η εν λόγω πληρε-

ξουσιότητα. Το νομικό πρόσωπο της Εταιρείας καθώς και τα νομικά πρόσωπα- μέλη της εταιρείας, όπως και οι εκπρόσωποί τους δε φέρουν καμμία ευθύνη για τυχόν ζημία που μπορεί να προκληθεί στο νομικό πρόσωπο ενός εταίρου από τη μη εκπλήρωση ή μη προσήκουσα εκπλήρωση των υποχρεώσεων του εκπροσώπου του στην εταιρεία, η οποία μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα το σχηματισμό λανθασμένης δήλωσης βούλησης ή το μη σχηματισμό δήλωσης βούλησης, όταν υπό άλλες συνθήκες αυτή (η δήλωση βούλησης δηλαδή) θα είχε εκδηλωθεί. Δηλαδή, τα προαναφερόμενα υποκείμενα δε φέρουν ευθύνη για την πλάνη ή απάτη του νομικού προσώπου ενός μέλους της εταιρείας από πράξεις ή παραλείψεις του εκπροσώπου του στην εταιρεία.

7) Η συνέλευση των εταίρων επεξεργάζεται και καταρτίζει τον ετήσιο προγραμματισμό δράσεων και παρεμβάσεων της Εταιρείας, τον οποίο υποβάλλει προς έγκριση στην Ιεράν Επαρχιακήν Σύνοδο, της οποίας η γνώμη είναι εν προκειμένω δεσμευτική. Οι αποφάσεις της συνέλευσης των εταίρων για τις αναλαμβανόμενες δράσεις της εταιρείας, κυρίως σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή της σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα λαμβάνεται κατόπιν σχετικών εισήγησεων του Διευθυντή καθώς και άλλων αρμόδιων διαχειριστικών οργάνων ή εμπειρογνομόνων (της εταιρείας ή εξωτερικών) που καλούνται για το λόγο αυτό στις σχετικές συνεδριάσεις της συνέλευσης των εταίρων. Όσον αφορά σε δράσεις εκτός του γεωγραφικού χώρου της νήσου Κρήτης, αυτές προγραμματίζονται και εκτελούνται εν συνεργασία και συμπράξει με το Ίδρυμα Υποστηρίξεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου, συμφώνως προς τις σχετικές αποφάσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου, οι οποίες είναι εν προκειμένω δεσμευτικές.

8) Ο προγραμματισμός ή η υλοποίηση των δράσεων της Εταιρείας δύναται να τροποποιηθούν κατά τη διάρκεια του διαχειριστικού έτους σύμφωνα με τις αποφάνσεις της Ιεράς Επαρχιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης, όσον αφορά είς δράσεις εντός του γεωγραφικού χώρου της νήσου Κρήτης, και του Οικουμενικού Πατριαρχείου, όσον αφορά είς δράσεις εκτός του γεωγραφικού χώρου της Νήσου Κρήτης, κατά τα διαλαμβανόμενα στην προηγούμενη παράγραφο.

9) Η συνέλευση των εταίρων δια του Προέδρου της ενημερώνει ανά δίμηνο την Ιερά Επαρχιακή Σύνοδο της Εκκλησίας Κρήτης για την πορεία και εξέλιξη του έργου της Εταιρείας.

10.) Σε κάθε συνέλευση των εταίρων τηρούνται πρακτικά από το Γραμματέα ο οποίος είναι ένας από τους εταίρους, ορίζεται κατά την πρώτη συνέλευση, και, μπορεί να υποβοηθείται στο έργο αυτό από υπάλληλο της Εταιρείας, την τελική όμως ευθύνη για τα πρακτικά την έχει ο ίδιος. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται απο την συνέλευση καταχωρούνται στο οικείο βιβλίο πρακτικών.

ΑΡΘΡΟ 7

ΔΙΟΙΚΗΣΗ -ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ-ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ- ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ- ΛΟΙΠΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1) Η διοίκηση και διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων καθώς και η εκπροσώπηση και το ταμείο της Εταιρείας ανήκει από κοινού στους εταίρους της και ασκείται δια αποφάσεων που λαμβάνονται κατά πλειοψηφία.

2) Η γενική εκπροσώπηση της Εταιρείας ανήκει στον Πρόεδρο της Εταιρείας. Οι διαπιστωτικές πράξεις της συνέλευσης των εταίρων σχετικά με το ορισμό του προέδρου της εταιρείας περιβάλλονται τις διατυπώσεις δημοσιότητας των άρθρων 42 επ. ΕΝ.

3) Ο Πρόεδρος ενεργεί κάθε πράξη διαχείρισης αναγόμενη στον σκοπό και το αντικείμενο της εταιρείας και στα πλαίσια των αποφάσεων της συνέλευσης των εταίρων, υπογράφει κάθε έγγραφο στο πλαίσιο της διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων και δεσμεύει την εταιρεία με την υπογραφή του. Οι ως άνω, βέβαια, αρμοδιότητες του Προέδρου της Εταιρείας περιορίζονται κατά το μέτρο που έχουν ανατεθεί από τη συνέλευση των εταίρων παρόμοια καθήκοντα σε τρίτο εξωτερικό πρόσωπο, όπως αναφέρεται παρακάτω στις παραγράφους 6 και 7. Οποιοσδήποτε παραχωρούμενες αρμοδιότητες σε άλλα πρόσωπα σύμφωνα με τις κατωτέρω παραγράφους 6 και 7 τελούν οπωσδήποτε υπό την εποπτεία και έγκριση του Προέδρου. Σε περίπτωση που προκύπτει οποιαδήποτε αμφιβολία σχετικά με τις αρμοδιότητες οποιουδήποτε διαχειριστικού οργάνου της Εταιρείας (διευθυντή ή υποδεέστερου), η εν λόγω αρμοδιότητα θεωρείται ότι εμπίπτει στο πεδίο εξουσίας του Προέδρου της Εταιρείας, ο οποίος διατηρεί πάντοτε το γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας, όσον αφορά στις υποθέσεις της Εταιρείας.

4) Ο Πρόεδρος συγκαλεί τη Συνέλευση των εταίρων και διευθύνει τις συνεδριάσεις της. Ενημερώνει, επίσης, τακτικά τα μέλη της εταιρείας γραπτώς για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων καθόλο το χρονικό διάστημα μεταξύ των συνεδριάσεων των συνελεύσεων των εταίρων.

5) Τον Πρόεδρο, όταν απουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνει πλήρως ο Αντιπρόεδρος και ως τοιούτος ορίζεται ο εκπρόσωπος του νομικού προσώπου της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης.

6) Για την αποτελεσματική λειτουργία της Εταιρείας οι εταίροι αναθέτουν σε τρίτο πρόσωπο που είναι εξωτερικό, ως διευθυντή της Εταιρείας, αρμοδιότητες σχετικές με τη διοίκηση, οργάνωση, διαχείριση και εκπροσώπηση της Εταιρείας, και οι οποίες περιγράφονται αναλυτικότερα στο επόμενο άρθρο του παρόντος καταστατικού. Ο διορισμός του διευθυντή γίνεται με διαπιστωτική απόφαση της συνέλευσης των εταίρων κατόπιν αποφάνσεως της Ιεράς Επαρ-

χιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης, η οποία, εν προκειμένω είναι δεσμευτική. Στην περίπτωση αυτή συνάπτεται η κατάλληλη σύμβαση έργου και υπηρεσιών, στην οποία καθορίζονται τα σχετικά με την αμοιβή του και την ανάκληση του Διευθυντή. Ο διευθυντής δύναται να μετέχει στις συνελεύσεις των εταίρων χωρίς δικαίωμα ψήφου.

7) Η συνέλευση των εταίρων διατηρεί τη δυνατότητα εκτός από το πρόσωπο του διευθυντή, και εφόσον οι περιστάσεις το απαιτούν, να αναθέτει κατά περίπτωση και ανάλογα με τη θεματική και το σκοπό μιας δράσης αρμοδιότητες σε τρίτα πρόσωπα.

8) Οι αποφάσεις της συνέλευσης των εταίρων σχετικά με το διορισμό ή την ανάκληση του γενικού διευθυντή καθώς και τυχόν υποδεέστερων διοικητικών οργάνων συνιστούν τροποποίηση του παρόντος καταστατικού και περιβάλλονται τις διατυπώσεις δημοσιότητας των άρθρων 42επ. ΕΝ.

9) Για την υλοποίηση των δράσεων της Εταιρείας εκτός από τον διευθυντή, θα προσλαμβάνεται και το κατάλληλο τεχνικό και διοικητικό-υπαλληλικό προσωπικό με τις ανάλογες συμβάσεις έργου ή εργασίας ή παροχής υπηρεσιών, συμφώνως προς τις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας μετά απόφασιν της Γενικής Συνελεύσεως των Εταίρων. Τα πρόσωπα αυτά θα μπορούν, εφόσον κληθούν αρμοδίως από τη διοίκηση της Εταιρείας, να μετέχουν στις συνελεύσεις των εταίρων χωρίς όμως δικαίωμα ψήφου.

Άρθρο 8

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ

1) Ο Διευθυντής της Εταιρείας αποτελεί εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων της συνέλευσης των εταίρων, ευθύνεται για την πραγμάτωση των επιδιωκόμενων σκοπών της Εταιρείας, και παίρνει, εν συνεννοήσει με το Προέδρου, όλα τα μέτρα προς αντιμετώπιση των παρουσιαζόμενων ζητημάτων. Φροντίζει για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της Εταιρείας, εποπτεύει το προσωπικό καθώς και τα υποδεέστερα διοικητικά όργανα της εταιρείας που δεν είναι μέλη της εταιρείας, και γενικότερα λαμβάνει, σε εκτέλεση σχετικών αποφάσεων, κάθε πρόσφορο μέτρο για την ευόδωση των σκοπών της Εταιρείας, πάντα σε εκτέλεση σχετικών αποφάσεων της συνέλευσης των εταίρων.

2) Επίσης επεξεργάζεται και καταρτίζει σε συνεργασία και με άλλους εμπειρογνώμονες, τον ετήσιο προγραμματισμό δράσεων και παρεμβάσεων της εταιρείας, τον οποίο υποβάλλει προς συζήτηση στη συνέλευση των εταίρων, η οποία διά του Προέδρου υποβάλλει αυτόν στην Ιερά Επαρχιακή Σύνοδο της Εκκλησίας Κρήτης, κατά τα διαλαμβανόμενα στα άρθρα 3 και 6, παρ. 7.

3) Ο Διευθυντής της Εταιρείας, μπορεί να ενεργεί στο όνομα και για λογα-

ριασμό της Εταιρείας και να την εκπροσωπεί στα εξής: Α) Σε οποιοσδήποτε συμβάσεις της με τρίτους, μέχρι του ποσού των 1.500 Ευρώ (και εφόσον για το γενικό περιεχόμενο των συμβάσεων έχει υπάρξει ενημέρωση και έγκριση από τη συνέλευση των εταίρων), και για επιπλέον ποσό μετά από απόφαση της Συνέλευσης των εταίρων, Β) Σε οποιοδήποτε Δικαστήριο κάθε βαθμού και δικαιοδοσίας κατόπιν απόφασης της συνέλευσης των εταίρων, Γ) Σε οποιαδήποτε Αρχή ή εξουσία καθώς και στις Τράπεζες και γενικά σε οποιοδήποτε πρόσωπο Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου. Ειδικά για αναλήψεις άνω των 1.500.- Ευρώ απαιτείται δεύτερη υπογραφή του Προέδρου της Εταιρείας, ή του Αντιπροέδρου αυτής, του Πρόεδρου απουσιάζοντος, κατά τα διαλαμβανόμενα εν τω άρθρω 7 και παρ. 5 του παρόντος. Επίσης ο διευθυντής, Δ) Θα δίνει και θα δέχεται τους όρκους που θα επιβάλλονται ή επάγονται στην εταιρεία και θα επάγει ή θα αντεπάγει όρκους για λογαριασμό της σε νομικές πράξεις για τις οποίες έχει υπάρξει σχετική ενημέρωση και έγκριση από τη συνέλευση των εταίρων, Ε) Θα εισπράττει από φυσικά πρόσωπα, Τράπεζες, Δημόσιο, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου και γενικά από οποιοδήποτε Οργανισμό ή ιδιώτη λογαριασμούς, εμβάσματα, ποσά συναλλαγματικών, επιταγών, γραμματίων και λοιπών πιστωτικών τίτλων, τα όποια μετρητά ή ρευστοποιήσεις τίτλων υποχρεούται να καταθέσει άμεσα στον επ' ονόματι της εταιρείας τραπεζικό λογαριασμό, ΣΤ) Θα αναλαμβάνει χρέη μέχρι του ποσού των 1.500.- ευρώ, στα πλαίσια διαχειριστικών πράξεων, το γενικό περιεχόμενο των οποίων θα έχει εγκριθεί από τη συνέλευση των εταίρων, και για πέραν του ορίου ποσά με δεύτερη υπογραφή του Προέδρου της Εταιρείας, ή του Αντιπροέδρου αυτής, του Πρόεδρου απουσιάζοντος, κατά τα διαλαμβανόμενα εν τω άρθρω 7 και παρ. 5 του παρόντος. Ζ) Θα αποδέχεται, εκδίδει ή οπισθογραφεί συναλλαγματικές ή γραμμάτια, επιταγές τραπεζικές και ταχυδρομικές, φορτωτικές, αποθετήρια μέχρι του ποσού των 1.500.- ευρώ, στα πλαίσια διαχειριστικών πράξεων για τις οποίες ισχύει ο περιορισμός που αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, και πέραν του ορίου αυτού ποσά με δεύτερη υπογραφή του Προέδρου της Εταιρείας, ή του Αντιπροέδρου αυτής, του Πρόεδρου απουσιάζοντος, κατά τα διαλαμβανόμενα εν τω άρθρω 7 και παρ. 5 του παρόντος. Η) Θα δεσμεύει την Εταιρεία και θα αναλαμβάνει έγκυρα υποχρεώσεις με τήν υπογραφή του κάτω από την εταιρική επωνυμία και σφραγίδα μέχρι του ποσού των 1.500.- ευρώ, στα πλαίσια διαχειριστικών πράξεων, για τις οποίες ισχύει ο προαναφερόμενος περιορισμός, και για πέραν του ορίου αυτού ποσά με δεύτερη υπογραφή του Προέδρου της Εταιρείας, ή του Αντιπροέδρου αυτής, του Πρόεδρου απουσιάζοντος, κατά τα διαλαμβανόμενα εν τω άρθρω 7 και παρ. 5 του παρόντος. Θ) Θα ενεργεί τις πληρωμές και τις εισπράξεις της Εταιρείας κατά τους ανωτέρω περιορισμούς, Ι) Θα λαμβάνει και διατηρεί τα δικαιολογητικά, τα οποία θα θέτει πάντοτε υπ' όψιν των εταίρων για έλεγχο, ΙΑ) Θα συντάσσει και θα καταρτίζει τον ισολογισμό της Εται-

ρείας, ο οποίος θα συντάσσεται με βάση τα εταιρικά βιβλία και την απογραφή της εταιρικής περιουσίας, που θα περιλαμβάνει μία εταιρική χρήση.

4) Σε περίπτωση κωλύματος ή αδυναμίας ασκήσεως της διαχειρίσεως ή εκπροσώπησης της Εταιρείας κατά τα ανωτέρω, η εκπροσώπηση θα γίνεται από κοινού από τους εταίρους, ή η συνέλευση των εταίρων θα ορίζει προσωρινό διαχειριστή ή εκπρόσωπο.

5) Το άρθρο 755 ΑΚ εφαρμόζεται ανεξαρτήτως της κατά τα ανωτέρω ανάθεσης αρμοδιοτήτων διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας στον Διευθυντή της Εταιρείας.

Άρθρο 9

ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η Εταιρεία είναι μη κερδοσκοπική και επομένως καμία διανομή κερδών δε γίνεται προς τα μέλη της είτε κατά τη διάρκεια είτε μετά τη λύση της. Τα τυχόν υφιστάμενα, πέραν της εισφοράς των εταίρων, καθαρά κεφάλαια της Εταιρείας για κανένα λόγο δε διατίθενται μεταξύ των εταίρων, αλλά για την πραγματοποίηση των σκοπών της Εταιρείας.

Άρθρο 10

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Όλοι οι εταίροι έχουν την υποχρέωση προωθήσεως του κοινού σκοπού, πίστεως, επιμέλειας και διαφυλάξεως των εταιρικών συμφερόντων, και δε δικαιούνται να ενεργούν για δικό τους ή ξένο λογαριασμό πράξεις αντίθετες με τα συμφέροντα της εταιρείας, σύμφωνα με το άρθρο 747 ΑΚ. .

ΑΡΘΡΟ 11

ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΦΟΡΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Για την υποβολή προτάσεων έγκρισης ανθρωπιστικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό, τόσο σε εθνικούς όσο και σε διεθνείς φορείς χρηματοδότησης, η Εταιρεία θα ακολουθεί τη διαδικασία που περιγράφεται στη σύμβαση δημιουργίας ομίλου με το Ίδρυμα Υποστήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου, την οποία (σύμβαση) συννομολογεί, αποδεχόμενη πλήρως τους όρους και τις προϋποθέσεις που εκτίθενται στα άρθρα της, τα οποία τα μέλη της Εταιρείας θεωρούν και αποδέχονται όλα ως ουσιώδη. Η προσχώρηση της Εταιρείας στην πολυμερή σύμβαση δημιουργίας ομίλου Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Υποστήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της σύμβασης αυτής.

Άρθρο 12**ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ ΕΙΣΟΔΟΣ-ΕΞΟΔΟΣ-ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΜΕΛΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ- ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ**

1) Η είσοδος νέων μελών στην Εταιρεία απαιτεί διαπιστωτική απόφαση με αυξημένη πλειοψηφία 2/3 της συνέλευσης των εταίρων και συντελείται μόνο μετά από απόφαση της Ιεράς Επαρχιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης και έγκριση του Οικουμενικού Πατριάρχου και της Αγίας καί Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η οποία είναι εν προκειμένω δεσμευτική.

2) Η συνέλευση των εταίρων μπορεί με απόφαση που λαμβάνεται με αυξημένη πλειοψηφία 2/3 των μελών της, να αποκλείσει από την Εταιρεία μέλη που παρακωλύουν τη λειτουργία της ή βλάπτουν το έργο της Εταιρείας. Και στην περίπτωση αυτή η έξοδος-διαγραφή συντελείται μετά από απόφαση της Ιεράς Επαρχιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης και έγκριση του Οικουμενικού Πατριάρχου και της Αγίας καί Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

3) Η αποχώρηση εταίρου είναι πάντοτε δυνατή, ακόμη και όταν γίνεται χωρίς σπουδαίο λόγο. Αν, όμως, ο εταίρος που αποχωρεί ασκεί ταυτόχρονα και διοίκηση, οφείλει να ειδοποιήσει σχετικά εγγράφως την Εταιρεία τρεις μήνες πριν, διαφορετικά ο απροειδοποίητα αποχωρών υποχρεώνεται σε επανόρθωση τυχόν ζημίας που θα προκύψει από τη μη έγκαιρη προειδοποίηση.

4) Ο αποχωρών εταίρος έχει δικαίωμα κατά την αποχώρησή του να αναλάβει άτοκα οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο που ενδεχομένως εισέφερε κατά τη σύσταση της Εταιρείας, εφόσον αυτό δεν έχει αναλωθεί από ζημίες της Εταιρείας. Σε καμία περίπτωση, όμως, μέλη που αποχωρούν δε διατηρούν αξιώσεις στα περιουσιακά στοιχεία, αποθεματικά ή οποιαδήποτε δικαιώματα της Εταιρείας, τα οποία παραμένουν στην Εταιρεία μετά την αποχώρησή τους για την εξυπηρέτηση των σκοπών της.

5) Η ευθύνη των εταίρων για τυχόν χρέη της εταιρείας τόσο κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της όσο και μετά την εκκαθάρισή της περιορίζεται στο ποσοστό της μερίδας τους στην Εταιρεία, η οποία (μερίδα) καθορίζεται ως ίση για όλους τους εταίρους.

Άρθρο 13**ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**

Επιτρέπεται η λύση της Εταιρείας με κοινή έγγραφη συναίνεση όλων των εταίρων. Επίσης η Εταιρεία λύεται αν επέλθει οριστική αδυναμία ως προς την εκπλήρωση του σκοπού της. Ούτως ή άλλως η διάλυση της Εταιρείας γίνεται μετά από απόφαση του Οικουμενικού Πατριάρχου και της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Άρθρο 14ο**ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΗ ΕΠΙΦΕΡΟΝΤΑ ΤΗ ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ- ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ-ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ**

1) Σε περίπτωση λύσης των νομικών προσώπων που αποτελούν μέλη της Εταιρείας ή σε περίπτωση αποχώρησης, εξόδου ή διαγραφής ενός μέλους από την Εταιρεία, η Εταιρεία δε λύεται αλλά συνεχίζεται με τα υπόλοιπα μέλη της.

2) Οι αποφάσεις της συνέλευσης των εταίρων που είναι σχετικές και αποτελούν εξειδίκευση των άρθρων που αναφέρονται στη διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της Εταιρείας, καθώς και αυτές που είναι σχετικές με την είσοδο, έξοδο(διαγραφή) και αποχώρηση μελών της Εταιρείας συνιστούν τροποποίηση του καταστατικού και απαιτούν την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας που προβλέπουν τα άρθρα 42επ. ΕΝ.

3) Το παρόν καταστατικό τροποποιείται με ομόφωνη διαπιστωτική απόφαση της συνέλευσης των εταίρων μόνο κατόπιν αποφάνσεως της Ιεράς Επαρχιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης, η οποία υποβάλλεται καθηκόντως εις την Α.Θ.Παναγιότητα, τον Οικουμενικό Πατριάρχη και την Αγία και Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου προς τελική έγκριση.

Άρθρο 15**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**

1) Η εταιρική χρήση αρχίζει από 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου κάθε χρόνου. Η πρώτη εταιρική χρήση κατ' εξαίρεση αρχίζει από τη δημιουργία της Εταιρείας στα βιβλία Εταιρειών του Πρωτοδικείου Ηρακλείου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του έτους 2008.

2) Η οικονομική διαχείριση γίνεται με βάση προϋπολογισμούς και απολογισμούς εσόδων και εξόδων που καταρτίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, οπότε τηρούνται και τα ανάλογα βιβλία και στοιχεία που προβλέπει η εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, λαμβάνεται φροντίδα από την εταιρεία να διενεργούνται και έλεγχοι από ορκωτούς λογιστές, όπου αυτό προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία.

3) Ο τελικός έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων της Εταιρείας διενεργείται από την Ι. Επαρχιακή Σύνοδο της Εκκλησίας Κρήτης, αφού προηγουμένως διηνεργήθη από ορκωτούς λογιστές συμφώνως προς την κείμενη σχετική νομοθεσία (κατ' έτος).

ΑΡΘΡΟ 16**ΠΛΕΟΝΑΖΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**

1) Η Εταιρεία μπορεί να επιδιώκει οικονομικό σκοπό αποκλειστικά και μόνο για την ευδόωση των σκοπών της (για παράδειγμα μέσω της εκδόσεως των πε-

ριοδικών της εκδόσεων, της παροχής μαθημάτων, της διοργανώσεως πολιτισμικών εκδηλώσεων), είναι όμως μη κερδοσκοπική και επομένως καμία διανομή κερδών δε γίνεται προς τα μέλη της κατά τη διάρκεια της ζωής της ή κατά την εκκαθάριση και διάλυσή της.

2) Το τυχόν κατά τη λήξη μιας διαχειριστικής περιόδου πλεονάζον κεφάλαιο διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την πραγματοποίηση των σκοπών της, μετά δε τη λύση και εκκαθάριση της Εταιρείας τα τυχόν καθαρά ποσά που απομένουν περιέρχονται με ομόφωνη διαπιστωτική απόφαση της συνέλευσης των εταίρων στην Εκκλησία Κρήτης ή στους φορείς που θα υποδείξει η Ιερά Επαρχιακή Σύνοδος της Εκκλησίας Κρήτης, κατά τίς προβλέψεις του επομένου υπ' αριθμ. 17 άρθρου.

Άρθρο 17

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κατά τη λύση οι εταίροι ορίζουν τους εκκαθαριστές που διενεργούν την εκκαθάριση, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Συγκεκριμένα, αφού πληρωθούν τα τυχόν χρέη της Εταιρείας και επιστραφούν άτοκα αυτούσιες στους εταίρους οι ενδεχόμενες εισφορές τους κατά τη σύσταση της Εταιρείας, ό,τι περιουσιακό κεφάλαιο απομένει θα διατεθεί με ομόφωνη διαπιστωτική απόφαση της συνέλευσης των εταίρων και κατόπιν σχετικής απόφασης της Ιεράς Επαρχιακής Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης. Η εν λόγω απόφαση της συνέλευσης των εταίρων υποβάλλεται προς τελική έγκριση στον Οικουμενικό Πατριάρχη και στην Αγία και Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Άρθρο 18

Η ΜΚΟ «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ» της Εκκλησίας Κρήτης κατά την εκπλήρωση της αποστολής της συνεργάζεται στενά με το Ίδρυμα Υποστηρίξεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την προώθηση κοινών προγραμμάτων που αποσκοπούν στην προβολή της ζωής και μαρτυρίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου επί εθνικού επιπέδου και ευρύτερα διορθόδοξου, διαχριστιανικού και διαθρησκευτικού.

Άρθρο 19

Το παρόν, αποτελούμενο από δεκαεννέα (19) άρθρα, συντάχθηκε, αναγνώσθηκε, βεβαιώθηκε και υπογράφεται από όλους τους συμβαλλομένους εις διπλούν, εκ των οποίων ένα θα κατατεθεί στην αρμόδια Δ.ΟΥ. Ηρακλείου το δε δεύτερο αντίγραφο θα κατατεθεί προς δημοσίευση στο Πρωτοδικείο Ηρακλείου.